

Regeringens proposition
1984/85: 118

om kemikaliekontroll;

beslutad den 21 mars 1985.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

SVANTE LUNDKVIST

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås dels en ny lag om kemiska produkter, dels en ny myndighet för kemikaliekontroll, benämnd kemikalieinspektionen.

Den nya lagen är tillämplig på hantering och import av kemiska ämnen och beredningar (kemiska produkter). Lagens syfte är att förebygga att skador på människors hälsa eller i miljön förorsakas av kemiska ämnens inneboende egenskaper. Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att lagens bestämmelser om kemiska produkter skall tillämpas på varor, som innehåller eller har behandlats med en sådan produkt. Genom lagen upphävs lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor.

Den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt skall enligt lagen utreda produktens egenskaper i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Också den som i övrigt yrkesmässigt hanterar kemiska produkter skall ha tillgång till behövlig kemisk och toxikologisk kompetens. Vid överlåtelse av kemiska produkter skall lämnas sådan information som är av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt. Informationen kan lämnas genom märkning eller på annat sätt.

Kemikalieinspektionen ersätter produktkontrollnämnden men får också uppgifter som inte åvilat nämnden. Kemikalieinspektionen skall bedriva allmän utredningsverksamhet avseende hälso- och miljörisker i samband med hanteringen av kemiska produkter samt utföra förhandsgranskning av nya kemiska ämnen och utredningsarbete avseende ämnen som redan är i bruk. Vidare skall kemikalieinspektionen registrera bekämpningsmedel samt vidmakthålla och utveckla ett allmänt produktregister. I kemikaliein-

spektionens uppgifter ingår dessutom att utöva tillsyn enligt den nya lagen av tillverkare, importörer och andra leverantörer av kemiska produkter samt att meddela föreskrifter om t. ex. produktutredningar och produktinformation.

Lagen föreslås träda i kraft samt kemikalieinspektionen påbörja sin verksamhet den 1 januari 1986.

Lagförslaget under 1 i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 9), lagrådets yttrande (s. 57) och föredragandens ställningstaganden till lagrådets synpunkter m. m. (s. 70).

Den som vill ta del av samtliga skäl för lagförslagen måste därför läsa alla tre delarna.

1 Förslag till

Lag om kemiska produkter

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag är tillämplig på hantering och import av kemiska ämnen och beredningar (kemiska produkter). Lagens syfte är att förebygga att skador på människors hälsa eller i miljön förorsakas av kemiska ämnens inneboende egenskaper.

Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att lagens bestämmelser om kemiska produkter skall tillämpas på varor, som innehåller eller har behandlats med en sådan produkt.

2 § Med hantering menas i denna lag tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

3 § Denna lag gäller inte sådana kemiska produkter som omfattas av livsmedelslagen (1971: 511), läkemedelsförordningen (1962: 701) eller lagen (1985: 000) om foder. Om det från hälso- eller miljöskyddssynpunkt är särskilt påkallat får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer dock föreskriva att bestämmelserna i denna lag skall tillämpas även på sådan produkt.

I fråga om kemiska produkter som omfattas av strålskyddslagen (1958: 110) eller lagen (1975: 69) om explosiva och brandfarliga varor är bestämmelserna i denna lag inte tillämpliga för att förebygga hälso- eller miljöskador på grund av joniserande strålning respektive explosion eller brand.

I fråga om transport av sådana kemiska produkter som är farligt gods enligt lagen (1982: 821) om transport av farligt gods gäller denna lag endast i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag gäller inte sådan hantering av kemiska produkter som omfattas av lagen (1983: 428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från lagens tillämpning i fråga om visst produktslag eller viss hantering eller import av kemiska produkter.

Skyldigheter vid hantering och import av kemiska produkter

5 § Den som hanterar eller importerar en kemisk produkt skall vidta de åtgärder och iakttä de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att hindra eller motverka skada på människor eller i miljön.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om försiktighetsmått.

6 § Det åligger särskilt den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt att genom egna undersökningar eller på annat sätt se till att det finns tillfredsställande utredning för bedömning av vilka hälso- eller miljöskador som produkten kan orsaka. Utredningen skall vara gjord i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter beträffande utredningen om kemiska produkter.

7 § Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall ha tillgång till den kemiska och toxikologiska kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning och produktens egenskaper. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter i detta hänseende.

8 § Den som tillverkar, importerar eller överlåter en kemisk produkt skall genom märkning eller på annat sätt lämna uppgifter av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt (produktinformation).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om produktinformation.

9 § Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall till den myndighet som regeringen bestämmer och i den omfattning regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndigheten föreskriver lämna de uppgifter om produkten och dess hantering som kan behövas för att bedöma hälso- eller miljörisker.

Förhandsanmälan

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att den som avser att tillverka eller importera en kemisk produkt, som inte tidigare varit i bruk i Sverige, senast vid en viss tidpunkt till den myndighet som regeringen bestämmer skall göra anmälan om tillverkningen eller importen samt redovisa undersökningsresultat och andra uppgifter.

Tillstånd m. m.

11 § Om det behövs från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att en kemisk produkt får hanteras eller importeras endast efter tillstånd eller att för hantering eller import av en sådan produkt skall gälla annat särskilt villkor.

12 § Är det av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda hantering eller import av en kemisk produkt.

Miljöfarligt avfall

13 § Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen föreskriva att slutligt omhändertagande av visst avfall på vilket denna lag är tillämplig (miljöfarligt avfall) får bedrivas yrkesmässigt endast av juridisk person i vilken staten har inflytande.

Tillsyn

14 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

15 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

16 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av lagen eller enligt en tillsynsmyndighets föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

17 § För tillsyn enligt denna lag har en tillsynsmyndighet rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av kemiska produkter, dock inte bostäder, och får där göra undersökningar och ta prover. För uttaget prov betalas inte ersättning.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

Om skyldighet att ersätta en tillsynsmyndighet kostnader för provtagning och undersökning av prov föreskriver regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Avgifter

18 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om avgifter för myndighets verksamhet enligt denna lag.

19 § Om det med stöd av denna lag har meddelats föreskrifter som medger undantag från en bestämmelse om hantering eller import av en kemisk produkt av visst slag och sådana föreskrifter kan antas innebära ekonomisk fördel för den som hanterar eller importerar produkten får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att en särskild avgift skall tas ut för att utjämna en sådan fördel.

Ansvar, sekretess m. m.

20 § Den som

1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 §,
 2. med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift, villkor eller förbud som meddelats med stöd av 5–13 §§ eller
 3. med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 15 §,
- döms till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Till ansvar enligt första stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

Den som har överträtt vitesföreläggande eller vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

21 § Den som med uppsåt eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse i ansökan eller annan handling som avges enligt denna lag eller föreskrift som meddelats med stöd av lagen döms till böter.

22 § Kemiska produkter eller varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

23 § Den som har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid erfarit om någons affärs- eller driftförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980: 100).

24 § Föreskrifter om överklagande av en myndighets beslut enligt denna lag eller med stöd av ett bemyndigande enligt lagen meddelas av regeringen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Genom lagen upphävs lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor.

2. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till bestämmelser som ersätts genom bestämmelserna i denna lag, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

3. Beslut om förbud, föreskrift, tillstånd, medgivande eller registrering som fattats enligt äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar annat.

2 Förslag till

Lag om ändring i vapenlagen (1973: 1176)

Häriigenom föreskrivs att 3 § vapenlagen (1973: 1176) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Med ammunition förstås i denna lag patron eller projektil eller handvapen på vilket lagen äger tillämpning samt tändhatt eller annat tändmedel till sådan patron eller projektil.

Om ammunition som är att hänföra till explosiv vara eller som innehåller gift finns bestämmelser även i förordningen (1949: 341) om explosiva varor och i *lagen* (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor.

Om ammunition som är att hänföra till explosiv vara eller som innehåller gift finns bestämmelser även i förordningen (1949: 341) om explosiva varor och i *lagen* (1985: 000) om kemiska produkter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

3 Förslag till

Lag om ändring i brandlagen (1974: 80)

Härigenom föreskrivs att 15 § brandlagen (1974: 80) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreligger i samband med verksamhet vid viss anläggning särskild fara för att utflöde av vara, på vilken *lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor* äger tillämpning, orsakar avsevärd skada på människor eller i miljön, får länsstyrelsen efter samråd med *produktkontrollnämnden* ålägga anläggningens ägare eller innehavare att hålla den beredskap med personal och utrustning som behövs för att avvärja eller begränsa sådan skada. Åläggande får dock ej avse beredskap som skulle medföra oskäligen kostnad. I fråga om anläggningar, som *krigsmakten* förfogar över, meddelar regeringen särskilda bestämmelser.

Föreslagen lydelse

15 §¹

Föreligger i samband med verksamhet vid viss anläggning särskild fara för att utflöde av vara, på vilken *lagen (1985:000) om kemiska produkter* äger tillämpning, orsakar avsevärd skada på människor eller i miljön, får länsstyrelsen efter samråd med *den myndighet som regeringen bestämmer* ålägga anläggningens ägare eller innehavare att hålla den beredskap med personal och utrustning som behövs för att avvärja eller begränsa sådan skada. Åläggande får dock ej avse beredskap som skulle medföra oskäligen kostnad. I fråga om anläggningar, som *försvarsmakten* förfogar över, meddelar regeringen särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

4 Förslag till

Lag om ändring i renhållningslagen (1979: 596)

Härigenom föreskrivs att 2 § renhållningslagen (1979: 596) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Utöver föreskrifterna i denna lag finns föreskrifter om avfallshantering i författningar om miljöskydd och om *hälso- och miljöfarliga varor* samt i andra författningar.

Föreslagen lydelse

2 §

Utöver föreskrifterna i denna lag finns föreskrifter om avfallshantering i författningar om miljöskydd och om *kemiska produkter* samt i andra författningar.

Utan hinder av denna lag kan regeringen eller en myndighet, som regeringen bestämmer, beträffande försvarsmakten meddela särskilda föreskrifter i frågor som avses i lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Senaste lydelse 1975: 96.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1983: 428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Härigenom föreskrivs att 4 och 7 §§ lagen (1983: 428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Produktkontrollnämnden får medge undantag från 1 §, om det behövs för vetenskaplig prövning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från 1 §, om det behövs för vetenskaplig prövning.

7 §

Skogsvårdsstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas hos skogsstyrelsen genom besvär.

Beslut av skogsstyrelsen eller *produktkontrollnämnden* får överklagas hos regeringen genom besvär.

Beslut av skogsstyrelsen eller *myndighet som avses i 4 §* får överklagas hos regeringen genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-01-17

Närvarande: statsrådet Lundkvist, ordförande, och statsråden Sigurdson, Hjelm-Wallén, Andersson, Boström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Lundkvist

Lagrådsremiss med förslag till lag om kemiska produkter.

1 Inledning

Genom beslut i februari 1983 bemyndigade regeringen mig att tillkalla en kommission med uppdrag att se över frågor om kontrollen över användningen av kemiska produkter (kemikommissionen).¹

Kommissionen överlämnade i april 1984 delbetänkandet (SOU 1984: 24) En bättre information om kemiska produkter och i september 1984 huvudbetänkandet (SOU 1984: 77) Kemikaliekontroll.

Huvudbetänkandet innehåller förslag till lag om kemiska produkter, förslag till lag om spridning av bekämpningsmedel och förslag om vissa nya tillämpningsförfattningar. Där redovisas också kommissionens förslag till tillsynsorganisation, finansiering m. m.

Till protokollet i detta ärende bör som *bilaga 1* fogas den sammanfattning av betänkandena som finns i betänkandet (SOU 1984: 77).

De lagförslag som har lagts fram i betänkandena bör fogas till protokollet som *bilaga 2*.

Betänkandena har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3* såvitt gäller SOU 1984: 24 och som *bilaga 4* såvitt gäller SOU 1984: 77.

I fråga om gällande rätt och nuvarande förhållanden i övrigt hänvisar jag till de båda betänkandena. Detsamma gäller i fråga om de närmare överväganden som redovisas i dessa.

¹ Ledamöter i kemikommissionen: statssekreteraren Ulf Lönnqvist, ordförande, bibliotekarien Viola Claesson, riksdagsledamöterna Lars Ernestam, Britta Hammarbacken, Per-Richard Molén, Kjell Nilsson, Berit Oscarsson och Bengt Silfverstrand.

I fortsättningen av mitt anförande kommer jag att ta upp de lagstiftningsfrågor som föranleds av kommissionens förslag och som bör beslutas av riksdagen. För sammanhangets skull kommer jag som information att behandla också vissa förslag i frågor som det ankommer på regeringen att avgöra. Jag avser att återkomma till organisations- och anslagsfrågorna när jag efter lagrådsgranskningen för regeringen redovisar mitt förslag till proposition till riksdagen. Mina ställningstaganden till en del övriga förslag som kommissionen har lagt fram kommer jag att redovisa för regeringen i andra sammanhang.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna utgångspunkter

Att trygga alla människors rätt till en god livsmiljö är ett övergripande mål för miljöpolitiken. En sådan helhetssyn kräver att de miljöhot som äventyrar livsvillkoren för människor kan avvärjas. Därför måste miljöförstörelsen var och i vilken form den än förekommer hejdas och förstörd miljö så långt möjligt återställas.

Vi vet i dag att grundläggande förutsättningar för mänskligt liv på jorden kan hotas, om miljöförstörelsen får breda ut sig. Denna förstörelse är i stor utsträckning en följd av mänsklig aktivitet. Det krävs en anpassning till de naturligt givna förutsättningarna, om detta hot mot människans existens skall kunna tillbakavisas. I dessa ansträngningar förblir vetenskap och teknik nödvändiga instrument för att finna lösningar på vitala samhällsproblem. Det är genom utnyttjandet av vetenskapens framsteg som vår kunskap om miljöproblemen växer. Ur det ökande vetandet skapas också förutsättningarna för åtgärder och problemlösningar.

Miljöförstörelsen vet inga nationsgränser. Miljöförstörelse i ett land påverkar ofta situationen i andra länder. Därför är det nödvändigt med ett vidgat och fördjupat internationellt samarbete för att finna gemensamma lösningar på många miljöproblem. Utmärkande för miljöförstörelsen är också att dess långsiktiga karaktär kan påverka situationen för kommande generationer. Det ger än större anledning till kraftfulla åtgärder på olika områden för att förebygga och förhindra miljöförstörelsen.

Flera av de mest besvärliga miljöproblemen i dagens samhälle kan hänföras till den stora användningen av kemikalier. I vårt land förekommer omkring 90 000 kemiska produkter. De flesta ämnen och produkter som nu används är otillräckligt undersökta från hälso- och miljösynpunkt.

I dagens samhälle kommer flertalet människor i sin dagliga tillvaro – på arbetsplatserna, i hemmen, i det fria – i kontakt med kemiska produkter av olika slag. Vi vet samtidigt att användningen av kemiska produkter har orsakat skador på människor och i naturen. Människan kan påverkas av de kemiska produkterna på olika sätt. Dels kan produkten påverka de männi-

skor som tillverkar den, använder den eller på annat sätt kommer i direkt kontakt med den, dels kan den nå människan via inandningsluft, dricksvatten, födoämnen m. m. Det finns anledning att se med särskild oro på sådana skadeverkningar som upptäcks först sedan det hälso- eller miljöfarliga ämnet använts en längre tid. Viktiga sådana exempel finns inom den yrkes- eller på annat sätt miljöbetingade cancern.

Samtidigt är det viktigt att understryka att den kemiska industrin har varit och alltjämt är av stor betydelse för vårt samhälle. Utvecklingen av nya kemiska ämnen och processer har gett oss bättre läkemedel, hjälpt oss att få bukt med skadeinsekter och växtsjukdomar, underlättat arbetet i hemmen, skapat nya material osv. Men samtidigt har användningen av vissa kemiska produkter skapat problem. Osäkerheten är stor om många av de kemiska ämnenas verkan på lång sikt. Vi vet bl. a. allt för litet om hur olika ämnen samverkar med varandra och med föroreningar.

Många människor känner i dag otrygghet och rädsla för skada och ohälsa på grund av kemikalieanvändningen. Även om åtgärder har vidtagits från samhällets sida för att förbättra kontrollen över kemikalieanvändningen, finns fortfarande behov av att förbättra kontrollen över utvecklingen på kemikalieområdet. Därför krävs en effektivisering och samordning av samhällskontrollen. För att se över den pågående verksamheten och lägga fram förslag till insatser för en förbättrad kontroll tillsatte regeringen en kemikommision. Kommissionens uppdrag har varit att göra en samlad översyn av de problem för hälsa och miljö som den stora kemikalieanvändningen medför samt att föreslå sådana åtgärder att problemen kan motverkas.

Mål och principer för kemikaliekontrollen

Kemikommisionen har i sitt betänkande angett vilka utgångspunkter och mål som bör gälla för samhällets kemikaliekontroll. Jag vill i detta sammanhang i anslutning till vad kommissionen anfört peka på vissa principer som enligt min mening är av särskild betydelse.

Målet för kemikaliekontrollen måste vara att förhindra skada på människor och miljö. Skadliga ämnen och produkter bör därför så långt som möjligt ersättas med mindre skadliga och helt ofarliga. Där användningen av ämnen som kan innebära risker för hälsa och miljö inte kan undvikas måste sådana åtgärder vidtas som gör hanteringen säker. För att kemikaliekontrollens mål skall nås är det viktigt att alla kemiska produkter som hanteras är väl utredda med avseende på sina effekter på hälsa och miljö. Lika angeläget är det att alla som hanterar kemiska produkter är tillräckligt informerade om skaderisker och förebyggande åtgärder så att de kan hantera produkterna på ett säkert sätt.

Ansvar för att kemikaliekontrollens mål uppnås måste enligt min mening i första hand ligga hos de företag som tillverkar, importerar, överlåter eller använder kemiska produkter. Myndigheternas huvuduppgift inom

kemikaliekontrollen bör vara att se till att företagen gör vad som behövs för att undanröja och förebygga hälso- och miljörisker.

Det är enligt min mening angeläget att åtgärder för att förebygga skada vidtas så tidigt som möjligt. Mycket höga krav måste därför ställas på tillverkare och importörer. De skall genom sitt val av produkter samt genom utredningar och information om hälso- och miljörisker ge goda förutsättningar för en säker hantering hos dem som skall använda produkterna. Jag anser att kontrollen av att tillverkarna och importörerna fullgör sin undersökningsskyldighet måste utvecklas.

En avgörande förutsättning för en fungerande kemikaliekontroll är att kunskapsnivån är tillräcklig i kemikaliehanteringsens alla led och hos ansvariga myndigheter.

Tillsynsmyndigheternas verksamhet måste som jag ser det i allt väsentligt koncentreras kring uppställda mål för kemikaliekontrollen. Tillräckliga resurser måste avsättas åt kunskapsuppbyggnad och åt att följa utvecklingen. Myndigheterna bör vid sin verksamhet utgå från vetenskapligt underbyggda bedömningar.

Myndigheternas kontroll av att företagen följer gällande bestämmelser måste vara effektiv. Därigenom uppnås inte bara en bättre kemikaliekontroll utan också förutsättningar för en konkurrens på lika villkor mellan företagen.

Kemikaliekontrollen är uppdelad mellan flera olika myndigheter. Ett nära samarbete mellan myndigheterna är nödvändigt för att samordna bedömningar och åtgärder i fråga om sådana ämnen som förekommer i skilda miljöer. Samarbete behövs också för att förhindra att problem lämnas utan åtgärd därför att ingen känner ansvar för att lösa dem.

De kemiska hälso- och miljöproblemen är i stor utsträckning internationella. I många fall kan de inte lösas utan internationellt samarbete. Ett utvecklat framtidsytande internationellt samarbete minskar riskerna för tekniska handelshinder till följd av nationell reglering. OECD har utgivit riktlinjer och rekommendationer inom kemikalieområdet som utgör goda exempel på sådant samarbete. Beslut har fattats inom OECD om godkännande av testresultaten från andra länder där tester skett i överensstämmelse med OECD:s riktlinjer. Vidare har man kommit överens om bl. a. gemensamma riktlinjer för dokumentation som skall föregå introduktion av nya kemikalier. Arbete har nu påbörjats rörande kemikalier som redan existerar på marknaden. Det internationella samarbetet måste även i fortsättningen ges hög prioritet i myndigheternas arbete. Jag vill särskilt understryka att samarbetet mellan de nordiska länderna bör vidareutvecklas.

Myndigheternas agerande gentemot näringslivet måste enligt min mening präglas av fasthet men också av kunskaper om och insikter i näringslivets förhållanden. Därigenom skapas det förtroende från näringslivets sida som är ett viktigt led i en god kemikaliekontroll. Företagen bör ha ett eget intresse av att kemikaliekontrollen i samhället fungerar på ett sådant sätt

att företagen kan uppfylla sina förpliktelser i fråga om arbetsmiljö och miljöskydd.

Den gemensamma uppgiften att skydda arbetstagarna från hälsorisker ger en god grund för samarbete mellan myndigheterna och arbetstagarnas organisationer. Väl informerade skyddsombud kan omedelbart ingripa vid risksituationer på de enskilda arbetsplatserna och utgör därigenom ett nödvändigt inslag i kemikaliekontrollen. Företagshälsovården har också en viktig roll.

Den riskanalys som görs i myndigheternas arbete bör enligt min mening redovisas så att därav framgår inte bara den kunskap som man har om ett visst ämne, utan också de kunskapsluckor och den osäkerhet som finns. Riskanalysen är av grundläggande betydelse som underlag för myndigheternas föreskrifter om kemiska produkter.

I många fall räcker befintlig kunskap inte för att med någorlunda säkerhet avgöra om ett ämne har en viss misstänkt skadlig effekt eller inte. Enligt min åsikt bör man då så långt det är praktiskt möjligt tillämpa principen att ämnet räknas som om det hade den misstänkta skadliga effekten intill dess det finns tillräckliga skäl att anse att så inte är fallet.

Jag anser att det är av stor betydelse för kemikaliekontrollen att en hög forskningskompetens upprätthålls och att en kvalificerad toxikologisk och epidemiologisk forskning, bl. a. vad gäller metodutveckling, bedrivs inom landet.

Kommissionens förslag i huvuddrag

Kemikommissionen har redovisat bl. a. följande brister i den nuvarande kemikaliekontrollen.

Flertalet av de kemikalier som används har tagits i bruk utan att vara tillräckligt undersökta. För flertalet ämnen och produkter är också de nuvarande kunskaperna om hälso- och miljöeffekterna ofullständiga. Många av myndigheternas och företagens beslut om kemikaliernas användning måste därför fattas på ett osäkert beslutsunderlag. Produktinformationen till dem som använder kemiska produkter är i många fall bristfällig. Produktinformation om miljörisker har ännu inte genomförts på något systematiskt sätt.

Det finns inte någon systematisk myndighetstillsyn riktad mot tillverkare eller importörer, trots att det är avgörande för kemikaliekontrollen att dessa fullgör sina omfattande skyldigheter i fråga om produktutredningar och produktinformation. Samordningen mellan myndigheterna är inte tillräckligt utvecklad och ansvarsfördelningen är i några avseenden oklar. Myndigheternas risk-nyttovärderingar görs inte på ett tillräckligt systematiskt och samordnat sätt och brister dessutom i fråga om det vetenskapliga underlaget.

Kemikommissionen har starkt understrukt tillverkarnas och importörernas redan i gällande lagstiftning fastslagna ansvar för att kemiska pro-

dukt är tillräckligt utredda från hälso- och miljöskyddssynpunkt innan de förs ut i användning. Den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt bör genom egna undersökningar eller på annat sätt se till att det finns tillfredsställande utredning som underlag för bedömningen. Denna skyldighet bör vara grundläggande för hela kontrollen av vilka hälso- eller miljöskador som produkten kan orsaka. Tillverkarna och importörerna har också ett ansvar för att produkterna åtföljs av den information om risker och skyddsåtgärder som behövs för en säker hantering då de förs ut i användning.

Kompetenskrav bör enligt kommissionen kunna införas för dem som tillverkar, importerar eller yrkesmässigt överlåter kemiska produkter. Den som tillverkar eller importerar kemiska produkter bör vara skyldig att skaffa sig tillgång till den kemiska och toxikologiska kompetens som behövs samt hålla sig underrättad om forskning och teknisk utveckling av betydelse för skyddet av hälsa och miljö. Även den som yrkesmässigt överlåter kemiska produkter bör skaffa sig det kunnande som behövs med hänsyn till produkternas egenskaper.

Den som yrkesmässigt utreder kemiska ämnens hälso- och miljöeffekter bör göra det i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Vid överlåtelse av en kemisk produkt till yrkesmässig hantering bör enligt kommissionen besked lämnas om att den är bedömd från hälso- och miljöskyddssynpunkt. Detta bör göras även om produkten bedömts vara varken hälso- eller miljöfarlig.

Kommissionen föreslår vidare att tillverkare och importörer blir skyldiga att till kemikaliemyndigheten rapportera nya rön som kan antas vara okända för myndigheten, t. ex. opublicerade undersökningsresultat.

Spridning av bekämpningsmedel regleras enligt kommissionens förslag i en särskild lag. I lagen uppställs krav på försiktighetsmått och återhållsamhet vid användningen av bekämpningsmedel.

I fråga om organisationen föreslår kommissionen att myndighetsansvaret för den grundläggande kemikaliekontrollen läggs på en fristående kemikaliemyndighet som ersätter den nuvarande produktkontrollnämnden. Vidare bör ett toxikologiskt råd inrättas för att verka för en samordning av myndigheternas riskanalyser och för en hög kvalitet på dessa.

Kommissionen har föreslagit att lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor (LHMV) ersätts av en ny lag om kemiska produkter.

Ställningstaganden till vissa huvudfrågor

Kemikalkommissionens förslag tillstyrks av många remissinstanser. Beträffande den föreslagna lagen om kemiska produkter ifrågasätter flera remissinstanser behovet av en ny lag med ett tillämpningsområde som är mer vidsträckt än LHMV:s. Från näringslivets sida anser grossistförbundet, industriförbundet, kemisk tekniska leverantörsförbundet (KTF) och kemi-kontoret att bristerna i LHMV är otillräckligt analyserade och att det inte

föreligger behov av någon ny lagstiftning. Flertalet av remissinstanserna har dock inte haft något att erinra mot kommissionens lagförslag.

För egen del vill jag anföra följande. Det har nu gått drygt ett decennium sedan den nuvarande lagstiftningen och myndighetsorganisationen på kemikalieområdet kom till. Utvecklingen har visat att kemikaliekontrollen nu behöver effektiviseras. Därvid behöver bl. a. tillämpningsområdet för lagstiftningen utvidgas. En effektiv lagstiftning om kemikaliekontroll bör gälla hela det kemiska produktområdet, även sådana produkter som inte har konstaterats vara hälso- eller miljöfarliga. Detta förhållande samt de övriga ändringar i den gällande lagen som bör genomföras med anledning av kommissionens förslag gör det motiverat att som kommissionen föreslår ersätta LHMV med en ny lag om kemiska produkter.

Den nya lagen bör få samma karaktär som den nuvarande med dels relativt allmänt hållna bestämmelser om bl. a. de skyldigheter som åvilar dem som i olika sammanhang hanterar kemikalier, dels bemyndiganden att i tillämpningsföreskrifter precisera lagstiftningens innehåll. Med utgångspunkt i kommissionens förslag bör därvid en rad tekniska förändringar göras i lagen i syfte att göra den till ett mera smidigt instrument i en effektiv kemikaliekontroll. Med denna lagstiftningsteknik föreligger självfallet vissa svårigheter att närmare bedöma vilka effekter i bl. a. kostnadshänseende som de föreslagna lagändringarna kan få.

Jag vill i detta sammanhang dock framhålla att de utgångspunkter som enligt min mening bör vara vägledande när det gäller att effektivisera kemikaliekontrollen också syftar till att förenkla för näringslivet att uppfylla de krav som samhället från hälso- och miljösynpunkt har anledning att ställa. Genom en förbättrad tillsyn mot tillverkare och importörer av kemiska produkter, vilket kommissionen föreslagit och vilket också jag ansluter mig till, kan flera fördelar nås. Ansvaret läggs därvid på de led i hanteringskedjan där i allmänhet möjligheter finns att till lägsta kostnad minska hälso- och miljöriskerna. En bristfällig hantering i leverantörsledet kan leda till att användare av kemikalier tvingas att inhämta information, göra egna undersökningar eller vidta särskilda försiktighetsåtgärder till sammanlagt betydligt högre kostnader än om åtgärderna vidtagits i tidigare led. En effektivare tillsyn bidrar också till att undvika att vissa företag kan få konkurrensfördelar genom att åsidosätta lagstiftningens krav.

Eftersom lagen i stor utsträckning skall tillämpas och tolkas av berörda myndigheter är det svårt att i samband med lagstiftningsärendet göra några sammanvägda kostnadsberäkningar. Först i samband med olika tillämpningsföreskrifter som senare kommer att meddelas är det meningsfullt att för särskilda områden försöka beräkna nyttan och kostnaderna i olika avseenden för de åtgärder som övervägs. Det är angeläget att sådana beräkningar görs där det är möjligt. Jag vill i sammanhanget emellertid framhålla att den nuvarande lagstiftningen – trots att berörda myndigheter givits långtgående bemyndiganden – innebär att föreskrifter som har vä-

sentlig ekonomisk betydelse alltid skall underställas regeringen. Motsvarande kommer med hänsyn till den s.k. begränsningskungörelsen (1970: 641) att gälla också för tillämpningen av den nya lagstiftningen.

2.2 Tillämpningsområdet för den nya lagen

Mitt förslag: Den nya lagen skall vara tillämplig på hantering och import av kemiska ämnen och beredningar (kemiska produkter). Dess syfte är att förebygga hälso- eller miljöskador av sådana produkter.

Lagen skall kunna tillämpas också på varor som innehåller eller har behandlats med kemiska produkter.

Kommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Många remissinstanser har inte gjort något principuttalande angående kommissionens lagförslag. Socialstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen anser att förslaget till en lag om kemiska produkter innebär en förbättring jämfört med den nuvarande lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Flera remissinstanser, som ifrågasätter behovet av en ny lag, menar att det är tillräckligt med vissa ändringar i den nuvarande lagen. Remisskritiken inriktas särskilt på att begreppet kemiska produkter införs i lagstiftningen. Lantbruksstyrelsen anser att det bör bättre klargöras vilka slag av ämnen som berörs av lagstiftningen om kemiska produkter. Giftinformationscentralen framhåller att kemisk produkt är ett inarbetat begrepp som inte täcker enskilda ämnen. Bl. a. strålskyddsinstitutet föreslår att förslaget kompletteras med definitioner av de begrepp som används. Liknande synpunkter framförs av Svea hovrätt och kammarrätten i Göteborg. Naturvårdsverket anser att tillämpningsområdet för lagen bör begränsas till sådana effekter som orsakas genom produkternas kemiska och kemisk-fysikaliska egenskaper.

Skälen för mitt förslag: En modern kemikalielagstiftning bör fånga upp hela skalan av hälso- och miljöfarliga egenskaper hos kemiska produkter. Skyldigheten att undersöka, informera och lämna uppgifter bör finnas även för produkter utan kända skadliga egenskaper. Uttrycket kemisk produkt används utan några påtagliga nackdelar såväl inom industrin som hos myndigheterna som en samlande benämning för både ämnen och beredningar. Uttrycket "kemisk produkt" är dessutom enligt min mening mer upplysande än "hälso- och miljöfarlig vara", som har vållat svårigheter vid tillämpningen.

Det kan inte anses nödvändigt att i lagtexten klargöra vilka egenskaper hos de kemiska produkterna som lagen skall tillämpas på. Det är enligt min mening tillräckligt att människor eller miljö kan skadas då de utsätts för en

kemisk produkt för att lagen skall vara tillämplig. Detta synsätt präglar också lagstiftningen på området i andra länder. Asbest, kvarts och andra mineraler som kan förorsaka hälsoskador vid exponering bör innefattas i tillämpningsområdet såvitt avser kemiska risker. Rent mekaniska skador, t. ex. av typen att människor eller djur skär sig på kemiska produkter, bör däremot inte omfattas. Lagen bör inte heller vara tillämplig när kemiska ämnen genom sin normala förekomst i naturen orsakar skada.

Kemisk produkt används som jag tidigare har berört som en sammanfattande benämning för kemiska ämnen och beredningar. Med uttrycket kemisk produkt menas således, vid den avsedda tillämpningen av lagen, inte, vilket några remissinstanser synes ha uppfattat, varje vara eller föremål som innehåller ett kemiskt ämne. En lagstiftning som syftar till skydd mot skadliga egenskaper hos kemiska produkter bör emellertid också kunna tillämpas på föremål som innehåller eller har behandlats med sådana produkter. Därför bör kunna föreskrivas att lagen skall tillämpas även på vissa föremål. Sådana föreskrifter kan också avse skydd mot t. ex. effekter av ett ämne som avges när ett föremål hanteras, även om ämnet som sådant inte ingår i föremålet utan bildas vid hanteringen, t. ex. vid upphettning av plastmaterial.

Begreppet kemisk produkt behandlas ytterligare i specialmotiveringen.

I likhet med LHMV bör den nya lagen inte innehålla några bestämmelser om skadestånd. Allmänna bestämmelser om skadestånd finns i skadeståndslagen (1972: 207). När det gäller skador av miljöfarlig verksamhet finns särskilda regler om ersättning i miljöskyddslagen (1969: 387). Dessa regler är f. n. föremål för översyn inom justitiedepartementet.

2.3 Förhållandet till viss annan lagstiftning

Mitt förslag: Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att lagen om kemiska produkter skall tillämpas även på livsmedel, läkemedel och djurfoder om det behövs från hälso- eller miljöskyddssynpunkt.

Radioaktiva ämnen samt explosiva och brandfarliga varor omfattas av lagen i den mån det behövs för att förebygga andra hälso- eller miljöskador än sådana som omfattas av resp. speciallagstiftning.

Kommissionens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att invända mot kommissionens förslag.

Skälen för mitt förslag: Livsmedel, läkemedel och djurfoder är föremål för särskild kontroll utanför kemikaliekontrollen. Ingen av dessa lagstiftningar

tillgodoser dock några miljöskyddssyften. En lagstiftning om kemiska produkter bör innehålla en möjlighet att ställa vissa krav från hälso- och miljöskyddssynpunkt på alla produkter oberoende av vad produkterna skall användas till. Samhällets kemikaliekontroll bör ha en god beredskap inför nya risker. Därför bör det inte vara uteslutet att ingripa enligt den nya lagen mot livsmedel, läkemedel och foder.

LHMV gäller inte alls för radioaktiva ämnen eller andra källor till joniserande strålning. För explosiva eller brandfarliga varor gäller LHMV endast om de är hälso- och miljöfarliga på annat sätt än genom att de kan orsaka explosion eller brand.

Inga kemiska produkter bör enligt min mening undantas från den föreslagna lagens tillämpning därför att de är radioaktiva, brandfarliga eller explosiva. För samtliga dessa produkter bör lagen gälla fullt ut vid sidan av speciallagarna.

Kommissionen har föreslagit att det liksom tidigare skall finnas ett bemyndigande i lagen för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att förordna om undantag från lagens tillämpning i fråga om visst varuslag eller viss hantering eller viss import. Enligt kommissionen täcker detta bemyndigande även det nuvarande bemyndigandet i 4 § andra stycket LHMV enligt vilket regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan förordna om undantag från lagens tillämpning på försvarsmakten. Överbefälhavaren har med hänvisning till närliggande lagstiftning, främst 1 kap. 4 § arbetsmiljölagen, föreslagit en bestämmelse enligt vilken regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter för totalförsvaret med avvikelse från den nya lagen. För min del vill jag peka på att arbetsmiljölagen till skillnad från kommissionens förslag inte innehåller något allmänt bemyndigande om undantagsbestämmelser. Den bestämmelse som kommissionen har föreslagit täcker enligt min uppfattning även det av överbefälhavaren föreslagna bemyndigandet. Jag finner därför inte anledning att frånga kommissionens förslag på denna punkt.

I likhet med vad som har varit fallet under den tid som LHMV har funnits kommer det också efter den nya lagens tillkomst att finnas oreglerade frågor som gäller gränsdragningen till annan lagstiftning. Jag tänker i detta sammanhang främst på marknadsföringslagen (1975: 1418) och arbetsmiljölagen (1977: 1160). Jag vill här något utveckla min syn på den nya lagens förhållande till dessa lagar.

Marknadsföringslagen

Marknadsföringslagens viktigaste bestämmelser är de tre generalklausulerna om otillbörlig marknadsföring (2 §), information (3 §) och produktsäkerhet (4 §).

Den nya lagen innehåller inte någon med 2 § marknadsföringslagen konkurrerande bestämmelse.

Konsumentverket har i sitt remissyttrande i fråga om otillbörlig marknadsföring lämnat utan erinran kommissionens uttalande (huvudbetänkandet s. 192–193) att det i kemikalielagstiftningen inte behövs några särskilda bestämmelser som kompletterar generalklausulen i 2 § marknadsföringslagen, såvitt avser skyddet för de anställda vid marknadsföring av kemiska produkter. Marknadsdomstolen har dock påpekat att det skydd som marknadsföringslagen ger en arbetsgivare då han förvärvar en vara för sin rörelse inte beror på arbetsgivarens egenskap av näringsidkare utan på att han är "konsument" i den mening som avses i 2 § marknadsföringslagen (jfr prop. 1970: 57 s. 88). I vad mån behovet av skydd för de i ett företag anställda kan beaktas inom marknadsföringslagens ram är enligt marknadsdomstolen högst tveksamt. Hur långt marknadsföringslagens skydd i berört hänseende sträcker sig bör enligt min mening prövas av marknadsdomstolen i ett särskilt fall. Först därefter kan finnas skäl att ta upp frågan om ytterligare lagstiftning behövs. Arbetskyddsverket och kemikaliemyndigheten bör bli skyldiga att till konsumentombudsmannen anmäla otillbörlig marknadsföring av kemiska produkter. Därmed finns det förutsättningar för att en sådan fråga som jag nyss nämnt kommer under domstolens prövning.

Bestämmelserna i 3 § marknadsföringslagen, som handlar om en näringsidkares informationsskyldighet vid marknadsföring av varor, tjänster och andra nyttigheter till konsumenter, konkurrerar med bestämmelserna om produktinformation i den föreslagna nya lagen. Av 3 § marknadsföringslagen följer att en näringsidkare är skyldig att lämna sådan information som har särskild betydelse från konsumentsynpunkt. Bestämmelsen gäller alltså vid sidan av speciallagstiftning. Jag förutsätter därför att den bestämmelsen beaktas vid tillämpningen av den nya lagen såvitt gäller produktinformation till konsumenter. Det torde ofta finnas anledning för kemikaliemyndigheten att samråda med konsumentverket i frågor som gäller produktinformation till konsumenter.

Enligt 4 § marknadsföringslagen kan förbud meddelas mot fortsatt försäljning till enskilda konsumenter av en produkt som på grund av sina egenskaper medför särskild risk för skada på person eller egendom. Eftersom ett sådant förbud enligt tredje stycket i nämnda stadgande inte får meddelas i den mån det i författning eller beslut av myndighet har meddelats särskilda bestämmelser om varan med samma ändamål som förbudet skulle fylla, har dock bestämmelserna i den nya lagen företräd framför marknadsföringslagen i detta avseende. Marknadsdomstolen kan alltså inte förbjuda försäljningen av en vara, om det redan finns en motsvarande föreskrift enligt den nya lagen.

Arbetsmiljölagen

Enligt 2 kap. 6 § arbetsmiljölagen får ett ämne som kan föranleda ohälsa eller olycksfall användas endast under förhållanden som ger betryggande

säkerhet. Med farligt ämne avses i arbetsmiljölagen alla kemiska ämnen och produkter som med hänsyn till sina egenskaper och med ett visst användningssätt kan vara hälsofarliga eller medföra olycksfallsrisk. Enligt 3 kap. 9 § arbetsmiljölagen skall den som tillverkar, importerar eller överlåter ämne, som kan föranleda ohälsa eller olycksfall, vidta de åtgärder som behövs för att hindra eller motverka att ämnet vid avsedd användning innebär risk från skyddssynpunkt. När ämnet avlämnas för att tas i bruk skall de anvisningar följa med som behövs för hanteringen. Ämnet eller förpackning, kärl eller liknande, vari det förvaras, skall vara tydligt märkt med uppgifter av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall. Enligt sistnämnda bestämmelse regleras hanteringen av alla slag av farliga ämnen i arbetslivet, alltså även sådana som är att anse som hälsofarliga enligt LHMV.

I förarbetena till arbetsmiljölagen (prop. 1976/77: 149) har vägledning getts för samordningen i de frågor som berörs av de båda lagstiftningarna. I förhållande till arbetsgivare och andra brukare på arbetsplatserna kan sålunda föreskrifter om farliga ämnen meddelas enligt 3 kap. 12 § arbetsmiljölagen både i enskilda fall och generellt. När ett farligt ämne godkänns, kan direkt straffsanktionerade villkor föreskrivas för brukandet av ämnet. När det gäller leverantörer av kemiska ämnen till arbetsplatser, finns det som nyss nämnts enligt 3 kap. 9 § arbetsmiljölagen ett skyddsansvar med möjlighet till ingripande i enskilda fall. Däremot meddelas generella föreskrifter som avser ledet före användningen av farliga ämnen med stöd av LHMV. Vidare anges i propositionen till arbetsmiljölagen att LHMV skall tillämpas när det gäller allmänna produktfrågor såsom allmän kartläggning av förekommande kemiska produkter, klassificering av hälso- och miljöfarliga varor samt basmärkning.

I förhållande till arbetsmiljölagen har LHMV också företrädare när det gäller frågor om ingripande med generella krav där en samlad bedömning behövs med hänsyn till både arbetsmiljö och andra miljösektorer.

LHMV:s och arbetsmiljölagens tillämpningsområden sammanfaller således i stor utsträckning. Den nya lagens tillämpningsområde, som avser hela fältet för kemiska produkter, för de båda lagstiftningsområdena ännu närmare varandra. Detta ger sammantaget myndigheterna heltäckande möjligheter till ingripanden mot farliga kemiska produkter. Detta är nödvändigt inte minst med hänsyn till kravet att ingripanden snabbt och effektivt måste kunna ske för att förhindra ohälsa på arbetsplatserna. I frågor som huvudsakligen berör arbetsmiljön bör redan enligt arbetsmiljölagen i dess nuvarande lydelse arbetarskyddsstyrelsen, efter samråd med kemikaliemyndigheten, kunna meddela generella föreskrifter riktade mot leverantörsledet.

Att de två lagsystemen delvis reglerar samma område ger mig dock anledning att stryka under vad som vid tillkomsten av arbetsmiljölagen sades om nödvändigheten av ett mycket nära samarbete mellan arbetar-

skyddsstyrelsen och kemikaliemyndigheten. Det är därvid viktigt att de föreskrifter som meddelas med stöd av arbetsmiljölagstiftningen när det gäller kemiska produkter samordnas med de föreskrifter som meddelas enligt den nya lagen. Jag utgår från att arbetarskyddsstyrelsen och kemikaliemyndigheten fortlöpande uppmärksammar behovet av sådan samordning.

2.4 Försiktighetsmått

Mitt förslag: Liksom tidigare skall det finnas en grundläggande bestämmelse om de försiktighetsmått som skall iakttas vid all hantering av kemiska produkter.

Bestämmelsen om försiktighetsmått bör gälla även i fråga om en vara som kan orsaka en hälso- eller miljöskada därför att den innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt.

Kommissionens förslag: Överensstämmer med mitt förslag med det undantaget att kommissionen inte har föreslagit att bestämmelsen om försiktighetsmått skall vara direkt tillämplig på en vara som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt.

Remissinstanserna: Naturvårdsverket har ansett att bestämmelsen bör utvidgas på sätt som jag föreslagit. Remissinstanserna har i övrigt inte haft något att erinra mot kommissionens förslag.

Skälen för mitt förslag: Den som hanterar eller importerar en hälso- och miljöfarlig vara skall enligt 5 § LHMV vidta de åtgärder och iakttä de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att hindra eller motverka skada på människor eller i miljön. Regeln om åtgärder och försiktighetsmått riktar sig till alla som tar någon befattning med hälso- eller miljöfarliga varor. En bestämmelse med motsvarande innehåll behövs även i fortsättningen. Innebörden är bl. a. följande.

Vid tillverkning och import bör en utgångspunkt vara att välja en från hälso- och miljösynpunkt så bra produktsammansättning som möjligt. Detta kräver för tillverkarnas del att hälso- och miljöaspekterna blir starkt styrande för produktutvecklingen. Vid yrkesmässig hantering måste väljas ämnen och produkter som kan hanteras säkert i alla hanteringsled, inbegripet avfallsbehandlingen. Sådana produkter bör undvikas som kan ersättas av andra produkter som medför mindre skaderisker. Detta kräver bl. a. att hanterande företag har väl utvecklade rutiner för att beakta hälso- och miljöaspekter vid inköp av kemiska produkter. Vidare kräver det en fungerande produktinformation från tillverkare och importörer.

Hanteringen av kemiska produkter måste ordnas så att skada på hälsa och miljö undviks. Dels kan detta ske genom tekniska åtgärder som in-kapsling, ventilation, recirkulation, avloppsrening och teknik för omhän-dertagande av avfall. Dels kan det ske genom hanteringsrutiner, skydds-föreskrifter o. d. Förebyggande tekniska åtgärder bör utnyttjas så långt som möjligt. Det är också viktigt att tillverkare, importörer och myndighe-ter får kännedom om erfarenheterna hos konsumenter och på arbetsplatser av användningen av kemiska produkter så att dessa erfarenheter kan tillvaratas vid bedömningen och utformningen av produktinformationen.

Jag återkommer i specialmotiveringen till den närmare tolkningen av bestämmelsen om försiktighetsmått.

2.5 Undersökningar av ämnen och produkter

Mitt förslag: Den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt skall genom egna undersökningar eller på annat sätt se till att det finns tillfredsställande utredning för bedömning av vilka hälso- eller miljöska-dor som produkten kan orsaka.

Den som yrkesmässigt, t. ex. som tillverkare eller importör eller som konsult, utreder ämnens hälso- och miljöeffekter skall vara skyldig att göra det i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Skyldigheten för myndighet att avge s. k. responsum avskaffas.

Kommissionens förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att invända mot kommissionens förslag. De flesta har inte gjort någon erinran mot att bestämmelsen om responsum avskaffas. Bl. a. kemikontoret och kemisktekniska leverantörsförbundet anser dock att bestämmelsen bör behållas.

Skälen för mitt förslag: Oavsett på vilket underlag som bedömningen av hälso- och miljöfarligheten hos en produkt görs bör det i första hand vara tillverkaren eller importören som ansvarar för att underlaget är tillräckligt och bedömningen riktig. Detta överensstämmer med vad som redan gäller enligt 5 § lagen om hälso- och miljöfarliga varor.

En tillverkare eller importör bör bl. a. utreda vad som redan är känt om de humantoxikologiska och ekotoxikologiska verkningarna hos ämnen eller ämneskombinationer som ingår i en viss kemisk produkt. Om resulta-ten av tillgängliga undersökningar är otillräckliga för att bedöma produk-ten, bör det åligga honom att se till att de kompletterande undersökningar som behövs kommer till stånd.

Nya kemiska produkter bör få marknadsföras först när tillräckligt be-

dömningsunderlag finns och varan enligt gjorda undersökningar kan hanteras på ett från hälso- och miljösynpunkt acceptabelt sätt. Innan en produkt tas i bruk, bör det vara känt hur avfallet skall tas om hand på ett säkert sätt.

När det gäller varor som redan har introducerats, bör tillverkaren eller importören fortlöpande hålla sig informerad inte bara om sådan forskning som har betydelse för att bedöma varans egenskaper utan också om möjligheterna att förändra dess sammansättning på ett sätt som minskar hälso- eller miljöriskerna. Han bör vidare vara skyldig att föranstalta om kompletterande undersökningar, när detta behövs för att hålla kunskapen om varan i nivå med den vetenskapliga utvecklingen.

Kunskaper som behövs för att bedöma kemiska ämnens och produkters hälso- eller miljöfarliga egenskaper kan inhämtas på olika sätt. I vissa fall kan det vara nödvändigt att låta genomföra regelrätta undersökningar på laboratorium. Detta torde t. ex. bli nödvändigt om det finns misstankar om hälso- eller miljöfarliga egenskaper som varken kan vederläggas eller verifieras på annat sätt.

I andra fall kan nödvändiga kunskaper för att bedöma ämnens och produkters egenskaper från hälso- och miljösynpunkt inhämtas från befintlig vetenskaplig dokumentation eller från litteratur med redan utvärderad information. Tillverkaren eller importören får även i sådana fall ta ansvaret för att gjorda utredningar och utvärderingar är korrekta. Givetvis kan även myndigheternas redovisade syn på ämnens och produkters hälso- och miljöeffekter utgöra bedömningsunderlag.

Det är således inte nödvändigt att en tillverkare eller importör själv utför erforderliga utredningar om produktens egenskaper från hälso- och miljösynpunkt. Han bör ha möjlighet att förlita sig på resultat från utredningar som andra har gjort och att t. ex. anlita konsulttjänster. En förutsättning är dock att utredningarna har genomförts och redovisats på ett vetenskapligt korrekt sätt. Det är angeläget att all yrkesmässig utredningsverksamhet inom detta område håller en hög kvalitet, såväl den som bedrivs av tillverkare och importörer som den som bedrivs av t. ex. konsulter.

Särskilda krav bör ställas på utredningen när en produkt befinnns eller misstänks ha hälso- eller miljöfarliga egenskaper. Sådana produkter skall vara noga utredda med avseende på vilka innehållsämnen eller föroreningar som ger produkten dess farliga egenskaper, arten och graden av de farliga egenskaperna samt vilka åtgärder som behövs, dels för att undvika hälso- eller miljöskador, dels för att ta hand om avfall från produkten.

Om tillverkare och importörer inte i detalj kan ange vilka hanteringsföreskrifter som måste iaktas eller vilka övriga skyddsåtgärder som måste vidtas bör de dock ansvara för att sådan information om lämplig hantering och om skyddsåtgärder som behövs för en säker hantering i följande hanteringsled vidarebefordras. I varje hanteringsled skall göras erforderliga riskanalyser med utgångspunkt i den aktuella hanteringen.

En lämplig indelning av de kemiska produkterna med hänsyn till deras hälso- eller miljöfarlighet bör liksom tidigare vara ett viktigt inslag i utredningsskyldigheten.

Jag avser att senare föreslå att regeringen meddelar föreskrifter om att den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt skall bedöma produkten och med hänsyn till arten och graden av farliga egenskaper klassificera den med avseende på dess hälso- och miljöfarlighet.

Jag har tidigare framhållit att huvudparten av kemikaliekontrollen bör ske hos tillverkare, importörer och yrkesmässiga användare. Detta innebär att även flertalet bedömningar av risk- och nyttoaspekter skall göras av företagen. Också inom ramen för myndigheternas verksamhet kommer det dock att bli aktuellt att utföra bedömningar av risk och nytta med enskilda kemiska ämnen eller produkter. Myndigheternas verksamhet på området, som också bör innefatta t. ex. angivandet av principer för bedömning av olika sorters risker, bör kunna bli av betydelse också för de bedömningar som sker på företagen. Det är därför angeläget att myndigheternas arbete, så långt det är möjligt, följer vissa enhetliga principer.

Det behövs riktlinjer för myndigheternas arbete med bedömningar av risk och nytta i kemikalieanvändningen. Dessa riktlinjer bör ta sikte på bl. a. att göra myndighetsarbetet i dessa frågor lätt tillgängligt för allmänhetens insyn, på att åtskilja faktabedömningar och värderingar och på att hålla en hög vetenskaplig kvalitet i faktaunderlaget. Vidare bör i riktlinjerna framhållas angelägenheten av att djurförsök vid tester av kemiska produkter så långt möjligt ersätts med försöksdjursfria metoder. Vidare behövs en mera standardiserad terminologi på området.

Responsum

Enligt 10 § LHMV bemyndigas regeringen att föreskriva skyldighet för myndighet att på begäran meddela beslut om en vara är att anse som hälsofarlig eller som miljöfarlig. Enligt 55 § KHMV skall produktkontrollnämnden på begäran av den som saken angår meddela beslut om en vara med hänsyn till sina egenskaper och uppgivna eller troliga hantering är att anse som hälsofarlig, s. k. responsum. Om det är av stor betydelse från allmän synpunkt och förhållandena medger det, får produktkontrollnämnden också meddela beslut om en vara är att anse som miljöfarlig.

Den nuvarande responsumskyldigheten har saknat praktisk betydelse. Den kan enligt min åsikt också leda till missförstånd bland de produktansvariga om deras skyldighet att alltid själva bedöma om en vara är hälso- och miljöfarlig eller inte. Allmänheten kan också vilseledas i sin uppfattning om kemikaliekontrollens verksamhet och ställa förväntningar på den som varken kan eller bör infrias. Ett responsumbeslut kan aldrig befria en tillverkare från hans grundläggande skyldigheter att vidta försiktighetsmått och att se till att det fortlöpande finns tillfredsställande utredning för bedömning av riskerna med produkten. Han måste således som andra

tillverkare följa utvecklingen och vid behov ändra klassificeringen av produkten. Det är enligt min bedömning principiellt olämpligt att ha en ordning som kan tolkas som om ansvaret för nu nämnda skyldigheter till någon del kunde flyttas över på myndigheten.

2.6 Produktinformation

Mitt förslag: Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall vara skyldig att genom märkning eller på annat sätt lämna uppgifter av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt (produktinformation).

Kommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Enligt kommissionens förslag skulle bestämmelsen om produktinformation gälla endast vid överlåtelse.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allmänhet inget att invända mot att kravet på produktinformationen kan omfatta mer än märkning. Flera betonar att informationen till konsumenterna måste hålla samma kvalitet som informationen till dem som yrkesmässigt hanterar kemiska produkter. I fråga om märkningen av kemiska produkter betonar många remissinstanser vikten av att de svenska bestämmelserna inte ger upphov till hinder för den internationella handeln. Generaltullstyrelsen anser att kemiska produkter bör vara märkta redan vid importtillfället.

Skälen för mitt förslag: Enligt vad som sägs i 5 § LHMV avser informationsplikten för den som överlåter en kemisk produkt f.n. endast märkning. Därutöver torde av paragrafens allmänna bestämmelse om försiktighetsmått följa en viss ytterligare informationsplikt. Märkning har alltid haft en framträdande roll i lagstiftningen på området och kommer också i fortsättningen att vara en nödvändig form för information om kemiska produkter. Den moderna kemikaliehanteringen ställer emellertid krav på information som inte alltid kan tillgodoses genom märkning. Särskilt som skydd för yrkesmässig hantering behövs regelmässigt en mer utförlig information än vad som får plats på förpackningen. Information utöver eller vid sidan om märkningen kan också behöva lämnas t. ex. i fråga om oförpackade produkter. Ibland sker hanteringen i sådana former att märkning inte är möjlig. Samtidigt som märkning fortfarande är den grundläggande formen av produktinformation bör därför även andra informationssätt kunna föreskrivas om det är lämpligt.

Produktinformationen har stor betydelse för produktvalet och möjligheterna att ordna en säker hantering. När en produkt förs ut i användning av tillverkare eller importörer, måste den därför åtföljas av information från

hälso- och miljöskyddssynpunkt. Vid överlåtelse av kemiska produkter måste mottagaren få den produktinformation som behövs för hanteringen. Det kan gälla t. ex. identitetsuppgifter om produkten och om det i Sverige ansvariga företaget samt information om bedömningen från hälso- och miljöskyddssynpunkt av produktens egenskaper. Det kan också gälla ingående ämnen samt behovet av skyddsåtgärder och lämplig metod för omhändertagande av avfall.

Konsumenter, som för privat bruk använder kemiska produkter, är i vissa avseenden en särskilt utsatt grupp. De har sällan tillgång till personlig skyddsutrustning och de har oftast sämre förkunskaper än de som yrkesmässigt hanterar kemiska produkter. Konsumenterna har inte heller samma möjligheter som kemikaliehanterande företag att vidta tekniska åtgärder för att förebygga skadliga effekter på hälsa eller miljö. Det är därför särskilt angeläget att kemiska produkter avsedda för konsumentbruk är så ofarliga som möjligt och att konsumenterna får en tillfredsställande information om risker och skyddsåtgärder.

Som jag har nämnt tidigare kommer även fortsättningsvis produktinformationen huvudsakligen att lämnas genom märkning. Detta anknyter till ett problem som har berörts av några av remissinstanserna, nämligen vilket led i distributionskedjan som bör ha huvudansvaret för produktinformationen. I denna fråga vill jag först understryka att det är företagen själva och inte kemikaliemyndigheten som har ansvaret för att avnämarna av de kemiska produkterna och även allmänheten erhåller en tillfredsställande produktinformation. Huvudansvaret för informationen bör ligga på dem som skall ha den största kunskapen om en produkt, dvs. tillverkare och importörer. Som generaltullstyrelsen har påpekat bör informationsplikten inte vara begränsad till enbart överlåtelsefall.

Man kan, såsom köpmannaförbundet har framhållit i sitt remissyttrande, inte förutsätta att detaljhandeln alltid skall vara kunnig i komplicerade kemisk-tekniska frågor. Detta är ett ytterligare skäl till att informationen i form av märkning av tillverkaren eller importören i största möjliga utsträckning bör lämnas på produkten eller på förpackningen så att den lätt kan vidarebefordras till brukaren. Detta hindrar givetvis inte att även detaljhandeln har ett ansvar mot t. ex. konsumenterna. Det bör t. ex. kunna åligga detaljhandeln ett ansvar för att den som förvärvar en kemisk produkt i förekommande fall också kan få ta del av ett informationsblad.

De närmare föreskrifterna om varuinformation bör meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Därvid bör utgångspunkten vara att de svenska märkningsbestämmelserna i likhet med andra nationella regler inte får innebära hinder för den internationella handeln.

2.7 Förhandsgranskning m. m.

Mitt förslag: Nuvarande regler om tillstånd, särskilda villkor eller förbud i fråga om import eller hantering behålls. Som villkor för hantering och import får föreskrivas skyldighet att göra förhandsanmälan.

Kommissionens förslag: Kommissionen har föreslagit att bestämmelserna i LHMV om tillstånd, villkor och förbud behålls och att det i lagen dessutom tas in en särskild bestämmelse om förhandsanmälan som villkor för tillverkning eller import av nya kemiska ämnen.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i stor utsträckning lämnat kommissionens förslag utan erinran. Såvitt gäller förhandsgranskningen har de flesta påpekat att en överensstämmelse med EG:s regler bör eftersträvas. LO har påpekat att bestämmelserna om förhandsgranskning bör kunna gälla både nya ämnen och nya kemiska produkter.

Skälen för mitt förslag: Reglerna om tillstånd, särskilda villkor och förbud har visat sig ge den handlingsram som regeringen och underlydande myndigheter behöver för kemikaliekontrollen. Enligt min mening bör nuvarande bemyndiganden i huvudsak oförändrade överföras till den nya lagen.

Förhandsgranskning av bekämpningsmedel förekommer redan i form av registrering.

Jag avser att senare föreslå regeringen att föreskriva bl. a. att registreringen tidsbegränsas till högst fem år, så att alla bekämpningsmedel regelbundet skall kunna omprövas enligt stränga krav från hälso- och miljöskyddssynpunkt. Vidare bör vid registreringen behovet av den avsedda bekämpningen prövas. Därvid bör dock i och för sig likvärdiga preparat få användas. Det förhållandet att andra likvärdiga preparat redan finns registrerade, får alltså inte utgöra tillräcklig grund för att avslå en ansökan om registrering. Beträffande bekämpningsmedel avser jag vidare föreslå bl. a. att registreringen görs till villkor även för import och att endast medel i den lägsta av de tre faroklasserna för bekämpningsmedel skall få säljas till allmänheten.

I bl. a. EG och USA finns system för förhandsgranskning av nya ämnen. Dessa system innebär att tillverkare och importörer är skyldiga att anmäla nya ämnen till ansvarig myndighet. I EG-systemet skall en anmälan innehålla en rad specificerade uppgifter som behövs för bedömning av ämnets egenskaper från hälso- och miljöskyddssynpunkt.

Det är angeläget att samhället får tillfälle att ta ställning till nya kemikalier i god tid. Ett system för förhandsgranskning bör därför införas. Som många remissinstanser framhållit är det angeläget att få till stånd ett nära samarbete med EG om förhandsgranskning. Vissa diskussioner har redan

förts i detta syfte. Beslut om utformningen av de svenska reglerna för förhandsgranskning bör fattas av regeringen sedan dessa avslutats.

Kemikommisionen har föreslagit en särskild lagbestämmelse om skyldigheten att göra förhandsanmälan. Bestämmelsen skall enligt kommissionen utformas på det sättet att en anmälan kan vara ett villkor för en viss hantering eller import av ett ämne. Jag anser dock för min del att några särskilda bestämmelser om förhandsanmälan inte behövs i lagen, utan att föreskrifter om förhandsanmälan bör kunna meddelas med stöd av det allmänna bemyndigandet att föreskriva villkor för hantering eller import. Jämfört med kommissionens förslag innebär den av mig nu förordade lösningen att en förhandsanmälan kan avse alla slags kemiska produkter och inte bara vissa ämnen. I likhet med LO anser jag att detta ger utrymme för ett mera flexibelt system för förhandsgranskning, om det skulle uppkomma ett behov att utvidga området för granskningen. Det bör ankomma på regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om förhandsgranskning.

2.8 Uppgiftsskyldighet

Mitt förslag: Genom generella uppgiftsinsamlingar skall kunna erhållas de uppgifter om produkterna och deras hantering som kan behövas för att bedöma hälso- eller miljörisker.

Kommissionens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: I remissyttrandena har kommissionens förslag i stort sett lämnats utan erinran.

Skälen för mitt förslag: En viktig bas för en effektiv tillsyn är att myndigheten har rätt att samla in uppgifter som behövs för att bedöma hälso- eller miljörisker som kan uppkomma såväl genom användningen av enskilda ämnen och produkter som genom kemikalieanvändningen i samhället i stort. En del av de uppgifter en tillsynsmyndighet behöver för sitt arbete kan hämtas in i de enskilda fallen. Andra uppgifter, främst sådana som behövs som underlag för prioriteringar, måste hämtas in genom generella uppgiftsinsamlingar.

Någon samlad överblick över användningen av kemiska ämnen i samhället finns f. n. inte. LHMV ger i och för sig utrymme för uppgiftsinsamlingar av generell karaktär och ett datoriserat produktregister har också börjat byggas upp. Detta ger emellertid ännu inte den önskvärda överblicken.

Regeringen gav i februari 1983 produktkontrollnämnden i uppdrag att fortsätta uppbyggnaden av produktregistret. Genom detta s. k. tredje steg i registeruppbyggnaden kommer information att fås främst om de produkter

som producenterna själva har bedömt som hälsofarliga. Kemikommis- sionen har föreslagit ett ytterligare steg i registeruppbyggnaden som syftar till att skapa överblick över vilka ämnen som finns i Sverige. En överblick över dessa behövs enligt kommissionen både för förhandskontrollen och för arbetet med att täppa till kunskapsluckorna om ämnen som är i bruk.

Frågan om en fortsatt utbyggnad av produktregistret bör prövas av regeringen på grundval bl. a. av de erfarenheter som vinnas av utbyggnaden av det tredje steget.

Behovet av uppgiftslämnande inom kemikalieområdet gäller dock inte bara produktregistret. Huvudansvaret för att allmänheten får tillgång till de uppgifter den behöver ligger hos företagen. För att underlätta företagshäl- sovårdens, skyddsombudens och myndigheternas arbete samt en saklig offentlig debatt måste en ökad öppenhet komma till stånd.

En princip bör därvid vara att företagens önskemål att inte lämna ut uppgifter till allmänheten skall tillgodoses endast när de inte hotar beak- tansvärda hälso- och miljöintressen och när företagen i övrigt har fullgoda skäl. Den som hanterar en produkt måste få tillförlitlig information om eventuella hälso- eller miljöfarliga effekter samt om vilka beståndsdelar i produkten som ger dessa effekter. Dessa krav kan tillgodoses inom ramen för mitt förslag om produktinformation.

Skyddsombud, fackliga organisationer, miljöorganisationer och forskare kan för vissa utredningar behöva tillgång även till andra uppgifter om produkters innehåll än dem som avser hälso- eller miljöfarliga beståndsde- lar. Det bör ligga i näringslivets intresse att söka tillgodose detta behov.

Liksom enligt gällande lagstiftning skall myndigheterna självklart få fullständig information om innehållet i varje produkt som förekommer i Sverige.

Kemikommisjonen har föreslagit en begränsning av meddelarfriheten för sekretessbelagda uppgifter i produktregistret. Denna fråga bör lämpli- gen tas upp i samband med att yttrandefrihetsutredningens betänkande (SOU 1983: 70) Värna yttrandefriheten behandlas i regeringskansliet. Jag är alltså för min del inte beredd att lägga fram något förslag i denna fråga.

2.9 Nya rön

Mitt förslag: Den som yrkesmässigt tillverkar eller importerar en ke- misk produkt blir skyldig att till kemikaliemyndigheten rapportera rön som kan antas vara okända för myndigheten, t. ex. opublicerade under- sökningsresultat.

Kommissionens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Arbetarskyddsstyrelsen har tillstyrkt förslaget. Övriga remissinstanser som har yttrat sig har ställt sig tveksamma till förslaget. Sveriges grossistförbund anser att bestämmelsen i praktiken kommer att motverka sitt syfte och har avstyrkt förslaget.

Skälen för mitt förslag: Det är viktigt att sådana rön om produkter som har betydelse från hälso- och miljöskyddssynpunkt kommer till kemikaliemyndighetens kännedom. Särskilt importörer, handelsagenter och tillverkare kan via utländska kontakter få tillgång till t.ex. opublicerade undersökningsresultat eller rapporter om observerade skador i andra länder. De har även en god överblick över produktens användning i Sverige och kan därför även på detta sätt få kännedom om misstänkta skador. Sådana rön som det kan antas att myndigheten inte har kännedom om bör rapporteras. Som arbetarskyddsstyrelsen har påpekat har information av detta slag stor betydelse för att på ett tidigt stadium möjliggöra åtgärder, t.ex. för att minska expositionen i arbetsmiljön. För utförda undersökningar bör rapporteringsskyldigheten gälla både negativa och positiva resultat.

Det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om rapporteringen av nya rön. För att svårigheter skall undvikas vid tillämpningen bör de krav som ställs i dessa föreskrifter vara väl definierade.

2.10 Tillsyn

Mitt förslag: Reglerna om tillsyn behålls i huvudsak oförändrade.

Kommissionens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att erinra mot kommissionens förslag.

Skälen för mitt förslag: En tillsynsmyndighets uppgift är att med olika medel se till att företagen fullgör sina skyldigheter i fråga om kemikaliekontrollen. Myndigheten skall kontrollera att kemikaliehanteringen i samhället sker i enlighet med meddelade bestämmelser och i övrigt på ett från hälso- och miljösynpunkt acceptabelt sätt samt vid behov ingripa mot olämplig hantering. I en myndighets uppgifter ingår också intern kunskapsuppbyggnad, utarbetande av författningar och information till leverantörer, yrkesmässiga brukare, arbetstagare samt konsumenter.

LHMV:s formella styrmedel för tillsynen överensstämmer i stort med vad som förekommer inom ramen för annan näringsrättslig lagstiftning. De ger en tillsynsmyndighet det utrymme som behövs för de uppgifter jag nyss har beskrivit. De kan därför i huvudsak oförändrade föras över till den nya lagen.

Regeringen bör liksom enligt LHMV ha ett bemyndigande att meddela föreskrifter om de olika myndigheternas tillsynsuppgifter. Arbetarskydds- och naturvårdsmyndigheterna bör därvid få tillsynsuppgifter inom sina resp. ansvarsområden. Jag återkommer till organisationsfrågorna i mitt förslag till proposition till riksdagen.

2.11 Avgiftsfinansiering inom kemikaliekontrollen

Mitt förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för en myndighets verksamhet enligt den nya lagen.

Kommissionens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att kontrollen skall finansieras via avgifter. Kommunförbundet är positivt till att miljö- och hälsoskyddsnämndernas tillsynsverksamhet enligt den nya lagen finansieras genom avgifter. I övrigt är de remissinstanser som har yttrat sig i frågan kritiska till kommissionens förslag. Kritiken kommer främst från remissinstanser som företräder näringslivet. Enligt LRF är det principiellt felaktigt att samhällets kostnader på produktkontrollens område i sin helhet skall finansieras genom avgifter. Kostnader för tillsyn som utgör normal myndighetsutövning bör enligt LRF bestridas av det allmänna. Kemikontoret anser att den föreslagna avgiften, beräknad på de produkter som är anmälda till produktregistret, är en skatt.

Skälen för mitt förslag: Enligt 15 § LHMV får regeringen föreskriva att särskilda avgifter skall tas ut i ärende enligt LHMV. Sådana avgifter kan avse ansökan, undersökning eller beslut beträffande registrering eller godkännande av viss vara eller årsavgift för upprätthållande av tillstånd. Bekämpningsmedelskontrollen finansieras i stor utsträckning med ansöknings- och årsavgifter.

Kemikkommissionen har föreslagit att avgifter, utöver för bekämpningsmedel, också skall tas ut för det allmänna kemiska produktområdet. Den avgiftsbelagda verksamheten hos myndigheten kan enligt kommissionens förslag vara t. ex. tillståndsprövning, upprätthållande av tillstånd, registrering och andra sådana åtgärder samt den allmänna kemikalietillsynen. Kommissionens förslag innebär att kostnaderna för den grundläggande kemikaliekontrollen som riktar sig till tillverkare och importörer helt skall täckas genom avgifter från dessa.

Jag delar kemikkommissionens uppfattning att lagen bör ge möjlighet att ta ut avgifter också för annan verksamhet än den som omnäms i 15 § LHMV. Fortfarande rör det sig emellertid om avgifter för myndighets

verksamhet enligt lagen, varför avgiftssystemet trots det utvidgade tillämpningsområdet inte utgör någon principiell nyhet i förhållande till 15 § LHMV. Jag delar alltså inte kemikontorets uppfattning att det kan bli fråga om någon skatt.

Jag återkommer i mitt förslag till proposition till riksdagen till frågan om i hur stor utsträckning kemikaliekontrollen bör finansieras med avgifter.

2.12 Spridning av bekämpningsmedel

Spridning av bekämpningsmedel mot lövsly regleras f. n. särskilt genom lagen (1983:428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark. I övrigt finns generella bestämmelser om spridning av bekämpningsmedel i KHMV. Föreskrifterna har meddelats av regeringen med stöd av de allmänna bestämmelserna i LHMV om försiktighetsmått m. m. Med stöd av bemyndigande i KHMV har också produktkontrollnämnden i kungörelse om spridning av bekämpningsmedel (SNFS 1984: 2, PK: 19) utfärdat ytterligare föreskrifter för spridning av bekämpningsmedel.

Enligt kommissionens förslag skulle viss spridning av bekämpningsmedel, nämligen sådan som sker över mark och vattenområden, regleras genom en särskild lag. För egen del anser jag emellertid att lagen om kemiska produkter bör vara tillämplig på spridning av bekämpningsmedel. Undantag bör liksom nu göras endast i fråga om bekämpning av lövsly. I fråga om sådan bekämpning bör således gällande lag om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark behållas.

Bestämmelserna i den av kommissionen föreslagna spridningslagen har enligt min mening sådan karaktär att de bör vara föreskrifter som meddelas med stöd av lagen om kemiska produkter. Dessa frågor fordrar därför inte riksdagens ställningstagande. För riksdagens information vill jag emellertid redogöra för min inställning till kommissionens förslag i denna del.

Kommissionen har föreslagit att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får förbjuda onödig användning av bekämpningsmedel. Flertalet av de remissinstanser som yttrat sig är negativa till det av kommissionen föreslagna bemyndigandet och anser att enda sättet att förhindra onödig användning av bekämpningsmedel är insatser i fråga om rådgivning och information.

Kravet på att minska hälso- och miljöriskerna med bekämpningsmedel gör det enligt min mening angeläget att förhindra sådan användning av medlen som kan avvaras utan betydande ekonomisk olägenhet. Jag anser emellertid att det bör ytterligare utredas hur detta på ett effektivt sätt kan åstadkommas. Jag avser därför att föreslå regeringen att ge statens naturvårdsverk i uppdrag att i samarbete med bl. a. lantbruksstyrelsen utarbeta förslag till åtgärder för att förhindra onödig användning av bekämpningsmedel. I första hand torde därvid rådgivning och information komma i fråga. I den mån särskilda föreskrifter också kan behövas bör de meddelas

med stöd av de bemyndiganden som den nya lagen om kemiska produkter föreslås innehålla.

Kommissionen har vidare föreslagit att spridning av bekämpningsmedel från luften skall förbjudas. Flera remissinstanser avvisar eller är tveksamma till förslaget och anser att ett sådant förbud skulle innebära att Sverige ställdes helt utan katastrofskydd i fall av epidemiartade angrepp av skadegörare. Några remissinstanser framhåller att spridning från luften är enda sättet när marken på grund av nederbördsförhållandena inte bär. Flera remissinstanser anser också att flygbesprutning är att föredra från arbetsmiljösynpunkt.

Vid spridning av bekämpningsmedel över åkermark från luften kan avdrift av preparat medföra oavsiktlig spridning till bebyggelse, friluftsområden, sjöar och vattendrag m. m. Risken för att omgivningen ofrivilligt kommer i kontakt med bekämpningsmedel torde vara betydligt större vid spridning över jordbruksmark än över skogsmark, eftersom spridningen över skogsmark som regel sker långt från bebyggda områden. Erfarenheten har visat att skyddszoner inte alltid är tillräckliga för att undvika de olägenheter som flygspridningen av bekämpningsmedel över jordbruksmark kan medföra. Spridning av bekämpningsmedel från luften över annan mark än skogsmark bör därför enligt min mening i princip förbjudas. Jag avser därför att föreslå regeringen att som villkor för spridning av bekämpningsmedel skall gälla att spridningen inte sker från luften. Vissa undantag från förbudet bör kunna medges t. ex. för vissa epidemiartade angrepp av skadegörare som inte kan bekämpas på annat sätt och då bekämpning från marken på grund av markförhållandena är omöjlig.

Kommissionen har också föreslagit att ett system med provning och godkännande av sprututrustning införs. Förslaget tillstyrks i allmänhet eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. Ett par remissinstanser anser dock att ett sådant krav kan leda till att utländska företag slutar marknadsföra sina produkter i Sverige på grund av ökade introduktionskostnader, vilket i sin tur kan leda till att marknadsföringen av ny, miljövänligare teknik försenas.

Riskerna för oavsiktlig spridning till omgivningen vid besprutning med markbaserad utrustning är starkt beroende av vilken utrustning som används. Som exempel på viktiga faktorer som påverkar avdriftens storlek kan nämnas sprutans arbetstryck samt sprutmunstyckenas utformning och deras höjd över marken. En ökad avdrift innebär också ökad risk för att sprutföraren utsätts för bekämpningsmedel.

Med hänsyn till den roll utrustningen spelar då det gäller att minska riskerna vid spridning av bekämpningsmedel anser jag att det finns skäl att också med stöd av lagen om kemiska produkter som ett villkor kräva att sprututrustningen eller delar av den skall vara godkänd. Från arbetarskyddssynpunkt finns redan en sådan möjlighet enligt 3 kap. 12 § 2 arbetsmiljölagen. Genom bättre sprututrustning minskas inte bara riskerna för

avdrift. Även bekämpningsresultatet blir bättre vilket i sin tur också kan leda till att i många fall lägre doser kan användas. Jag avser därför att föreslå regeringen att ett system med provning och godkännande av sprututrustning införs. Med hänsyn till de effekter som ett sådant system får på Sveriges utrikeshandel avser jag därvid eftersträva en så stor internationell och särskilt nordisk samordning som möjligt.

Kommissionens förslag innehåller också bestämmelser om sanktionsavgifter vid otillåten spridning av bekämpningsmedel i vissa fall. Såsom anmälades i prop. 1984/85:32 om riktlinjer för det framtida arbetet mot ekonomisk brottslighet (s. 54) är avsikten att i en proposition till riksdagen under innevarande riksmöte föreslå att ett nytt sanktionssystem med företagsbot införs. Det tilltänkta förslaget bygger på ett delbetänkande av kommissionen mot ekonomisk brottslighet, Ds Ju 1984:5 Företagsbot. En sådan sanktion som föreslagits i betänkandet och som f. n. övervägs inom regeringskansliet bör kunna utgöra en verksam sanktion bl. a. vid brott som utgör otillåten spridning av bekämpningsmedel. På grund härav anser jag inte att man f. n. bör införa någon sådan sanktionsavgift som kommissionen har föreslagit.

2.13 Övriga frågor

Miljöfarligt avfall

För riksdagens kännedom vill jag i detta sammanhang ta upp några frågor som rör behandlingen av det miljöfarliga avfallet.

Kommunalt renhållningsmonopol m. m.

I prop. 1975:32 om återvinning och omhändertagande av avfall förordade jag att kommunalt renhållningsmonopol successivt skulle införas för miljöfarligt avfall efter samråd med berörda kommuner. Efter åtagande av kommunerna har regeringen nu enligt 4 § renhållningsförordningen (1979:904) föreskrivit om monopol för miljöfarligt avfall i ca 120 av landets 284 kommuner.

Kemikommisionen har i sitt betänkande föreslagit att kommunalt renhållningsmonopol för miljöfarligt avfall införs i samtliga kommuner från den 1 januari 1986.

Flertalet remissinstanser som har yttrat sig, bl. a. kommunförbundet, tillstyrker kommissionens förslag. Kommunförbundet anför att ett kommunalt monopol innebär att möjligheter skapas för en förbättrad hantering av det miljöfarliga avfallet.

Det är angeläget att avfallshanteringen i sin helhet blir föremål för samhällets insyn och kontroll. Eftersom SAKAB numera tar emot allt miljöfarligt avfall, kan det enligt min mening inte finnas något hinder för kommunerna att tillämpa det kommunala renhållningsmonopolet också för miljöfarligt avfall. Jag biträder därför kommissionens förslag i den delen.

Det ankommer på regeringen att meddela de föreskrifter som behövs för att genomföra det kommunala renhållningsmonopolet för miljöfarligt avfall.

År 1975 infördes också en årlig deklarationsplikt för miljöfarligt avfall. Avfallsdeklarationer har emellertid genomförts i betydligt mindre utsträckning än från början tänkt. Naturvårdsverket utarbetar f. n. ett system där uppgiftsinsamlingen samordnas med transportkontrollen för det miljöfarliga avfallet. Enligt kemikommisionen bör de möjligheter som finns att förenkla uppgiftsinsamlandet på detta område tas till vara. Jag delar denna uppfattning. Jag räknar därför med att det bemyndigande att föreskriva om uppgiftsskyldighet när det gäller miljöfarligt avfall som föreslås i den nya lagen i första hand skall behöva utnyttjas för s. k. riktade deklarationer.

Åtgärder mot de miljöfarliga batterierna

Spridning av kvicksilver, kadmium och andra tungmetaller till miljön är enligt min mening ett synnerligen allvarligt hälso- och miljöproblem. Metallerna är giftiga för levande organismer och kan anrikas och ackumuleras hos dessa. Försurningen ökar risken för att tungmetaller skall lösas ut och spridas. Spridningen sker i huvudsak genom utsläpp från industrin samt vid förbränning och deponering av avfall.

Stora resurser har satsats för att begränsa utsläppen från industriella processer. Från miljösynpunkt är det nödvändigt att effektiva åtgärder vidtas också för att minska spridningen av tungmetaller från avfall. Det finns f. n. inget effektivt system för att samla in eller på annat sätt avskilja produkter som innehåller tungmetaller från det vanliga avfallet. Batterierna utgör i dag den dominerande källan till kvicksilver och kadmium i avfallet. Utsläppen av kvicksilver från batterier står för ca hälften av samtliga kvicksilverutsläpp. Även om utsläppen av kvicksilver och kadmium från batterier endast utgör en mindre del av den samlade depositionen av dessa tungmetaller i miljön är utsläppen allvarliga till följd av metallernas stabila natur och de hälso- och miljöeffekter de ger.

En rad olika typer av batterier används i dagens samhälle som strömkälla i olika apparater. Det finns inget som tyder på att den hittillsvarande utvecklingen mot allt fler batteridrivna apparater för olika ändamål kommer att brytas. År 1983 uppgick den totala försäljningen av batterier till ca 5730 ton. Totalmängden kvicksilver i batterier uppgick till ca 7,7 ton och mängden kadmium till 18–22 ton. Med de insamlingsaktiviteter, som f. n. pågår uppnås endast vissa mindre utsläpps begränsningar. De årliga utsläppen till luft och mark från batterier uppgår till ca 6 ton kvicksilver och 16–20 ton kadmium. Beträffande slutbehandlingen av de tungmetallhaltiga batterierna kan konstateras att återvinningsanläggningar redan finns eller är i provdrift.

Under de senaste åren har batteribranschen genom frivilliga åtaganden åstadkommit viss insamling av främst kvicksilveroxidbatterier. Vidare har

ett förhållandevis stort antal kommuner påbörjat insamlingsaktiviteter med olika ambitionsnivå. I framför allt de kommuner, som skickar sitt hushållsavfall till förbränning, har insamlingsaktiviteterna påskyndats. Bakom detta ligger bl. a. de skärpta tillståndskraven på sopförbränningsanläggningarna att inte släppa ut tungmetaller av typ kvicksilver och kadmium.

Frågan om åtgärder mot de miljöfarliga batterierna har vid olika tillfällen behandlats i riksdagen. Bl. a. har jordbruksutskottet i sitt betänkande (JoU 1981/82: 24) om avfallshantering och återvinning anfört att det är angeläget att särskilda åtgärder vidtas för att hindra spridningen av giftiga tungmetaller genom hushållssoporna. Enligt utskottets mening måste särskilda ansträngningar göras för att bringa till praktisk tillämpning den princip om tillverkarens och importörens ansvar, som formulerades redan vid 1975 års riksdagsbeslut om återvinning och avfallshantering.

Statens naturvårdsverk har utarbetat ett förslag till handlingsprogram för hantering av batterier. Förslaget syftar till en ökad och effektiviserad batteriinsamling genom att förbrukade batterier återlämnas till de affärer, som säljer batterierna. Förslaget anvisar hur batterierna bör märkas och hur insamlingen bör organiseras och finansieras. Om de uppsatta målen inte nås med föreslagna åtgärder anvisas vägar att genom ökade avgifter eller pant öka systemets effektivitet. Förslaget har remissbehandlats. Remissinstanserna är eniga med verket om behovet av åtgärder mot de miljöfarliga batterierna, men det råder delade meningar om bl. a. den organisatoriska utformningen. Många remissinstanser ansluter sig till principen om tillverkarens ansvar och menar att ansvaret för nödvändiga åtgärder primärt måste åvila tillverkarna eller importörerna av batterier. Bl. a. anser Sveriges industriförbund att myndigheterna skall ställa krav på en tidsanknuten utsläppsreduktion samt överlåta åt branschen att uppfylla kraven. Från kommunal sida anføres att de kommunala kostnaderna för batterihanteringen rimligen bör belasta berörda tillverkare och importörer.

Enligt min mening bör utgångspunkten från samhällets sida i fråga om åtgärder mot de miljöfarliga batterierna vara att utsläppen av kvicksilver, kadmium och liknande miljöfarliga ämnen i batterier på sikt skall upphöra. Detta bör ske genom att de miljöfarliga batterierna snarast möjligt ersätts med batterier utan miljöfarliga ämnen, hanteras i slutna återtagningssystem eller på annat sätt blir föremål för långtgående återvinning.

Det bör enligt min mening ankomma på de företag som tillverkar och importerar batterier att svara för att hanteringen blir sådan att utsläppen av kvicksilver och kadmium från batterier upphör och att välja de medel och metoder, som är mest ändamålsenliga för att uppnå de mål som bör gälla. Ansvaret inbegriper alla led från tillverkning och import till slutbehandling. Eftersom batterier i många fall finns direktmonterade i apparater och instrument har också de företag som tillverkar, importerar och hanterar olika sådana apparater ett ansvar för att de miljöfarliga utsläppen minskar.

Mot bakgrund av vad jag här anfört är jag inte nu beredd att förorda att samhället tar ett sådant ansvar för organisation och finansiering av en batteriinsamling som följer av naturvårdsverkets förslag. Berörda branscher bör i stället i första hand ges möjligheter att själva välja de lämpligaste lösningarna för att så långt möjligt minska utsläppen till miljön från hanteringen av miljöfarliga batterier.

Valet av åtgärder för att minska utsläppen till miljön av skadliga ämnen varierar med de olika batterityperna. Utöver återvinning genom insamling kan det för kvicksilveroxidbatterierna med f. n. närmare 35 % kvicksilverinnehåll vara aktuellt att minska utsläppen genom att ersätta dem med zink-luftbatterier för vissa användningsområden, bl. a. för hörapparater. För de alkaliska batterierna är vid sidan av ökad återvinning en minskning av kvicksilverhalten med hälften aktuell inom ett par år. Jag ser det som naturligt att de berörda branscherna nu snarast utarbetar och genomför ett program för minskning av de miljöfarliga utsläppen. Med utgångspunkt i bl. a. detta har jag haft överläggningar med företrädare för batteribranschen som förklarat sig villiga att vidta olika åtgärder för att minska utsläppen. Mot bakgrund av de för år 1984 beräknade utsläppen om ca 6 ton kvicksilver bör en målsättning för en första etapp vara en utsläppsminskning som senast år 1987 uppgår till minst 75 %, dvs. utsläpp om maximalt ca 1,5 ton kvicksilver/år.

För de kadmiumhaltiga batterierna är bedömningen av marknadsstruktur och utsläppsmängder mer vanskelig. När det gäller många produkter där sådana batterier ingår, bör ökad återtagning kunna ske. Tekniskt bör också förutsättningar finnas att på viss sikt utveckla laddbara batterier som är kadmiumfria. Målsättningen bör därför vara en motsvarande utsläppsreduktion som för kvicksilver. En splittrad marknadsbild när det gäller kadmiumhaltiga batterier kan dock kräva särskilda insatser för att målet skall kunna uppnås.

Som jag tidigare anfört bör berörda branscher nu ges möjlighet att själva välja på vilka sätt utsläppsminskningarna skall kunna nås. Jag förutsätter att närmare redovisningar av hur de angivna målen skall uppfyllas snarast lämnas. Sådana redovisningar bör ske till naturvårdsverket. Det bör därefter ankomma på verket att överväga vilka åtgärder från samhällets sida som kan behövas för att säkerställa att den eftersträlvade minskningen av utsläppen från batterier skall kunna genomföras. I det fall målen för utsläppsminskningarna inte uppnås med nu redovisade åtgärder får frågan om ytterligare regleringar tas upp till ny behandling. Jag förutsätter också att verket går vidare i sitt arbete med att se över behoven av åtgärder mot olika varor eller varugrupper som innehåller kvicksilver och kadmium.

Med det samlade renhållningsansvar, som kommunerna föreslås få för det miljöfarliga avfallet, är det naturligt att kommunerna utvecklar och gör lättillgängliga sina system för återtagning av miljöfarligt avfall från hushållen. Hur sådana system bör anpassas till insamling och återvinning av

batterier ankommer det på kommunerna och batteribranschen att träffa överenskommelse om.

Följdändringar i annan lagstiftning

Den nya lagen föranleder ändringar av redaktionell art i viss annan lagstiftning. Jag avser här vapenlagen (1973: 1170), brandlagen (1974: 80), renhållningslagen (1979: 596) och lagen (1983: 428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark.

Med hänsyn till den enkla beskaffenheten av lagändringarna anser jag att något yttrande från lagrådet inte behövs. Jag återkommer med lagförslagen i mitt förslag till proposition till riksdagen.

2.14 Ikraftträdande

Jag föreslår att lagen om kemiska produkter träder i kraft den 1 juli 1985.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till lag om kemiska produkter.

Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*.

4 Specialmotivering

Lagen om hälso- och miljöfarliga varor (LHMV) ersätts av en ny lag om kemiska produkter (LKP). LKP har liksom LHMV karaktären av en ramlag. Lagen får alltså sitt konkreta innehåll i stor utsträckning genom bestämmelser som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Lagen innebär i vissa delar väsentliga ändringar i förhållande till LHMV. Begreppet hälso- och miljöfarlig vara har genomgående ersatts med kemisk produkt.

Kemikkommissionens förslag har lett till ett flertal nya bestämmelser och preciseringar i förhållande till LHMV:s regler. I många fall behålls dock LHMV:s regler i sak. I dessa avseenden gäller förarbetena till dessa regler, i den mån de inte kommenteras särskilt i det följande. Vidare har vid departementsbehandlingen skett en översyn av främst lagteknisk natur.

LKP är disponerad på följande sätt. Efter de inledande bestämmelserna (1–5 §§) följer den allmänna bestämmelsen om försiktighetsmått samt ytterligare bestämmelser om utredningsskyldighet, kompetenskrav, informationsplikt och upplysningsskyldighet som gäller den som hanterar en kemisk produkt (6–10 §§). Därefter innehåller lagen regler som gör det möjligt för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att meddela

bestämmelser om villkor, tillstånd och förbud (11 och 12 §§). I fråga om miljöfarligt avfall finns särskilda regler i 13 §. Tillsynen över efterlevnaden av lagen regleras i 14–17 §§. Enligt 18 och 19 §§ kan tas ut avgifter för myndighets verksamhet samt s.k. dispensavgifter. Slutligen innehåller lagen i 20–24 §§ regler om ansvar m. m.

Inledande bestämmelser

1 §

Denna lag är tillämplig på hantering och import av kemiska ämnen och beredningar (kemiska produkter). Lagens syfte är att förebygga hälso- eller miljöskador av sådana produkter.

I denna inledande paragraf anges lagens tillämpningsområde och syfte. Den motsvarar närmast 1 och 2 §§ LHMV samt 1 § i kommissionens förslag.

LHMV är tillämplig på ämnen och beredningar som med hänsyn till sina kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper och hantering kan befaras medföra skada på människor eller i miljön. De typer av skadeeffekter som åsyftas är i likhet med vad som tidigare gällde enligt giftförordningen effekter av kemisk eller fysikalisk-kemisk art, däremot inte skadeverkningar som är att betrakta som rent fysikaliska eller mekaniska effekter. Det är sålunda i första hand varor som kan betecknas som kemiska som omfattas av LHMV.

Med ämnen avses i LHMV grundämnen och kemiska föreningar, ofta gemensamt benämnda (kemiska) substanser. Hit räknas också biologiska naturprodukter, t. ex. vissa som droger använda växtdelar. Beredningar avses omfatta sådana sammansatta varor som t. ex. lösningar, emulsioner, pulverblandningar och pastor.

Till begreppet hälso- och miljöfarlig vara hör enligt LHMV också varor som innehåller eller har behandlats med ämnen eller beredningar, om varorna därigenom och med hänsyn till sin hantering är hälso- eller miljöfarliga. Kemiska varor som är att anse som riskfria räknas inte som hälso- och miljöfarliga varor. En annan sak är att de tillämpande myndigheterna får infordra uppgifter om kemiska varor över huvud taget för att det skall bli möjligt att avgöra vilka varor som bör bli föremål för kontroll enligt lagen. Vid tillkomsten av lagstiftningen var man medveten om att avgränsningsproblem skulle komma att uppstå, åtminstone under ett övergångsskede. Man förutsatte dock att en fortlöpande kartläggning av det kemiska produktområdet skulle göra det möjligt att bättre avgränsa och precisera området för hälso- och miljöfarliga varor (JoU 1973: 19 s. 15).

Följande grundläggande principer gäller för tillämpningen av LHMV. Redan en på goda vetenskapliga grunder uppkommen misstanke om skaderisker utgör tillräcklig grund för ingripanden enligt LHMV. Detta innebär bl. a. att en producent som vill marknadsföra en otillräckligt känd vara

som han kan på vetenskapliga eller andra grunder anta vara farlig från hälso- eller miljöskyddssynpunkt måste beakta denna risk vid bedömning av om han skall marknadsföra varan eller inte. Myndigheterna behöver inte heller vänta med ett ingripande till dess några skador har inträffat. För att undgå förbud eller andra restriktioner måste en producent så långt det på vetenskapens ståndpunkt är möjligt bevisa att misstanken är ogrundad. Annars får han finna sig i att myndigheterna behandlar varan som hälso- och miljöfarlig. Den osäkerhet som i ett sådant fall kan råda rörande ett ämnes farlighet skall alltså inte gå ut över allmänheten utan drabbar den som vill marknadsföra varan i fråga.

De grundläggande principerna för LHMV bör äga giltighet också vid illämpningen av LKP. Den inledande paragrafen i LKP har dock utformats på ett annat sätt än motsvarande bestämmelse i LHMV. I princip omfattas alla kemiska produkter av lagens tillämpningsområde. Särskilda bestämmelser finns för livsmedel, läkemedel och djurfoder. Lagen kan emellertid göras tillämplig även på sådana produkter om hälso- och miljöskyddssynpunkter påkallar det. Detta framgår av 3 §. Med undantag för bestämmelsen om försiktighetsmått i 6 § får dock lagen i de flesta fall ett konkret innehåll först genom de tillämpningsföreskrifter som regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar.

Begreppet kemiska produkter omfattar alla kemiska ämnen och beredningar som är föremål för någon form av mänsklig hantering. Det är ingen skillnad jämfört med LHMV i fråga om vad som avses med ämnen och beredningar. I motsats till LHMV är LKP inte begränsad till endast sådana hälso- och miljörisker som beror på kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper hos ett ämne eller en beredning. Detta innebär i praktiken att t. ex. silikoserisker omfattas av lagen. LKP möjliggör också åtgärder mot ämnen som t. ex. vid spill leder till förhöjd halkrisk. Lagen skall dock inte tillämpas t. ex. vid miljöskada på grund av urlakning av ett i naturen förekommande ämne till följd enbart av naturliga processer. Rent mekaniska skador såsom att människor får skärsår av kemiska produkter kan som jag tidigare har påpekat i avsnitt 2.2 inte heller bli föremål för ingripande enligt LKP. För att lagen skall vara tillämplig är det liksom enligt motsvarande lagstiftning i flera andra länder tillräckligt att den skadliga effekten uppstår genom att människor eller miljö utsätts för ämnet. Avsikten är att förebygga skaderisker som beror på ett kemiskt ämnes inneboende egenskaper. Det är riskerna som är förenade med exponering för kemiska grundämnen eller deras föreningar som omfattas av lagen. Lagen kan således tillämpas även på asbest, kvarts och andra mineraler som kan förorsaka hälsoskador vid exponering.

2 §

Med hantering menas i denna lag tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

Paragrafen motsvarar 2 § LHMV.

I likhet med kommissionen anser jag att också den befattning som en handelsagent tar med huvudmannens produkter när han verkar för deras avsättning utgör hantering enligt förevarande paragraf.

3 §

Särskilda bestämmelser finns för livsmedel, läkemedel och djurfoder. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att denna lag skall tillämpas även på sådana varor, om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt.

I fråga om radioaktiva, brandfarliga eller explosiva varor skall lagen tillämpas endast i den mån det behövs för att förebygga andra hälso- eller miljöskador än som avses i de särskilda bestämmelser som finns för sådana varor.

I fråga om transport av sådana kemiska produkter som är farligt gods enligt lagen (1982: 821) om transport av farligt gods gäller denna lag endast i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark finns särskilda bestämmelser.

Paragrafen anger lagens förhållande till viss annan lagstiftning och motsvarar 3 § LHMV och 3 § i kommissionens förslag.

LHMV gäller inte vara som är att anse som livsmedel enligt livsmedelslagen (1971: 511), läkemedel enligt läkemedelsförordningen (1962: 701) eller djurfoder. Inte heller gäller lagen i fråga om radioaktiva ämnen och andra källor till joniserande strålning. I fråga om brandfarlig eller explosiv vara skall LHMV tillämpas endast i den mån varan är hälso- eller miljöfarlig av annat skäl än som föranlett att den hänförs till nämnda varukategorier. I fråga om transport av sådana hälso- och miljöfarliga varor som är farligt gods enligt lagen (1982: 821) om transport av farligt gods gäller LHMV endast i den utsträckning som regeringen förordnar. I övrigt har arbetarskyddslagstiftningen, miljöskyddslagstiftningen och annan lagstiftning angående varor hänförliga till hälso- och miljöfarliga varor gällt fullt ut vid sidan av LHMV. Någon uttrycklig bestämmelse om detta har inte ansetts behövlig.

LKP har en något annorlunda utformning än LHMV när det gäller förhållandet till annan lagstiftning. Visserligen gäller också enligt LKP att lagen inte skall tillämpas i de fall en effektiv kemikaliekontroll redan utövas enligt annan lagstiftning. Avgränsningen enligt LKP är emellertid inte så definitiv som den är enligt LHMV. Syftet är att förhindra att vissa skadeverkningar av en del produktgrupper blir oreglerade.

Såvitt gäller livsmedel, läkemedel och djurfoder öppnar bemyndigandet i *första stycket* således en möjlighet till ingripanden med stöd av LKP om den lagstiftning som tar sikte på dessa särskilda produktgrupper skulle visa sig otillräcklig för att tillgodose hälso- eller miljöskyddssyftena.

I fråga om förhållandet till läkemedelsförordningen bör följande gälla. När det gäller läkemedlens påverkan på miljön i samband med eller efter destruktion bör den nya lagen tillämpas. Den nya lagen bör också kunna tillämpas i vissa förvarings-, förpacknings- och märkningsfrågor, där läkemedelsförordningen inte inrymmer tillräckliga möjligheter till ingripanden mot kemiska miljö- och hälsorisker.

I fråga om radioaktiva produkter gäller lagen enligt *andra stycket* inte för joniserande strålning. Skydd mot sådan strålning regleras i strålskyddslagen (1958: 110). Däremot får lagen tillämpas på sådana produkter i den mån det behövs för att förebygga andra risker än sådana som beror på joniserande strålning. Motsvarande gäller enligt stadgandet i förhållande till lagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor.

Tredje stycket, som gäller förhållandet till lagen (1982: 821) om transport av farligt gods, motsvarar utan ändring i sak 3 § tredje stycket LHMV. Detta innebär i princip att regleringen av sådana transporter inte skall ske med stöd av LKP, såvida inte särskilda skäl föreligger. Möjligheten för regeringen att förordna om giltighet av LKP ger författningsstöd för vissa bestämmelser om transport i förordningen (1975: 364) om miljöfarligt avfall.

I fjärde stycket avses lagen (1983: 428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark.

Jag har i avsnitt 2.3 redogjort för förhållandet till marknadsföringslagen och arbetsmiljölagen.

4 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att lagen skall tillämpas på en vara som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt.

Paragrafen motsvarar 11 § i kommissionens förslag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt paragrafen föreskriva att lagen skall tillämpas också på sådana varor som innehåller eller har behandlats med kemiska produkter. Föreskrifterna kan avse skydd mot t. ex. effekter av ett ämne som avges när en vara hanteras, även om ämnet som sådant inte ingår i varan utan bildas vid hanteringen. De hälso- eller miljörisker som avses med bestämmelsen omfattar alltså även sådana risker som kan orsakas genom en hantering som innebär att ett nytt ämne bildas och avges, t. ex. vid upphettning av plastmaterial. I tillämpningsföreskrifter får särskilt anges vilka regler som gäller också varorna. Innebörden av bestämmelsen är alltså – fransett den allmänna bestämmelsen om försiktighetsmått som behandlas i 6 § – att lagen får tillämpas på varorna först efter särskilt beslut.

5 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från lagens tillämpning i fråga om visst produktslag eller viss hantering eller import av kemiska produkter.

Paragrafen motsvarar i sak 4 § LHMV och 4 § i kommissionens förslag.

Med stöd av motsvarande bemyndigande i LHMV har regeringen i kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor föreskrivit att LHMV inte äger tillämpning i fråga om tobaksvaror. I fråga om teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat äger LHMV tillämpning endast i den mån varans hälsofarliga egenskaper betingas av annat däri ingående ämne än etylalkohol. Det samma bör gälla enligt den nya lagen.

LKP innehåller ingen specialbestämmelse angående försvarsmakten. Det allmänna bemyndigandet i paragrafen att förordna om undantag omfattar också försvarsmakten, såsom jag framhållit i avsnitt 2.3.

Skyldigheter vid hantering och import av kemiska produkter

6 §

Den som hanterar eller importerar en kemisk produkt skall vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att hindra eller motverka skada på människor eller i miljön. Vad som nu har sagts gäller även i fråga om en sådan vara som avses i 4 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om försiktighetsmått.

Paragrafen motsvarar 5 § första stycket första meningen och andra stycket LHMV samt 5 § första och fjärde styckena i kommissionens förslag. Bestämmelsen i andra meningen i första stycket motsvarar närmast 1 § första stycket 2 LHMV.

Den som hanterar eller importerar en hälso- och miljöfarlig vara skall enligt 5 § första stycket första meningen LHMV vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att hindra eller motverka skada på människor eller i miljön. Denna grundregel för hanteringen av hälso- och miljöfarliga varor kompletteras i LHMV med allmänna bestämmelser om undersöknings- och märkningsskyldighet. Aktsamhetsregeln riktar sig till alla som på ett eller annat sätt befattar sig med hanteringen av en vara.

Förevarande paragraf innebär ingen ändring i sak i förhållande till bestämmelsen i LHMV. Eftersom LKP omfattar alla kemiska produkter och inte bara sådana som är hälso- och miljöfarliga, skall emellertid aktsamhetsregeln alltid iakttagas vid all hantering och import av kemiska produkter.

Bestämmelsen får ett konkret innehåll för särskilda situationer genom de följande paragraferna i lagen och genom föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer men är också direkt straffsanktionerad.

Aktsamhetsregeln gäller förutom yrkesmässig hantering och import också användning i konsumentledet av kemiska produkter samt privat import. Som ett viktigt exempel vill jag nämna att barn skall skyddas mot de förgiftningsrisker som en bristfällig hantering innebär. Jag ämnar också föreslå regeringen att föreskriva att förpackningar till hälso- eller miljöfarliga produkter skall vara betryggande utformade. De skall inte heller genom sin utformning medföra risk för förväxling och skall vid behov utformas med särskild hänsyn till barns säkerhet.

7 §

Det åligger särskilt den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt att genom egna undersökningar eller på annat sätt se till att det finns tillfredsställande utredning för bedömning av vilka hälso- eller miljöskador som produkten kan orsaka.

En näringsidkare som utreder kemiska produkters egenskaper från hälso- eller miljöskyddssynpunkt skall göra det i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter beträffande utredningen om kemiska produkter.

Paragrafens första stycke motsvarar 5 § första stycket andra meningen LHMV samt 5 § andra stycket i kommissionens förslag. Andra stycket, som saknar motsvarighet i LHMV, motsvarar 6 § första meningen i kommissionens förslag. Tredje stycket motsvarar 5 § andra stycket LHMV samt 5 § fjärde stycket och 6 § andra meningen i kommissionens förslag.

Första stycket. Enligt 5 § första stycket andra meningen LHMV skall särskilt den som tillverkar eller importerar en hälso- eller miljöfarlig vara noggrant undersöka varans sammansättning och egenskaper i övrigt från hälso- eller miljöskyddssynpunkt.

Undersökningsskyldigheten enligt LHMV åvilar alltså i särskilt hög grad tillverkare och importör. Detta överensstämmer med det synsätt som präglar LKP. Skyldigheten skall ses mot bakgrund av att det inte är möjligt att undvara alla produkter som har något slag av farliga egenskaper. Det är därför nödvändigt att hanteringen av kemiska produkter över huvud taget ordnas så att skada på människor eller i miljö kan undvikas. En förutsättning för detta är att de som skall hantera produkterna vet på vilket sätt produkterna är farliga. Tillverkare och importörer skall därför bedöma vilka egenskaper en produkt har. Utredningsskyldigheten är fortlöpande och upphör t. ex. inte när produkten har förts ut på marknaden. Vilken utredning om en produkt som får anses tillfredsställande måste bli beroende av en rad olika omständigheter. Höga krav måste t. ex. ställas när det är fråga om ett helt nytt användningssätt även om det aktuella ämnet är väl utrett i helt andra användningar. Detsamma gäller i fråga om nya ämnen. Den möjliga expositionen är alltid en betydelsefull faktor. Det måste också framhållas att den närmare innebörden av kraven på utredning bestäms av den vid varje tidpunkt rådande vetenskapliga kunskapsnivån. Bestämmelsen har kommenterats utförligt i avsnitt 2.5 i den allmänna motiveringen.

Den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt bör bedöma produkten med hänsyn till arten och graden av farliga egenskaper och klassificera den med avseende på dess hälso- och miljöfarlighet.

Bestämmelsen i *andra stycket* tar sikte också på andra näringsidkare än tillverkare eller importörer, t. ex. sådana som bedriver toxikologisk konsultverksamhet. Naturligtvis behöver en tillverkare eller en importör inte själv genomföra de utredningar om produktens egenskaper från hälso- och miljösynpunkt som behövs för hans verksamhet. Han måste ha möjlighet att förlita sig på resultat från utredningar som andra har gjort och att t. ex. anlita konsulttjänster. En förutsättning är att utredningarna har genomförts och redovisats på ett vetenskapligt korrekt sätt. Det är angeläget att all yrkesmässig utredningsverksamhet inom detta område håller en hög kvalitet, såväl den som bedrivs av tillverkare och importörer som den som bedrivs av t. ex. konsulter.

De närmare föreskrifterna om utredningsskyldighet får enligt *tredje stycket* meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Genom sådana föreskrifter bör bl. a. kunna preciseras hur en utredning skall genomföras och redovisas med avseende på vilka ämnen eller föreningar som ger produkten farliga egenskaper, arten och graden av de farliga egenskaperna, lämpliga skyddsåtgärder samt vilka åtgärder som behövs för att ta hand om avfall från produkten.

8 §

Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall ha tillgång till den kemiska och toxikologiska kompetens som behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning och produktens egenskaper.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kompetenskrav.

Enligt paragrafen, som saknar motsvarighet i LHMV och i kommissionens lagförslag, gäller att den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt måste ha en viss sakkunskap. Kompetenskravet gäller med olika styrka beroende på i vilket led hanteringen sker.

Den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt skall i den omfattning som behövs med hänsyn till arten och omfattningen av verksamheten ha tillgång till kemisk och toxikologisk kompetens samt hålla sig underrättad om forskning och teknisk utveckling av betydelse för skyddet av hälsa och miljö.

Den som yrkesmässigt överlåter en kemisk produkt bör ha det kunnande som behövs med hänsyn till produktens egenskaper. Återförsäljare av kemiska produkter skall till köparna vidarebefordra korrekt risk- och skyddsinformation. Särskilt återförsäljare med större kemikalieförsäljning måste ha god kännedom om de regler som gäller t. ex. för klassificering och märkning av produkter efter deras hälso- och miljöfarlighet. Förståelse för dessa regler förutsätter allmänna kunskaper om kemiska produkters egen-

skaper och effekter samt kännedom om begrepp som kan förekomma i märkning och annan produktinformation, t. ex. akut och kronisk giftighet, allergiframkallande och frätande egenskaper, nedbrytbarhet och bioackumulering. Återförsäljarna bör normalt kunna få sitt behov av information om de saluförda produkternas egenskaper tillgodosett genom den risk- och skyddsinformation som tillverkarna och importörerna skall lämna om varje produkt. De ytterligare kunskaper som behövs för att återförsäljare skall kunna fullgöra sina skyldigheter, t. ex. att tillgodose köparnas behov av information, kan byggas upp inom företagen. Som framgår av 11 § kan även i fortsättningen handel med särskilt farliga varor underkastas någon form av tillståndsprövning. En sådan prövning ger samhället möjlighet att ställa villkor för tillstånd och bör i fortsättningen ha en tydligare inriktning på kunskapskrav än f. n. Reglerna om kompetenskrav är avsedda att bl. a. utgöra en bas för tillståndsprövningen.

Företag som hanterar kemikalier behöver kunskaper om kemiska risker på lägst den nivå som behövs för att förstå innebörden av de begrepp som används för att ange kemikaliers hälso- och miljöfarlighet. De behöver också yrkeshygienisk och omgivningshygienisk sakkunskap för att kunna bedöma vilka hälso- eller miljörisker som kan uppstå på grund av hanteringen.

Stora företag med omfattande kemikaliehantering bygger ofta upp en egen kompetens för att inhämta och bedöma information från leverantörerna eller från annat håll. Detta brukar ske bl. a. inom företagshälsovården som normalt inrymmer medicinsk och skyddsteknisk samt ofta även yrkeshygienisk sakkunskap. Användarföretag utan egna resurser för bedömning av riskerna vid hanteringen måste anlita utomstående sakkunskap. Detta gäller även för tillverkare och importörer.

Arbetsmiljölagsstiftningen innehåller de krav som bör ställas på yrkemässigt användning av kemikalier från arbetsmiljösynpunkt. Motsvarande gäller om miljöskyddslagstiftningen beträffande den yttre miljön. Förevarande paragraf ger möjlighet att ställa de ytterligare kompetenskrav som kan behövas för en säker kemikaliehantering inom företagen.

9 §

Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall genom märkning eller på annat sätt lämna uppgifter av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt (produktinformation).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om produktinformation.

Paragrafen motsvarar närmast 5 § första stycket tredje meningen och andra stycket LHMV samt 5 § tredje och fjärde styckena i kommissionens förslag.

Enligt 5 § LHMV gäller att en hälso- eller miljöfarlig vara skall märkas tydligt med uppgifter av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt. I

18 § kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor finns vissa föreskrifter om hur förpackning till gift eller vådligt ämne skall vara märkt. Med stöd av regeringens bemyndigande har produktkontrollnämnden vidare meddelat allmänna föreskrifter om märkning av hälsofarliga varor.

Den lagstadgade produktinformation som enligt LKP skall åtfölja kemiska produkter skall, utöver vad som har kunnat föreskrivas med stöd av LHMV, kunna innehålla sådan produktinformation som inte är av ren varningskaraktär men som ändå är av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt. Detta är en följd av att lagens tillämpningsområde inte är begränsat på motsvarande sätt som LHMV. Som exempel på information som här avses kan nämnas uppgifter om en varas identitet, tillverkarens eller importörens namn och resultatet av gjord bedömning. För brukaren är sådana uppgifter av betydelse även för produkter som leverantören inte anser hälso- eller miljöfarliga.

Fortfarande bör dock syftet med informationen primärt vara att sprida upplysning om risker som är förenade med hanteringen av en kemisk produkt.

Informationen kan enligt LKP lämnas även på annat sätt än genom märkning. Informationen kan lämnas t. ex. genom informationsblad. Produktinformationen kan avse såväl hälso- som miljörisker. Olika krav på informationen kan ställas beroende på om den som skall ta emot informationen är en konsument eller en näringsidkare.

Det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om produktinformation. Andra stycket ger stöd för detta.

10 §

Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall till den myndighet som regeringen bestämmer och i den omfattning regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndigheten föreskriver

1. lämna de uppgifter om produkten och dess hantering som kan behövas för att bedöma hälso- eller miljörisker,

2. rapportera sådana rön som har betydelse för bedömningen av produkten från hälso- eller miljöskyddssynpunkt och som kan antas vara okända för myndigheten.

Punkt 1 motsvarar närmast 8 § LHMV, medan punkt 2 saknar motsvarighet där. Paragrafen motsvarar 9 § i kommissionens förslag.

Punkt 1. Enligt 8 § LHMV är den som yrkesmässigt hanterar eller importerar ämne, beredning eller annan vara skyldig att till myndighet som regeringen bestämmer och i den ordning sådan myndighet föreskriver lämna de uppgifter om varans sammansättning, egenskaper i övrigt och hantering som är nödvändiga för utredning om varans hälso- eller miljöfarlighet.

I LHMV föreskrivs en rapporteringsskyldighet som inte är begränsad till hälso- och miljöfarliga varor. Skyldigheten enligt LHMV omfattar såväl

kemiska varor i allmänhet utan hänsyn till deras farlighet för människor som andra varor som det är av särskild betydelse från hälso- och miljöskyddssynpunkt att få uppgifter om.

Det får ankomma på regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om omfattningen av uppgiftsskyldigheten för den som hanterar eller importerar en produkt. Genom tillämpningsföreskrifter får också anges tidpunkten för uppgiftsskyldighetens inträde och vem som i ett visst fall är uppgiftsskyldig. Den uppgiftsskyldighet som får föreskrivas går längre än motsvarande skyldighet enligt LHMV och kan omfatta alla de uppgifter om produkten och dess hantering som kan behövas för att överblicka och bedöma tänkbara hälso- eller miljörisker inte bara till följd av användningen av varje enskild produkt för sig utan av hela kemikalieanvändningen i samhället.

Den uppgiftsskyldighet som behandlas i förevarande bestämmelse avser bl. a. sådana uppgifter som samlas in till det produktregister som jag nämnt i avsnitt 2.8 i den allmänna motiveringen. Det bör dock framhållas att stadgandet också ger utrymme för sådana uppgiftsinsamlingar som behövs t. ex. för kartläggningen av ett problemområde utan att insamlingen har någon direkt anknytning till produktregistret.

De uppgifter som behövs för tillsynen av lagens efterlevnad i ett enskilt ärende skall däremot inte inhämtas med stöd av bestämmelserna i ifrågavarande paragraf utan med stöd av 15 §.

För att underlätta myndigheternas kontroll av användningen av kemiska produkter föreskrivs i *punkt 2* att den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall rapportera sådana rön som har betydelse för bedömningen av produkten från hälso- eller miljöskyddssynpunkt och som kan antas vara okända för myndigheten. Den som är osäker om sitt eget ansvar eller myndighetens kunskap i en viss fråga måste för att ha fullgjort sina skyldigheter förvissa sig om ifrågavarande rön är kända hos myndigheten. Man kan dock förutsätta att kemikaliemyndigheten följer de viktigare vetenskapliga tidskrifterna. Rapporteringsskyldigheten gäller inte bara egna rön utan också sådant som inhämtas t. ex. från en utländsk tillverkare.

Tillstånd m. m.

11 §

Om det behövs från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att en kemisk produkt får hanteras eller importeras endast efter tillstånd eller att för hantering eller import av en sådan produkt skall gälla annat särskilt villkor.

Paragrafen motsvarar 6 § första stycket LHMV och 7 § i kommissionens förslag.

Enligt LHMV kan regeringen eller produktkontrollnämnden, om det är

påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, föreskriva att hälso- och miljöfarlig vara av visst slag får hanteras eller importeras endast efter särskilt tillstånd eller att för hantering eller import av sådan vara skall gälla annat särskilt villkor.

Den kontroll av hanteringen och importen av hälso- och miljöfarliga varor som LHMV gjort möjlig finns det enligt förevarande paragraf utrymme för också enligt LKP. Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt får därför föreskrivas bl. a. att den som vill saluhålla, överlåta eller använda kemiska produkter av visst slag måste begära tillstånd till detta. Vid tillståndsgivningen skall liksom vid tillämpningen av LHMV den handläggande myndigheten bedöma risken med produkten eller hanteringen av produkten och göra en avvägning mellan risk och nytta. Om tillstånd meddelas kan myndigheten också föreskriva villkor som direkt tar sikte på att förebygga skador. Sådana villkor bör kunna ändras, när det finns skäl därtill. Ett meddelat tillstånd bör också kunna återkallas när som helst. Så bör kunna ske t. ex. om varans sammansättning ändras eller nya risker med varan upptäcks som inte var kända när varan godtogs. Myndigheten bör ingripa så snart omständigheterna kräver det. Tillståndskrav är i många fall så ingripande att föreskrifter därom normalt bör utfärdas av eller åtminstone underställas regeringen. Villkor som syftar till att förebygga skador torde oftast komma att rikta sig mot den som tillverkar, importerar eller försäljer viss vara. Sådana villkor kan också avse brukarens skyldigheter. Så t. ex. kan föreskrivas begränsningar i en varas användningsområde eller skyldighet att använda viss skyddsutrustning vid hantering av en vara.

Bemyndigandet i paragrafen omfattar också sådan förhandsgranskning av kemiska ämnen eller produkter som avses i avsnitt 2.7 i den allmänna motiveringen.

Exempel på föreskrifter enligt paragrafen är sådana som avser anmälan av produkter eller krav på tillstånd för hantering eller import av särskilt farliga produkter och krav på registrering av bekämpningsmedel. Till föreskrifter enligt paragrafen räknas också bestämmelser om tillståndskrav eller villkor som avser en enskild produkt eller ett visst ämne. Från tillämpningen av LHMV kan jag nämna att regeringen har meddelat bestämmelser i kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor med tillståndskrav och villkor avseende bekämpningsmedel, PCB m. m., motorbensin och kadmium.

Bemyndigandet i paragrafen medger även att föreskrifter av helt eller delvis nytt slag meddelas. I anslutning till vad naturvårdsverket har anfört i sitt remissyttrande vill jag särskilt peka på att det kan bli aktuellt att skärpa kraven såvitt gäller företagens hantering genom att den som överlåter vissa kemiska produkter också blir skyldig att återta produkten som ett led i avfallshanteringen. Sådana föreskrifter kan bl. a. komma i fråga som ett villkor för försäljning till konsumenterna av batterier med innehåll av kvicksilver och kadmium. (jfr avsnitt 2.13 i den allmänna motiveringen).

12 §

Är det av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda hantering eller import av en kemisk produkt.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 7 § första stycket LHMV och 8 § i kommissionens förslag.

I sådana fall då en kemisk produkt kan medföra en särskilt betydande risk för människors hälsa eller för allvarlig miljöskada får enligt paragrafen regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer omedelbart ingripa med generellt förbud mot hantering eller import av produkten. En förutsättning för ett förbud är att tillstånd eller villkor som avses i 11 § inte är en tillräckligt ingripande åtgärd för att undanröja den aktuella hälso- eller miljörisken. Med stöd av bestämmelsen är det möjligt att ingripa såväl mot en enstaka produkt som mot produkter av ett visst slag. Här avses bl. a. varor som på kortare eller längre sikt kan befaras vara cancerframkallande, fosterskadande eller ärftlighetsändrande. Hit hör också produkter vars skadeverkningar i det enskilda fallet inte behöver vara av allvarlig art men genom varornas utbredda användning kan drabba många människor, t. ex. kosmetiska eller hygieniska medel.

Miljöfarligt avfall

13 §

Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen föreskriva att slutligt omhändertagande av visst avfall på vilket denna lag är tillämplig (miljöfarligt avfall) får bedrivas yrkesmässigt endast av juridisk person i vilken staten har inflytande.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 7 § andra stycket LHMV och 12 § i kommissionens förslag.

Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt kan enligt LHMV regeringen föreskriva att återvinning, oskadliggörande, långtidsförvaring eller annat därmed jämförligt förfarande för slutligt omhändertagande av visst slag av avfall får bedrivas yrkesmässigt endast av juridisk person vari staten har inflytande.

Avfall av kemiska produkter räknas också som kemiska produkter vid tillämpningen av LKP. LKP ger alltså möjligheter till ingripanden på samma sätt som i fråga om kemiska produkter i övrigt. Regleringen av hanteringen av det miljöfarliga avfallet bör liksom tidigare ske i en särskild regeringsförordning. Därutöver har LKP liksom LHMV ansetts böra innehålla särskilda regler om slutligt omhändertagande av miljöfarligt avfall. Enligt bestämmelsen kan en ensamrätt att behandla miljöfarligt avfall föreskrivas för ett visst företag. Den behandlingsverksamhet som avses är liksom enligt LHMV slutligt omhändertagande. Därmed avses återvinning,

oskadliggörande, långtidsförvaring och annat därmed jämförligt förfarande. Paragrafen medger däremot inte en ensamrätt för transporter och mellanlagring av miljöfarligt avfall.

Bemyndigandet i 7 § andra stycket LHMV har av regeringen använts till att förbehålla för Svensk avfallskonvertering aktiebolag (SAKAB) att yrkesmässigt slutligt omhänderta miljöfarligt avfall. Behandlingsföretagets ensamrätt kan inskränkas genom att ett annat företag får särskilt tillstånd att behandla miljöfarligt avfall.

Tillsyn

14 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer. Tillsynen får inte avse hantering av kemisk produkt i enskilt hushåll.

Paragrafen överensstämmer i sak med 11 § LHMV och 13 § i kommissionens förslag. Dessutom föreskrivs uttryckligt att tillsynen inte får avse hantering av kemisk produkt i enskilt hushåll. Detta gäller givetvis också i fråga om sådana varor som avses i 4 §. Eventuella tvångsingripanden med anledning av överträdelse vid hantering i hemmen av straffbelagda föreskrifter får därför ske med stöd av rättegångsbalken.

Det ankommer på regeringen att fördela tillsynsuppgifterna mellan olika centrala, regionala och lokala myndigheter. På det lokala planet är det, utom många fall som avser tillsyn mot tillverkare och importörer, främst de kommunala miljö- och hälsoskyddsnämnderna som avses svara för den omedelbara tillsynen inom kommunen. Detta överensstämmer med vad som gäller f. n. Jag avser att senare förelägga regeringen ett förslag om hur denna fördelning bör ske.

15 §

En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Paragrafen motsvarar i sak 12 § LHMV och 14 § i kommissionens förslag. Liksom tidigare ger bestämmelsen en tillsynsmyndighet möjlighet att som ett led i den löpande tillsynen i ett visst ärende besluta att den som hanterar eller importerar en kemisk produkt skall lämna myndigheten de upplysningar och handlingar som behövs. Det kan gälla en kemisk produkts ursprung, sammansättning, egenskaper i övrigt, avsedd hantering, omsättning e. d. Myndigheternas befogenheter omfattar också relevanta delar av fakturor, handelsböcker, följesedlar, leveransverifikationer, laboratoriejournals, analysprotokoll och likartade handlingar.

De uppgifter som framkommer i samband med tillämpningen av denna

paragraf kan i sin tur ligga till grund för vitesbeslut och andra ingripanden. Underlåtenhet att lämna upplysningar kan medföra straffansvar enligt 20 § första stycket punkt 3.

16 §

En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av lagen eller enligt en tillsynsmyndighets föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 13 § LHMV och 15 § i kommissionens förslag.

Enligt LHMV får tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som uppenbart behövs för att LHMV eller föreskrifter som meddelats med stöd av LHMV skall efterlevas. I övrigt innebär bestämmelserna i första stycket ingen ändring i sak jämfört med LHMV.

Liksom tidigare bör alltså en tillsynsmyndighet vid bristande efterlevnad söka nå rättelse på frivillig väg genom råd och anvisningar. När den frivilliga vägen inte är framkomlig, innebär borttagandet av uppenbarhetsrekvisitet en väsentlig utvidgning av myndigheternas befogenheter jämfört med LHMV:s bestämmelser. Någon principiell begränsning till klara fall av överträdelser föreligger således inte. Med hänsyn till de bestämmelser om överklagande som finns innebär detta ingen risk för rättssäkerheten. De befogenheter som följer med paragrafen bör alltså i princip utnyttjas när det är påkallat av hänsyn till hälso- eller miljörisker. Jag vill i sammanhanget hänvisa till att uppenbarhetsrekvisitet inte heller finns i motsvarande bestämmelse i arbetsmiljölagen. Liksom tidigare kan ett vitesföreläggande vara ett alternativ till en åtalsanmälan. När det gäller ett straffbelagt förfarande bör dock inte vitessanktionen i *andra stycket* tillämpas som ett alternativ i de fall då frågan lämpligen bör prövas i straffprocessuell ordning, dvs. då någon oklarhet föreligger i skuldfrågan.

Även bestämmelsen i *tredje stycket* bör enligt min mening kunna tillämpas annorlunda än motsvarande bestämmelse i LHMV. I specialmotive-ringen till 13 § tredje stycket LHMV förordades att rättelse på den försumliges bekostnad skulle ses som ett sista medel för att åstadkomma efterlevnad. Enligt min mening ger varken lagtexten eller ändamålet med bestämmelsen anledning till en så snäv tolkning. Rättelse på den försumliges bekostnad bör i stället användas som en tillsynsbefogenhet bland andra när skäl föreligger därtill.

17 §

För tillsyn enligt denna lag har en tillsynsmyndighet rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av kemiska produkter och får där göra undersökningar och ta prover. För uttaget prov betalas inte ersättning.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

Om skyldighet att ersätta en tillsynsmyndighet kostnader för provtagning och undersökning av prov föreskriver regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen motsvarar med endast några redaktionella ändringar 14 § LHMV och 16 § i kommissionens förslag.

Enligt 60 § kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor skall tillsynsmyndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i den utsträckning och enligt de villkor produktkontrollnämnden föreskriver ersättas av den i fråga om vars verksamhet provtagningen och undersökningen utförts. Jag avser att föreslå regeringen att motsvarande föreskrifter meddelas för tillämpningen av LKP såvitt nu är i fråga. Det utmärkande för dessa avgifter är att de avser ersättning för kostnader i enskilda ärenden där tillsynen avser efterlevnaden av LKP och föreskrifter som har meddelats med stöd av LKP.

Avgifter

18 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om avgifter för myndighets verksamhet enligt denna lag.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 § LHMV och 17 § i utredningens förslag. Bestämmelsen har i den allmänna motiveringen kommenterats i avsnitt 2.11.

19 §

Om det med stöd av denna lag har meddelats föreskrifter som medger undantag från en bestämmelse om hantering eller import av vara av visst slag och sådana föreskrifter kan antas innebära ekonomisk fördel för den som hanterar eller importerar varan, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att en särskild avgift skall tas ut för att utjämna en sådan fördel.

Paragrafen motsvarar 10a § LHMV och 18 § i kommissionens förslag. I förhållande till LHMV innebär bestämmelsen den skillnaden att regeringen inte endast får överlåta åt myndighet att meddela föreskrifter om hur en avgift skall beräknas utan också överlåta till myndigheten att bestämma när avgift skall tas ut.

Annars skall alltså bestämmelsen tillämpas på samma sätt som 10a § LHMV. Bemyndigandet gör det möjligt att besluta om dispensavgifter

även i fråga om andra slag av kemiska produkter än motorbensin som är det enda produktslaget som f. n. omfattas av en sådan avgift.

Ansvar, sekretess m. m.

20 §

Den som

1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 6 §,
2. med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift, villkor eller förbud som meddelats med stöd av 6–12 §§ eller
3. med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 15 §,

döms till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Till ansvar enligt första stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

Den som har överträtt vitesföreläggande eller vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Enligt 16 § LHMV är straffskalan böter eller fängelse i högst ett år för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift, förbud eller villkor som meddelats med stöd av 5 § andra stycket eller 6–8 §§. Till samma straff skall den dömas som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket LHMV.

Enligt *första stycket första punkten* är det endast bestämmelsen om försiktighetsmått i 6 § som är direkt straffsanktionerad. Liksom tidigare krävs för ansvar vid överträdelse av den allmänna bestämmelsen om försiktighetsmått att gärningen har begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet.

Ansvarsbestämmelsen i *andra punkten* avser överträdelse av föreskrifter som regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer har meddelat om försiktighetsmått (6 §), utredningsskyldighet (7 §), kompetenskrav (8 §), produktinformation (9 §), uppgiftsskyldighet (10 §), tillstånd och villkor (11 §) samt förbud (12 §).

Enligt *tredje punkten* straffsanktioneras brott mot upplysningsplikten i 15 §.

Enligt *andra stycket* skall inte dömas till ansvar i ringa fall.

Liksom enligt LHMV skall enligt *tredje stycket* ansvar inte ådömas enligt LKP om ansvar för en gärning kan ådömas enligt brottsbalken. Detta innebär vid lagkonkurrens (dvs. när brottsbalkens och LKP:s bestämmelser samtidigt kan tillämpas) bl. a. att bestämmelserna i 13 kap. 8 a och 9 §§ brottsbalken om miljöbrott och vållande till miljöstörning har företräde framför ansvarsbestämmelserna i LKP. Till ansvar skall inte heller dömas om ansvar för gärningen kan ådömas enligt varusmuggningslagen.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att LKP, liksom LHMV, över huvud taget inte reglerar frågor om utförsel av kemiska produkter. Regeringen kan dock enligt lagen (1975: 85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel meddela föreskrifter t.ex. om det är påkallat av hänsyn till miljövården. Sådana bestämmelser finns i förordningen (1975: 346) om miljöfarligt avfall.

Det fjärde stycket ger uttryck för den allmänna principen att inte ingripa med både straff och vitespåföljd mot samma förfarande.

21 §

Den som med uppsåt eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse i ansökan eller annan handling som avges enligt denna lag eller föreskrift som meddelats med stöd av lagen döms till böter.

Enligt 16 § tredje stycket LHMV kan den dömas till böter som uppsåtligt eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra ett åliggande enligt 12 § LHMV eller en föreskrift som meddelats med stöd av 9 § LHMV eller i ansökan eller annan handling som avges enligt den lagen eller föreskrift som meddelats med stöd av lagen lämnar oriktig uppgift rörande ett förhållande av betydelse.

I LKP är underlåtenhet att fullgöra en författningsenlig uppgiftsskyldighet enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 § straffsanktionerad enligt 20 § första stycket punkt 2.

Tillämpningsområdet för förevarande paragraf avser de fall där ett oriktigt uppgiftslämnande inte är kriminaliserat enligt något annat straffstadgande.

22 §

Kemiska produkter eller varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

Paragrafen överensstämmer i sak med 18 § LHMV och 22 § i kommissionens förslag.

23 §

Den som har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid erfarit om någons affärs- eller driftförhållanden.

I det allmänna verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980: 100).

Paragrafen överensstämmer i sak med 17 § LHMV och 23 § i kommissionens förslag.

24 §

Föreskrifter om överklagande av en myndighets beslut enligt denna lag eller med stöd av ett bemyndigande enligt lagen meddelas av regeringen.

Paragrafen, som inte har någon motsvarighet i LHMV eller i kommissionens lagförslag, innehåller en erinran om att besvärsmåttbestämmelser kommer att utfärdas i administrativ ordning. Enligt 19 § LHMV får regeringen föreskriva om rätt till överklagande för vissa organisationer för tillvaratagande av konsumentintresset. Bestämmelser med samma innebörd kan meddelas med stöd av förevarande paragraf.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslaget till lag om kemiska produkter.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1985-02-22

Närvarande: f. d. regeringsrådet Paulsson, regeringsrådet Mueller, justitierådet Jermsten.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 17 januari 1985 har regeringen på hemställan av chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Lundkvist beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om kemiska produkter.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Ulf Andersson.

Förslaget föranleder följande yttranden:

1 §

Lagrådet (Paulsson, Jermsten):

Paragrafen innehåller huvudregeln om lagens tillämpningsområde. Detta är enligt förslaget i princip begränsat till hantering och import av "kemiska ämnen och beredningar", lagtekniskt gemensamt benämnda kemiska produkter. Vad som avses med kemiska ämnen och beredningar synes inte i alla sammanhang vara fullt entydigt. Då emellertid dessa benämningar har använts som grundläggande begrepp redan i 1973 års lag om hälso- och miljöfarliga varor och såvitt bekant inte där vållat några nämnvärda tolkningsproblem (jfr 5 § kungörelsen 1973:334 om hälso- och miljöfarliga varor), synes några betänkligheter inte behöva hysas mot att samma uttryck kommer till användning även i den nya lagen.

Lagen kan emellertid bli tillämplig även på annat än kemiska produkter. I 4 § föreslås sålunda att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att lagen skall tillämpas på en vara, som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt. Lagen skulle bli mera lättläst om bestämmelsen, som ju avser lagens tillämpningsområde, placeras i anslutning till huvudregeln i 1 §, där den lämpligen kan bilda ett andra stycke. Härigenom skulle också vinnas att innebörden av "kemiska ämnen och beredningar" framstår tydligare.

Vad angår den närmare utformningen av det av lagrådet sålunda förordade andra stycket må framhållas att de olika föreskrifterna i lagen i stor utsträckning är anknutna till uttrycket "kemiska produkter". Den avsedda innebörden av stadgandet kommer därför till mera adekvat uttryck om bemyndigandet anges omfatta rätt att föreskriva att lagens bestämmelser om kemiska produkter skall tillämpas på vara, som här är i fråga.

Bemyndigandet enligt remissförslagets 4 § att utvidga lagens tillämpningsområde föranleder vidare följande synpunkter från lagrådets sida. I

lagtexten har inte angetts under vilka förhållanden bemyndigandet skall få utnyttjas. Detta synes stå i mindre god överensstämmelse med grunderna för 8 kap. 7 § regeringsformen. Även om det vid en lagstiftning som den förevarande kan vara svårt att i lagtexten med någon större grad av precision ange ramen för bemyndigandet synes dock stadgandets undantagskaraktär böra markeras, exempelvis genom att som förutsättning för att föreskrift skall få meddelas anges "om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt" eller annat liknande uttryck.

Enligt det remitterade förslaget anges vidare i 1 § att lagens syfte är att förebygga "hälso- eller miljöskador" av kemiska produkter. Av motiven framgår att med hälsa här avses, liksom i gällande lag, människors hälsa. Detta synes böra komma till klart uttryck vid utformningen av bestämmelsen, som ju är avsedd att styra tillämpningen av lagen i dess helhet.

Som framhålls i remissprotokollet innebär utformningen av skaderekvisitet enligt förslaget att den nya lagen, i motsats till 1973 års lag, inte är strikt begränsad till hälso- och miljörisker, som beror på kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper hos ämnet eller beredningen. Detta anges innebära att bl. a. silikoserisker och halkrisker vid spill kommer att omfattas av lagen. Däremot skall, enligt vad departementschefen anför, lagen inte tillämpas på rent mekaniska skador, såsom att människor får skärsår av kemiska produkter. Denna begränsning av tillämpningsområdet har emellertid inte kommit till uttryck i lagtexten. Att så sker synes dock viktigt, särskilt med hänsyn till de fall då lagen, till följd av föreskrift enligt remissförslagets 4 §, kommer att gälla varor, som innehåller eller har behandlats med kemiska produkter. Förslagsvis kan de avsedda skadorna – i anslutning till framställningen i specialmotiveringen till paragrafen – beskrivas som skador förorsakade av "kemiska ämnens inneboende egenskaper".

Beaktas de synpunkter lagrådet anført ovan kan 1 § ges förslagsvis följande lydelse:

"Denna lag är tillämplig på hantering och import av kemiska ämnen och beredningar (kemiska produkter). Lagens syfte är att förebygga att skador på människors hälsa eller i miljön förorsakas av kemiska ämnens inneboende egenskaper.

Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att lagens bestämmelser om kemiska produkter skall tillämpas på varor, som innehåller eller har behandlats med en sådan produkt."

Mueller:

Jag vill här taga upp några frågor om den föreslagna lagens tillämpningsområde, såsom detta område bestämts framför allt i förevarande paragraf. Jag gör det mot bakgrund av främst följande omständigheter. Det remitterade förslaget ingår såsom ett viktigt led i miljöpolitiken, vars övergripande

mål är att trygga alla människors rätt till en god livsmiljö. En utgångspunkt för förslaget är därvid att flera av de besvärligaste miljöproblemen i dagens samhälle kan hänföras till den stora användningen av kemikalier och att denna användning orsakat skador på människor och i miljön. Påverkan på människor kan ske på flera sätt. Kemiska produkter kan således påverka de människor som tillverkar dem, använder dem eller på något annat sätt kommer direkt i kontakt med dem. Människor kan emellertid också påverkas via inandningsluft, dricksvatten och födoämnen m.m. Mot denna bakgrund föreslås i lagrådsremissen en effektivisering av samhällets kontroll över kemikalieanvändningen. Förslaget avser bl. a. en allmän regel om aktsamhet vid hanteringen (6 §), en regel om skyldighet för importörer och tillverkare av kemiska produkter att undersöka produkterna (7 §), en regel som ålägger den som yrkesmässigt hanterar eller importerar kemiska produkter att ha tillgång till kemisk och toxikologisk kompetens (8 §), en regel om skyldighet att lämna information om kemiska produkter (9 §), en regel om uppgiftsskyldighet gentemot vissa myndigheter (10 §), regler om tillstånd m. m. (11 och 12 §§), regler om tillsyn (14–17 §§), i vilka föreslås bl. a. att myndighet skall få rätt att med polisens hjälp bereda sig tillträde till områden och lokaler, samt regler om straff (20–22 §§), enligt vilka böter eller fängelse i högst ett år skall ådömas den som bryter mot vissa bestämmelser i lagen, däribland den allmänna regeln om aktsamhet i 6 §.

För att det angivna syftet med lagen skall kunna nås fullt ut är det nödvändigt att lagens tillämpningsområde definieras så noga att någon rimlig tvekan inte kan väntas uppstå i detta hänseende. Att så sker är dessutom av största vikt för att trygga de enskildas rättssäkerhet. Varje omsorgsfull läsare av lagtexten bör nämligen av denna kunna få en tillförlitlig bild av tillämpningsområdet och därmed av det område inom vilket den enskilde åläggs skyldigheter och kan bli utsatt för straff eller tvångsinsgripanden av nyss nämnt slag.

Huvudbestämmelsen om lagens tillämpningsområde finns i 1 § av förslaget. Denna bestämmelse kompletteras av bl. a. 4 §, enligt vilken tillämpningsområdet kan utvidgas.

Enligt 1 § är lagen tillämplig på hantering och import av "kemiska ämnen och beredningar". I lagtexten ges dessa ämnen och beredningar den gemensamma lagtekniska benämningen "kemiska produkter". I 4 § föreslås regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer få rätt att utvidga lagens tillämpningsområde till att avse även "en vara som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt". Begreppen "kemiska ämnen", "kemiska beredningar" och "vara" definieras inte i lagtexten.

På sätt anges i avsnittet 2.2 i den allmänna motiveringen har under remissbehandlingen motsvarande terminologi i kemikommisionens betänkande (SOU 1984:77) kritiserats av bl. a. lantbruksstyrelsen, strålskyddsinstitutet, Svea hovrätt och kammarrätten i Göteborg. I kritiken har anförts bl. a. att det borde bättre klargöras vilka slag av ämnen som berörs av den föreslagna lagstiftningen.

Av specialmotiveringen till 1 § framgår att med "kemiska ämnen" skall avses grundämnen och kemiska föreningar samt i vart fall vissa biologiska naturprodukter. Om grundämnena och de kemiska föreningarna sägs därvid att dessa ofta gemensamt benämns "(kemiska) substanser". Av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.2) och specialmotiveringen till 1 § framgår också att mineraler är att räkna som kemiska ämnen. Enligt specialmotiveringen till 1 § omfattar det lagtekniska begreppet kemiska produkter alla kemiska ämnen och beredningar som är föremål för någon form av mänsklig hantering. Däremot skall lagen inte tillämpas exempelvis vid en miljöskada på grund av urlakning av ett i naturen förekommande ämne till följd av enbart naturliga processer.

Som exempel på biologiska naturprodukter som vid tillämpning av lagen skall anses utgöra kemiska ämnen nämns i specialmotiveringen till 1 § "vissa som droger använda växtdelar".

Innebörden i begreppet "vara" i 4 § berörs ej i motiveringen.

Den föreslagna lagtexten och de därtill fogade motivuttalandena ger inte en så klar bild av den föreslagna lagens tillämpningsområde som enligt vad nyss anfördes behövs för att lagens syften skall nås fullt ut och för att trygga de enskildas rättssäkerhet. Jag kommer i det följande att beröra några punkter som omedelbart ger anledning till tveksamhet om den avsedda innebörden.

Särskild tveksamhet vållar den förutsatta gränsdragningen mellan ett kemiskt ämne (1 §), å ena, och en vara som innehåller eller har behandlats med ett kemiskt ämne (4 §), å andra sidan. En sådan gränsdragning finns visserligen redan i 1973 års lag (se 1 § första stycket punkterna 1 och 2). Den saknar emellertid där reell betydelse för bestämningen av lagens tillämpningsområde, eftersom såväl det kemiska ämnet som varan ingår i tillämpningsområdet på i huvudsak samma villkor. I det remitterade lagförslaget däremot behandlas kemiska ämnen och varor på skilda sätt. Lagen blir nämligen direkt tillämplig endast på kemiska ämnen. I fråga om varor blir lagen tillämplig endast om regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriver det. I fråga om alla varor för vilka en sådan föreskrift inte finns kommer således gränsen mellan kemiskt ämne och vara som innehåller eller behandlats med ämnet att också utgöra gränsen för lagens tillämpningsområde utom i vad avser den föreslagna allmänna regeln om aktsamhet vid hanteringen (6 §) och den därtill knutna straffregeln (20 § första stycket 1). Ämnet men inte varan kommer att omfattas av samhällets tillsyn. Hanteringen av ämnet men inte hanteringen av varan kommer att kunna föranleda tvångsingripanden enligt lagen (16 och 17 §§).

Vidare bör framhållas att begreppet vara enligt vanligt språkbruk kan omfatta såväl ett kemiskt grundämne, exempelvis järn, som en kemisk förening, exempelvis saltsyra. Med lagförslagets ord "vara" måste uppenbarligen avses något annat, närmast ett föremål som tillverkats. Det råder inte någon tvekan om att det färdiga papperet, den färdiga stolen eller den

färdiga maskinen är ett sådant föremål. Men när i den serie av bearbetningar som behövs t. ex. från brytning av järnmalm fram till den färdiga bilplåten övergår det kemiska ämnet järn till att bli ett sådant föremål som i lagförslagets 4 § betecknas som vara? Motsvarande fråga kan ställas på de flesta andra produktområden t. ex. i fråga om de kemiska föreningar som används vid framställning av plastföremål.

När det gäller mineraler är det oklart från vilken tidpunkt – i samband med brytningen – de skall anses vara "föremål för någon form av mänsklig hantering" och därmed såsom kemiska ämnen falla inom lagens tillämpningsområde. Är det när behov av skydd mot stendamm uppkommer?

Det är också oklart hur stor mängd av ett kemiskt grundämne eller en kemisk förening som måste ingå i ett föremål som ej är tillverkat, exempelvis bruten malm, för att det vid tillämpningen av lagen skall anses vara detta kemiska grundämne eller denna kemiska förening.

Motivuttalandet om att vissa växtdelar är kemiska ämnen i lagens mening borde närmast leda till att alla biologiska naturprodukter – däribland exempelvis virke och fårull – också skall anses som kemiska ämnen i lagens mening, eftersom de innehåller flera grundämnena eller kemiska föreningar. Det synes emellertid tveksamt om detta är avsett, då det beträffande sådana produkter i regel knappast föreligger något reellt behov av åtgärder för att tillgodose syftet med den föreslagna lagen.

Motivuttalandet om att grundämnena och kemiska föreningar ofta gemensamt benämns kemiska substanser synes i viss mån tala för en så restriktiv tolkning av begreppet kemiskt ämne att det närmast blir synonymt med begreppet kemikalie och sålunda avser en produkt som framställs för att användas vid någon form av kemisk process. Mot en sådan tolkning talar emellertid det förhållandet att mineraler uttryckligen anges vara kemiska ämnen i lagens mening.

Sammanfattningsvis finner jag att lagens tillämpningsområde inte angivits – vare sig i lagtexten eller motiven – så tydligt som behövs för att syftet med lagen skall kunna nås fullt ut och för att trygga de enskildas rättssäkerhet. Jag avstyrker därför att lagförslaget läggs fram med den föreslagna utformningen av reglerna om dess tillämpningsområde. Jag förordar i stället att såväl lagtexten som motiven förtydligas i här angivna hänseenden. Den omständigheten att begreppet kemiskt ämne – med samma otydlighet – används i nu gällande lag om hälso- och miljöfarliga varor utgör inte något bärande skäl mot sådana förtydliganden, sedan oklarheten nu blivit belyst. Det bör i sammanhanget också observeras att otydligheten i det använda begreppet kemiskt ämne i nuvarande lag är av mindre betydelse, eftersom den lagen endast gäller sådana ämnen som kan befaras medföra skada på människor eller i miljön, under det att lagförslaget avser alla kemiska ämnen, alltså även de som är helt riskfria.

Vid min fortsatta granskning utgår jag ifrån det remitterade förslaget i nu föreliggande skick; jag har alltså inte kunnat beakta resultatet av de förtyd-

liganden beträffande tillämpningsområdet som jag förordat i det föregående.

Med beaktande av denna reservation instämmer jag i vad ledamöterna Paulsson och Jermsten i övrigt anfört under 1 §.

3 §

Lagrådet:

I förevarande paragraf ges vissa bestämmelser om den nya lagens avgränsning i förhållande till annan särskild lagstiftning som också gäller kemiska produkter.

Beträffande första stycket anser lagrådet bl. a. att användningen av uttrycken "livsmedel", "läkemedel" och "djurfoder" i förening med en hänvisning till "särskilda bestämmelser" kan ge anledning till missförstånd. Således innehåller livsmedelslagen (1971:511) definitioner som innebär att t. ex. ett kemiskt ämne, som ännu inte har tillförts något som enligt lagen utgör "livsmedel", betecknas som "livsmedelstillsats". Ett förslag till ny lag om foder som nyligen har granskats av lagrådet är i detta hänseende uppbyggt på motsvarande sätt. Med tanke på att det just är sådana "tillsatser" som främst är av intresse i detta sammanhang bör lagtexten förtydligas på denna punkt. Det bör lämpligen ske på det sättet att hänvisning görs direkt till de författningar det här är fråga om. Även innebörden av de föreslagna bestämmelserna i andra och fjärde styckena skulle enligt lagrådets mening komma till tydligare uttryck med en annorlunda utformning. Lagrådet förordar därför att paragrafen ges följande lydelse:

"Denna lag gäller inte sådana kemiska produkter som omfattas av livsmedelslagen (1971:511), läkemedelsförordningen (1962:701) eller lagen (1961:381) om tillverkning och handel med fodermedel m. m. Om det från hälso- eller miljöskyddssynpunkt är särskilt påkallat får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer dock föreskriva att bestämmelserna i denna lag skall tillämpas även på sådan produkt.

I fråga om kemiska produkter som omfattas av strålskyddslagen (1958:110) eller lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor är bestämmelserna i denna lag inte tillämpliga för att förebygga hälso- eller miljöskador på grund av joniserande strålning respektive explosion eller brand.

I fråga om transport regeringen bestämmer.

Denna lag gäller inte sådan hantering av kemiska produkter som omfattas av lagen (1983:428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark."

Det bör slutligen anmärkas, att 1961 års lag enligt den tidigare berörda lagrådsremissen från den 1 januari 1986 avses bli ersatt av en lag (1985:000) om foder.

4 §

Lagrådet:

Här erinras om att lagrådet vid 1 § förordat att en bestämmelse motsvarande den i 4 § föreslagna tas in i 1 §. Biträds detta kan alltså 4 § utgå.

6 §

Lagrådet:

Första stycket innehåller en allmän försiktighetsregel, som har sin principiella motsvarighet i 5 § första stycket 1973 års lag. Regeln, som är straffsanktionerad (20 §), skall enligt första meningen gälla vid hantering och import av kemiska produkter, således enligt definitionen i 1 § kemiska ämnen och beredningar. Enligt andra meningen skall bestämmelsen vidare gälla även ”i fråga om en sådan vara som avses i 4 §”.

Av vissa uttalanden i motiven att döma kan det antas att den avsedda innebörden av sistnämnda mening är att alla varor som anges i 4 § skall omfattas av försiktighetsregeln, alltså även de som inte blivit föremål för där åsyftad föreskrift. Bestämmelsen gäller således hantering och import av alla föremål, som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt. Därmed kommer i princip regeln att få tillämpning på hanteringen av de flesta av de föremål som människor i allmänhet dagligen använder eller på annat sätt kommer i kontakt med. Att på detta sätt ålägga den enskilde ett eget ansvar för varje hantering av så frekventa föremål, som här är i fråga, går avsevärt längre än som är brukligt enligt svensk rättstradition. Det förefaller vidare som om regeln inte skulle uppbäras av något påtagligt rättspolitiskt behov; lagrådet vill här erinra om de möjligheter till ingripanden som redan föreligger enligt exempelvis miljöskyddslagen (1969: 387), renhållningslagen (1979: 596) och hälsoskyddslagen (1982: 1080). I anslutning här till vill lagrådet vidare påpeka att den föreslagna lagen i princip skall tillämpas endast på sådan hantering och import som gäller kemiska produkter (1 §) och att varor, som innehåller eller har behandlats med kemiska produkter, i andra fall avses skola omfattas av lagen först efter särskild föreskrift (4 §). Det synes med hänsyn här till från principiell synpunkt svårförståeligt att den enskilde skall åläggas ett eget ansvar för förebyggande av skador från här aktuella varor även i sådana fall då de inte av myndigheterna bedömts vara förenade med sådana risker vid hanteringen att föreskrift enligt 4 § ansetts påkallad.

Med hänsyn till nu anförda synpunkter förordar lagrådet att bestämmelsen i andra meningen av första stycket utgår. I så fall kommer en vara att omfattas av försiktighetsregeln endast om den blivit föremål för föreskrift enligt 4 § (1 § andra stycket enligt lagrådets förslag).

7 §

Lagrådet:

I första stycket föreskrivs att den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt skall se till att det finns tillfredsställande utredning för bedömning av vilka hälso- eller miljöskador som produkten kan orsaka. Denna bestämmelse kompletteras med en föreskrift i andra stycket av innebörd att varje näringsidkare som utreder kemiska produkters egenskaper från hälso- och miljöskyddssynpunkt skall göra detta i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Enligt tredje stycket får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter beträffande utredningen om kemiska produkter.

Sådana utredningar som avses i paragrafens första stycke torde knappast någonsin kunna anses tillfredsställande med mindre de också utförts i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Det finns därför ingen erinran mot andra stycket till den del detta är avsett att trygga kvaliteten i de utredningar som skall finnas enligt första stycket i paragrafen.

Emellertid har föreskriften i andra stycket givits ett vidare tillämpningsområde framför allt i två hänseenden. Den avser nämligen för det första inte bara den utredning som en tillverkare eller importör är skyldig att låta utföra beträffande sina kemiska produkter utan också alla andra utredningar som görs om sådana produkter, exempelvis utredningar om planerade produkter som aldrig kommit att tillverkas eller importeras och inledande undersökningar som är avsedda att bara ligga till grund för eller belysa behovet av mer definitiva utredningar. Den andra utvidgningen av tillämpningsområdet avser personkretsen. Under det att första stycket reglerar de skyldigheter som skall åvila tillverkare och importörer, krävs nämligen enligt andra stycket att även andra personer i sin utredningsverksamhet rörande kemiska produkter skall hålla en särskilt hög kvalitet. Här åsyftas främst den verksamhet som bedrivs av fristående konsulter. Av tredje stycket framgår att kvalitetskraven kan komma att specificeras i föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer; sådana föreskrifter torde kunna komma att avse exempelvis utredarens personliga kvalifikationer i fråga om bland annat utbildning och erfarenhet. Föreskrifterna blir enligt 20 § första stycket 2 straffsanktionerade.

Enligt lagrådets mening finns det med hänsyn till lagens syfte inte något egentligt behov av att i lagen införa särskilda kvalitetskrav i fråga om andra utredningar om kemiska produkter än de utredningar som måste finnas enligt paragrafens första stycke.

När det gäller förslaget att i andra stycket av förevarande paragraf ta in föreskrifter om vilken kvalitet som andra personer än tillverkare eller importörer skall hålla i sitt arbete med utredning av kemiska produkter vill lagrådet först framhålla att liknande regler brukar tillgripas endast när det finns särskilda skäl därtill. Med de kompletterande föreskrifter som kan

komma att meddelas med stöd av tredje stycket synes här kunna bli fråga om ett regelsystem innefattande ett slags auktorisation. Att införa ett sådant system utan en allsidig utredning inger allvarliga betänkligheter, då den närmare innebörden av en dylik reglering och konsekvenserna därav inte nu kan överblickas. Det finns också skäl att ifrågasätta om en sådan reglering verkligen behövs vid sidan om föreskriften i första stycket om skyldighet för tillverkarna och importörerna att låta utföra tillfredsställande utredning.

På anförda skäl förordar lagrådet att regeln att en utredning skall göras i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet får gälla endast beträffande den utredning som tillverkare och importörer är skyldiga att göra enligt första stycket. Bestämmelser härom kan lämpligen tas in som en ny sista mening i första stycket och förslagsvis formuleras på följande sätt: "Utredningen skall vara gjord i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet."

9 §

Lagrådet:

Denna paragraf innehåller bestämmelser om skyldighet att genom märkning av vara eller på annat sätt lämna den information om kemiska produkter som behövs från hälso- eller miljöskyddssynpunkt (produktinformation). Enligt förslaget gäller bestämmelserna "den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt".

Enligt kemikommisionens förslag omfattade motsvarande paragraf "den som yrkesmässigt överlåter" en kemisk produkt. Av den allmänna motiveringen i remissprotokollet framgår endast att den sålunda gjorda ändringen i beskrivningen av den krets som skall vara skyldig att lämna produktinformation haft sin grund i ett påpekande från generaltullstyrelsen under remissbehandlingen, nämligen att kemiska produkter bör vara märkta redan vid importtillfället.

Med den vidsträckt definition av begreppet "hantering" som ges i 2 § kommer informationsplikten enligt den i remissen föreslagna lagtexten i förevarande paragraf att omfatta också bl. a. dem som yrkesmässigt förvarar, transporterar eller använder kemiska produkter. I sistnämnda grupp ingår mängder av arbetstagare och enskilda företagare som använder och därvid ofta även slutgiltigt förbrukar olika kemiska produkter. Några bärande skäl som kan motivera att även nu nämnda kategorier skall omfattas av paragrafens bestämmelser synes inte föreligga.

Enligt lagrådets mening skulle avsikten bakom den i förhållande till kommissionens lagtext i remissen föreslagna ändringen bättre komma till uttryck med beskrivningen "den som tillverkar, importerar eller överlåter". Det bör anmärkas att paragrafen därmed kommer att gälla alla som överlåter kemiska produkter, således inte bara i fall då överlåtelsen kan betecknas som yrkesmässig. Med tanke på de risker som alltid uppkommer

när en omärkt kemisk produkt i förbrukarledet övergår i nya händer torde en sådan utvidgning av bestämmelsernas tillämpningsområde inte sakna praktisk betydelse.

10 §

Lagrådet:

Enligt punkt 1 i denna paragraf är den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skyldig att, i den omfattning som bestäms i särskild ordning, till myndighet lämna de uppgifter om produkten och dess hantering som kan behövas för att bedöma hälso- eller miljörisker. Bestämmelsen motsvaras nära av 8 § i 1973 års lag. Härutöver stadgas i punkt 2 av den föreslagna paragrafen som en nyhet en skyldighet för den angivna kretsen att till myndighet rapportera sådana rön som har betydelse för bedömningen av produkten från hälso- eller miljöskyddssynpunkt och som kan antas vara okända för myndigheten.

I anslutning till regeln i punkt 2 vill lagrådet anföra följande. Den föreslagna lagen bygger i princip på den ordningen att hantering eller import av kemiska produkter får ske utan särskilt tillstånd eller annan medverkan av myndighet och att ansvaret för att skador av verksamheten inte uppkommer vilar på den enskilde själv. Den kontroll från samhällets sida som är inbyggd i lagen medför emellertid att den enskildes verksamhet i många fall begränsas eller regleras genom skilda bestämmelser. Till åtländnad av sådana bestämmelser blir den enskilde ofta skyldig bl. a. att lämna ingående redogörelse för de produkter han hanterar eller importerar. Här må till en början erinras om den tidigare berörda bestämmelsen i punkt 1 av förevarande paragraf. För det fall att tillståndstvång införs med stöd av 11 § blir den enskilde skyldig att lämna vederbörande myndighet uppgifter om produkten när han söker tillstånd. Han kan också bli ålagd att lämna närmare uppgifter om sin produkt i ett särskilt tillsynsärende. Vid fullgörandet av den nu beskrivna uppgiftsskyldigheten åligger det den enskilde att lämna alla de upplysningar om produkten som har betydelse för myndigheten och den bedömning myndigheten skall göra. Det är självklart att uppgiftsskyldigheten därvid i förekommande fall omfattar även sådana rön, som åsyftas i punkt 2 av förevarande paragraf. Det synes också naturligt att som komplettering till lämnade uppgifter det bör kunna krävas att upplysning lämnas om senare erhållna kunskaper av det slag, varom här är fråga. Något särskilt stadgande om skyldighet att lämna sådana upplysningar, som avses i punkt 2, torde inte behövas för här beskrivna fall.

Den i punkt 2 föreskrivna upplysningsskyldigheten sträcker sig emellertid vida längre än som nyss berörts. Sålunda må till en början framhållas att regeln omfattar alla dem som yrkesmässigt hanterar eller importerar kemiska produkter, således en mycket stor grupp. I denna ryms bl. a. företagare av de mest skilda kategorier, från den som bedriver tillverkning på området i storindustriell skala och har tillgång till mycket kvalificerad

sakkunskap till hantverkaren eller butiksinnehavaren, som utövar sin hantering under relativt enkla förhållanden. I kretsen finns uppenbarligen en stor mängd enskilda som inte annars har någon kontakt med myndigheterna enligt förevarande lag. Fullgörandet av upplysningsskyldigheten förutsätter vidare ett stort mått av subjektiv värdering från den uppgiftsskyldiges sida; han skall sålunda själv pröva om det aktuella rönet har betydelse för myndigheternas bedömning av produkten och han skall också göra ett antagande om myndighetens kunskap på området. Härtill kommer att regeln uppenbarligen förutsätter att upplysningsskyldigheten skall fullgöras på den enskildes eget initiativ; någon påstötning från myndigheten kan ju inte förväntas. Med det anförda vill lagrådet illustrera att den aktuella regeln enligt lagrådets mening givits en sådan utformning att de därav berörda i stor utsträckning inte kan förväntas ha möjlighet att efterleva bestämmelsen och att den inte heller synes motsvara ett praktiskt behov. Härtill kommer att en fristående upplysningsskyldighet av detta slag är mindre väl förenlig med lagens principiella uppläggning.

Med hänvisning till det anförda vill lagrådet förorda att punkten 2 i förevarande paragraf får utgå ur lagförslaget.

11 §

Lagrådet:

Förevarande paragraf innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att en kemisk produkt får hanteras eller importeras endast efter tillstånd eller att för hantering eller import av en sådan produkt skall gälla annat särskilt villkor. Paragrafen motsvarar 6 § i gällande lag. Med stöd av sistnämnda paragraf har i kungörelsen 1973:334 meddelats bestämmelser bl. a. om förhandsgranskning av bekämpningsmedel, innebärande förbud att saluhålla, överlåta eller använda sådant medel med mindre detta genom registrering godkänts av produktkontrollnämnden. Av den allmänna motiveringen framgår att förhandsgranskningen av bekämpningsmedel avses skola fortsätta. I anslutning härtill uttalar departementschefen vidare, efter att ha upplyst att i bl. a. EG och USA finns system för förhandsgranskning av nya ämnen, att det är angeläget att samhället får tillfälle att ta ställning till nya kemikalier i god tid och att ett system med förhandsgranskning i detta hänseende därför bör införas. Beslut om utformningen av de svenska reglerna för förhandsgranskningen bör enligt departementschefen fattas av regeringen sedan pågående diskussioner med EG på detta område avslutats. Av motiven framgår att regeringen avser att meddela här åsyftade föreskrifter om förhandsgranskning – vilken synes vara avsedd att kunna omfatta alla slag av kemiska produkter och inte bara ämnen – med stöd av bemyndigandet i förevarande paragraf.

Härtill vill lagrådet anmärka att en förhandsgranskning som sträcker sig så långt att den omfattar alla nya kemiska ämnen inte rimligen kan beslutas

med stöd av bemyndigandet i förevarande paragraf. Ett generellt system av det slag som skisserats i remissprotokollet skulle helt strida mot de principer som lagen annars bygger på. En sådan ordning bör enligt lagrådets mening inte införas med mindre regler på området tas in i lagen.

14 §

Lagrådet:

Denna paragraf innehåller vissa grundläggande bestämmelser om tillsynsverksamheten på ifrågavarande område. I andra meningen anges att tillsynen inte får avse hantering av kemiska produkter i enskilt hushåll. Denna undantagsregel utgör en nyhet i förhållande till såväl 1973 års lag som kemikommisionens förslag. Av de uttalanden som i denna del görs i specialmotiveringen kan endast utläsas att syftet med undantaget är att nå en ordning där eventuella tvångsingripanden med anledning av överträdelser vid hantering av en kemisk produkt i ett hem inte skall kunna ske med stöd av de föreslagna bestämmelserna i 17 § utan enligt reglerna i rättegångsbalken.

Undantaget synes ha avfattats efter mönster från 3 § livsmedelslagen. Vad som skall räknas till "hantering i enskilt hushåll" torde i fråga om livsmedel inte föranleda några egentliga avgränsningsproblem. Frågan blir betydligt mera osäker när det gäller kemiska produkter. Det räcker här att peka på användningen av t. ex. bekämpningsmedel i villaträdgårdar eller vid fritidshus.

Mot bakgrund av nu nämnda förhållanden vill lagrådet ifrågasätta om inte såväl sakliga skäl som anförda intentioner bakom förslaget i denna del motiverar att ifrågavarande undantagsregel placeras i 17 § första stycket och där anges avse "bostad" eller "bostadsutrymme".

16 §

Lagrådet:

Denna paragraf innehåller föreskrifter om vilka tvångsåtgärder som en tillsynsmyndighet kan använda. I likhet med vad som gäller enligt ett stort antal andra lagar ges tillsynsmyndigheten rätt att meddela de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall. Vidare föreskrivs att myndigheten får förena beslut om föreläggande eller förbud med vite. Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom får tillsynsmyndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

I anledning av vad som sålunda föreslås vill lagrådet framhålla att det får anses vara vedertaget och ligger för övrigt i sakens natur att en myndighet tillämpar föreskrifter av nu förevarande slag så att den aldrig tillgriper mer omfattande tvångsåtgärder än som behövs i det enskilda fallet. I enlighet härmed torde ingripanden enligt förevarande paragraf i första hand komma att ske genom förelägganden och förbud. Ett förordnande om rättelse på den felandes bekostnad torde däremot aktualiseras först om det finns skäl

att anta att ett föreläggande eller förbud, med eller utan vite, inte skulle åtgärdas eller att det inte skulle tillräckligt snabbt eller effektivt leda till åsyftat resultat.

17 §

Lagrådet:

Här erinras om att lagrådet vid 14 § ifrågasatt om inte en där intagen undantagsbestämmelse angående hantering av kemiska produkter i "enskilt hushåll" bör flyttas till förevarande paragrafs första stycke och här avse "bostad" eller "bostadsutrymme".

20 §

Lagrådet:

Här må endast påpekas att lagförslaget, i motsats till gällande lag och kemikommissionens förslag, inte innehåller någon straffbestämmelse för överträdelse av det förbud, som innefattas i 13 §.

24 §

Lagrådet:

I denna paragraf erinras endast om att erforderliga bestämmelser om besvär kommer att meddelas av regeringen.

Med avvikelse från vad som annars närmast undantagslöst gäller i fråga om författningar med motsvarande innehåll och omfattning finns således i förevarande lagförslag inte någon direkt föreskrift om besvär. I motiven saknas därtill uppgifter om hur hithörande frågor avses bli reglerade. Det kan förutsättas att det här finns ett samband med vad som i remissprotokollet anförs om att slutlig ställning ännu inte har tagits till de organisationsfrågor som förslaget aktualiserar.

De principiella och sakliga skäl som talar för att erforderliga besvärshandlingar bör ha sin plats i samma författning där de grundläggande bestämmelserna på området ges har enligt lagrådets mening en alldeles särskild tyngd när det som i detta fall rör sig om en lag med en tämligen ingående reglering av ett ämnesområde som dessutom berör en mycket vid krets av medborgare. Informationsbehovet är här mycket påtagligt. Det bör i sådant fall vidare vara angeläget att lagstiftaren bl. a. kan ta ställning till i vilka frågor som en fullföljd till förvaltningsdomstol är motiverad.

Lagrådet förordar på grund av vad nu anförts att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet – mot bakgrund av redan gjorda eller kommande ställningstaganden i organisationsfrågorna – noga prövas om inte förevarande paragraf kan kompletteras med vissa direkta bestämmelser om besvärshandlingar.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-03-21

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Lundkvist

Proposition om kemikaliekontroll

1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till lag om kemiska produkter.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

1 och 4 §§

Lagrådet har föreslagit att 4 § i det remitterade lagförslaget skall utgöra ett nytt andra stycke till 1 §. Lagrådet föreslår vidare en särskild bestämmelse om att en föreskrift enligt det nya andra stycket skall vara påkallad från hälso- eller miljöskyddssynpunkt.

Lagrådet har dessutom föreslagit vissa förtydligande ändringar av 1 §.

Vad lagrådet har föreslagit överensstämmer i sak med det remitterade lagförslaget. Enligt min mening innebär emellertid lagrådets förslag värdefulla preciseringar av lagtexten. Jag biträder därför lagrådets förslag. Samtidigt vill jag erinra om att vad jag har anförut i lagrådsremissen i anslutning till remissens 1 och 4 §§ fortfarande äger aktualitet.

Beträffande ledamoten Muellers yttrande i anslutning till 1 § vill jag tillägga följande.

Användningen av begreppet "ämnen och beredningar" har hittills inte förorsakat några nämnvärda svårigheter i tillämpningen. En bidragande orsak är säkert att begreppet är väl inarbetat, framför allt hos de tillverkare och importörer som i första hand berörs av den föreslagna lagens krav. I likhet med lagrådets majoritet anser jag att inga betänkligheter behöver

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 17 januari 1985.

hysas mot att begreppen ämnen och beredningar (kemiska produkter) kommer till användning också i den nya lagen.

De ändringar i lagtexten som följer av att 4 § i det remitterade förslaget utgår föranleder också en viss omnumrering av paragraferna jämfört med lagrådsremissen. I det följande anges inom parentes lagrådsremissens avvikande paragrafnummer.

3 §

Lagrådet har föreslagit att lagtexten förtydligas med avseende på syftet med de föreslagna bestämmelserna. För min del vill jag särskilt framhålla att livsmedelstillsatser, såsom lagrådet funnit, är av särskilt intresse i fråga om förhållandet mellan den nya lagen och livsmedelslagen. Vad lagrådet härvid föreslagit innebär ett förtydligande även vid en jämförelse med motsvarande bestämmelse i LHMV.

Jag instämmer även i övrigt i vad lagrådet har anfört och biträder lagrådets förslag till lagtext.

I prop. 1984/85: 149 har dock föreslagits att lagen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. fr. o. m. den 1 januari 1986 skall ersättas av en ny lag om foder. Hänvisningen i första stycket bör därför avse den nya lagen.

5 § (6 §)

Lagrådet förordar att bestämmelsen i andra meningen av första stycket i det remitterade förslaget utgår. Innebörden i denna bestämmelse är att regeln om försiktighetsmått blir direkt tillämplig på varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt utan att någon särskild föreskrift behöver meddelas om detta. Enligt min mening finns det beträffande åtskilliga varor ett behov av en sådan bestämmelse. Den lagstiftning som lagrådet har hänvisat till torde knappast fylla detta behov. Lagrådet har dock funnit att bestämmelsen såsom den har utformats i lagrådsremissen får ett alltför vidsträckt tillämpningsområde. Denna invändning kan inte lämnas utan avseende. Dessutom finns möjlighet att med stöd av den av lagrådet föreslagna 1 § andra stycket meddela de föreskrifter som behövs om försiktighetsmått m. m. beträffande varor som är farliga därför att de innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt. Jag kan därför tillstyrka den ändring i lagtexten som lagrådet förordar.

6 § (7 §)

I första stycket föreskrivs som en komplettering av den allmänna bestämmelsen om försiktighetsmått i 5 § en särskild utredningsskyldighet för den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt. Som lagrådet har funnit torde sådana utredningar knappast någonsin kunna anses tillfredsställande med mindre de också har utförts i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Lagrådet har dock avstyrkt den utvidgning av per-

sonkretsen som föreslås i andra stycket i det remitterade lagförslaget. Lagrådet anser att det finns skäl att ifrågasätta om en sådan reglering verkligen behövs vid sidan om föreskriften i första stycket om skyldighet för tillverkarna och importörerna att låta utföra tillfredsställande utredning. Det ankommer självfallet på kemikaliemyndigheten att följa den toxikologiska konsultverksamhetens utveckling. Särskilda bestämmelser om konsultverksamheten torde dock f.n. kunna undvaras. Jag biträder därför lagrådets förslag. Samtidigt vill jag understryka vad som framgår av lagrådets yttrande, nämligen att den tillverkare eller importör som ger ett utredningsuppdrag åt någon annan inte i och med detta kan friskriva sig från det ansvar som följer av förevarande paragraf.

8 § (9 §)

Jag instämmer i vad lagrådet har anfört och biträder lagrådets ändringsförslag.

9 § (10 §)

Paragrafen behandlar uppgiftsskyldigheten till kemikaliemyndighet för den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt. Enligt lagrådet motsvaras punkt 1 i paragrafen nära av 8 § LHMV. För min del vill jag här anmärka att uppgiftsskyldigheten enligt förevarande paragraf till skillnad mot 8 § LHMV inte är begränsad till *nödvändiga* uppgifter utan avser alla slags uppgifter som kan *behövas* för att bedöma en produkts hälso- eller miljörisker.

Bestämmelsen i 8 § LHMV omfattar även andra varor än kemiska produkter. Med stöd av den av lagrådet föreslagna 1 § andra stycket kan uppgiftsskyldigheten utvidgas till att avse även varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt.

Lagrådet avstyrker förslaget i punkt 2 om skyldighet att rapportera nya rön. Lagrådet har därvid funnit att denna rapporteringsskyldighet i allt väsentligt omfattas av paragrafens punkt 1 och i förekommande fall av 11 § om tillståndstvång. Vidare har lagrådet pekat på vissa tillämpningssvårigheter som kan antas vara förbundna med punkt 2. Som lagrådet anfört bör skyldigheten att rapportera rön i erforderlig mån kunna föreskrivas med stöd av punkt 1, varför den särskilda punkten 2 kan avvaras. Jag biträder därför lagrådets ändringsförslag.

10 §

Jag föreslår en ny 10 § om förhandsanmälan. Beträffande motiveringen hänvisar jag till vad jag anför under 11 §.

11 §

Enligt lagrådet kan en förhandsgranskning som sträcker sig så långt att den omfattar alla nya kemiska ämnen inte rimligen beslutas med stöd av

bemyndigandet i förevarande paragraf. Ett generellt system av det slag som har skisserats i remissprotokollet torde enligt lagrådet helt strida mot de principer som lagen annars bygger på. Lagrådet torde härvid syfta på lagens principiella uppläggning att ansvaret enligt lagen för att förebygga en skada av en kemisk produkt åvilar den enskilde, t. ex. en tillverkare eller importör, och inte tillsynsmyndigheterna. Lagrådets uttalande torde också inrymma den ståndpunkten att det skulle bryta mot lagens systematik att kräva en förhandsanmälan som ett generellt villkor för att marknadsföra en produkt.

För min del vill jag först påpeka att lagrådet, liksom majoriteten av remissinstanserna, inte avvisat tanken på en förhandsgranskning över huvud taget. Vad lagrådets kritik avser är i stället den lagtekniska utformningen av systemet. Enligt min mening talar starka skäl för att tillmötesgå lagrådets synpunkter. Detta synes kunna ske genom en bestämmelse om förhandsanmälan omedelbart före 11 §, enligt vilken kravet på förhandsanmälan inte sammankopplas med ett villkor för att få hantera eller importera en kemisk produkt. Av skäl som jag har redovisat under avsnitt 2.7 i lagrådsremissen bör bestämmelsen om förhandsanmälan avse såväl ämnen som beredningar.

14 och 17 §§

Jag instämmer i vad lagrådet har anfört och förordar att undantagsbestämmelsen i lagrådsremissens 14 § andra meningen angående hantering av kemiska produkter i "enskilt hushåll" flyttas till 17 § första stycket och där anges avse "bostad".

16 §

Vad lagrådet anför föranleder ingen kommentar från min sida.

20 §

Med anledning av vad lagrådet påpekar bör av lagtexten framgå att överträdelse av det förbud som innefattas i 13 § straffsanktioneras med stöd av förevarande paragraf.

24 §

Lagrrådet hävdar att författningar med motsvarande innehåll och omfattning närmast undantagslöst innehåller direkta föreskrifter om besvär. Jag vill till detta påpeka att såväl LHMV som, när det gäller nyare lagstiftning, t. ex. lagen (1982: 291) om transport av farligt gods saknar sådana föreskrifter. Enligt min mening är det både förenligt med grundlagens krav och praktiskt lämpligt att även de besvärsobestämmelser som har anknytning till den nya lagen meddelas av regeringen. Eftersom lagen har ramlagskaraktär kommer många beslut att stödja sig på regeringsföreskrifter. Av den anledningen tillgodoses det informationsbehov som lagrådet påtalar om

också besvärshandläggningarna finns i föreskrifter som meddelas av regeringen.

Med anledning av vad lagrådet har anfört vill jag dock tillägga att beslut i sådana tillsynsfrågor som regleras i 14–17 §§ bör kunna komma under domstolsprövning.

Utöver vad som nu har anmärkts i anslutning till olika paragrafer har några redaktionella jämkningar gjorts i lagförslaget.

1.1 Ikraftträdande

I lagrådsremissen har föreslagits att den nya lagen skall träda i kraft den 1 juli 1985. Som jag kommer att redovisa i avsnitt 3 är den 1 januari 1986 den tidigast möjliga tidpunkten för att den nya kemikaliemyndigheten skall börja verka. Lagen bör därför träda i kraft den 1 januari 1986.

2 Följdändringar i annan lagstiftning

Jag har i avsnitt 2.13 i lagrådsremissen anmält att den nya lagen föranleder följdändringar av redaktionell art i viss annan lagstiftning. Ändringar av sådan art föranleds också av den organisationsändring som jag kommer att föreslå i avsnitt 3.

I fråga om dessa följdändringar kan jag i övrigt hänvisa till vad jag har anfört i nyssnämnda avsnitt i lagrådsremissen.

3 Myndighetsorganisation för kemikaliekontrollen

3.1 Inledning

I lagrådsremissen har jag framhållit att det övergripande målet för kemikaliekontrollen måste vara att förhindra skada på människor och miljö.

Ansvar för att kemikaliekontrollens mål uppnås måste i första hand ligga hos de företag som tillverkar, importerar, överlåter och hanterar kemiska ämnen och produkter. Myndigheternas huvuduppgifter inom kemikaliekontrollen är att säkerställa en överblick över kemikalieanvändningen och dess hälso- och miljörisker samt att se till att företagen gör vad som behövs för att förebygga dessa risker. För att fullfölja dessa uppgifter behöver myndigheterna genom bl. a. utrednings- och sammanställningsarbete skaffa sig kunskaper om de kemiska riskerna samt utforma föreskrifter av olika slag och utöva tillsyn och kontroll av att gällande regler efterlevs.

Myndigheternas tillsyn av att företagen efterlever gällande bestämmelser måste vara effektiv. Därigenom uppnås inte bara en bättre kemikaliekontroll utan också förutsättningar för en konkurrens på lika villkor mellan

företagen. Det är således ett starkt samhällsintresse att en myndighetsorganisation skapas som är väl anpassad för att medverka till att de uppställda målen för kemikaliekontrollen kan uppnås.

Samhällets kemikaliekontroll är f. n. fördelad mellan ett antal myndigheter.

Produktkontrollnämnden har ett centralt myndighetsansvar enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor för hälso- och miljörisker som kan förorsakas av ämnen och beredningar, oavsett hanteringsled. Produktkontrollnämnden har till uppgift att utfärda föreskrifter och att fatta beslut i tillståndsfrågor. Ledamöter av produktkontrollnämnden är chefen för naturvårdsverket, som är ordförande i nämnden, cheferna för arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen, konsumentverket, livsmedelsverket och lantbruksstyrelsen samt en representant för näringslivet, tre representanter för de fackliga organisationerna och en särskilt förordnad vice ordförande. Naturvårdsverkets produktkontrollbyrå fungerar som kansli åt produktkontrollnämnden.

Naturvårdsverkets arbete med de kemiska riskerna regleras främst av miljöskyddslagen och lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Verket är central tillsynsmyndighet enligt miljöskyddslagen och ger allmänna råd för dess tillämpning. Naturvårdsverket är också central tillsynsmyndighet enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor på alla områden som inte faller under arbetarskyddsstyrelsens ansvarsområde. Länsstyrelserna och miljö- och hälsoskyddsnämnderna har på motsvarande sätt regionalt resp. lokalt tillsynsansvar enligt bl. a. miljöskyddslagen och lagen om hälso- och miljöfarliga varor.

Arbetarskyddsstyrelsen är central förvaltnings- och tillsynsmyndighet enligt arbetsmiljölagen och meddelar föreskrifter och allmänna råd för dess tillämpning. Arbetarskyddsstyrelsen har inom arbetsmiljöområdet även hand om den centrala tillsynen enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor av yrkesmässig hantering av hälsofarliga varor. Yrkesinspektionen svarar för den närmare tillsynen över efterlevnaden av arbetsmiljölagen och inom arbetsmiljöområdet av lagen om hälso- och miljöfarliga varor.

Även vissa andra myndigheter har inom sina ansvarsområden tillsynsuppgifter när det gäller kemiska hälso- och miljörisker, bl. a. statens livsmedelsverk, socialstyrelsen, sprängämnesinspektionen, sjöfartsverket, statens strålskyddsinstitut, statens planverk, tullverket, konsumentverket, lantbruksstyrelsen och statens brandnämnd.

Som jag anförde i lagrådsremissen avsåg jag att återkomma till organisationsfrågorna i detta sammanhang. I det följande redovisas mina förslag beträffande ny myndighetsorganisation för kemikaliekontrollen. Jag har i dessa frågor samrått med de statsråd som ansvarar för olika myndigheter på kemikaliekontrollens område.

3.2 Ny kemikaliemyndighet

Mitt förslag: En ny fristående myndighet, *kemikalieinspektionen*, inrättas. Kemikalieinspektionen ersätter produktkontrollnämnden, men får också andra uppgifter. Produktkontrollnämnden upphör i och med att kemikalieinspektionen bildas.

Kemikalieinspektionen skall bl. a. svara för:

- tillsyn enligt lagen om kemiska produkter av tillverkare, importörer och andra leverantörer av kemiska produkter,
- utarbetande av föreskrifter och allmänna råd om t. ex. produktundersökningar och produktinformation,
- registrering av bekämpningsmedel samt annan förhandsgranskning,
- utredningsverksamhet avseende kemiska produkters hälso- och miljörisker, sammanställningar och dokumentation avseende användningen av kemiska produkter samt framtagande av underlag i övrigt för planering och prioritering av olika myndigheters arbete,
- drift och utveckling av produktregistret,
- informationsservice till övriga myndigheter på kemikalieområdet,
- stöd till regionala och lokala tillsynsorgan,
- information till bl. a. företag och allmänhet,
- internationellt samarbete på kemikaliekontrollens område.

Kemikkommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att erinra mot kommissionens förslag att en ny myndighet benämnd kemikalieinspektionen inrättas. Flertalet av de remissinstanser som berört frågan om en ny kemikaliemyndighet har tillstyrkt förslaget. Statskontoret, statens strålskyddsinstitut, riksrevisionsverket och Lantbrukarnas riksförbund har förordat att uppgifterna utförs av existerande myndigheter. Statskontoret anser att arbetsuppgifterna, med undantag för de nya arbetsuppgifterna förhandsgranskning av nya ämnen samt prioritering av undersökningar av befintliga ämnen, naturligen faller inom existerande myndigheters ansvarsområden.

Skälen för mitt förslag: Det är viktigt att myndighetsorganisationen så långt som möjligt är uppbyggd så att samhället får en samlad överblick över skaderisker i samband med kemikaliehanteringen och så att en samordnad kontroll av kemikalieanvändningen uppnås. Kemikkommissionen har vid sin översyn funnit vissa brister i den nuvarande myndighetsorganisationen. Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna har i en del avseenden varit oklar och samordningen har inte alltid varit tillräcklig. Produktkontrollnämndens organisation har inte heller visat sig helt ändamålsenlig.

Ansvarsfördelningen mellan myndigheter när det gäller frågor om kemiskt betingade risker kan ske enligt olika principer. Enligt kemikommisionen kan fördelning ske bl. a. efter miljösektor, dvs. efter var i miljön en viss risk förekommer. Arbetskyddsstyrelsen har t. ex. ansvar för arbetsmiljön, oavsett riskens natur. På motsvarande sätt har naturvårdsverket ansvar för den yttre miljön.

En annan princip kan enligt kommissionen vara fördelning efter typ av risk, oavsett var i miljön risken uppträder. Så t. ex. har strålskyddsinstitutet ett generellt ansvar för frågor om joniserande strålning från kemiska ämnen och beredningar. Sprängämnesinspektionen har ett motsvarande ansvar i fråga om brand- och explosionsrisker.

En uppdelning av myndighetsansvaret helt efter risktyp skulle försvåra en samordning av kemikaliekontrollen inom olika sektorer med andra miljö- och säkerhetsfrågor inom respektive sektor. En indelning enbart efter miljösektor skulle å andra sidan medföra en ökad risk för dubbelarbete i frågor som berör flera miljösektorer. En sådan indelning skulle också göra det svårare att få till stånd övergripande lösningar i frågor som är gemensamma för flera sektorer. Det är därför rimligt att söka en kombination mellan olika indelningsgrunder. Så är också den nuvarande organisationen av kemikaliekontrollen i stort ordnad. Det finns ingen anledning att frångå denna ordning. Detta hindrar dock inte att de olika myndigheternas ansvarsområden i vissa avseenden klargörs och justeras.

En på olika myndigheter uppdelad kemikaliekontroll är således i flera avseenden ofrånkomlig och nödvändig. Den är samtidigt också förenad med nackdelar. Överföringen av erfarenheter från ett område till ett annat fungerar inte alltid tillfredsställande. En enhetlig riskvärdering försvåras. Svårigheter kan också föreligga att finna lämpliga former för arbetsfördelning och samordning. Dubbelarbete på vissa områden och luckor i insatserna på andra områden kan bli följden. En uppdelad kontroll medför också risker för att vissa mer långsiktiga och svåridentifierbara hälso- och miljöproblem inte uppmärksammas tillräckligt. Detta gäller särskilt problem som berör flera myndigheters ansvarsområden men inte klart kan hänföras till något av dem. Det är nödvändigt att nu angivna problem uppmärksammas vid överväganden om lämplig myndighetsorganisation på så sätt att möjligheter skapas för en samlad behandling av vissa grundläggande frågor som rör kemikaliekontrollen.

Det finns ett betydande antal grundläggande frågor om kemiska hälso- och miljörisker som berör flera olika miljösektorer. Det gäller särskilt för den ämnes- och produktinriktade kemikaliekontrollen. Myndighetsuppgifter som rör flera miljösektorer är t. ex. rådgivning och tillsyn när det gäller sådana produktutredningar och produktbedömningar samt sådan produktinformation från både hälso- och miljöskyddssynpunkt som tillverkare och importörer skall svara för och som syftar till att klarlägga och informera om ämnens och produkters inneboende egenskaper. Det gäller

också sådan bevakning av utvecklingen inom toxikologi och kemi som behövs för den grundläggande kemikaliekontrollen och som är av stor nytta för myndighetsarbetet inom olika miljösektorer. För att svara för bl. a. sådana arbetsuppgifter behövs såsom kemikommisionen redovisat en särskild kemikaliemyndighet.

Av de skäl som jag här har anfört föreslår jag att en fristående kemikalie-myndighet benämnd kemikalieinspektionen nu inrättas. Den nya myndig-heten bör överta huvuddelen av de uppgifter som åvilat produktkontroll-nämnden, men bör också få andra uppgifter. En sådan myndighet med egna kansliresurser kan lättare själv prioritera bland arbetsuppgifterna och ta ansvar för prioriteringen än vad som är möjligt för den nuvarande produktkontrollnämnden. Samtidigt kan naturvårdsverkets ansvarsområde renodlas till att avse frågor som rör skyddet av den yttre miljön.

Det bör ankomma på kemikalieinspektionen att ha ansvaret för tillämp-ningen av sådan generell reglering av ämnen och produkter som kommer att föreskrivas med stöd av den nya lagen om kemiska produkter. Det kan gälla t. ex. förhandsanmälan av nya ämnen, deklaration till produktregist-ret, klassificering och produktinformation. Inspektionen bör också ha det övergripande ansvaret för prioritering av kontrollen av befintliga kemiska ämnen som allmänt sett är otillräckligt undersökta samt ansvaret för över-siktliga faroanalyser rörande kemiska ämnen och produkter. För att få underlag härför behöver inspektionen bl. a. bedriva utrednings-, samman-ställnings- och dokumentationsverksamhet avseende kemiska ämnen och de hälso- och miljörisker dessa ämnen kan medföra. Resultatet av sådan verksamhet bör också kunna utnyttjas av andra myndigheter inom kemika-liekontrollens område. Liksom hittills bör det ankomma på sektorsmyn-digheterna, främst naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen att var och en inom sitt ansvarsområde närmare bevaka och utöva tillsyn över hanteringen av kemiska produkter. Jag återkommer till de samordningsfrå-gor som denna ansvarsfördelning aktualiserar.

Utöver den förhandsgranskning som sker beträffande de i särskild ord-ning reglerade produktgrupperna läkemedel, livsmedelstillsatser och vissa fodertillsatser förekommer en sådan granskning av produkter f. n. endast i fråga om bekämpningsmedel. Registreringen av bekämpningsmedel bör av praktiska och kompetensmässiga skäl förläggas till kemikalieinspektionen. Många likheter finns här med de grundläggande utredningar och bedöm-ningar som måste göras i övrigt vad gäller nya ämnen. Detta hindrar inte att naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen inom sina ansvarsområ-den kan komma att behöva meddela föreskrifter om användningen.

Inspektionen bör också vara den myndighet som i första hand får rege-ringens bemyndigande att, inom ramen för de begränsningar och krav på samråd som regeringen uppställer, meddela tillämpningsföreskrifter till den nya lagen.

Kemikalieinspektionens kontrollverksamhet bör i första hand avse till-

verkar- och leverantörsleden, dvs. de led som har det grundläggande ansvaret för utredningar, bedömningar och information när det gäller ämnens och produkters egenskaper. I myndighetens uppgifter bör till betydande del ingå föreskrifts-, informations- och rådgivningsverksamhet men också direkt övervakning av lagens efterlevnad. Tillsynen är bl.a. en förutsättning för den nödvändiga erfarenhetsåterföringen och kontakten med den praktiska kemikaliehanteringen i samhället. I motsats till arbetarskyddsstyrelsens och naturvårdsverkets tillsyn bör kemikalieinspektionens tillsyn vara inriktad på leverantörsledets skyldigheter i fråga om främst produktutredningar och produktinformation. Denna uppgift kräver kompetens i form av toxikologisk expertis som inte f. n. finns hos någon annan myndighet.

Det är nödvändigt att den kunskap och kompetens som samlas hos kemikalieinspektionen kan komma också andra myndigheter på kemikaliekontrollens område tillgodo. Det gäller bl. a. information från produktregistret samt resultaten av sådan utrednings-, sammanställnings- och dokumentationsverksamhet som inspektionen kommer att bedriva. Såväl arbetarskyddsstyrelsen och naturvårdsverket som andra myndigheter har behov av t. ex. uppgifter om vilka ämnen och produkter som förekommer och om de egenskaper hos produkterna som kan vara av betydelse från hälso- och miljöskyddssynpunkt. Det är därför en central uppgift för kemikalieinspektionen att utifrån sin sakkunskap på kemikalieområdet svara för en informationsservice till andra myndigheter som arbetar inom detta område. På motsvarande sätt ankommer det självfallet på övriga berörda myndigheter att tillhandahålla information inom området.

Information till allmänheten och till näringslivet är en viktig del av myndighetsarbetet också inom kemikalieområdet. Det är av stort värde för dem som informationen riktas till att myndigheternas information om kemiska hälso- och miljörisker samordnas. Kemikalieinspektionen bör inom detta område få ett huvudansvar för samhällets information till tillverkare, importörer och andra leverantörer samt till konsumenter. Naturligtvis ligger huvudansvaret för produktinformationen på kemikalieområdet i första hand på företagen själva.

Det internationella samarbetet får allt större betydelse inom kemikaliekontrollen. F. n. pågår ett omfattande internationellt samarbete i frågor om dokumentation, undersökning m. m. rörande dels nya, dels i bruk varande kemiska ämnen. Det är naturligt att ansvaret för deltagandet i detta arbete i första hand kommer att ligga hos kemikalieinspektionen. Härmed avses givetvis inte de internationella överläggningar där kommerskollegium har huvudansvaret.

3.3 Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna

Mitt förslag: Naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen och socialstyrelsen får liksom hittills viktiga uppgifter inom kemikaliekontrollen.

Naturvårdsverket övertar ansvaret för de frågor av särskild betydelse för den yttre miljön som ålegat produktkontrollnämnden. Naturvårdsverkets bibliotek blir ansvarsbibliotek inom miljövårdsområdet.

Socialstyrelsen får också enligt lagen om kemiska produkter myndighetsansvaret för kosmetiska och hygieniska preparat.

Föreskrifter meddelas om regelbundet samråd mellan berörda myndigheter.

Ett rådgivande organ för toxikologiska frågor, med namnet toxikologiska rådet, knyts till kemikalieinspektionen. Rådet skall bl. a. verka för en hög vetenskaplig standard i myndigheternas riskanalyser och en samordning av dessa.

Kemikkommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: I flertalet remissyttranden har kommissionens förslag i stort sett lämnats utan erinran. Ett antal remissinstanser har närmare berört myndigheternas samarbete när det gäller kemiska konsumentprodukter.

Skälen för mitt förslag: Jag har i det föregående behandlat kemikalieinspektionens ansvarsområde och arbetsuppgifter. Jag har då anförts att denna verksamhet i princip bör inriktas mot leverantörsledet. Alla centrala myndigheter med ansvar för en viss miljösektor eller en viss risktyp måste ha möjlighet att ta initiativ och agera inom sitt ansvarsområde. Exakta gränser för de olika myndigheternas verksamhetsområden kan vara svåra att dra och därför måste vissa överlappningar accepteras. Samtidigt bör dock ansvarsfördelningen klargöras så långt som möjligt och samarbetet mellan myndigheterna utvecklas så att samordningsfrågorna kan lösas på ett praktiskt och effektivt sätt. Härvid måste beaktas bl. a. näringslivets berättigade krav på att största möjliga klarhet åstadkoms i detta hänseende.

Ansvarsfördelningen är i stort sett klar när det gäller åtgärder mot kemiska arbetsmiljörisker i brukarledet. Arbetarskyddsstyrelsen har det fulla myndighetsansvaret när det gäller att meddela tillämpningsföreskrifter till arbetsmiljölagen och för den centrala tillsynen av att föreskrifterna efterlevs. Den regionala tillsynen fullgörs av yrkesinspektionen. Det är naturligt att arbetarskyddsstyrelsen med stöd av arbetsmiljölagen kan meddela sådana föreskrifter även mot leverantörsledet som är motiverade väsentligen från arbetsmiljösynpunkt. Detta bör ske efter samråd med kemikalieinspektionen. Det är vidare naturligt att arbetarskyddsmyndighe-

terna inom sitt ansvarsområde får ett tillsynsansvar över efterlevnaden av sådana tillämpningsföreskrifter till lagen om kemiska produkter som har betydelse främst för arbetsmiljön. Exempel på sådana regler kan vara vissa föreskrifter om klassificering och märkning av kemiska produkter.

Naturvårdsverket bör ha det fulla ansvaret för frågor om den yttre miljön, på motsvarande sätt som arbetarskyddsstyrelsen för frågor om arbetsmiljön. Naturvårdsverket bör därmed överta ansvaret bl. a. för behandlingen av vissa frågor av betydelse för den yttre miljön som ålegat produktkontrollnämnden. Det gäller t. ex. frågor om spridningen av bekämpningsmedel och gödselmedel. Praktiska skäl talar för att naturvårdsverket även skall ta hand om bl. a. frågor som rör motorbensinens kemiska sammansättning. Jag avser också att föreslå regeringen att ge naturvårdsverket befogenheter att utarbeta vissa föreskrifter och svara för sådan tillsyn enligt den nya lagstiftningen som har betydelse särskilt för den yttre miljön. Samråd bör ske med kemikalieinspektionen när det gäller föreskrifter riktade mot leverantörsledet.

Ansvaret för handläggning av frågor angående hälso- och miljörisker på kemikalieområdet när det gäller konsumentprodukter delas f. n. mellan produktkontrollnämnden, naturvårdsverket, socialstyrelsen och konsumentverket. De tre förstnämnda myndigheternas verksamhet är reglerad med stöd av lagen om hälso- och miljöfarliga varor medan konsumentverkets verksamhet i huvudsak utövas med stöd av marknadsföringslagen. Enligt min uppfattning är det naturligt att kemikalieinspektionen också för sådana kemiska produkter som är konsumentprodukter får huvudansvaret för åtgärder riktade direkt mot tillverkare, importörer och andra leverantörer. Konsumentverket bör däremot även i fortsättningen ha hand om sådana produktsäkerhetsfrågor som berör större produktområden än enbart kemiska produkter. Det är t. ex. naturligt för konsumentverket att verka för att företagen vidtar egenåtgärder, förbättrar marknadsföringen av produkter och förbättrar förpackningar. Jag vill i detta sammanhang erinra om att konsumentverket med stöd av 3 § marknadsföringslagen har i uppgift att bedöma vilken information företagen bör lämna konsumenterna vid köp och användning av i princip alla varor och tjänster.

Frågor som rör kosmetiska och hygieniska preparat bör liksom hittills behandlas av socialstyrelsen. Styrelsen utreder på regeringens uppdrag f. n. frågan om nya märkningsbestämmelser för sådana produkter. Styrelsen har även aktualiserat vissa andra frågor som rör kontrollen av kosmetiska och hygieniska preparat. Ställningstagande i hithörande frågor får ske sedan utredningsarbetet i fråga om nya märkningsbestämmelser slutredovisats.

Det är angeläget att statens livsmedelsverk har ett odelat ansvar för frågor som sammanhänger med kontrollen av livsmedel. Detta är också en avsikt med 3 § lagen om kemiska produkter. Kemikommisionen har dock angett att livsmedelsverkets befogenheter är otillräckliga för ingripanden

mot kemiska hälsorisker som har samband med livsmedelsförpackningar och husgeråd. Jag avser därför att föreslå regeringen att utredningen om livsmedelskontroll (Jo 1983: 07) får i uppdrag att utreda dessa frågor.

Sprängämnesinspektionen (SÄI) ansvarar i dag för frågor om varors brandfarliga och explosiva egenskaper, medan produktkontrollnämndens ansvarsområde avser hälso- och miljörisker i övrigt. Motsvarande ansvarsfördelning bör bestå när kemikalieinspektionen övertar produktkontrollnämndens uppgifter.

Som framgår av avsnitt 2.2 i lagrådsremissen kan det i vissa fall bli aktuellt att meddela undantagsbestämmelser med hänsyn till de särskilda förhållandena inom försvarsmakten. I sådana fall kan det vara lämpligt att lägga tillsynsuppgifter på försvarets sjukvårdsstyrelse.

Så långt kompetens kan byggas upp på regional och lokal nivå, bör tillsynen decentraliseras. Det behövs en jämn och hög kvalitet på tillsynen och en erfarenhetsåterföring till de centrala tillsynsmyndigheterna. De centrala myndigheterna bör ha kompetens och resurser för att kunna ge regionala och lokala myndigheter tillräckligt stöd. För yrkesinspektionen och länsstyrelserna bör även fortsättningsvis det arbete som är knutet till arbetarskyddsstyrelsens och naturvårdsverkets arbetsområden vara de centrala uppgifterna. Nu angivna regionala organ förutsätts också vara tillsynsmyndigheter enligt den nya lagen inom sina resp. ansvarsområden. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna bör liksom hittills svara för den omedelbara tillsynen inom kommunen. Stöd till berörda regionala och lokala tillsynsmyndigheter t. ex. genom allmänna råd och information är en naturlig uppgift för kemikalieinspektionen och övriga berörda centrala myndigheter, var och en inom sitt ansvarsområde.

Jag vill här också erinra om att de yrkesmedicinska klinikerna har en viktig roll beträffande information och rådgivning till dem som är verksamma i det lokala arbetsmiljöarbetet i företagen samt inom företagshälsövården. Detta gäller både hanteringsinriktade frågor och frågor om ämnens inneboende egenskaper. Klinikerna förenar hög kompetens med en decentraliserad verksamhet. Det är angeläget att klinikerna fortsätter att utveckla sin informations- och rådgivningsverksamhet.

Jag vill i detta sammanhang ta upp frågan om ansvarsbibliotekens centrala roll beträffande litteratur- och dokumentationsservice. Behovet av en god litteraturservice i humantoxikologi bör vara täckt genom ansvarsbiblioteken vid arbetarskyddsstyrelsen såvitt gäller arbetsmiljöområdet och vid karolinska institutet inom området medicin. Området ekotoxikologi täcks emellertid inte av hittills beslutade eller föreslagna ansvarsbibliotek. Det borde, om en jämförelse görs med arbetarskyddsstyrelsens bibliotek, ligga närmast till hands att naturvårdsverkets bibliotek får motsvarande funktion inom den yttre miljöns område. Sådana tankar fördes fram också i den utredning om ansvarsbibliotek som gjordes år 1983 av delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning. Det finns behov av ett

bibliotek med nationellt ansvar för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning i kemiska miljöfrågor. Jag förordar därför att naturvårdsverkets bibliotek blir ansvarsbibliotek inom det yttre miljöområdet. Jag förutsätter att naturvårdsverket i den fortsatta planeringen i samråd med delegationen klargör ansvarsavgränsning och samverkansformer med arbetarskyddsstyrelsens och karolinska institutets bibliotek.

Som jag tidigare framhållit är det angeläget att de olika myndigheter som arbetar med kemiska miljöfrågor har ett väl fungerande samarbete. Det finns rationaliseringsvinster att göra för de enskilda myndigheterna genom t. ex. utbyte av kunskaper och erfarenheter och genom samarbete vid inhämtande av ny kunskap. Samarbete behövs också för att samhällets samlade resurser skall kunna användas på ett ändamålsenligt sätt och för att företagen skall bemötas på ett konsekvent sätt av samhällsorganen.

Samarbetet mellan myndigheterna inom kemikaliekontrollens område bör i huvudsak ske informellt i det dagliga arbetet genom kontakter och överläggningar av olika slag och genom informationsutbyte myndigheterna emellan. Därutöver behövs ett regelmässigt samråd på verksledningsnivå. Jag ser det som naturligt att det sker regelbundna samrådsmöten på verksledningsnivå mellan bl. a. kemikalieinspektionen, naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen, konsumentverket, livsmedelsverket, sprängämnesinspektionen och sjöfartsverket. Samråd bör därvid bl. a. ske beträffande formerna för det rutinmässiga löpande samarbetet, om arbetsfördelningen mellan myndigheterna och om myndigheternas långsiktiga planering av kemikaliekontrollen.

Kemikommisionen har behandlat möjliga tillvägagångssätt att förbättra samordningen av myndigheternas bedömningar av risk och nytta. Även om varje myndighet för sig, mot bakgrund av sitt speciella ansvarsområde, måste göra de slutgiltiga bedömningarna av olika beslutsalternativs risk- och nyttoaspekter bör vissa delar av riskanalysen kunna göras på ett enhetligt sätt. Det gäller t. ex. ställningstaganden i vetenskapliga tolkningsfrågor. För att underlätta en sådan samordning föreslår jag att ett rådgivande organ för toxikologiska frågor, med namnet toxikologiska rådet, inrättas och knyts administrativt till kemikalieinspektionen. Rådet bör ha till uppgift att verka för en hög vetenskaplig standard i myndigheternas riskanalyser och för en samordning av dessa. Rådet bör verka för att kriterier och vägledningar utarbetas för arbetet med vetenskapliga tolkningsfrågor. Vidare bör rådet verka för en samordning av myndigheternas medverkan i det internationella samarbetet i toxikologiska frågor. Det är dock inte avsikten att rådet skall överta ansvar eller beslutsbefogenheter från myndigheterna.

Stommen i rådets sammansättning bör utgöras av representanter för berörda myndigheter. Det bör ankomma på regeringen att besluta om den närmare sammansättningen av och arbetsuppgifterna för rådet. Jag vill dock för riksdagens information framhålla följande. För att rådets samord-

ningsfunktion skall fungera effektivt måste varje berörd myndighet vara representerad av någon som har ansvar för de toxikologiska bedömningarna. Arbetskyddsstyrelsen, socialstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens naturvårdsverk och kemikalieinspektionen bör vara representerade. De vetenskapliga områden som är av speciell vikt vid tolkning av testdata bör också finnas representerade i rådet, t.ex. olika specialiteter inom toxikologi samt patologi och statistik. Vidare bör rådet ha möjlighet att vid behov anlita utomstående experter.

3.4 Kemikalieinspektionens organisation och uppbyggnad

Mitt förslag: Kemikalieinspektionen blir en fristående myndighet med eget kansli. Huvuddelen av resurserna vid naturvårdsverkets produktkontrollbyrå och vid enheten för toxikologisk informationsservice vid karolinska institutet förs över till kemikalieinspektionen. Denna tillförs därutöver nu nya resurser motsvarande 15 årsarbetskrafter.

Kemikommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Merparten av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft någon erinran mot förslaget om att inrätta en ny myndighet på det av kommissionen föreslagna sättet. Några remissinstanser har som jag tidigare nämnt avstyrkt förslaget om en särskild kemikaliemyndighet med motiveringen att uppgifterna kan åläggas existerande myndigheter. Några remissinstanser har särskilt behandlat kommissionens förslag i den del det berört den nuvarande verksamheten med toxikologisk informationsservice vid karolinska institutet.

Arbetskyddsstyrelsen, livsmedelsverket, arbetskyddsfonden och LO antingen stöder eller har inget att invända mot kommissionens förslag att huvuddelen av enheten för toxikologisk informationsservice uppgår i kemikalieinspektionen. Naturvårdsverket delar uppfattningen att bevakning av toxikologisk forskning och informationsverksamhet hör till kemikaliemyndighetens arbetsuppgifter, varför resurser måste avsättas härför. Verket menar dock att det också finns behov av toxikologisk sammanställnings- och utvärderingsservice. Den berörda verksamheten vid karolinska institutets bibliotek och informationscentral (KIBIC) bör enligt naturvårdsverket därför ombildas till ett statligt bolag som arbetar på kommersiella villkor.

Socialstyrelsen ser behov av en toxikologisk informationsverksamhet som är fristående från kemikaliemyndigheten och som är ett organ för sammanställning och utvärdering av toxikologiska data. Socialstyrelsen föreslår att enheten för toxikologisk informationsservice integreras med den toxikologiska miljömedicinska verksamheten vid statens miljömedi-

cinska laboratorium och karolinska institutet (KI). Statens miljömedicinska laboratorium redovisar samma uppfattning som socialstyrelsen.

KI ser det angeläget att den toxikologiska informationsservicen kan arbeta i nära kontakt med pågående forskning samt med bibliotek, datorbaserad litteraturtjänst och systemavdelning. KI liksom SACO/SR och TCO avvisar därför kommissionens förslag. SAF menar att den toxikologiska informationsservicens betydelse för det lokala skyddsarbetet troligen kommer att öka om verksamheten får vara en från kemikaliemyndigheten fristående serviceorganisation. Giftinformationscentralen anser det vara för tidigt att efter så kort tid som två år utvärdera verksamheten. Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning menar att skäl finns för att mer direkt än f. n. integrera den toxikologiska informationsservicen i KIBIC.

Skälen för mitt förslag: Kemikommisionen har föreslagit att kemikalieinspektionen blir en fristående myndighet med egna resurser. Kommissionen har därvid angett resursbehovet vid inspektionen till 80 tjänster varav större delen överflyttas från naturvårdsverkets produktkontrollbyrå och från enheten för toxikologisk informationsservice vid KIBIC. Den del av kommissionens förslag som avser överflyttning av huvuddelen av produktkontrollbyrån till den nya myndigheten har i allmänhet inte mött några invändningar vid remissbehandlingen. Vissa remissinstanser har däremot framfört kritiska synpunkter mot att också enheten för toxikologisk informationsservice vid KIBIC förs över till inspektionen.

Jag vill för egen del framhålla det nödvändiga i att samhällets resurser för kemikaliekontroll nu koncentreras till de områden och de frågor där de kan användas på ett så effektivt sätt som möjligt. Med hänsyn till de viktiga uppgifter kemikalieinspektionen förutsätts få inom den samlade kemikaliekontrollen är det naturligt att i hög grad samla tillgängliga resurser till inspektionen.

Produktkontrollbyrån vid naturvårdsverket utgör i dag kansli åt produktkontrollnämnden. Samtidigt fullgör byrån de tillsynsuppgifter som naturvårdsverket har enligt gällande lagstiftning. Som jag tidigare redovisat bör naturvårdsverket också enligt den nya lagstiftningen ha ansvaret för den del av kemikaliekontrollen som direkt är inriktad på skyddet av den yttre miljön. Såsom också kemikommisionen föreslagit bör därför viss del av produktkontrollbyråns resurser ligga kvar på naturvårdsverket. Samtidigt avlastas naturvårdsverket vissa administrativa uppgifter vid omorganisationen. Med utgångspunkt i kommissionens förslag förordar jag att resurser motsvarande sju årsarbetskrafter från den nuvarande produktkontrollbyrån avsätts för naturvårdsverkets uppgifter inom den fortsatta kemikaliekontrollen. Återstoden av produktkontrollnämndens resurser jämte administrativa resurser motsvarande tre årsarbetskrafter bör överföras till kemikalieinspektionen.

Den särskilda enheten för toxikologisk informationsservice vid KIBIC inrättades under år 1982 i enlighet med förslag i prop. 1981/82: 48 om upprättande av en toxikologisk informationsservice, m. m. Syftet angavs vara att bygga upp en informationsverksamhet på det toxikologiska området främst inriktad på s. k. hänvisningsservice. Däremot förutsattes inte större sammanställningar och riskutvärderingar ingå i arbetsuppgifterna. Informationsservicen skulle ses som en komplettering av den tillsynsverksamhet på produktkontrollområdet som bedrevs av olika myndigheter. Medel för verksamheten har anvisats över anslaget Toxikologisk informationsservice, m. m. under nionde huvudtiteln. Det förutsattes dock i den nämnda propositionen att verksamheten på sikt skulle göras i större utsträckning ekonomiskt självbärande.

Jag har tidigare framhållit att informationsverksamhet är en viktig del av den nya kemikalieinspektionens arbetsuppgifter. Information måste ges om nya författningar och andra viktiga ställningstaganden från myndigheterna. Lika viktigt är det att myndigheterna sprider allmän information om kemiska ämnens hälso- och miljöfarlighet, om risker med deras hantering samt ger allmänna råd om t. ex. lämplig hantering och om skyddsåtgärder. Sådan allmän information måste ges till allmänheten, till arbetstagare och till företag. Informationen är ett naturligt led i den rådgivande delen av myndigheternas tillsyn.

Jag vill i sammanhanget särskilt framhålla vikten av att alla tillsynsmyndigheter, såväl centrala, regionala som lokala, uppmärksammar konsumenternas och arbetstagarnas informationsbehov. Dessa grupper har väsentligt mindre möjligheter än företagen att på egen hand skaffa sig information. Samtidigt vill jag understryka leverantörernas ansvar för att brukarna får utförlig information om de risker användningen av olika enskilda produkter medför och om nödvändiga skyddsåtgärder. Brister härvidlag skall rättas till genom tillsynsåtgärder från myndigheternas sida, inte genom att samhället tar över informationsansvaret.

Delar av den informationsverksamhet som enheten för toxikologisk informationsservice f. n. bedriver innebär uppgifter av samma slag som kemikalieinspektionen enligt mitt förslag skall svara för. Det gäller bl. a. aktiv spridning av information t. ex. genom utgivning av informationsblad. Andra delar bl. a. litteratur- och dokumentationsservice och i viss mån hänvisningsservice är uppgifter som snarare åligger organ av typen ansvarsbibliotek.

Beslutet att inrätta den nuvarande enheten för toxikologisk informationsservice får ses mot bakgrund av den situation som då rådde bl. a. i fråga om informationsutbud. Skapandet av en särskild kemikaliemyndighet med vida uppgifter i fråga om informationspridning ändrar bilden betydligt liksom också inrättandet av ansvarsbiblioteken. Ett bibehållande av enheten för toxikologisk informationsservice skulle inte minska behovet av resurser hos kemikalieinspektionen. Inspektionens informations-

verksamhet måste med nödvändighet integreras med det övriga myndighetsarbetet. Den kan därför inte överlåtas åt externa organ. En splittring av informationsverksamheten på flera organ innebär risker för dubbelarbete och därmed dålig resursanvändning. Den kan också leda till oklarheter om ansvaret för den information som ges. Av särskild betydelse är att ansvarsfördelningen mellan samhällsorganen och företagen är klar. Den grundläggande principen i den nya lagstiftningen, nämligen att tillverkare och importörer har huvudansvaret för att utreda och informera om de risker som användningen av olika kemiska produkter kan innebära, får inte åsidosättas. Flera av de remissinstanser som avstyrkt kemikommissionens förslag om att resurserna vid enheten för toxikologisk informationsservice vid KIBIC skall överföras till den nya kemikalieinspektionen synes ha utgått från att i enhetens arbetsuppgifter också ingår service med avancerade sammanställningar och utvärderingar. Detta har emellertid som jag nyss redovisat inte varit avsikten.

Med hänsyn till vad jag nu anfört om behovet av en koncentration av samhällets resurser och av en klar ansvarsfördelning förordar jag därför att huvuddelen av resurserna vid den toxikologiska informationsservicen vid KIBIC överförs till kemikalieinspektionen. De bör där främst utnyttjas för bevakning av toxikologisk forskning, för faro- och riskanalys samt för informationsverksamhet. En mindre del av resurserna vid enheten för toxikologisk informationsservice motsvarande medel för två årsarbetskrafter bör i enlighet med kemikommissionens förslag även fortsättningsvis anvisas KIBIC som en förstärkning av den toxikologiska kompetensen vid den beslutade uppbyggnaden av KIBIC till ett ansvarsbibliotek inom området medicin.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att det är naturligt att KIBIC i sin roll som ansvarsbibliotek bedriver informations- och annan serviceverksamhet på det toxikologiska området. Denna service kan tillhandahållas företag, myndigheter och andra intressenter mot ersättning och kan omfatta t. ex. litteratur-, dokumentations- och nyhetsservice. Redan nu finns ett antal organ som på kommersiell bas erbjuder mer avancerade toxikologiska konsulttjänster. Även statliga organ kan givetvis erbjuda sådana tjänster. Som tänkbara organ vid sidan om KIBIC kan här nämnas t. ex. statens miljömedicinska laboratorium, som bl. a. som uppdragsverksamhet bedriver viss sammanställnings- och utvärderingsservice på kemikalieområdet. Det är dock som jag tidigare framhållit synnerligen viktigt att en statlig serviceverksamhet bedrivs på ett sätt som inte frångår principen om att det är producenterna och andra kemikaliehanterande företag som bär ansvaret för bedömningen av kemikalier och för att tillräckligt bedömningsunderlag tas fram.

Som jag tidigare nämnt har kemikommissionen föreslagit att också nya resurser skall anvisas kemikalieinspektionen utöver de som förs över från naturvårdsverkets produktkontrollbyrå och från enheten för toxikologisk

informationsservice vid KIBIC. Personellt kan de överföra resurserna beräknas motsvara storleksordningen 40 resp. 10 årsarbetskrafter. Kommissionen har också föreslagit vissa resursförstärkningar vid andra myndigheter. Jag delar kommissionens bedömning att det är nödvändigt med en resursförstärkning om det angivna målet, nämligen en effektivisering av samhällets kemikaliekontroll, skall kunna uppnås. Jag vill samtidigt framhålla att en framgångsrik kemikaliekontroll inte enbart är en fråga om hur stora resurser som tillskjuts. Det är också utomordentligt viktigt att inspektionens verksamhet planeras, prioriteras och leds på ett ändamålsenligt och effektivt sätt och att samarbetet mellan de olika berörda myndigheterna på kemikaliekontrollens område fungerar väl.

Jag har tidigare översiktligt redovisat de huvudsakliga arbetsuppgifterna för kemikalieinspektionen. Jag har också berört avgränsnings- och samordningsfrågorna i förhållande till andra myndigheter med uppgifter inom kemikaliekontrollen. Det är ett gemensamt ansvar för alla de berörda organen att väl fungerande samarbetsformer byggs upp där den nya myndigheten får den roll inom den grundläggande kemikaliekontrollen som är avsedd. Det är också ett gemensamt ansvar för berörda organ att se till att tillgängliga resurser på olika håll utnyttjas effektivt och i samverkan. Det gäller både den kompetens på det toxikologiska området som byggs upp vid den nya myndigheten och resurser för bl. a. forskning, undersökningar och tillsyn som finns hos de befintliga myndigheterna. Med hänsyn bl. a. till erfarenheterna från produktkontrollnämndens verksamhet vill jag understryka betydelsen av att uppbyggnaden av kemikaliekontrollen nu noga följs upp och att en kontinuerlig utvärdering sker av hur den nya myndigheten finner sina arbetsformer. Av vikt är därvid både att en realistisk planering sker av inspektionens eget arbete och att formerna för samarbetet med naturvårdverket, arbetarskyddsstyrelsen och övriga berörda myndigheter samt med de forskningsinstitutioner som har att förse myndigheterna med underlag för bl. a. riskbedömningar av olika slag utvecklas på ett positivt sätt.

Med hänsyn till vad jag här anfört anser jag att kemikalieinspektionen i ett första steg nu bör ges ett resurstillskott, utöver de resurser vilka förs över från andra myndigheter, som motsvarar 15 årsarbetskrafter. Jag bedömer det vidare som lämpligt att de nya arbetsformerna inom kemikaliekontrollen prövas efter en tvåårsperiod. I samband därmed bör särskilt resursavvägningen och samverkansformerna mellan de myndigheter som arbetar inom detta område övervägas. Därefter får ställning tas till den fortsatta utbyggnaden. Jag avser att senare återkomma till regeringen i fråga om formerna för denna utvärdering.

En rad faktorer är av betydelse när det gäller att skapa möjligheter för den nya organisationen att fungera väl. Hur kemikalieinspektionen organiseras och vart den lokaliseras är av stor vikt för hur effektivt inspektionen

skall kunna fullgöra sina viktiga arbetsuppgifter. Dessa frågor har inte närmare behandlats av kemikommisionen.

När det gäller organisationen ser jag det som naturligt att kemikalieinspektionen organiseras med en styrelse, en generaldirektör samt de enheter som behövs för att myndigheten inom den angivna resursramen så effektivt som möjligt skall kunna utföra de uppgifter jag tidigare redovisat. Med hänsyn till att kemikalieinspektionen blir en relativt liten myndighet är det angeläget att möjligheter att köpa in administrativa tjänster beaktas. Det bör ankomma på regeringen att fastställa den närmare organisationen för verket. För verkschefen bör inrättas en ordinarie tjänst med beteckningen p. Styrelsens sammansättning bör prövas bl. a. mot bakgrund av resultatet av verksledningskommitténs arbete. Jag avser att inom kort föreslå regeringen att en kommitté tillkallas för att bl. a. utforma förslag till organisation för kemikalieinspektionen och för att medverka i arbetet med att genomföra den nya organisationen.

Det är angeläget att den nya organisationen kan börja arbeta så snart det är praktiskt möjligt. Jag förordar därför att den nya organisationen träder i kraft den 1 januari 1986.

Medel för den verksamhet som f. n. bedrivs vid naturvårdsverket och KIBIC men som enligt mitt förslag kommer att föras över till kemikalieinspektionen anvisas nu över flera anslag. Kostnaderna för produktkontrollbyrån bestrids från anslaget Statens naturvårdsverk medan medel för den aktuella verksamheten vid KIBIC anvisas över anslaget Toxikologisk informationsservice, m. m. Vidare disponerar produktkontrollnämnden för utredningsverksamhet på kemikalieområdet anslaget Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor. För budgetåret 1985/86 bör för kemikalieinspektionen föras upp ett särskilt förslagsanslag. Jag kommer i det följande att förorda att inspektionens verksamhet helt finansieras genom avgifter. Avgifterna bör tillföras anslaget till inspektionen som med hänsyn härtill bör föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. I avvaktan på resultatet av organisationskommitténs arbete kan en definitiv beräkning av belastningen på berörda anslag under nästa budgetår inte nu göras. Jag förordar därför att de nuvarande anslagen förs upp med belopp som för budgetåret 1985/86 endast på sedvanligt sätt justeras för pris- och löneutvecklingen. Det bör ankomma på regeringen att sedan kommitténs arbete redovisats föreskriva i vilken utsträckning de olika anslagen inom anvisade belopp får belastas. Vad gäller den nya kemikalieinspektionen kan helårskostnaden med utgångspunkt i de beräknade kostnaderna för nuvarande verksamhet och för den föreslagna resursförstärkningen överslagsmässigt uppskattas till storleksordningen 21–25 milj. kr. Härtill kommer kostnader av engångskaraktär i samband med inrättandet av den nya myndigheten. Vid kostnadsberäkningen har bl. a. förutsatts att vissa rationaliseringsfördelar kan uppnås genom samlokalisering med annan likartad verksamhet. För att täcka behovet av likvida medel för inspektionens verksamhet bör inspektionen få disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret.

3.5 Avgiftsfinansiering inom kemikaliekontrollen

Mitt förslag: Kemikalieinspektionens verksamhet skall avgiftsfinansieras fullt ut.

Kemikkommissionens förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Remissinstansernas synpunkter har redovisats i avsnitt 2.11 i lagrådsremissen (se också bilaga 4 avsnitt 14.2).

Skälen för mitt förslag: Jag har i lagrådsremissen förutskickat att jag i samband med propositionen till riksdagen skulle återkomma till frågan om avgiftsfinansiering av kemikaliekontrollen.

Enligt 18§ i den nya lagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva om avgifter för en myndighets verksamhet enligt den nya lagen. Som framgår av avsnitt 2.11 i lagrådsremissen skall enligt kemikkommissionens förslag avgifter enligt 18§ tas ut i sådan omfattning att kostnaderna för den grundläggande kemikaliekontroll som riktar sig till tillverkare och importörer helt skall täckas genom avgifter från dessa.

När det först gäller bekämpningsmedelskontrollen har denna sedan länge varit avgiftsfinansierad. Författningsmässigt regleras detta i kungörelsen (1973: 1051) om avgift för registrering av hälso- och miljöfarliga varor. Kemikkommissionen föreslår att kemikalieinspektionens arbete med bekämpningsmedelskontrollen liksom hittills finansieras med ansöknings- och årsavgifter. Jag delar kemikkommissionens uppfattning vad gäller finansieringen av bekämpningsmedelskontrollen. De kostnader härför som sålunda behöver täckas genom avgifter kan såsom kommissionen har angett beräknas till storleksordningen 4 milj. kr/år. Detta innebär att en viss avgiftshöjning är nödvändig för att full kostnadstäckning skall kunna nås.

Kemikkommissionen har vidare föreslagit en avgiftsfinansiering av kemikalieinspektionens arbete på det allmänna produktområdet. Enligt kommissionen bör en avgift tas ut för samtliga produkter för vilka anmälnings- och deklarationsplikt till produktregistret föreligger. Kommissionen beräknar de kostnader som på detta sätt skall avgiftsfinansieras till ca 26 milj. kr. och föreslår att en tillsynsavgift på 425 kr. om året skall tas ut.

Även jag är av den uppfattningen att en allmän produktavgift bör tas ut för att täcka de kostnader för kemikalieinspektionens verksamhet som inte avser bekämpningsmedelskontrollen. Jag avser härvid den dokumentations-, kontroll-, informations-, föreskrifts- och utredningsverksamhet som enligt den nya lagen om kemiska produkter kommer att åvila kemikalieinspektionen med anledning av tillverkar- och leverantörsledens befattning med kemiska produkter. Avgiften skall i princip motsvara den faktiska kostnaden för myndighetens verksamhet.

Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till kemikommisionens förslag också i fråga om utformningen av avgiftssystemet. Genom att den allmänna produktavgiften anknyts till de produkter som är anmälda till produktregistret åstadkommer man enligt min mening en enkel och rättvis fördelning av företagens kostnadsansvar för kemikaliekontrollen. Det är nämligen i huvudsak de till registret anmälda produkterna som ger upphov till de olika aktiviteter hos myndigheten som jag tidigare i detta avsnitt har angett. Härvid vill jag dock tillägga att jag — såsom kommissionen också har föreslagit — avser att föreslå regeringen att avgiften reduceras för den som har fler än 200 produkter anmälda till produktregistret. Därigenom undviks betungande kostnader för företag med mycket stora sortiment. En ytterligare fördel med anknytningen till produktregistret är att administrationen av den allmänna produktavgiften bör kunna hållas låg eftersom produktregistret redan innehåller erforderliga uppgifter för debitering av avgiften.

Den allmänna produktavgiften bör tas ut för varje produkt som är anmäld till produktregistret. Avgiften bör tas ut årligen för att täcka kostnaderna för den löpande verksamheten varvid en rörlig kredit som jag tidigare nämnt bör kunna disponeras för att klara eventuella likviditetsproblem. Det bör ankomma på regeringen att bestämma avgifternas storlek. Med utgångspunkt i den tidigare nämnda preliminärt beräknade årliga kostnaden för kemikalieinspektionens verksamhet exkl. bekämpningsmedelskontrollen och i antalet produkter som f.n. är anmälda till registret, nämligen ca 80 000 stycken, skulle den årliga avgiften behöva uppgå till ca 400 kr. för varje anmäld produkt upp till ett antal av 200 och därefter till ca 50 kr. per produkt.

3.6 Lokalisering av kemikalieinspektionen

Mitt förslag: Organisationskommittén får i uppdrag att överväga den lämpligaste lokaliseringen av kemikalieinspektionen.

Kemikommisionen: Kommissionen har inte tagit ställning i lokaliseringsfrågan.

Skälen för mitt förslag: Statsmakterna har i olika sammanhang framhållit att det måste finnas starka skäl om man skall förlägga ny statlig verksamhet till Stockholmsregionen. Den nu föreslagna omorganisationen innebär att det centrala organet på kemikaliekontrollens område, kemikalieinspektionen, får en fristående ställning och tillförs viss resursförstärkning. Det rör sig således i huvudsak om en fortsättning av en pågående verksamhet i nya former. Organisationsförändringarna är ett uttryck för en strävan att koncentrera och samordna resurserna inom detta område för att åstadkomma en ökad slagkraft och effektivitet. Också lokaliseringsfrågan måste

bedömas med utgångspunkt i målsättningen att det nu är nödvändigt att kemikaliekontrollen effektiviseras.

För att kemikalieinspektionen skall kunna arbeta på ett ändamålsenligt sätt krävs ett nära samarbete med regeringskansliet, andra centrala myndigheter och intresseorganisationer. Ett särskilt nära samarbete förutses ske med naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen. Vidare är det angeläget att kemikalieinspektionen upprätthåller nära kontakter med toxikologisk forsknings- och laborativ verksamhet. Omfattande sådan verksamhet bedrivs bl.a. vid karolinska institutet och statens miljömedicinska laboratorium. Även vid arbetarskyddsstyrelsens forskningsavdelning bedrivs toxikologisk forskning. I samma område som nu nämnda myndigheter finns också giftinformationscentralen och en stor del av landets toxikologiska forskningsresurser. Området har således utvecklats till något av ett toxikologiskt centrum. En utveckling av detta skulle vara till gagn för samtliga de berörda miljömyndigheterna.

Det är angeläget att kompetens som nu finns vid produktkontrollbyrån och enheten för toxikologisk informationsservice kan bibehållas. Huvuddelen av inspektionens arbetsuppgifter överflyttas från naturvårdsverket och karolinska institutet. Berörd personal vid dessa myndigheter bör därför erbjudas anställning vid kemikalieinspektionen.

Organisationskommittén bör noga studera för- och nackdelar från olika utgångspunkter med en fortsatt lokalisering till nuvarande område jämfört med en annan lokalisering. Sedan kommitténs arbete vad avser lokaliseringsfrågan slutförts bör regeringen redovisa sitt ställningstagande för riksdagen.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att antaga det av lagrådet granskade förslaget till

1. lag om kemiska produkter med vidtagna ändringar,

dels att antaga inom jordbruksdepartementet upprättade förslag till

2. lag om ändring i vapenlagen (1973: 1176),
3. lag om ändring i brandlagen (1974: 80),
4. lag om ändring i renhållningslagen (1979: 596),
5. lag om ändring i lagen (1983: 428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark,

dels att

6. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för organisationen av kemikaliekontrollen,
7. godkänna att en fristående myndighet för kemikaliekontroll, kemikalieinspektionen, med de uppgifter som jag har angett inrättas den 1 januari 1986,

8. bemyndiga regeringen att vid kemikalieinspektionen inrätta en ordinarie tjänst för generaldirektör med beteckningen p,
9. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder och andra åtgärder som behövs för att kunna genomföra de organisationsförändringar som jag har redogjort för,
10. besluta att produktkontrollnämnden skall upphöra vid utgången av december 1985.

Det under 2 angivna lagförslaget har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet och det under 3 i samråd med chefen för försvarsdepartementet.

5 Anslagsfrågor för budgetåret 1985/86

I prop. 1984/85: 100 bil. 11 har regeringen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1985/86 under angivna anslagsrubriker beräkna följande belopp.

H 1. Statens naturvårdsverk	100 776 000 kr.
H 7. Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor	4 500 000 kr.
H 12. Toxikologisk informationsservice, m. m.	5 650 000 kr.

Jag anholder att nu få anmäla dessa frågor.

H. Miljövård

H 1. Statens naturvårdsverk

1983/84 Utgift	95 628 381
1984/85 Anslag	100 776 000
1985/86 Förslag	105 875 000

Statens naturvårdsverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden om naturvård, däri inbegripet vattenvård, luftvård och renhållning utomhus, samt om rörligt friluftsliv, jakt och viltvård, allt i den mån sådana ärenden ej ankommer på annan myndighet. Till verkets förvaltningsområde hör även ärenden enligt miljöskyddslagen (1969: 387, ändrad senast 1983: 656) i den mån dessa ej ankommer på koncessionsnämnden för miljöskydd eller annan myndighet. Verket har tillsyn över efterlevnaden av lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor (ändrad senast 1982: 822) och i anslutning därtill meddelade föreskrifter, i den mån tillsynen ej ankommer på annan myndighet. Verket har vidare till uppgift att leda och främja

företrädesvis målinriktad naturvårdsforskning och undersökningsverksamhet inom naturvårdsområdet.

Till verket är produktkontrollnämnden knuten. Nämnden prövar frågor som avses i lagen om hälso- och miljöfarliga varor, i den mån prövningen ej ankommer på annan myndighet.

Naturvårdsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns en administrativ avdelning, en naturresursavdelning, en teknisk avdelning samt en forsknings- och utvecklingsavdelning. Inom administrativa avdelningen finns en produktkontrollbyrå. Hos verket finns i övrigt de laboratorier och enheter som verket bestämmer.

Inom verket finns vidare en forskningsnämnd.

	1984/85	Beräknad ändring 1985/86	
		Statens naturvårdsverk	Föredraganden
Personal	537	—	—
Anslag			
<i>Utgifter</i>			
Förvaltningskostnader	86 569 000	+ 4 775 000	+ 3 677 000
(därav lönekostnader)	(66 240 000)	(+ 3 535 000)	(+ 2 969 000)
Lokalkostnader	14 207 000	+ 1 271 000	+ 1 422 000
Särskilda undersökningar	10 000	—	—
Engångsanvisning	—	+ 1 000 000	—
	100 786 000	+ 7 036 000	+ 5 099 000
<i>Inkomster</i>			
Ersättning för särskilda undersökningar	10 000	—	—
Nettoutgift	100 776 000	+ 7 036 000	+ 5 099 000

Statens naturvårdsverk

1. Pris- och löneomräkning 4 775 000 kr.

2. Huvudförslaget skulle innebära att medel motsvarande ytterligare ca tio tjänster framtogs verket. Stora personalbehov föreligger för att kunna klara en rad såväl gamla som nya uppgifter som pålagts verket och för vilka verket aldrig erhållit några tjänster. Inom en åtminstone oförändrad real resursram ser verket möjligheter att åstadkomma konsolideringar och därmed fortsätta omprioriteringsarbetet från tidigare år. (+ 1 068 000 kr.)

Föredragandens överväganden

Statens naturvårdsverk har redovisat ett huvudförslag innebärande en fördelning av nedskärningar under de närmaste tre åren med 1 %, 2 % resp. 2 %. Jag föreslår att anslaget beräknas i enlighet härmed. Jag bedömer att detta kan genomföras genom fortsatt rationaliseringsarbete. När det gäller

beräkningen av resurserna för kemikaliekontrollen hänvisar jag till vad jag tidigare har anfört.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens naturvårdsverk* för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 105 875 000 kr.

H 7. Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor

1983/84 Utgift	4 257 454	Reservation	4 319 978
1984/85 Anslag	4 500 000		
1985/86 Förslag	4 600 000		

Från anslaget bestrids efter beslut i varje särskilt fall av produktkontrollnämnden kostnader för undersökningar rörande hälso- och miljöfarliga varor.

Statens naturvårdsverk

Det är angeläget att verksamheten kan stärkas. Verket bedömer, mot bakgrund av de anspråk för anslaget som kan förutses och tillgängliga resurser, att anslaget bör ökas till 5,5 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört bör anslaget för nästa budgetår föras upp med 4 600 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor* för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 4 600 000 kr.

H 12. Toxikologisk informationsservice, m. m.

1983/84 Utgift	5 244 313	Reservation	1 267 788
1984/85 Anslag	5 650 000		
1985/86 Förslag	5 850 000		

Från anslaget bestrids kostnader för toxikologisk informationsservice och viss övrig miljöinformationsservice. Naturvårdsverket har det samlade ansvaret för verksamheten. Den toxikologiska informationsservicen handhas av karolinska institutets bibliotek och informationscentral.

Föredragandens överväganden

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört bör för nästa budgetår anslaget föras upp med 5 850 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Toxikologisk informationsservice, m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 5 850 000 kr.

H 15. Kemikalieinspektionen

Nytt anslag (förslag) 1 000 kr.

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört om den föreslagna nya myndighetens organisation och finansieringen av dess verksamhet bör under anslaget anvisas ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Kemikalieinspektionen* för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 17 januari 1985 ..	9
1 Inledning	9
2 Allmän motivering	10
2.1 Allmänna utgångspunkter	10
2.2 Tillämpningsområdet för den nya lagen	16
2.3 Förhållandet till viss annan lagstiftning	17
2.4 Försiktighetsmått	21
2.5 Undersökningar av ämnen och produkter	22
2.6 Produktinformation	25
2.7 Förhandsgranskning m. m.	27
2.8 Uppgiftsskyldighet	28
2.9 Nya rön	29
2.10 Tillsyn	30
2.11 Avgiftsfinansiering inom kemikaliekontrollen	31
2.12 Spridning av bekämpningsmedel	32
2.13 Övriga frågor	34
2.14 Ikraftträdande	38
3 Upprättat lagförslag	38
4 Specialmotivering	38
5 Hemställan	56
6 Beslut	56
Utdrag av lagrådets protokoll den 22 februari 1985	57
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 21 mars 1985 ...	70
1 Anmälan av lagrådsyttrande	70
1.1 Ikraftträdande	74
2 Följdändringar i annan lagstiftning	74
3 Myndighetsorganisation för kemikaliekontrollen	74
3.1 Inledning	74
3.2 Ny kemikaliemyndighet	76
3.3 Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna	80
3.4 Kemikalieinspektionens organisation och uppbyggnad	84
3.5 Avgiftsfinansiering inom kemikaliekontrollen	90
3.6 Lokalisering av kemikalieinspektionen	91
4 Hemställan	92
5 Anslagsfrågor för budgetåret 1985/86	93
6 Beslut	96

Sammanfattning av betänkandet (SOU 1984: 77) Kemikaliekontroll

Här redovisas i huvuddrag kommissionens förslag. För att få en överblick är det lämpligt att läsa dels denna sammanfattning, dels kapitel 6 (Kemikaliekontrollens mål och medel). Nedan betyder * att ett förslag lämnats i kemikommissionens delbetänkande (SOU 1984:24).

Produktkontrollnämnden upphör. En ny kemikaliemyndighet övertar delar av dess uppgifter, men får också nya uppgifter. Lagen om hälso- och miljöfarliga varor modifieras och får namnet Lag om kemiska produkter.

Skyldigheter för kemikalieleverantörer

Tillverkare och importörer skall utreda produkternas effekter på hälsa och miljö, och utarbeta märkning och annan produktinformation. Denna skyldighet skall vara grundläggande för kemikaliekontrollen. En effektiv myndighetstillsyn måste byggas upp för att se till att tillverkare och leverantörer lever upp till sitt ansvar.

Det lagstadgas att den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt skall genom egna undersökningar eller på annat sätt se till att det finns tillfredsställande utredning för bedömning av vilka hälso- eller miljöskador som produkten kan orsaka.

Kompetenskrav införs för dem som tillverkar, importerar och yrkesmässigt överlåter kemiska produkter. Den som tillverkar eller importerar kemiska produkter skall vara skyldig att skaffa sig tillgång till den kemiska och toxikologiska kompetens som behövs. Han skall också hålla sig underrättad om forskning och teknisk utveckling av betydelse för skyddet av hälsa och miljö. Även den som yrkesmässigt överlåter kemiska produkter skall skaffa sig det kunnande som behövs med hänsyn till produkternas egenskaper.

Den som yrkesmässigt, t. ex. som tillverkare eller importör eller som konsult, utreder kemiska ämnens hälso- och miljöeffekter skall göra det i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Information om kemiska produkters skadlighet för den yttre miljön skall lämnas genom märkning och varuinformationsblad, på samma sätt som redan sker för hälsofarligheten. Kemikaliemyndigheten utarbetar kriterier för att bedöma ämnens och produkters miljöfarlighet.

Varuinformationsblad skall dels överlämnas vid överlåteise för yrkes-

mässigt bruk, dels hållas tillgängliga för konsumenten på överlåtelseställen med större försäljning av kemikalier.

Alla kemiska produkter skall vara försedda med uppgift om produkt-namn och om det svenska produktansvariga företags namn och adress.*

Vid överlåtelse till yrkesmässig hantering skall besked lämnas om att en vara är bedömd från hälso- och miljöskyddssynpunkt. Detta skall göras även om produkten bedömts vara varken hälso- eller miljöfarlig.*

Barnskyddande förpackningar krävs på sådana konsumentprodukter där det behövs för att undvika att barn kommer till skada.

Tillverkare och importörer blir skyldiga att till kemikaliemyndigheten rapportera nya rön som kan antas vara okända för myndigheten, t. ex. opublicerade undersökningsresultat.

För import, yrkesmässig försäljning och annan än yrkesmässig användning av särskilt farliga varor krävs särskilt tillstånd från länsstyrelsen. Tillstånden tidsbegränsas till högst fem år.

Bekämpningsmedel

Registrering ("godkännande") av bekämpningsmedel blir tidsbegränsad. Alla medel omprövas minst vart femte år enligt stränga hälso- och miljökrav. Vid registreringsförfarandet skall behovet av medlet prövas, både mot andra kemiska medel och mot icke-kemiska bekämpningsmedel. Ett systematiskt forsknings- och utvecklingsarbete bedrivs för att utveckla miljömässigt bättre bekämpningsmetoder.

En lag om spridning av bekämpningsmedel införs. Där anges krav om försiktighetsmått och återhållsamhet vid användningen av bekämpningsmedel.

Naturvårdsverket får befogenheter att förbjuda sådan användning av bekämpningsmedel som kan avvaras utan betydande ekonomisk olägenhet. Sådan s. k. planmässig bekämpning som sker rutinmässigt utan att behov föreligger i det enskilda fallet bör därvid förbjudas.

Flygbesprutning förbjuds. Dispens skall endast kunna lämnas vid epidemier som inte kan bekämpas på annat sätt, samt för lövslybekämpning i skog enligt redan gällande regler. I det sistnämnda fallet har kommunerna rätt att helt undanta ett område från möjlighet till dispens.

Ett system med typprovning och typgodkännande av sprututrustning införs. Syftet är att dels minska risken för spridning till kringliggande mark, dels minska arbetsmiljöriskerna.

Endast medel av den lägsta (klass 3) av de tre faroklasserna för bekämpningsmedel skall få säljas till allmänheten. För att få använda medel i klass 1 och 2 skall krävas utbildning och godkänt kunskapsprov. Medel i klass 1 och 2 skall inte få användas över områden där allmänheten har tillträde, t. ex. parker.

Kemikaliemyndigheten skall bedriva tillsyn av företag som säljer bekämpningsmedel för att se till att deras information och marknadsföring inte är missvisande. För försäljning av bekämpningsmedel i klass 1 och 2 skall krävas minst den kompetens som krävs för att få använda dessa medel.

Avfall

Det kommunala renhållningsmonopolet utvidgas till att omfatta miljöfarligt avfall i samtliga kommuner från den 1 januari 1986. Alla kommuner blir därigenom också skyldiga att ordna så att hushållen kan lämna ifrån sig miljöfarligt avfall skilt från annat avfall.

Tillståndskrav införs för import av miljöfarligt avfall.

Naturvårdsverket får i uppdrag att utarbeta ett nytt system för information om miljöfarligt avfall.

Myndigheternas bedömningar av risker med kemikalier

Följande riktlinjer skall gälla för myndigheternas bedömningar av risk och nytta:

1. Faktabedömningar bör vara klart sammanställda. De bör även vara redovisade skilt från de samhällsetiska bedömningarna.
2. Kriterier, bedömningsprinciper och beslutsunderlag skall så långt möjligt vara redovisade och lättillgängliga. Myndigheterna skall aktivt eftersträva att berörda intressenter får insyn i beslutsprocessen. Särskilt angeläget är det att människor som utsätts för risker får tillgång till information om dessa risker, så att de kan framföra sina synpunkter till myndigheterna.
3. Myndigheternas riskanalyser skall grundas på vid varje tillfälle bästa möjliga kunskap. Toxikologisk expertis skall finnas på myndigheterna.
4. Det är angeläget att myndigheterna drar nytta av kunskaper och material från det internationella samarbetet inom bl. a. FN och OECD. Internationellt fastlagda riktlinjer för utvärdering av toxikologisk dokumentation skall användas så långt möjligt. Handläggare som utvärderar toxikologisk dokumentation bör ha ingående kunskaper om sådana riktlinjer.
5. De olika myndigheterna bör så långt möjligt samordna principerna för tolkning av vetenskapliga data. Så långt möjligt bör riktlinjer utarbetas för tolkning av data med betydande vetenskaplig tolkningsbredd.
6. Osäkerhetsfaktorer i den vetenskapliga dokumentationen bör klart redovisas i beslutsunderlaget. Myndigheterna bör också i sitt arbete eftersträva att gradvis skärpa beviskraven för att hanteringen av ett ämne inte skall anses innebära en viss risk.
7. Myndigheterna bör ha möjlighet att göra eller låta göra objektiva utvärderingar av redovisade ekonomiska bedömningar.
8. Det är angeläget att när så är möjligt ersätta djurexperimentella tester med försöksdjursfria metoder. Det får emellertid inte ske under former som medför en ökad risk för att människor skadas. Sverige bör i det internationella samarbetet aktivt verka för att försöksdjursfria testmetoder

der används i sådana fall där detta kan ske utan att osäkerheten i riskanalysen ökar. För att bra försöksdjurfria testmetoder skall kunna utvecklas är det viktigt att toxikologisk grundforskning stöds.

Ett toxikologiskt råd utses av regeringen. Det skall bestå av representanter för arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen, livsmedelsverket, naturvårdsverket och kemikaliemyndigheten, samt av utomstående sakkunniga. Rådet får till uppgift:

- ☐ att verka för en hög vetenskaplig standard i myndigheternas riskanalyser och för en samordning av dessa,
- ☐ att utarbeta kriterier och vägledningar för arbetet med vetenskapliga tolkningsfrågor,
- ☐ att verka för en samordning av myndigheternas medverkan i det internationella samarbetet i toxikologiska frågor.

Tre år efter det att riktlinjerna antagits och det toxikologiska rådet utsetts skall de i rådet representerade myndigheterna rapportera till regeringen om sitt arbete med bedömningar av risk och nytta med kemikalier. Det toxikologiska rådet skall ett halvår senare lämna en rapport i samma ämne, där man även utvärderar myndigheternas redovisningar.

En enhetlig terminologi införs för de olika stegen i bedömningen av risk och nytta med kemikalier.

Ett system för förhandsgranskning av nya kemiska ämnen införs.* Tillverkare och importörer blir skyldiga att till ansvarig myndighet anmäla de ämnen de avser att tillverka eller importera innan verksamheten påbörjas. Anmälan skall innehålla de uppgifter som är nödvändiga för bedömning av ämnets egenskaper från hälso- och miljöskyddssynpunkt. Kemikaliemyndigheten ges i uppdrag att föra en förteckning över kemiska ämnen som är i bruk. Överläggningar bör tas upp med EG om lämpliga former för samarbete.

Sverige bör verka för en internationell arbetsfördelning för testning av sådana ämnen som är i bruk och som hittills inte undersökts tillräckligt. Vidare bör en prioriteringslista göras över ämnen som det, utgående från svenska förhållanden, är angeläget att få testade.

Tillsyn och information

Kemikaliemyndigheten skall bygga upp en tillsyn riktad mot tillverkare, importörer och handelsagenter. Tillsynen skall bl. a. gälla företagens produktutredningar och produktinformation. Denna nya verksamhet skall spela en central roll i kemikaliekontrollen.

Kemikaliemyndigheten åläggs också att övervaka konsultverksamheten inom det toxikologiska området.

Konsumentombudsmannen (KO) skall i ökad utsträckning åta sig frågor om marknadsföring av kemiska produkter till yrkesmässiga brukare. Arbetarskyddsverket och kemikaliemyndigheten skall anmäla otillbörlig marknadsföring till KO. Konsumentverket får i ny tjänst.

Tillsynsmyndigheterna skall verka mer konsekvent än hittills för att åtal kommer till stånd när det är befogat. De skall utarbeta fungerande rutiner för åtals- och polisanmälan.

Maximistraflet i lagen om kemiska produkter blir fängelse i ett år. För svårare brott mot lagens bestämmelser skall brottsbalkens regler användas. De medger betydligt strängare straff.

Sanktionsavgifter införs för otillåten spridning av bekämpningsmedel.

Miljö- och hälsoskyddsnämnderna skall få ett ökat stöd från kemikaliemyndigheten för att kunna bedriva tillsyn riktad mot försäljningsställen. De skall också få ett ökat stöd från naturvårdsverket för tillsyn av kemikaliehanteringen.

Som stöd för tillsynsarbetet byggs produktregistret ut. Den s. k. tredje etappen i produktregistrets uppbyggnad kompletteras med deklarationskyldighet för miljöfarliga produkter. Vidare genomförs en fjärde etapp, utformad som en ämnesdeklaration.* Därefter skall produktregistret innehålla:

- ☐ för varje kemisk produkt: uppgift bl. a. om vem som tillverkar eller importerar den samt om vilka innehållsämnen som ger upphov till den eventuella hälso- eller miljöfarliga egenskapen,
- ☐ för varje kemiskt ämne: uppgifter om vilka tillverkare och importörer som tillverkar resp. för in det i landet (som rent ämne eller som beståndsdel i produkter),
- ☐ för varje kemiskt ämne som ger produkter hälso- eller miljöfarliga egenskaper: uppgifter om vilka dessa produkter är.

Kemikaliemyndigheten skall bedriva en förhållandevis omfattande information riktad till allmänheten. Den skall också utarbeta en regelbunden information, t. ex. i form av ett informationsblad, för tillverkare, importörer och andra med behov av kvalificerad information om kemikaliekontroll och kemiska risker.

De yrkesmedicinska klinikerna bör utöka och utveckla sin information och rådgivning till dem som är verksamma i det lokala arbetarskyddet.

Naturvårdsverkets bibliotek blir ansvarsbibliotek inom miljöområdet.

Kemikaliemyndigheten

Kemikaliemyndigheten blir en fristående myndighet. Den får ett eget kansli med 80 tjänster. Myndigheten får namnet *kemikalieinspektionen*. Frågan om en sammanslagning med sprängämnesinspektionen och/eller med sjöfartsverkets enhet för landtransport av farligt gods tas upp till förnyad prövning efter fem år.

Huvuddelen av produktkontrollbyrån samt av enheten för toxikologisk informationsservice (Tox-info) vid Karolinska institutet uppgår i kemikaliemyndigheten. (Karolinska institutet får 2 tjänster för biblioteksverksamhet inom det toxikologiska området.)

Kemikaliemyndigheten övertar produktkontrollnämndens undersökningsanslag (f. n. 4,5 milj. kr.).

Kemikaliemyndigheten får följande uppgifter:

1. Tillsyn riktad mot tillverkare, importörer, handelsagenter och andra

leverantörer av kemikalier. Föreskrifter och allmänna råd om produktundersökningar och produktinformation.

2. Förhandsgranskning av kemiska ämnen. Prioriterings- och utredningsarbete avseende ämnen som redan är i bruk.

3. Registrering av bekämpningsmedel.

4. Produktregistret.

5. Stöd till miljö- och hälsoskyddsnämnderna främst för deras tillsyn av försäljningsställen.

6. Konsumentskydd i fråga om kemiska produkter.

7. Internationellt samarbete om grundläggande kemikaliekontroll.

Kemikaliemyndigheten bör inte annat än undantagsvis syssla med hanteringsfrågor.

Myndighetsresurser avsätts för att följa den kemiska produktutvecklingen och annan teknisk utveckling av betydelse för riskbilden.

Samordning och arbetsfördelning

Miljömyndigheternas samarbete i det dagliga arbetet bör förbättras. Dessutom bör de centrala myndigheterna på området regelmässigt, minst en gång per halvår, överlägga med varandra om mera övergripande samarbetsfrågor. De skall då ta upp formerna för det dagliga samarbetet, arbetsfördelningen sinsemellan samt samordningen av den mera övergripande planeringen. Det är i första hand arbetarskyddsstyrelsen, naturvårdsverket, socialstyrelsen, livsmedelsverket, konsumentverket, lantbruksstyrelsen, kemikaliemyndigheten, strålskyddsinstitutet, sprängämnesinspektionen och sjöfartsverket (i dess egenskap av transportmyndighet) som bör delta i dessa överläggningar.

Länsstyrelserna, yrkesinspektionen och miljö- och hälsoskyddsnämnderna bör förbättra sitt inbördes samarbete. De närmare formerna avgörs efter de lokala förutsättningarna.

Tillämpningsområdet för lagen om kemiska produkter utvidgas i förhållande till nuvarande lag, så att vissa luckor i lagstiftningen täpps igen. Det blir därigenom möjligt att ingripa mot kemiskt betingade hälso- och miljörisker hos radioaktiva ämnen samt mot kemiskt betingade miljörisker hos livsmedel, läkemedel och fodermedel.

Sprängämnesinspektionen får myndighetsansvaret för s. k. brandskapande ämnen, som hittills varit oreglerade.

Kemikaliemyndigheten övertar från sprängämnesinspektionen uppgiften att fastställa reglerna för produktinformation om kemiska ämnens brand- och explosionsfarlighet. Ett samlat regelsystem för information om hälso-, miljö- och brandfarlighet utarbetas.

Naturvårdsverket får befogenheter enligt lagen om kemiska produkter att till skydd för den yttre miljön utfärda föreskrifter om produkthante-

ring. Naturvårdsverket övertar därmed sådana frågor om hantering av betydelse för den yttre miljön som ålegat produktkontrollnämnden. Detta gäller bl. a. spridning av bekämpningsmedel. Naturvårdsverket får 7 nya tjänster.

Socialstyrelsen blir central tillsynsmyndighet enligt lagen om kemiska produkter för kosmetiska och hygieniska preparat. Den får 3 nya tjänster.

Livsmedelsverket får det odelade myndighetsansvaret för hälsorisker från husgeråd och livsmedelsförpackningar. Det får 1 ny tjänst.

Finansiering och kostnader

En tillsynsavgift tas ut för produkter som skall anmälas till produktregistret. Den kan vara ca 425 kr. per år. Vidare höjs avgifterna för registrering av bekämpningsmedel.

Kemikaliemyndigheten finansieras helt genom tillsynsavgifter och bekämpningsmedelsavgifter. Med tillsynsavgiften finansieras också huvuddelen av de förstärkningar hos andra myndigheter som kommissionen föreslår.

Genom kommissionens förslag avlastas statsbudgeten med netto ca 20,5 milj. kr., eftersom en del redan befintlig verksamhet blir avgiftsfinansierad.

Länsstyrelserna och miljö- och hälsoskyddsnämnderna får ta ut avgifter för tillsyn enligt lagen om kemiska produkter.

Ökade kostnader för näringslivet påverkar priset på kemiska produkter och drabbar ytterst allmänheten. Den utbredda oro som finns för de kemiska hälso- och miljöriskerna ger fog att anta att allmänheten är beredd att acceptera kostnaderna för en effektiv kemikaliekontroll.

Lagförslag i betänkandet (SOU 1984: 77) Kemikaliekontroll

1 Förslag till Lag om kemiska produkter

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Syftet med denna lag är att förebygga hälso- eller miljöskador som kan orsakas genom hanteringen av kemiska ämnen eller beredningar (kemiska produkter).

2 § Med hantering menas i denna lag tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

3 § Särskilda bestämmelser finns för livsmedel, läkemedel och fodermedel. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att även denna lag skall tillämpas på sådana varor om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt.

I fråga om radioaktiva, brandfarliga eller explosiva varor äger lagen tillämpning endast i den mån det behövs för att förebygga andra hälso- eller miljöskador än som avses i de särskilda bestämmelser som finns för sådana varor.

I fråga om transport av sådana kemiska produkter som är farligt gods enligt lagen (1982:821) om transport av farligt gods gäller denna lag endast i den utsträckning som förordnas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

I fråga om spridning av bekämpningsmedel i vissa fall finns särskilda bestämmelser.

4 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får förordna om undantag från lagens tillämpning i fråga om visst varuslag eller viss hantering eller import.

Försiktighetsmått, tillstånd m. m.

5 § Den som hanterar eller importerar en kemisk produkt skall vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att

hindra eller motverka skada på människor eller i miljön.

Det åligger särskilt den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt att genom egna undersökningar eller på annat sätt se till att det finns tillfredsställande utredning för bedömning av vilka hälso- eller miljöskador som produkten kan orsaka.

Den som yrkesmässigt överlåter en kemisk produkt skall genom märkning eller på annat sätt lämna uppgifter av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt (produktinformation).

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om försiktighetsmått, utredningar och produktinformation.

6 § En näringsidkare som utreder kemiska produkters egenskaper från hälso- eller miljöskyddssynpunkt skall göra det i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om sådana utredningar.

7 § Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att kemisk produkt av visst slag får hanteras eller importeras endast efter tillstånd eller att för hantering eller import av sådan produkt skall gälla annat särskilt villkor.

8 § Är det av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förbjuda hantering eller import av kemisk produkt av visst slag.

Uppgiftsskyldighet

9 § Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall till myndighet som regeringen bestämmer och i den omfattning sådan myndighet föreskriver

1. lämna de uppgifter om produkten och dess hantering som kan behövas för att bedöma hälso- eller miljörisker,
2. rapportera sådana rön som har betydelse för bedömningen av produkten från hälso- eller miljöskyddssynpunkt och som kan antas vara okända för myndigheten.

Förhandsanmälan

10 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att som villkor för tillverkning eller import av vissa ämnen i god tid göra anmälan och redovisa undersökningsresultat och andra uppgifter.

Varor som innehåller eller har behandlats med kemiska produkter

11 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att 5 § och 7—9 §§ skall gälla även i fråga om varor, som kan orsaka hälso- eller miljöskador genom hanteringen därför att de innehåller eller har behandlats med kemiska produkter.

Miljöfarligt avfall

12 § Om det är-påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att slutligt omhändertagande av avfall på vilket denna lag är tillämplig (miljöfarligt avfall) får bedrivas yrkesmässigt endast av juridisk person i vilken staten har inflytande.

Tillsyn

13 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall utövas av myndighet som regeringen bestämmer.

14 § Tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

15 § Tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Underlåter någon att vidta åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen eller enligt tillsynsmyndighets föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

16 § För tillsyn enligt denna lag äger tillsynsmyndighet tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen och får där göra undersökningar och ta prover. För uttaget prov betalas inte ersättning.

Det åligger polismyndigheterna att lämna den handräckning som behövs för tillsynen.

Om skyldighet att ersätta tillsynsmyndighet kostnader för provtagning och undersökning av prov förordnar regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Avgifter

17 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om avgifter för myndighets verksamhet enligt denna lag.

18 § Har med stöd av denna lag meddelats föreskrifter som medger undantag från bestämmelse om hantering eller import av vara av visst slag och kan sådana föreskrifter antas innebära ekonomisk fördel för den som hanterar eller importerar varan får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att en särskild avgift skall tas ut för att utjämna en sådan fördel.

Ansvar, sekretess m. m.

19 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som

1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första eller andra stycket,

2. med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift, förbud eller villkor som meddelats med stöd av 5 § fjärde stycket, eller 6—12 §§,

3. med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 14 §.

Till ansvar enligt första stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

20 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse i ansökan eller annan handling som avges enligt föreskrift som meddelats med stöd av denna lag.

21 § Om ansvar för införsel av en vara i strid mot föreskrift som meddelats med stöd av denna lag och försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

22 § Kemiska produkter eller varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

23 § Den som har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid erfarit om någons affärs- eller driftförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

24 § För tillvaratagande av konsumentintresset får organisation, vilken är att anse som central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller motsvarande sammanslutning på arbetsgivarsidan, överklaga beslut enligt denna lag i den mån det är tillåtet enligt bestämmelser som meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den

Genom lagen upphävs lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till bestämmelser som ersatts genom bestämmelserna i denna lag, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

Beslut om förbud, föreskrift, tillstånd, medgivande eller registrering som fattats enligt äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag om inte regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förordnar annat.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva de avvikelser från denna lag som behövs med hänsyn till övergångssvårigheter för näringslivet.

2 Förslag till

Lag om spridning av bekämpningsmedel

Allmänna bestämmelser

1 § Denna lag avser spridning av bekämpningsmedel över mark- och vattenområden.

2 § Spridning av bekämpningsmedel skall ordnas så att människor inte skadas eller vållas annan olägenhet och så att oavsiktlig miljöpåverkan undviks. Åtgärder skall vidtas för att motverka att medlet sprids till kringliggande områden.

Ytterligare föreskrifter om spridning meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

3 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får förbjuda sådan spridning av bekämpningsmedel som kan avvaras utan betydande ekonomisk olägenhet.

4 § Spridning av bekämpningsmedel från luftfartyg är förbjuden.

5 § Användning av bekämpningsmedel mot lövsly i skogsmark är förbjuden.

6 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag

1. från 4 § om det föreligger särskilda skäl,

2. från 4 eller 5 § om kravet enligt 7 § skogsvårdslagen (1979:429) i fråga om återväxt av skog inte rimligen kan tillgodoses genom röjning med mekaniska metoder och annat inte följer av 7 §,

3. från 4 eller 5 § om det behövs för vetenskaplig prövning.

Vid prövningen enligt första stycket 2 skall hänsyn tas till skogsmarkens läge och beskaffenhet, skogsbeståndets sammansättning, arbetarskyddet och tillgången på arbetskraft.

Ett medgivande om undantag skall förenas med de villkor som behövs till skydd för människan och miljön.

7 § Kommunfullmäktige kan besluta att undantag enligt 6 § första stycket 2 inte får medges i fråga om ett visst område inom kommunen, om detta framstår som påkallat med hänsyn till områdets betydelse för friluftslivet, naturvården, den lokala befolkningens trivsel eller annat kommunalt intresse.

8 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att anordning för spridning av bekämpningsmedel får användas endast efter godkännande.

9 § Särskilda bestämmelser finns om registrering av bekämpningsmedel och om medlens användning.

Straffbestämmelser

10 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §,
2. bryter mot förbud som har meddelats med stöd av 3 §,
3. bryter mot 4 eller 5 §, om undantag inte har medgivits enligt 6 §,
4. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av 6 § tredje stycket, 8 eller 9 §.

Ansvar enligt första stycket inträder inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

11 § Vid överträdelse av 4 §, 5 § eller av förbud som har meddelats med stöd av 3 § skall en straffavgift betalas till staten.

Straffavgiften skall tas ut av den fysiska eller juridiska person för vars räkning spridningen har skett. Straffavgiften är 1 000 kronor för varje hektar där spridning har skett i strid med förbud.

Avgiften kan sättas ned eller efterges om särskilda omständigheter föreligger.

12 § Frågor om straffavgift prövas av allmän domstol efter ansökan som skall göras av allmän åklagare inom två år från den tidpunkt då överträdelsen begicks. I fråga om sådan ansökan gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott, på vilket inte kan följa svårare straff än böter, och bestämmelserna om kvarstad i brottmål. Sedan fem år har förflutit från den tidpunkt då överträdelsen begicks, får straffavgift inte tas ut.

Beslut varigenom någon har påförts straffavgift skall genast sändas till länsstyrelsen. Avgiften skall betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta skall tas in i beslutet. Betalas inte avgiften inom denna tid, får avgiften samt restavgift, beräknad enligt 58 § 1 mom. uppbördslagen (1953:272), drivas in i den ordning som enligt den lagen gäller för indrivning av skatt. Indrivningsåtgärder får inte vidtas sedan fem år har förflutit från det att beslutet vann laga kraft.

13 § Den som fälls till ansvar enligt denna lag skall ersätta statsverket sådana kostnader för provtagning och undersökning av prov som varit skäligen påkallade. Detsamma gäller den som har påförts straffavgift.

Denna lag träder i kraft den . Genom lagen upphävs lagen (1983:428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark. Undantag som har meddelats enligt den lagen eller motsvarande äldre bestämmelser skall gälla även efter den nya lagens ikraftträdande.

Lagförslag i betänkandet (SOU 1984: 24) En bättre information om kemiska produkter

3 Förslag till

Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100);

utfärdad den

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980: 100)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2 samt 5 § 1 och 2 samma förordning. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 3 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

1. beslut enligt — — — — —
2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, — — — — —
3. denna lag enligt — — — — —

8 kap. 3 §, 5 § första stycket 2,
6 § första stycket 2, 7 § första
stycket 2 eller 8 § första stycket.

8 kap. 3 §, 5 § första stycket 2,
8 kap. 6 § första stycket 1 såvitt
avser uppgift som hänför sig till det
produktregister som förs med stöd
av lagen (1973:329) om hälso- och
miljöfarliga varor.

8 kap. 6 § första stycket 2, 7 §
första stycket 2 eller 8 § första
stycket.

8 kap. 8 § andra — — — — —

Denna lag träder i kraft den

¹ Omtryckt 1982: 1106.

² Ändrad senast 1983: 498.

Remissammanställning — kemikommissionens delbetänkande (SOU 1984: 24) En bättre information om kemiska produkter

1 Förteckning över remissinstanserna¹

Efter remiss har yttranden kommit in från justitiekanslern, kommerskollegium, civilförsvarsstyrelsen, statens brandnämnd, socialstyrelsen, sjöfartsverket, generaltullstyrelsen, konsumentverket, lantbruksstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens naturvårdsverk, arbetarskyddsstyrelsen, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), Svea hovrätt, kammarrätten i Göteborg, försvarets forskningsanstalt, statens miljömedicinska laboratorium, statens järnvägar, statens vägverk, luftfartsverket, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), statens strålskyddsinstitut, styrelsen för arbetarskyddsfonden, ILO-kommittén, sprängämnesinspektionen, statistiska centralbyrån (SCB), statens arbetsmiljönämnd, statens giftinformationscentral, Apoteksbolaget, länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Norrbottens län, ingenjörsvetenskapsakademien, Svenska kommunförbundet, landstingsförbundet, Centralorganisationen SACO/SR, Kooperativa förbundet (KF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt SOS-Alarming AB.

Universitets- och högskoleämbetet har bifogat yttranden från Uppsala universitet, högskolan i Karlstad, Umeå universitet, högskolan i Sundsvall/Härnösand och Wallenberglaboratoriet. Länsstyrelsen i Östergötlands län har bifogat yttranden från Motala kommun, Norrköpings kommun samt Östergötlands och Södermanlands Handelskammare. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har bifogat yttrande från Göteborgs kommun, Centralorganisationen SACO/SR har bifogat yttrande från Sveriges farmaceutförbund och Landsorganisationen i Sverige har bifogat yttrande från Handelsanställdas förbund.

¹ I sammanställningen har också redovisats remissvar från instanser som har yttrat sig i samband med remissvar över kommissionens huvudbetänkande.

Dessutom har yttranden kommit in från bl. a. statens planverk, Svenska kemiingenjörers riksförbund, Sveriges kemiska industrikontor samt Företagens uppgiftslämnardelegation.

Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund och Svenska arbetsgivareföreningen har i frågor om sekretess m. m. hänvisat till det yttrande som avgetts av Företagens uppgiftslämnardelegation.

Produktkontrollnämnden har beslutat att avstå från att avge yttrande med hänsyn till att samtliga i nämnden representerade myndigheter och organisationer beretts tillfälle att själva avge yttrande.

2 Allmänna synpunkter på utredningsarbetet m. m.

2.1 Generaltullstyrelsen: Titeln på delbetänkandet innehåller begreppet "kemiska produkter". Förutom denna benämning på de objekt som avses förekommer även kemiska ämnen, kemikalier och kemiska preparat (exempelvis sid. 51). För att undanröja risken för missförstånd borde klara definitioner ges för de objekt som avses. Avgränsning bör kunna göras med hjälp av tulltaxan. Denna står i samklang med nuvarande produktregister. I detta finns uppgift om statistiskt nummer enligt tulltaxan (sid. 80).

Det system som petroleumbranschen har utarbetat för sitt behov att från kemiska samt hälso- och miljömässiga utgångspunkter få tillfredsställande definitioner av petroleumfraktioner bör även beaktas.

2.2 Livsmedelsverket: Ett generellt ställningstagande till de redovisade förslagen försvåras av att kommissionen i detta delbetänkande inte presenterar en helhetsbild av frågor rörande kontroll över användningen av kemiska ämnen och produkter. Livsmedelsverket kan dock ansluta sig till de förslag som kommissionen framför.

2.3 Arbetskyddsstyrelsen: En bra information om kemiska ämnen är en förutsättning för att på ett effektivt sätt kunna skydda människa och miljö. Betänkandet utgör ett viktigt bidrag till arbetet på en bättre kontroll av kemiska ämnen. För att ge en helhetsbild hade det dock varit önskvärt att en övergripande diskussion om produktkontrollen – dess mål, olika behov och tänkbara insatser – hade redovisats redan i detta delbetänkande.

~ ~ ~

2.4 Riksrevisionsverket: Kemikommisionen har valt att behandla frågor om myndigheternas informationsbehov innan man utrett och tagit ställning till inriktningen på och organisationen av den framtida kemikaliekontrollen och tillsynen inom produktkontrollen. Riksrevisionsverket (RRV) saknar i betänkandet en analys av dagens kemikaliekontroll och bristerna i denna

samt av hur kemikaliekontrollen bör utformas för att ändamålsenligt skydda människors hälsa och den yttre miljön. En sådan analys behövs som utgångspunkt för att bedöma myndigheternas informationsbehov. Enligt RRVs mening är kommissionens beskrivning av tillsynsarbetet och informationsbehovet alltför ytlig för att vara tillfyllest i sammanhanget.

Kommissionen diskuterar vidare endast myndighetsarbetet enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor (LHMV). Viktiga delar av kemikaliekontrollen bedrivs med stöd av andra lagar, exempelvis miljöskyddslagen och arbetsmiljölagen. RRV anser att förslagen om förhandsgranskning och produktregistret bör bedömas också med avseende på informationsbehovet i den kemikaliekontroll som bedrivs med stöd av dessa andra lagar.

RRV vill inledningsvis också kort beröra en aspekt på resursfrågan. Kommissionens beräkningar av myndigheternas resursbehov för förhandsgranskningen och produktregistrets fortsatta uppbyggnad torde motsvara cirka 15 tjänster. Detta innebär ca 30 procent av de nuvarande personresurserna vid naturvårdsverkets produktkontrollbyrå skulle tas i anspråk av dessa verksamheter. Kemikalkommissionens förslag binder således en mer än marginell del av de myndighetsresurser som f. n. är avsatta för produktkontroll utanför arbetsmiljöområdet. Ett definitivt ställningstagande till kommissionens förslag i det remitterade delbetänkandet bör därför enligt RRVs mening inte göras förrän resursåtgången kan sättas i relation till de samlade resurser som man vill avsätta för kemikaliekontrollen i sin helhet.

Enligt RRVs mening redovisar kommissionen sålunda inte ett tillräckligt underlag för slutliga ställningstaganden till förslagen om förhandsgranskning och produktregistrets fortsatta uppbyggnad.

2.5 Luftfartsverket: I delbetänkandet redovisas inga uppgifter om de kostnader förslagen innebär och hur de skall täckas. Endast finansieringen av förhandsgranskningen berörs men denna fråga föreslås anstå till ett senare sammanhang. Luftfartsverket anser att en kostnadsredovisning skulle ha underlättat ställningstagandena till de av kommissionen framförda förslagen.

2.6 Styrelsen för arbetarskyddsfonden: Komplexiteten i fråga om kontrollen över användningen av kemiska ämnen och produkter gör det nödvändigt att från olika utgångspunkter prioritera mellan olika tänkbara insatser, vilket också framhålls i direktiven. Utredningen borde därför i ett initialt skede lagt större vikt vid att ge en överblick av tänkbara insatser på området. Som delbetänkandet nu är utformat, har vid sidan av förslag kring frågor med förtur även resten av delbetänkandet koncentrerat sig på enskilda förslag, vilka svårligen låter sig analyseras i ett "prioriteringsperspektiv". Visserligen är frågorna om förhandsgranskning och produktre-

gistret viktiga och torde få central betydelse även i en mer samlad bedömning av åtgärder för att effektivisera kemikaliekontrollen. I nuläget saknas dock mycket av den önskvärda helhetsbilden.

Från strategisk och även pedagogisk synpunkt föreslås därför att kommissionen i den fortsatta utredningen försöker ta ett mer samlat grepp om hela frågan om kemikaliekontroll. Härvid bör man bl. a. förutsättningslöst pröva formerna för kemikaliekontrollen på längre sikt. En klarare strategiredovisning under det fortsatta arbetet skulle t. ex. kunna göra åtskillnad mellan förslag som läggs i ett kortsiktigt perspektiv och förslag till mer långsiktiga handlingslinjer. Ett annat ur strategisk synvinkel viktigt exempel på val av handlingsvägar som behöver belysas är omfattning och utformning av kontroll från centrala myndigheter/lokala organ/användarsidan. En central utgångspunkt i direktiven är härvid, att ansvaret för att det inte uppstår risk eller skada på människor eller i miljön, i första hand åvilar den som tillverkar, importerar eller på annat sätt hanterar ämnet eller produkten.

2.7 Länsstyrelsen i Kristianstads län: Med hänvisning till vad reservanterna anfört anser länsstyrelsen inte att de i delbetänkandet framlagda förslagen kan tillstyrkas.

Ledamöterna Persson, Hansson, Karlsson, Ahlqvist, tjänstgörande suppleanten Eriksson och landshövding Sandgren var skiljaktiga och anförde:

Vi anser att länsstyrelsens yttrande borde haft följande lydelse:

De flesta kemiska ämnen kan vid en felaktig hantering medföra risker för människa eller miljö. För att förebygga skador måste därför de som hanterar sådana ämnen ha lättillgänglig och god information om ämnenas egenskaper, vilka risker som finns och hur de kan undvikas. Även tillsynsmyndigheterna behöver sådan information om de på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter.

De i delbetänkandet framlagda förslagen till en utvidgad produktinformation, förhandsgranskning av nya ämnen och en utbyggnad av produktregistret utgör enligt länsstyrelsens uppfattning en god grund för en bättre information om kemiska produkter.

I samband med behandlingen av sekretessfrågor angående produktregistret föreslår emellertid kommissionen en inskränkning av nu rådande meddelarfrihet (dvs. rätten för offentliga funktionärer att i viss utsträckning lämna normalt sekretessbelagda uppgifter för offentliggörande i tryckt skrift eller i radio eller TV) beträffande sådana uppgifter i registret som omfattas av sekretesslagens 8 kap. 6 § 1 st. punkt 1. Med hänsyn till att betänkandet i sin helhet syftar till en vidgad information om kemiska ämnen och produkter ställer sig länsstyrelsen tveksam till ifrågavarande

förslag, vilket i förhållande till nu gällande rätt begränsar den insyn som det i vissa fall kan vara befogat att förmedla trots det sekretessintresse som föranlett den aktuella sekretessregeln.

De skäl som anförts för en sådan begränsning finner länsstyrelsen ej tillräckligt tungt vägande – särskilt mot bakgrund av yttrandefrihetsutredningens principiella inställning att undantag från meddelarfriheten bör anges i grundlag – för att bifalla förslaget till ändring i sekretesslagen (16 kap. 1 §).

I övrigt tillstyrker länsstyrelsen de i delbetänkandet framlagda förslagen.

2.8 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Länsstyrelsen finner det – – – inte ändamålsenligt att som kemikommisionen börja med vissa detaljer i det stora problemkomplexet kemikaliehantering från miljö- och hälsosynpunkt. Det logiska är att först presentera vilka problem och hot mot hälsa och miljö som är aktuella. (Jämför energikommisionens arbete 1978.) Flödena i samhället av t. ex. de 100 farligaste kemikalierna (enl. t. ex. TSCA, USA) bör presenteras. Läckagen ut i omgivningen och eventuella samband med effekter i miljön och på hälsan bör också redovisas. En sådan problembild kan sedan utgöra bakgrunden till en utvärdering och analys av brister i hittillsvarande tillämpning av LHMV. Därefter kan förslag till förbättringar läggas fram.

Varför tillsynen enligt LHMV inte fungerat borde t. ex. ha analyserats.

Hur har hittillsvarande produktregister utnyttjats? Vad har man kunnat få ut av det i praktiskt tillsynsarbete? Vilka kemikalier och vilken hantering utgör de största problemen? Om man utgår ifrån problembilden, var är det då lönsamt från miljösynpunkt att i första hand lägga ned resurser på? Vilka typer av resurser och kompetens behöver skapas som inte redan finns? En rad frågor av denna typ borde ha belysts innan ställningstagande sker till de olika detaljförslagen i betänkandet. Vissa av ovanstående frågor kommer att behandlas i kommande betänkande. Det är emellertid olyckligt att inte en analys och utvärdering av de viktigaste frågorna kommer före en rad detaljförslag som kan låsa diskussionen i vissa frågor längre fram.

2.9 Lantbrukarnas riksförbund: Produktkontrollen är en angelägen samhällselig uppgift. Någon närmare diskussion om mål och medel för produktkontrollen förs emellertid inte i delbetänkandet. Detta är en allvarlig brist i kommissionens uppläggning av sitt arbete och försvårar remissinstansernas möjligheter att värdera de framlagda förslagen. Några mer genomgripande förslag till förändringar i eller utökningar av produktkontrollens uppgifter bör därför inte föreläggas riksdagen förrän kemikommisionen har slutfört sitt arbete och detta kunnat remissbehandlas.

Även om produktkontrollen är en angelägen uppgift kan den, liksom annan verksamhet, inte förfoga över obegränsade resurser. Detta gäller såväl för den del som utförs inom produktkontrollbyrån som de uppgifter

som industrin har i sammanhanget. En prioritering måste göras till förmån för de insatser som bedöms ha störst effekt på både kort och längre sikt. I detta sammanhang bör den kritik uppmärksammas som Företagens Uppgiftslämnardelegation riktat mot produktkontrollens hittillsvarande arbete.

2.10 Svenska arbetsgivareföreningen: SAF, som främst representerar användarledet i samband med kemikaliehanteringen, har i utredningsarbetet varit representerad i såväl själva kommissionen som i några av dess referensgrupper. Föreningen har därvid haft möjlighet att fortlöpande följa och diskutera utredningsarbetets utformning i stort. Även andra representanter för näringslivet bl. a. med stark anknytning till tillverkare, leverantörer och importörer har deltagit i utredningsarbetet. Näringslivets synpunkter har i viktiga delar inte beaktats i utredningsarbetet. Detta har resulterat i att det till delbetänkandet har fogats ett flertal särskilda yttranden och reservationer. Betänkandet ger därför ett starkt splittrat intryck.

SAF vill för sin del ansluta sig till vad dess representant i kommissionen, fil. dr. Harald Frostling, framfört i sitt särskilda yttrande. I detta behandlas väsentliga delar som behovsanalys, förhandsgranskning och utbyggnad av produktregistret med ett fjärde steg.

Härutöver vill SAF framhålla informationens betydelse för en säker kemikalieanvändning. Det kan också konstateras att mycket gjorts på detta område under senare år och Kemikommisionens arbete kan härvid ses som en fortsättning. SAF är emellertid starkt kritisk till flera av kommissionens förslag och vill särskilt betona följande punkter.

Behovsanalys

Grundläggande för allt utredningsarbete måste vara en noggrann analys av faktiska brister för att få fram relevanta förslag till åtgärder. I en sådan analys ingår inte enbart dagens brister utan också en bedömning av effekterna av nyligen påbörjade eller beslutade åtgärder i syfte att undanröja befintliga risker.

Som exempel på sådana påbörjade eller beslutade åtgärder från myndigheternas och leverantörernas/tillverkarnas sida inom det kemiska området och som borde analyserats i delbetänkandet kan nämnas:

- ~ produktkontrollnämndens nya regler för klassificering och märkning
- ~ etapp 3
- ~ produktkontrollnämndens föreskrifter om regler om varuinformationsblad
- ~ sprängämnesinspektionens regler för märkning av brandfarliga och explosiva varor
- ~ arbetarskyddsstyrelsens regler för information om farliga ämnen
- ~ den överenskommelse som träffats mellan parterna och de olika branschorganisationerna om varuinformationsblad som avses åtfölja alla leveranser av kemiska produkter

Slutligen måste också i en behovsanalys ingå en noggrann ekonomisk kostnads-/nyttokalkyl för att avhjälpa de eventuellt kvarstående bristerna. I dessa avseenden finns väsentliga brister i kommissionens arbete. Brister na återfinns inte enbart i delbetänkandet utan slår också igenom i kommissionens fortsatta arbete. Som SAFs representant i kommissionen utvecklat i sitt särskilda yttrande, kommer de ovan angivna aktiviteterna från myndigheterna och leverantörerna/tillverkarnas sida att medföra betydande förbättringar i kemikaliehanteringen och leda till ett minskat behov av ytterligare kostnadskrävande åtgärder riktade mot näringslivet.

2.11 Sveriges grossistförbund: Kemikommisionen har valt att bryta ut vissa delar av sina överväganden och presentera dessa i ett delbetänkande kallat "Bättre information om kemiska produkter", för att senare i ett huvudbetänkande redovisa mer övergripande frågor, som bl. a. produktkontrollens mål, brister i nuvarande produktkontroll m. m. De förslag som presenteras i nu kommenterat delbetänkande och som rör vissa detaljfrågor kommer därför att delvis hänga i luften beroende på vad som slutligen kommer att föreslås i huvudbetänkandet. Vi tycker att utbrytning av vissa detaljfrågor är mindre välfunnen och kommer säkert ha anledning beröra dessa frågor igen då huvudbetänkandet remitteras.

De avsnitt som nu behandlas och som inte kan sättas in och värderas i ett större sammanhang, som ovan påpekats, rör märkning av kemiska produkter, förhandsgranskning av nya ämnen samt vidare uppbyggnad av det s. k. produktregistret.

Flera av de förslag som kommissionen gett i betänkandet skulle, om de genomfördes, innebära att Sverige inför särsystem, bl. a. avseende märkning som icke har någon motsvarighet i övriga Norden eller Europa. Detta anser vi vara anmärkningsvärt, speciellt sett i ljuset av de ansträngningar som från svensk sida idag görs för att motverka handelshinder i västeuropa. Bland annat anförde utrikeshandelsministern Mats Hellström efter det gemensamma EG/EFTA-mötet i Luxemburg att "vi har t. ex. kommit överens om att utveckla samarbetet när det gäller att ta bort de hinder för handeln som fortfarande finns kvar. Det kan ske genom att man anpassar och harmoniserar standardiseringskrav, undanröjer olika byråkratiska handelshinder".

Det kan inte ge trovärdighet åt svenska ambitioner att minska olika handelshinder i Europa om man samtidigt inför nya egna handelshinder, ett förhållande som, enligt vår uppfattning, måste väga tungt mot vissa av kommissionens framlagda förslag.

De ekonomiska effekterna av kommissionens förslag, bl. a. kostnaderna för näringslivet är icke tillfredsställande redovisade. Vi förutsätter att detta görs i senare betänkande men detta förhållande minskar kraftigt möjligheterna att ta ställning till delbetänkandet och illustrerar nackdelarna med nu genomförd uppdelning.

Vi skall här nedan närmare detaljkommentera de olika förslagen.

2.12 Sveriges industriförbund: Kemikommisionen framför i det aktuella betänkandet tre konkreta förslag med avsikten att förbättra informationen om kemiska produkter. Innan Förbundet kommenterar de enskilda förslagen måste vi konstatera, att Kommissionen tyvärr inte har bemödat sig att analysera svagheterna i det nuvarande kontroll- och informationssystemet. Detta är enligt vår mening helt nödvändigt för att kunna avgöra dels om kontrollsystemet behöver utökas, dels också hur systemet skall konstrueras för att undgå de eventuella svagheterna i det system vi har i dag.

2.13 Sveriges kemiska industrikontor: — — — efterlyser Kemikontoret en totalbild över kemikaliekontrollen, dess resurser och eventuella brister samt orsaken till dessa, innan definitiv ståndpunkt kan tas till förslagen i delbetänkandet.

3 Utvidgad produktinformation

3.1 Allmänna synpunkter

3.1.1 Kommerskollegium: Vad gäller informations (och konsultations-) skyldigheterna enligt de handelspolitiska överenskommelserna kan följande meddelas. De av kemikommisionen föreslagna ändringarna och tilläggen i den svenska lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga produkter har av kollegiet bedömts vara av väsentlig betydelse för den internationella handeln med dessa varor och därför av sådan karaktär att notifikation gjorts i EFTA och GATT. Notifikationerna föreligger i form av dokument TBT/Notif. 84.98 och EFTA/INST 23/84.

Med anledning av notifikationerna har USA, Canada, Frankrike, Nederländerna och Tunisien begärt ytterligare information, vilken kollegiet tillställt dem i form av bakgrundsmaterial. Skriftliga kommentarer har lämnats av Norge — — — Från norsk sida framhålls bl. a. att inom det nordiska miljövardssamarbetet (arbetsgruppen för produktkontroll) har föreslagits ett samarbetsprojekt för att få till stånd gemensam nordisk varningsmärkning. Inför detta arbete vore det fördelaktigt om de nordiska ländernas lagstiftning så långt som möjligt kunde harmoniseras på detta område. De av kemikommisionen föreslagna reglerna om märkning medför att de svenska reglerna kommer att närma sig rådande norska och danska system men att en mindre avvikelse kommer att bestå. Enligt de norska kommentarerna kan denna avvikelse komma att försvåra det kommande arbetet med att få fram gemensamma nordiska varningsmärkningar. Vidare anförts vissa kommentarer angående förslagen om notifikationssystem för nya kemiska ämnen och det fjärde steget i uppbyggnaden av det svenska produktregistret.

De från Norge inkomna kommentarerna med anledning av notifikationerna i GATT och EFTA har av kollegiet överlämnats till utrikesdeparte-

mentet/handelsavdelningen för vidare beredning inom regeringskansliet inför avgivande av svar till Norge. UD torde innan svar lämnas komma att samråda med olika berörda svenska instanser.

3.1.2 Statskontoret: Enligt statskontorets mening saknas här det underlag som behövs för att bedöma vilka åtgärder som är mest angelägna inom produktkontrollen. Det gäller t. ex. uppgifter om konstaterade skador och en redovisning av de erfarenheter som gjorts av hittillsvarande insatser inom produktkontrollen.

Statskontoret tillstyrker likväl förslagen om utvidgad märkning, eftersom de klargör tillverkarnas och importörernas grundläggande skyldighet att dels bedöma sina produkter från hälso- och miljösynpunkt, dels informera om produkterna.

3.1.3 Luftfartsverket: Luftfartsverket har inte något att invända mot en förbättrad produktinformation men motsätter sig att nationella regler och förfaranden införs som avviker från internationellt vedertagna regler eftersom detta kommer att medföra problem vid främst import men även vid export. Ett sådant förfarande skulle innebära ett beklagligt avsteg från de strävanden som pågått under senare år att förenkla förbindelserna och handeln länderna emellan genom enhetliga regler och föreskrifter.

3.2 En farosymbol för den fjärde riskkategorin hälsofarliga varor

3.2.1 Kommerskollegium: – – – framhålla att det föreslagna kravet på märkning med symbol av produkter ur den fjärde kategorin hälsofarliga varor synes kunna medföra större svårigheter för utländska tillverkare och svenska importörer m. fl. än kemikommisionen förutsett. Det är därför viktigt att det internationella samarbetet i fråga om utformning av symboler noga följs för att undvika att en svensk symbol – som synes vara relativt unik i sitt sammanhang – inte förväxlas med varningssymboler som utformats genom internationellt samarbete på andra områden.

Kollegiet vill understryka den stora angelägenheten av att internationellt samråd sker innan kommande svenska bestämmelser utformas i detalj och att sådant samråd lämpligen bör ske inom ramen för eller i anslutning till det intensifierade samarbetet EG–EFTA och i Norden. Kollegiet förutsätter därvid att både de olika remissinstansernas synpunkter i detta hänseende och kommentarer från andra länder beaktas.

3.2.2 Civilförsvarsstyrelsen: I nuläget måste frågan om märkningsskyldighet även för sådana ämnen som inte omfattas av nuvarande märkning (symbol för 4:e kategorin) betraktas som mindre angelägen. Anpassning till internationella överenskommelser bör i möjligaste mån eftersträvas. Den föreslagna symbolen utnyttjas redan vid transporter av farligt gods och kan därför ge upphov till förväxling.

3.2.3 Socialstyrelsen: Kemikkommissionens förslag till märkningssystem bygger i hög grad på EG:s regler. Socialstyrelsen anser att det är värdefullt med ökad internationell enhetlighet beträffande regler för märkning av kemiska produkter. Styrelsen tar dock inte ställning till införande av symbol för den fjärde huvudkategorin av hälsofarliga produkter, övriga märkningspliktiga varor.

3.2.4 Sjöfartsverket: Från allmänna utgångspunkter och med stöd i sin erfarenhet som myndighet då det gäller internationella transporter av farligt gods anser sjöfartsverket att utarbetandet av bestämmelser som berör vår import och export måste beakta behovet av internationell harmonisering och att tekniska handelshinder undviks.

Mot denna bakgrund anser verket den i förslaget framförda särskilda farosymbolen för en fjärde grupp ämnen inte bör genomföras. Om nationella särbestämmelser ändå skall utarbetas för den fjärde gruppen avstyrker sjöfartsverket den i orange kulör föreslagna rektangeln då verket anser att den kan skapa förvirring med det system som gäller transportmärkningen.

3.2.5 Konsumentverket: — — — tycks det oklart vilken symbol som kommissionen tänker sig för den fjärde kategorin. Kommissionen hänvisar (sid. 43) till föreskrifterna för brandfarliga varor och reglerna om "en orange ruta, kompletterad med text". I föreskrifterna om brandfarliga varor nämns bl. a. en orange ruta med texten "Brandfarligt" inne i rutan. För en sådan hälsofarlig vara i den fjärde kategorin, som inte samtidigt är brandfarlig, synes kommissionens förslag dock innebära att den föreslagna symbolen eller signalen kan bestå av enbart en orange ruta — med den kompletterande texten utanför rutan.

Konsumentverket anser att en orange ruta har en viss varseblivningseffekt. Emellertid är det enligt verkets mening nödvändigt att också bestämma en text som skall finnas i rutan för de hälsofarliga varorna. Utan slagkraftig text eller annat iögonfallande element måste rutans varseblivningseffekt anses alltför liten. Till sakinnehållet kan bl. a. uttryck av följande typ övervägas: "Kemiska risker", "Riskabelt", "Kan vara farligt" etc. Det är viktigt att hålla texten relativt kort, så att slagkraften i märkningen inte går förlorad. Samtidigt är det givetvis angeläget att varor i den fjärde kategorin inte framstår som farligare än varorna i de tre första kategorierna. Konsumentverket föreslår att en text av typen "Kan vara farligt" ingår i symbolen för den fjärde kategorin.

Konsumentverket avstyrker kommissionens förslag att man för en produkt som är både hälsofarlig och brandfarlig bör kunna föreskriva att *symbolen för brandfarlighet har företräde* framför symbolen för den fjärde kategorin av hälsofarliga varor. Kommissionen motiverar förslaget med att det räcker med en enda symbol för att få den eftersträlvade varseblivningseffekten.

Man får dock enligt Konsumentverkets mening inte bortse från att detta uppmärksamhetsskapande element i sig rymmer även en sakupplysning. En konsument som uppmärksammat texten "Brandfarligt" löper risken att tro, att varans hantering är riskabel enbart med avseende på brandfarligheten och inte med hänsyn till kemiska risker. Märkningssystemets möjlighet att använda två symboler parallellt bör därför utnyttjas även för den fjärde kategorin hälsofarliga varor.

3.2.6. Lantbruksstyrelsen: Åtgärder enligt förslaget om utvidgad produktinformation kan vara befogade att beakta i samband med framtida ställningstaganden. I fråga om symbol för den fjärde riskgruppen av ämnen bör dock internationell likformighet eftersträvas.

3.2.7 Statens naturvårdsverk: Naturvårdsverket delar i princip kommissionens uppfattning att det är önskvärt att all varningsmärkning kombineras med en symbol som en första signal att uppmärksamma varningsmärkningen. Förutsättningarna för att införa en symbol för den lägsta riskkategorin diskuterades också ingående av produktkontrollnämnden i samband med att föreskrifterna om det nya märkningssystemet utfärdades utan att nämnden lyckades finna någon lämplig symbol. Bl. a. diskuterades och avfärdades den av kommissionen (s. 43) rekommenderade "symbolen" – en tom orange ruta – som olämplig och svårbegriplig.

F. n. pågår en intensiv information och undervisning beträffande de nya märkningsreglerna runt om i landet. Att under sådana förhållanden nu riva upp de regler som så nyligen utfärdats för att införa en "symbol" som skulle vara unik för Sverige och svårbegriplig för konsumenter och arbetstagare förefaller inte särskilt välbetänkt. Förutom att det skulle dra stora kostnader för ändring av framtaget informationsmaterial, får man också räkna med att man härigenom i allmänhetens ögon kan sprida ett löjets skimmer över regeringens och myndigheternas bestämmelser i allmänhet och märkningsreglerna i synnerhet.

Tanken att inte använda denna "symbol" på varor som samtidigt är brandfarliga (s. 43) bryter också mot den grundläggande principen i märkningssystemet att symbol för hälsofarliga egenskaper respektive brandfarliga/explosiva egenskaper skall väljas var för sig. Denna princip gäller även i EG-systemet. När man inför en hälsorisksymbol för den fjärde kategorin bör symbolen därför också åsättas sådana produkter som samtidigt är brandfarliga.

Som kommissionen anmärkt förekommer även i EG-systemet för vissa ämnen upplysningar om hälsorisker utan farosymbol. Kemikommisionen har föreslagit att regeringen skall uppdra åt produktkontrollnämnden att komplettera märkningskungörelsen med föreskrifter om en symbol för den fjärde kategorin hälsofarliga varor. Naturvårdsverket förutsätter att ett sådant uppdrag kan tolkas så att det också rymmer möjligheten för pro-

duktkontrollmyndigheten att ta upp diskussioner med EG-kommissionen och övriga nordiska länder i syfte att försöka finna en lämpligare symbol än den tomma orange rutan.

3.2.8 Arbetarskyddsstyrelsen: — — — Styrelsens inställning är att alla farliga produkter skall märkas. Det är viktigt att man på arbetsplatsen är medveten om att man hanterar en produkt med farliga egenskaper. Särskilt viktigt är det att uppmärksamheten påkallas av märkningen. Symbolen i form av en orange ruta för den fjärde kategorin hälsofarliga produkter är dock mindre lyckad. Styrelsen anser därför att symbolen bör utformas analogt med symbolerna för kategori 1–3 hälsofarliga varor. Samtidigt är det viktigt att en utvidgning av märkningsområdet sker i internationellt samarbete.

3.2.9 Riksrevisionsverket: RRV kan inte bedöma behovet av den utökade informationsplikten. Den av kommissionen föreslagna symbolen för den fjärde kategorin hälsofarliga varor används redan för landsvägstransporter av farligt gods. En annan symbol än den som kommissionen har föreslagit bör därför väljas om statsmakterna beslutar enligt kommissionens förslag.

3.2.10 Statens miljömedicinska laboratorium: De föreliggande förslagen till märkningssystem och förhandsgranskning är till stor del baserade på EG:s regler inom detta område. Det faktum att internationellt sett enhetliga regler upprättats inom detta område hälsar vi med tillfredsställelse. Vi anser det finns skäl även för införande av den s. k. fjärde kategorin "övriga märkningspliktiga varor". Frågan om symbol för denna kategori tar vi inte ställning till.

3.2.11 Statens vägverk: — — — att en symbol för övriga märkningspliktiga varor inte bör införas, då detta kan skapa förvirring och förväxling hos brukaren. Då det dessutom inte finns motsvarighet i andra länder kan föreslagen märkning ge upphov till fördyring av produkter som tas hem från utlandet. Vidare kan man inte bortse från att märkning som inte harmoniserar med internationell märkning kan skapa missförstånd. Slutligen kan för mycket märkning leda till minskad respekt och uppmärksamhet hos den som rutinmässigt använder produkter.

3.2.12 Sprängämnesinspektionen: SÄI har intet att invända mot vad som framkommer i förslaget utan har endast följande komplettering till vad som anges om märkning av brandfarliga varor.

Av vad som framkommer på sidan 43 kan man få intrycket att märkningen av brandfarliga varor är något exklusivt för Sverige. Så är inte fallet. För varor med en flampunkt lägre än + 21°C har Sverige motsvarande farosymbol som EG, dvs. en "flamma" på orange botten. Vad som skiljer

sig från EG:s märkningsregler är att man i Sverige föreskrivit en varselmärkning även för varor med flampunkt mellan + 21 och + 55°C, nämligen ordet "brandfarligt" på orange botten. Främsta skälen härtill är att de äldre svenska bestämmelserna föreskrev varselmärkning (svart text på gul botten) för denna grupp. Någon ändring/lindring därvidlag har ej ansetts påkallad utan skäl har ansetts föreligga för att behålla varselmärkningen även för denna kategori. Dessutom har Norge motsvarande märkningskrav medan Danmark istället har en rekommendation av motsvarande innebörd. Innan SÄI föreskrev om denna särskilda farosymbol kontaktades berörda myndigheter i såväl Norge som Danmark. Man hade i dessa länder ej upplevt några problem med avvikelser från EG utan ansåg efter något års användning att denna avvikelse beträffande märkningen var motiverad.

3.2.13 Statens arbetsmiljönämnd: Beträffande förslag till märkning av huvudkategori 4 (övriga märkningspliktiga varor) intar nämnden en tveksam hållning. Fördelen med denna märkning skulle vara att märkningssystemet blir mer heltäckande. En nackdel är att förslaget innebär ett avsteg från standardiseringen inom EG. Vidare kan införande av ytterligare symboler innebära en nackdel ur varseblivningssynpunkt med försämrad varningseffekt som följd. De praktiska förutsättningarna för införande av en fjärde symbol kan också behöva utredas ytterligare.

3.2.14 Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen delar kommissionens uppfattning att avsaknaden av symbol för en grupp hälsofarliga varor bryter systematiken och försämrar därför inte bara märkningen av enskilda produkter utan också hela systemets genomslagskraft.

Länsstyrelsen anser därför att övervägande skäl talar för att märkningskungörelsen bör kompletteras med en symbol för kategori 4. Med tanke på att ca 70% av de kemiska produkterna på den svenska marknaden är importerade och att det i svensktillverkade produkter inte sällan ingår importerade beståndsdelar hade emellertid en likstämmighet med EG-bestämmelserna på denna punkt varit att föredra.

3.2.15 Ingenjörsvetenskapsakademien: IVA anser att Sverige bör anpassa sig till EG-systemet när det gäller märkning av kemiska produkter. Att införa en ny symbol enbart i Sverige för övriga märkespliktiga varor finner IVA olämpligt.

3.2.16 Svenska kommunförbundet: Under förutsättning att den av kommissionen föreslagna farosymbolen för kategori 4 kan få tillämpning internationellt ställer sig styrelsen positiv till att symbolen införs. Styrelsen anser att överläggningar bör tas upp på ett internationellt plan i syfte att söka nå en gemensam inställning till en farosymbol för denna kategori.

3.2.17 Lantbrukarnas riksförbund: Beträffande de framförda detaljförslagen tillstyrker LRF principiellt den del som avser utvidgad information om kemiska produkter. Förbundet är dock delvis tveksamt till de enskilda förslagen i detta avsnitt, bl. a. införande av en särskild symbol för en fjärde kategori av produkter.

3.2.18 Svenska arbetsgivareföreningen: Utredningen föreslår införandet av en för vårt land unik farosymbol för den s. k. fjärde riskgruppen av kemiska produkter. Ett eventuellt införande av en sådan symbol kan komma att ge upphov till missförstånd och risksituationer främst bland brukarna samtidigt som den ställer till problem i det internationella handelsutbytet. Det är inte visat att kostnaderna för införandet av och nyttan med den föreslagna symbolen står inte i rimlig proportion till varandra.

3.2.19 Sveriges grossistförbund: Sedan 1974 har berörda myndigheter arbetat med att utforma ett nytt klassnings- och märkningssystem. Från näringslivets sida har under arbetets gång starkt påpekats behovet av en harmonisering från svensk sida med det inom EG etablerade klassnings- och märkningssystemet. Dåvarande regering beslöt 1980 på förslag från Produktkontrollnämnden om att ett nytt klassnings- och märkningssystem skulle införas och påpekade i sitt beslut behovet av en harmonisering inom Norden och med EG. Beslutet innebar dock att en specifik svensk riskgruppsfilosofi ledde till flera avvikelser. Den mest påfallande var den s. k. 4:e riskklassen. Någon symbol för denna 4:e riskklass infördes dock lyckligtvis inte och inom näringslivet arbetar man nu intensivt med att försöka införa det nya, mot omvärlden avvikande, märkningssystemet.

- Kemikkommissionens förslag att nu införa en sådan symbol innebär att
- Sverige utökar avvikelserna i 1980 års beslut om klassnings- och märkningssystemet, vilket innebär ytterligare hinder för den internationella handeln och motverkar strävanden bl. a. från Regeringens sida att undanröja byråkratiska handelshinder i den internationella handeln.
 - Man ingriper i näringslivets arbete med att införa det nya märkningssystemet.

Här kan dessutom ifrågasättas om införande av en fjärde symbol verkligen förbättrar säkerheten. Den orangefärgade rutan i märkningssystemet kompletterat med en viss symbol anger att här föreligger påtaglig risk. Inför man den orangefärgade varningssymbolen på produkter med låg hälsoskadlighet kan respekten för varningssystemet minska. Detta är, i brist på venskapliga underlag, en lika rimlig hypotes som den som redovisas i kommissionens delbetänkande sid 42/43.

Grossistförbundet hemställer att den föreslagna särskilda symbolen för 4:e riskkategorien icke införas. Skulle man inom övriga Norden och EG införa en 4:e riskkategori och därmed också en särskild symbol för denna kommer vi icke att motsätta oss att Sverige harmoniserar med ett sådant beslut.

3.2.20 Sveriges industriförbund: Kommissionens första förslag innebär huvudsakligen att en ny märkningssymbol införs för den fjärde kategorin av hälsofarliga varor, som saknar motsvarighet inom EG-systemet. Detta innebär, att Sverige ensamt inför en ytterligare symbol i ett i övrigt på europeisk nivå standardiserat märkningssystem. Med hänsyn till de svårigheter som uppstår för stora delar av näringslivet, med behov av ommärkning vid internationell handel, risk för förväxlingar med transportmärkning av farligt gods samt inte minst risken för att åtgärden betraktas som handelshinder avvisar Förbundet bestämt detta förslag.

3.2.21 Tjänstemännens centralorganisation: Kemikommisionen föreslår — — att märkningskungörelsen kompletteras med en symbol för den fjärde kategorin. — — TCO tillstyrker förslaget.

3.2.22 Svenska kemtjänstjörers riksförening: Utredningen presenterar några förslag till att öka informationen om kemiska produkter. SKR ifrågasätter om alla dessa förslag verkligen är väl avvägda. Det gäller inte minst utredningens förslag om att införa en särskild svensk *symbol* för den fjärde kategorin hälsofarliga varor. En sådan symbol har ingen motsvarighet i nordiska grannländer eller i EG. Därmed skapas problem för utrikeshandeln med berörda produkter.

Industrin har i stor utsträckning gått över till ett system för märkning av förpackningar genom etiketter som är utformade med en text avfattad på olika mottagarländers språk men med så långt som möjligt en för alla gemensam symbol för respektive vara. Skulle en särskild svensk risksymbol nu införas, uppstår olägenheter.

Företagen kan för den svenska marknaden ha en speciell etikett och i lager skilja berörda produkter för den svenska marknaden från motsvarande varor som skall exporteras till Finland, Norge eller EG. Detta är förenat med ett utökat administrativt arbete och därmed sammanhängande kostnader.

Företagen kan använda en etikett med den föreslagna symbolen även för export till nordiska grannländer och EG. I mottagarländerna som saknar den aktuella symbolen kan då uppstå osäkerhet om symbolens innebörd. Svenska varor skulle t. o. m. kunna uppfattas som farligare än motsvarande från annat land, som ej har den aktuella symbolen. Risk uppstår att den svenska exporten stoppas eller försenas.

Därför anser inte SKR att det är motiverat med en ändring i det märkningssystem som är under genomförande och avråder från att införa en symbol för den fjärde riskkategorin.

3.2.23 Sveriges kemiska industrikontor: Beträffande förslaget om *utvidgad information om kemiska produkter* anser Kemikontoret

— att en särskild symbol ej bör införas för den s. k. fjärde riskgruppen,

- att om en sådan symbol likväl skulle övervägas, överläggningar först bör upptas med Finland och Norge i syfte att söka nå en gemensam inställning till frågan.

3.3 Uppgift om den administrativa klassificeringen

3.3.1 Statens brandnämnd: Brandnämnden delar inte Kemikommisionens åsikt att indelningen i gifter och vådliga ämnen kan slopas. Vid märkning av livsfarliga varor skall symbolen vara dödska (mycket giftigt), vid märkning av mycket farliga varor skall för giftiga varor symbolen vara dödska (giftigt) men för mycket frätande varor frätsymbol (vådligt). Indelningsgrunden för märkning är således begreppen gift och vådligt inte livsfarligt och mycket farligt. Dessutom är indelningen i gift och vådligt så inarbetad i människors medvetande att det vore mycket olyckligt om den ändrades.

3.3.2 Statens naturvårdsverk: Naturvårdsverket har ingenting att erinra mot förslaget om upphävande av kravet att varningstexten skall innehålla uppgift om varans karaktär av gift eller vådligt ämne efter det att en symbol för den fjärde riskkategorin införts.

3.3.3 Statens vägverk: – – – att signalorden "Vådligt" och "Gift" bör bibehållas, som ett komplement till symbolerna, då många torde vara ovetande om vad t. ex. symbolen "Andreas kors" står för.

3.3.4 Landsorganisationen i Sverige: När en – enligt förslaget – lagändring genomförs som innebär krav om märkning eller motsvarande information även beträffande ämnen och beredningar som inte är att hänföra till hälso- och miljöfarliga varor, måste det anses nödvändigt och logiskt att som Kemikommisionen föreslår, införa en farosymbol även för gruppen "övriga märkningspliktiga varor". Man måste då även finna en ny samlingsrubrik för denna kategori.

3.3.5 Sveriges kemiska industrikontor: – – – att förslaget om att uppgift angående en varas karaktär av gift eller vådligt ämne skall utgå ur varningstexten bör tillstyrkas.

3.4 Uppgift om att produkten är bedömd

3.4.1 Statens brandnämnd: I sammanfattningen på sid 24 föreslår kemikommisionen att även vara som inte behöver varningsmärkas skall förse med någon information om att varan är bedömd från hälso- och miljöskyddssynpunkt.

Brandnämnden instämmer i detta och anser att sådan information måste

medfölja förpackningen och lämpligen anges med etikett på förpackningen. På etiketten bör även anges vilken eller vilka risker som har bedömts och även resultatet av bedömningen.

En sådan märkning kommer att komplettera varningsmärkningen och underlätta brandchefernas riskbedömningar för kemikalielager och vid räddningsinsatser vid kemikalieolyckor.

3.4.2 Generaltullstyrelsen: *Kortfattad information* skall kunna erhållas från märkningen (etikett) på varan. Den som hanterar varan skall utgående från denna information kunna göra en enkel bedömning beträffande graden av hälso- och miljöfara.

3.4.3 Konsumentverket: Kommissionen föreslår att *uppgift om bedömning* ("Denna vara har bedömts från hälso- och miljöskyddssynpunkt av ...") etc) skall lämnas vid överlåtelse för yrkesmässig användning. Konsumentverket finner detta förslag mindre väl underbyggt. Verket anser att det finns risk att den som läser denna text, felaktigt tror att produkten inte bara är bedömd utan även godkänd.

Kommissionen tycks förutsätta att de yrkesmässiga användarna skall få kompletterande information om hur texten skall tydas, så att de inte missförstår den och tror att varan är helt ofarlig. Det kan dock knappast anses ändamålsenligt att på det föreslagna sättet i författningstext lägga fast en formulering, som man redan från början är klar över kan bli missförstådd. Om ingen bättre formulering kan hittas, bör man hellre avstå från att ta in den tveksamma formuleringen i själva författningstexten.

Konsumenternas behov av bedömningsinformationen torde vara lika stort som yrkesanvändarnas. Under förutsättning att en lämplig formulering kan hittas, anser Konsumentverket därför att uppgiften bör finnas även på konsumentförpackningar. Marknadsföringslagens grundläggande krav att alla uppgifter som ges vid marknadsföringen skall vara vederhäftiga skulle därvid ge en gardering mot missbruk, även om någon särskilt utbyggd kontroll av resursskäl inte är möjlig (sid 45).

3.4.4 Statens naturvårdsverk: – – – Naturvårdsverket har inget att invända mot förslaget om utökad produktinformation för produkter som inte behöver varningsmärkas – – –.

3.4.5 Riksrevisionsverket: RRV ifrågasätter vidare behovet av att lagstiftningsvägen reglera informationen om produkter som inte bedöms som hälso- eller miljöfarliga. Om det på arbetsplatserna finns en manifesterad efterfrågan på produktinformation torde det ligga i tillverkares och importörers intresse att också ge en sådan information.

3.4.6 Kammarrätten i Göteborg: Kommissionen föreslår att produktinformation skall lämnas om en produkt även om den inte behöver varningsmärkas. Informationen skall avse bl. a. hur produkten bedömts från hälsosynpunkt. Skyldighet att lämna denna information skall emellertid begränsas till den yrkesmässiga användningen av produkten. Vidare uttalar kommissionen att denna utvidgade produktinformation t. v. inte obligatoriskt bör omfatta konsumentledet samt att kommissionen avser att återkomma till frågor om skydd för konsumenter (s 45). Lagregleringen föreslås ske genom en ny paragraf (5 a) i LHMV. Den bestämmelse som föreslås i denna lag innehåller emellertid ingen begränsning av informationsskyldigheten till den yrkesmässiga hanteringen. Denna begränsning föreslås i stället i en ny paragraf (21 a) i kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor. Innebörden av kommissionens förslag i dessa delar är att lagtexten utformas nu men att de närmare motiven för lagen och de tänkta gränserna för lagens tillämpning skall anges i ett senare sammanhang och i ett annat lagstiftningsärende. Att först besluta om lagtextens utformning och i senare lagstiftningsmotiv lämna riktlinjer för hur lagen skall tolkas och tillämpas, är en lagstiftningssteknik som har avvisats av lagrådet (se t. ex. prop 1978/79: 11 s. 184–185). om de begränsningar som anges i förslaget till 21 a § kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor skall gälla bör de finnas i 5 a § LHMV.

3.4.7 Statens vägverk: — — — att den föreslagna ändringen i LHMV om en utvidgning av produktinformationen att omfatta även andra än hälso- och miljöfarliga varor, skulle underlätta för arbetsgivaren vid riskbedömning och något eliminera den osäkerhet som arbetstagaren känner vid användning av då speciellt nya produkter.

3.4.8 Statens strålskyddsinstitut: Radioaktiva ämnen är enl 3 § undantagna från lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Den föreslagna nya 5 § ger möjlighet att kräva märkning på varor som inte är hälso- och miljöfarliga vara. Institutet förutsätter att avsikten med den nya paragrafen inte är att den ska tillämpas på radioaktiva ämnen. Regler för märkning av och information om radioaktiva ämnen utfärdas idag med stöd av strålskyddslagen.

3.4.9 Länsstyrelsen i Hallands län: Förslaget att förse icke märkta kemiska produkter med information om att de är bedömda enligt märkningsbestämmelserna är enligt länsstyrelsens mening motiverat. Härigenom kan osäkerhet om dessa produkters beskaffenhet undanröjas.

3.4.10 Svenska kommunförbundet: Styrelsen tillstyrker kommissionens förslag — — — att tillverkare och importörer skall vara skyldiga att vid överlåtelse lämna besked om att varan är bedömd från hälso- och miljöskyddssynpunkt.

3.4.11 Kooperativa förbundet: KF är positiv till utredningens förslag att genomföra en utvidgad märkning av såväl hälsofarliga produkter som av kemiska varor som inte behöver varningsmärkas. Ur både konsument- och arbetstagsynpunkt är det av stort värde att kemiska varor märks med

- Produktansvarigs namn och adress
- Huruvida produkten bedömts ur risksynpunkt
- Ett identifikationsnummer som förenklar informationskanalerna mellan samtliga parter

Genom dessa åtgärder blir det avsevärt enklare för den enskilde individen att få ytterligare information från tillverkare och leverantörer. KF anser att detta är en mycket viktig förändring i förslaget.

3.4.12 Landsorganisationen i Sverige: Det nya märkningssystemet och det nyss antagna systemet med varuinformationsblad i yrkesmässig hantering motsvarar inte dessa krav eftersom båda systemen enbart knyts till hälso- och miljöfarliga varor.

LO tillstyrker därför Kemikommisionens förslag om att den lagstadgade skyldigheten att lämna produktinformation för den yrkesmässiga hanteringen ska utsträckas till att gälla även produkter som inte behöver varningsmärkas. Med dessa produkter ska följa en information om att produkten har varit underkastad bedömning men inte ansetts tillhöra någon av de märkningspliktiga kategorierna.

Det föreliggande förslaget kräver dock vissa ytterligare överväganden på denna punkt.

— — —

3.4.13 Sveriges grossistförbund: — — —

Förslaget att man även för produkter som icke är hälsofarliga och därför icke varningsmärks för yrkesmässig hantering lämnar varuinformationsblad anser vi acceptabelt.

3.4.14 Tjänstemännens centralorganisation: I den yrkesmässiga hanteringen uppstår ofta osäkerhet om vad avsaknad av varningsmärkning beror på. För att undanröja denna osäkerhet föreslår kommissionen att tillverkare och importörer skall vara skyldiga att vid överlåtelse lämna besked om att varan är bedömd från hälso- och miljöskyddssynpunkt. — — — TCO tillstyrker förslaget.

3.5 Namnuppgifter

3.5.1 Socialstyrelsen: Beträffande produktinformation för produkter som inte behöver varningsmärkas delar styrelsen nämndens uppfattning att det skulle vara önskvärt om alla kemiska produkter vore försedda med uppgift om tillverkarens respektive importörens namn och adress. Kommissio-

nens bedömning grundas på förutsättningen att de produkter, som säljs i detaljhandeln, i stor utsträckning är försedda med dessa data. Uppgifterna i delbetänkandet utgör dock inte tillräckligt underlag för att styrelsen skall kunna ta ställning till kommissionens förslag.

3.5.2 Konsumentverket: Konsumentverket tillstyrker kommissionens förslag att även sådana produkter som inte behöver varningsmärkas skall förses med *produktnamn och det produktansvariga svenska företags namn och adress*.

Dessa uppgifter får anses ha särskild betydelse från konsumentsynpunkt. Det kan därför enligt Konsumentverkets bedömning krävas att näringsidkare vid sin marknadsföring lämnar uppgifterna, om inte annat så med stöd av 3 § marknadsföringslagen. Eftersom det rör sig om ett område som redan är specialreglerat är det dock här att föredra, att föreskriften ges i särskild ordning på det sätt som kommissionen föreslagit.

3.5.3 Statens naturvårdsverk: Naturvårdsverket delar också kommissionens uppfattning att alla kemiska produkter – inte bara de som hittills märkts som gift eller vådligt ämne – bör vara försedda med uppgift om den svenske tillverkarens respektive importörens namn och adress. En sådan vidgad märkning skulle underlätta för användaren att ställa frågor och framföra synpunkter till leverantören. Genom att den senare alltid skulle gå att identifiera, kan man också antaga att benägenheten att i övrigt märka produkten på ett riktigt sätt skulle öka.

3.5.4 Arbetarskyddsstyrelsen: Styrelsen är positivt inställd till tanken att uppgift om produktnamn och det svenska produktansvariga företags namn skall anges även för produkter, som inte behöver förses med varningsmärkning.

3.5.5 Styrelsen för arbetarskyddsfonden: Mot bakgrund av sina direktiv att med förtur utreda frågan om märkningsskyldighet också för sådana ämnen och produkter som inte omfattas av nuvarande bestämmelser, föreslår kommissionen i korthet att en symbol "för den fjärde kategorin hälsofarliga varor" införs, att krav på uppgift om en varas karaktär av gift eller vådligt ämne tas bort och att förutsättningar tillskapas för att kräva märkning även beträffande ämnen och beredningar som inte är att hänföra till hälso- och miljöfarliga varor.

Dessa förslag kan i sina huvuddrag tillstyrkas. Dock föreslås att kommissionen ytterligare överväger förslaget till märkning av ämnen och beredningar som inte är att hänföra till hälso- och miljöfarliga varor, vad avser dess tillämpning. Vidare bör frågan om identifikationsnummer ej i nuläget avskrivas, utan ingå i kommissionens fortsatta arbete till dess en mer övergripande redovisning av förslag på området ger underlag för prioriteringar.

3.5.6 Länsstyrelsen i Hallands län: Det bör vara möjligt för användare – såväl inom yrkesmässig hantering som i konsumentledet – samt tillsynsmyndigheter att vid behov direkt kunna vända sig till leverantören för ytterligare information om viss produkt. Länsstyrelsen tillstyrker därför förslaget att alla kemiska produkter förses med uppgift om produktnamn och det produktansvariga företagets namn och adress.

3.5.7 Svenska kommunförbundet: Styrelsen tillstyrker kommissionens förslag som innebär – – – att uppgift om produktnamn och det svenska produktansvariga företagets namn och adress görs obligatorisk även för produkter som inte behöver förses med varningsmärkning – – –.

3.5.8 Sveriges grossistförbund: Att namnuppgift, dvs. alla kemiska produkter skall märkas med förutom produktnamn även det svenska produktansvariga företagets namn och adress anser vi – – – mindre välfunnet. Ibland förekommer alla tre uppgifterna på förpackningarna men ofta kan internationella välkända företag avstå från att trycka företagets adress på förpackningen då de är så allmänt välkända att man med hjälp av en telefonkatalog lätt kan finna företagets hemvist i olika länder. Skulle man tvingas ange adress för sina skilda dotterbolag i olika länder skulle detta innebära ett avsevärt ingrepp i materialadministrationen och leda till avsevärda fördyringar. Även här kan anföras att ett sådant krav från svensk sida skulle innebära att internationell handel försvårades och säkerligen i många länder uppfattas som ett byråkratiskt handelshinder.

– – –

3.5.9 Tjänstemännens centralorganisation: Behov av att inhämta ytterligare information kan uppstå ifråga om produkter som inte behöver varningsmärkas. Kommissionen föreslår därför att uppgift om produktnamn och det svenska produktansvariga företagets namn och adress görs obligatorisk även för produkter som inte behöver förses med varningsmärkning. – – – TCO tillstyrker förslaget.

3.5.10 Sveriges kemiska industrikontor: – – – om krav på märkning av kemisk produkt med uppgift om den svenska tillverkarens eller importörens namn och adress skall ställas bör detta krav gälla industrivaror generellt.

Det torde vara en överlappsgärning att kräva att alla produkter skall märkas med tillverkaren eller för utländskt tillverkade produkter, importörens eller agentens namn och adress. Ett utbyggt produktregister ger alla möjligheter att identifiera på marknaden förekommande produkter. Ett sådant krav skulle innebära handelshinder. Kravet bör som idag förbehållas produkter med varningsmärkning. Givetvis bör inte helt oidentifierbara produkter få förekomma.

3.6 Konsumentprodukter

3.6.1 Civilförsvarsstyrelsen: Förslaget om en utvidgad information om kemiska produkter kan i allt väsentligt tillstyrkas. Behovet av risk- och skyddsinformation vid konsumentanvändning har dock undervärderats. Som utredningen framhåller är konsumentanvändningen begränsad i relation till den yrkesmässiga användningen. Vid den senare hanteringen är i regel de vidtagna skyddsåtgärderna betydligt bättre utformade. Detta medför att exponeringen för ämnet i de båda fallen kan bli jämförbar. Vid en utökad produktinformation bör i framtiden även miljöriskerna beaktas.

3.6.2 Kammarrätten i Göteborg: För de kemiska produkter som inte skall varningsmärkas föreslås en skyldighet att lämna viss information i samband med överlåtelse för yrkesmässig användning. Någon information skall emellertid inte behöva lämnas vid överlåtelse av mindre mängder i förpackningar som är avsedda för konsumentbruk. En förutsättning för att informationen skall nå de avsedda adressaterna är alltså att mindre förpackningar aldrig förvärfvas för yrkesmässig användning. Denna bedömning synes emellertid vila på osäker grund. Även mindre förpackningar torde inköpas för yrkesmässig användning, särskilt av den som har mindre erfarenhet av produkten och därför löper särskilt stor risk vid användningen. Ett effektivt skydd i den yrkesmässiga användningen kan därför inte erhållas på annat sätt än genom att alla förpackningar märks, även de som normalt förbrukas av konsumenter.

3.6.3 Statens planverk: — — — konsumentinformationen om kemiska produkter bör vara utförligare än vad kemikommisionen föreslår vad det gäller produkter som i stor omfattning används av självbyggare och andra konsumenter med ringa sakkunskap om hälsoriskerna på kort och lång sikt.

3.6.4 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Förslaget kan tillstyrkas. Informationsbehovet i konsumentledet bör dock tillgodoses bättre.

3.6.5 Landsorganisationen i Sverige: I underremiss från Handelsanställdas Förbund — — — framhålls att en utvidgad produktinformation även bör utsträckas till konsumentledet.

LO delar uppfattningen att det är mycket svårt att dra gränser mellan den yrkesmässiga hanteringen och konsumentledet och att det därför skulle vara en fördel att ha samma förutsättningar på båda sidor.

Det bör därför enligt LOs uppfattning övervägas hur dessa av Handelsanställdas Förbund framförda synpunkter ska kunna tillgodoses.

4 Förhandsgranskning

4.1 Civilförsvartsstyrelsen: Beträffande förslaget om förhandsgranskning har uppmärksamheten i alltför hög grad inriktats på nya ämnen. För att fånga de hälso- och miljöfarliga ämnen som sannolikt är i bruk bör även vissa resurser sättas in för att spåra dessa. Som tidigare framförts finns olyckligtvis ännu inga kriterier för miljöfarlighet. Bedömning av hälsofarlighet borde grundas på ett urval av dokumentationskraven i OECD:s MPD-system.

Detta innebär en högre nivå än den som kommissionen föreslagit (nivå 3). Kommissionens ställningstagande i denna fråga grundar sig bl. a. på den begränsade tillgången på toxikologisk och annan erforderlig expertis. Detta överensstämmer säkerligen med verkligheten men möjligheten till internationellt samarbete och utnyttjande av expertis inom landet måste först utvärderas. Eftersom kommissionen uppskattar antalet nya ämnen med anmälningsplikt som årligen introduceras på den svenska marknaden till några tiotal, bör kontrollen av dessa kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt.

Volymgränsen över vilka en fullständig förhandsanmälan krävs har satts till 100 kg per år per tillverkare eller importör. Möjligheten av en differentierad gräns med hårdare krav på högtoxiska ämnen borde ha belysts.

4.2 Socialstyrelsen: Socialstyrelsen anser att det är av stort värde med införande av ett system för förhandsgranskning av kemiska ämnen i Sverige. Den av kemikommisionen föreslagna utformningen av systemet ligger enligt styrelsens uppfattning i linje med EG:s regler inom området, vilket ju ökar den internationella enhetligheten härvidlag.

4.3 Sjöfartsverket: Med undantag för ovan anförda synpunkter har sjöfartsverket ingenting att erinra mot innehållet i kemikommisionens delbetänkande.

4.4 Generaltullstyrelsen: De förslag om utvidgad produktinformation, om förhandsgranskning av nya kemiska ämnen och om utbyggnad av produktregistret som kemikommisionen redovisar i sitt föreliggande delbetänkande torde i stort, om de genomförs, leda till en, i jämförelse med nuläget, förbättrad information om kemiska varor. — — —

4.5 Konsumentverket: Med hänvisning till de resursskäl som kommissionen anför, har Konsumentverket inget att invända mot kommissionens förslag att införa ett system för förhandsgranskning av nya kemiska ämnen i Sverige, även om det från konsumentsynpunkt givetvis vore ännu bättre med en granskning av den färdiga produkten, där flera olika kemiska ämnen kan samverka och förstärka den totala effekten.

4.6 Lantbruksstyrelsen: Förhandsgranskning av vissa kemiska produkter bör kunna motiveras i ett framtida produktkontrollsystem. Bl. a. av resurs-skäl bör dock så långt möjligt internationellt samarbete, framförallt med EG, eftersträvas. Vidare finns skäl att så långt möjligt begränsa en sådan granskning ämnesmässigt.

4.7 Statens naturvårdsverk: — — —

- tillstyrker att förhandsgranskning av nya kemiska ämnen införs i Sverige,
- anser liksom kommissionen att förhandsgranskningen bör avse ämnen som är nya för Sverige,
- delar kommissionens uppfattning att anmälningsskyldigheten inte enbart skall avse den som först tillverkar eller importerar ett ämne till Sverige,
- anser liksom kommissionen att dokumentationskrav, avgränsning av anmälningspliktiga produkter etc även i övrigt bör harmoniseras med de krav som gäller i EG-länderna,
- anser att det bör ankomma på produktkontrollmyndigheten att avgöra vilka dokumentationskrav som bör gälla för ämnen som är nya för Sverige men anses befintliga inom EG-länderna — — —

4.8 Arbetarskyddsstyrelsen: — — — Styrelsen delar uppfattningen att ett system för förhandsgranskning av nya kemiska ämnen bör införas i Sverige. Styrelsen delar kommissionens bedömning att man dock bör begränsa sig till kemiska ämnen i stället för produkter. Då detta ändå kommer att bli en mycket krävande uppgift för den ansvariga myndigheten vill styrelsen understryka behovet av samarbete med EG och de nordiska länderna så att onödigt dubbelarbete undviks. De uppgifter man begär är ju inte specifika för varje enskilt land. Det kan vidare ifrågasättas om den föreslagna anmälningsplikten för ämnen som är nya i Sverige men inte i EG är meningsfull. Ett annat alternativ vore att acceptera EGs lista över befintliga ämnen och använda de härigenom frigjorda resurserna för riskbedömningar av på svenska marknaden befintliga ämnen som har en stor användning men för vilka riskbilden är otillfredsställande känd.

4.9 Statskontoret: Statskontoret kan — — — på de grunder som redovisas i delbetänkandet, inte ta ställning till kommissionens förslag till förhandsgranskning av kemiska ämnen men har i princip inget att erinra mot att ett system för förhandsgranskning av nya kemiska ämnen införs.

Enligt kommissionen är det naturligt att samarbeta med EG i denna fråga för att man skall undvika dubbelarbete. Statskontoret ser ett sådant internationellt samarbete som en förutsättning för en rationell förhandsgranskning och förandet av en förteckning över kemiska ämnen.

4.10 Riksrevisionsverket: RRV ser för sin del två tänkbara syften med en förhandsgranskning, nämligen dels

att ge de svenska produktkontrollmyndigheterna kännedom om vilka kemiska ämnen som introduceras på den svenska marknaden och vissa data om dessa ämnens egenskaper, dels

att vara ett led i tillsynen över att tillverkare och importörer lever upp till de lagstadgade föreskrifterna om undersökningar av hälso- och miljöfarliga varors egenskaper, eftersom förhandsgranskningen innebär att tillverkarer/importören skall redovisa sin dokumentation över genomförda undersökningar.

Kommissionens bedömning är, framgår det av betänkandet, att det är ytterst få ämnen som introduceras i Sverige och som samtidigt inte förekommer eller introduceras inom EG. Enligt RRVs mening torde därför det första syftet väl uppfyllas genom en anslutning till EG-systemet eller genom ett avtal som ger Sverige tillgång till EG-listan och inlämnad dokumentation.

En svensk anslutning till EGs system med förhandsgranskning torde innebära att den som tillverkar eller importerar ett ämne som är nytt i Sverige men befintligt inom EG inte behöver redovisa någon särskild dokumentation till de svenska myndigheterna. De dokumentationskrav som kommissionen föreslår för sådana ämnen är dock mycket begränsade. Jämfört med en anslutning till EG-systemet skulle således en granskning inte på något avgörande sätt bättre tillgodose det andra syftet.

Kommissionen har beräknat resursåtgången för sitt förslag om förhandsgranskning. Det bör observeras att kommissionen därvid endast redovisar de direkta lönekostnaderna. De av kommissionen uppskattade beloppen torde fördubblas om man tar med även de indirekta lönekostnaderna och de s. k. over-headkostnaderna. Den av kommissionen föreslagna fjärde etappen av produktregistrets uppbyggnad (ämneregistret) torde huvudsakligen kunna motiveras av de behov som uppkommer vid en eventuell förhandsgranskning. Enligt RRVs mening bör därför även kostnaderna för ämneregistret beaktas vid en samlad bedömning av kostnaderna för förhandsgranskningen.

Av kommissionens betänkande framgår att EGs system med förhandsgranskningen inte saknar svagheter. Den förteckning över befintliga ämnen som f. n. arbetas fram torde komma att innehålla många ämnen som ännu ej lämnat laboratoriestadiet. Många ämnen som framöver i praktiken introduceras på EG-marknaden kommer därför inte att anmälas och granskas som nya. Vidare är anmälningsplikten inom EG knuten till tidpunkten för ämnets marknadsföring. I svensk lagstiftning används främst begreppet tillverkning och import, vilka bl. a. torde ge entydigare regler för när ett ämne skall anmälas och vem som är anmälningspliktig. Dessa svagheter kan dock enligt RRVs mening vara av underordnad betydelse jämfört med de fördelar som kan nås genom en svensk anslutning till EGs förhandsgranskningssystem.

RRV tillstyrker kemikommisionens förslag om förhandlingar med EG om ett samarbete. Mot den här redovisade bakgrunden anser RRV att man från Sveriges sida bör sträva efter en anslutning till EGs system med förhandsgranskning eller ett så nära samarbete att Sverige inte behöver bygga upp ett eget system för detta. RRV avstyrker alltså kemikommisionens förslag att besluta om ett svenskt system för förhandsgranskning innan förhandlingarna med EG slutförts.

4.11 Svea Hovrätt: Hovrätten anser att den föreslagna 9 § i lagen om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga ämnen utformats på ett sätt som medfört att den blivit mera vidsträckt än som enligt motiven avses. Hovrätten vill i stället föreslå följande lydelse: "Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får som villkor för yrkesmässig tillverkning eller import av produkter i vilka ingår nya kemiska ämnen föreskriva, att tillverkaren eller importören i god tid skall anmäla tillverkningen eller importen och därvid redovisa undersökningsresultat och andra uppgifter angående ämnet".

4.12 Kammarrätten i Göteborg: Kommissionen föreslår ett system för förhandsgranskning av nya kemiska ämnen. Granskningen skall avse ämnets egenskaper från hälso- och miljösynpunkt. Förslaget har fått sin lagtekniska utformning genom den föreslagna lydelsen av 9 § LHMV. I den föreslagna lagtexten anges emellertid att granskningen skall avse vissa ämnen och utan den begränsningen att granskningen skall avse ämnets egenskaper från hälso- och miljösynpunkt (jfr förslaget till ny lydelse av 8 §). Den föreslagna lydelsen av 9 § går alltså längre än som anges i motiven, vilket väl inte torde ha varit tanken.

Kommissionens avsikt är att kemiska ämnen som är i bruk i Sverige skall finnas upptagna i en förteckning. Kemiska ämnen som inte finns i förteckningen torde därefter anses som nya ämnen. Den som avser att påbörja tillverkning eller import av ett ämne som inte är upptaget i förteckningen skall anmäla detta. Bestämmelsen härom har utformats i ett utkast till vissa bestämmelser i den förordning som är avsedd att ersätta kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor och har i utkastet upptagits som 03 §. För att anmälningsskyldigheten skall kunna fullgöras förutsätts uppenbarligen att tillverkaren eller importören känner till vilka ämnen som redan finns i förteckningen. Kammarrätten vill ifrågasätta om det inte bör införas en författningsenlig skyldighet för tillverkare eller importör av kemiska ämnen att undersöka om ämnet finns upptaget i förteckningen.

4.13 Statens miljömedicinska laboratorium: De föreliggande förslagen till märkningssystem och förhandsgranskning är till stor del baserade på EG:s regler inom detta område. Det faktum att internationellt sett enhetliga regler upprättats inom detta område hälsar vi med tillfredsställelse. Vi anser

det finns skäl även för införande av den s.k. fjärde kategorin "övriga märkningspliktiga varor". Frågan om symbol för denna kategori tar vi inte ställning till.

4.14 Statens vägverk: — — — att beträffande förhandsgranskning av ämnen som redan finns och är granskade inom EG, men inte i Sverige, bör de resurser som skulle behövas härför i stället används till att granska de ämnen/produkter som redan finns inom landet och som misstänks ha negativ effekt på människor och/eller miljö.

4.15 Luftfartsverket: Luftfartsverket ifrågasätter om det verkligen kan anses nödvändigt att granskningen skall omfatta ämnen som redan förhandsgranskas i EG. I varje fall borde ett sådant ställningstagande kunna avvakta tills erfarenheter från EG-granskningen föreligger.

4.16 Statens strålskyddsinstitut: — — — Beträffande förhandsgranskning ger strålskyddslagen möjlighet att granska radioaktiva ämnen innan tillstånd för handel resp användning ges. Sådan granskning utförs för vissa typer av radioaktiva ämnen.

4.17 Styrelsen för arbetarskyddsfonden: Den ambitionsnivå som valts beträffande förhandsgranskningen av kemiska ämnen är inte självklar och bör behandlas i ett större perspektiv i samband med huvudbetänkandet, då kommissionen har till uppgift att göra en samlad bedömning av åtgärder för att effektivisera kemikaliekontrollen och angelägenhetsgradera dessa. Inte heller synes det av tidsskäl finnas anledning prioritera förslag på just detta område, eftersom huvudbetänkandet förutsatts läggas fram inom en relativt snar framtid. I det fortsatta utredningsarbetet bör i denna fråga de internationella samarbetsmöjligheterna och deras betydelse för lämplig ambitionsnivå i Sverige belysas ytterligare. Detta gäller inte minst hur lämplig toxikologisk information om olika typer av "gamla" kemiska ämnen skall kunna fås fram.

I samband med att förhandsgranskning behandlas i delbetänkandet (bl. a. sid 62 och 69) diskuteras innebörden av granskningsförfarande. Utan att här närmare gå in på frågan om vilken ambitionsnivå som är lämplig avseende förhandsgranskning, kan dock konstateras att själva granskningsförfarandet kan, om det låses initialt, i sin tur låsa vilka övervakningssystem som byggs upp. En olycklig låsning kan naturligtvis också ske omvänt, så att övervakningssystem begränsar granskningsförfarandet (kontrollmöjligheterna). Därför bör olika nivåer och former av granskning/kontroll behandlas parallellt med övervakningssystemen. Ovanstående resonemang avseende förhandsgranskning kontra övervakningssystem gäller naturligtvis också utbyggnaden av produktregistret i övrigt, speciellt som förslagen beträffande förhandsgranskning hänger ihop med och styr försla-

gen kring produktregistrets fortsatta uppbyggnad och vice versa. I sammanhanget bör också beaktas den omständigheten att användare i samband med inköp av ämnen/produkter även framgent torde stå för en stor del av den riskbedömning/kontroll/granskning som görs – naturligtvis med uppgifter från tillverkare/importör som grund för sina ställningstaganden. I fråga om vilka övervakningssystem som byggs upp är det också viktigt att behandla frågorna om hur systemen kan användas enskilt och/eller tillsammans för tillskapande av en samlad riskbild som underlag för olika insatser. Att bästa möjliga underlag erhålls för prioriteringar i tillsyns-, FoU- och annat arbete på området är angeläget.

4.18 ILO-kommittén: På sid. 24 i betänkandet framhåller kemikommisionen att överläggningar omgående bör påbörjas med EG om lämpliga former för samarbete om förhandsgranskning av nya ämnen. Kommittén vill i anslutning därtill – även om frågan ligger utanför ILO-kommitténs ansvarsområde – erinra om det miljövårdssamarbete som etablerades genom skriftväxling 1977 mellan Sverige och EG-kommissionen. Upplysningsvis vill kommittén även nämna att på liknande sätt även en överenskommelse på arbetsmiljöområdet nyligen (i april 1984) tecknats mellan Sverige och EG-kommissionen. Dessa båda överenskommelser bör enligt kommitténs uppfattning utgöra en lämplig ram för ett mer konkret samarbete med EG vad avser förhandsgranskning av nya kemiska ämnen.

4.19 Statistiska centralbyrån: – – – Att förslaget om förhandsgranskning av kemiska ämnen innebär en angelägen anpassning till europeiska regler och på sikt också bör kunna leda till att lämpliga klassificeringar för statistik över hälso- och miljöfarliga varor kan göras.

4.20 Statens giftinformationscentral: Kemikaliemyndigheten skall ges i uppdrag att föra en förteckning över kemiska ämnen som är i bruk i landet och att information skall lämnas om ämnen som avses importeras eller användas redan innan de tas i bruk. Denna s. k. förhandsgranskning kommer att underlätta GIC:s arbete med att upprätta beredskap avseende risker och behandling inför en ev. akut förgiftningssituation. Detta förutsätter givetvis att GIC får tillgång till denna information.

GIC:s verksamhet underlättas betydligt om skyldighet införs att produktinformation lämnas även för kemiska ämnen och produkter som inte har sådana egenskaper att varningsmärkning behövs. Detta utreds närmare nedan i GIC:s synpunkter på produktkontrollregistret.

4.21 Apoteksbolaget: Apoteksbolaget tillstyrker en förhandsgranskning av kemikalier men vill betona vikten av att mindre mängder undantas. Detta gör det möjligt att distribuera kemikalier som är nödvändiga för t.ex. experimentell forskning och kliniska prövningar. I dessa sammanhang kan

man också anta att kompetens finns bland de som hanterar kemikalierna för att undvika hälso- och miljöfara. Av denna anledning stödjer Apoteksbolaget den i delbetänkandet angivna gränsen i ton som högsta icke granskningspliktiga mängd.

Apoteksbolaget vill också betona vikten av internationellt samarbete på detta område. Detta gäller på flera nivåer. Första steget är att ge riktlinjer för provningar av kemikaliers hälso- och miljöfara. Därefter är samarbete nödvändigt vid det praktiska utförandet av testerna och den slutliga bedömningen av resultaten.

Apoteksbolaget stödjer därför förslaget att förhandsgranskningen *inte* ska behövas för ämnen som granskats inom EG efter gemensamt godkända riktlinjer. Produktregistret ger ändå insyn i vilka kemikalier som hanteras inom landet och kemikalieinspektionen har genom lagen möjlighet att ingripa.

4.22 Länsstyrelsen i Östergötlands län: Förslaget om förhandsgranskning av kemiska ämnen är bra under förutsättning att myndigheterna tar vara på möjligheterna att införa eventuella restriktioner för ett ämne när det kan anses befogat ur hälso- eller miljösynpunkt. Restriktionerna kan då införas redan innan ämnet börjar användas.

4.23 Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen är positiv till kommissionens förslag beträffande förhandsgranskning av kemiska ämnen. Mot bakgrund av att EG redan har infört ett sådant system, bör så långt det efter svenska förhållanden är möjligt, likställighet och samarbete eftersträvas.

4.24 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: När det gäller förhandsgranskning av nya ämnen bör dokumentationskrav enl OECD:s MPD-system nivå 1 gälla.

Uppgifter från ett amerikanskt kemiorgan (CAS) gör gällande att det 1983 fanns 60–70 000 ämnen i allmänt bruk. Av dessa svarar viktmassigt ca 3 000 för nästan 90 % av den totala användningen av kemiska ämnen (sid 63 i betänkandet). Mot bakgrund av dessa fakta finner länsstyrelsen det logiskt att kemikommisionen eller annat expertorgan arbetar fram ett program för dokumentation av även befintliga ämnen och produkter, där dels vanlighet (t ex bland de "3 000"), dels miljö- och hälsofarlighet (t. ex. enl TSCA:s prioritetstistor) får vara styrande för urvalet.

4.25 Svenska kommunförbundet: Ett system där nya kemiska ämnen förhandsgranskas med avseende på dess egenskaper från hälso- och miljöskyddssynpunkt innan de tas i bruk är enligt styrelsens uppfattning angeläget. Styrelsen tillstyrker detta kommissionens förslag och förutsätter därvid att samarbete inleds med EG.

4.26 Landstingsförbundet: Styrelsen kan i princip biträda kemikommisionens uppfattning om önskvärdheten av ett system för förhandsgranskning av nya kemiska ämnen. Emellertid torde ett genomförande av förslaget komma att kräva avsevärda resurser. Av denna anledning vill styrelsen föreslå att man före ett ställningstagande närmare utreder resursbehoven och möjligheterna att täcka dessa.

4.27 Kooperativa förbundet: KF ställer sig positiv till ett förhandsgranskningssystem som förhindrar att dessa produkter okontrollerat tillverkas/importeras och saluförs. En förhandsgranskning av kemiska ämnen torde vara den enda formella möjligheten att åstadkomma detta.

I Sverige finns en begränsad tillgång på toxikologiskt kunnande. Av den anledningen bör förhandsgranskning avse de ämnen som inte tidigare finns på den svenska marknaden. Dessa anmäls nu enligt produktregistrets tredje etapp.

KF bifaller förslaget om det samarbete som kommissionen föreslår ska tas upp med EG.

KF anser att en eftergranskning, liksom nu sker med bekämpningsmedlen, kan vara av värde för att tillgodose nya krav på redan godkända produktgrupper.

4.28 Landsorganisationen i Sverige: LO stödjer Kemikommisionens förslag om förhandsgranskning av kemiska ämnen. Vi vill dock lämna följande principiella synpunkter, som utgår från att ett system för förhandsgranskning beräknas införas tidigast 1 januari 1987.

Kommissionen redovisar att man avser återkomma ifråga om undersökning av ämnen som redan är i bruk.

LO kan acceptera att förhandsgranskning i ett inledande skede begränsas till ämnen enligt förslaget. Det långsiktiga målet måste enligt LOs uppfattning vara att både nya ämnen och nya produkter ska förhandsprövas. För att ge möjligheter till en smidig övergång som ger utrymme för förhandsgranskning av produkter bör lagstiftningen redan nu förberedas för detta. Det bör finnas möjligheter att i t. ex. 9 § LHMV skriva in att kravet på förhandsanmälan också gäller för kemiska produkter.

LOs bedömning är att när väl kriterier för vad som är nya ämnen, granskningskrav m. m. är avklarade, kommer det att bli ett begränsat antal anmälningar av nya ämnen. Därför bör man inom överskådlig tid kunna övergå till förhandsgranskning mot speciellt angelägna produktgrupper.

4.29 Lantbrukarnas riksförbund: Verksamheten vid produktkontrollen bör koncentreras till de produkter som vi nu använder och vars egenskaper är ofullständigt kända. Förhandsgranskning av kemiska ämnen bör koncentreras till ämnen som tas fram i Sverige. I övrigt bör ett internationellt samarbete utnyttjas. Det förefaller också tveksamt om något särskilt svenskt ämnesregister bör upprättas.

4.30 Svenska arbetsgivareföreningen: Kommissionen föreslår införandet av förhandsgranskning av nya kemiska ämnen innan de får användas. Förhandsgranskningen medför svårigheter för framför allt högteknologiska företag inom t.ex. flyg-, rymd-, och försvarsindustrin. Dessa är i stor utsträckning direktimportörer av kemiska produkter som är nödvändiga att använda enligt gällande tillverkningsspecifikationer. Något utbyte av dessa produkter p.g.a. deras eventuella hälsofarlighet är därför inte möjligt att göra. Problematiken får i stället mötas med noggranna hanteringsföreskrifter, vilka för övrigt utgör en hörnpelare i all säker kemikaliehantering.

Den av kommissionen diskuterade volymgränsen, 100 kg, över vilken en fullständig förhandsanmälan fordras är orealistisk. Gränsen är så lågt satt att den omöjliggör en utprovning av nya ämnen i praktisk skala, speciellt inom processindustrin. Det i betänkandet framförda skälet för den föreslagna volymgränsen, nämligen den svenska marknadens storlek i förhållande till EG, är ovidkommande. Avgörande måste i stället vara möjligheten att kunna genomföra realistiska prov under säkra miljöförhållanden. Den inom EG gällande gränsen 1 ton, är betydligt mer realistisk. Frågan är dock om inte hela tänkesättet med volymgränser borde ersättas med en ändamålsbestämmelse där möjligheten för svensk industri att under säkra förhållanden utföra nödvändiga försök, bejakas.

4.31 Sveriges grossistförbund: Kemikommissionens förslag att införa förhandsgranskning av nya ämnen som man redan gjort i EG sätter vi oss inte emot. Vi anser dock att ett sådant system skall införas i nära samarbete med EG och vara ömsesidigt. Detta innebär att ett nytt ämne förhandsgranskat och godkänt i Sverige skulle icke ytterligare behöva godkännas i EG och vice versa.

Att förutom att införa förhandsgranskning av nya ämnen (i Sverige och Europa) införa granskning av ämnen som redan finns i Europa men är nya i Sverige anser vi vara en överlappsgärning. Det merarbete som en sådan åtgärd medför, både för näringsliv och myndigheter såväl som att det praktiskt skulle innebära ett handelshinder gör att det från flera synpunkter är orealistiskt, oekonomiskt och opraktiskt. Vi motsätter oss att ett särskilt, från EG avvikande, svenskt förhandsgranskningssystem införas. Dock gärna ett förhandsgranskningssystem harmoniserat med EG.

4.32 Sveriges industriförbund: Syftet med detta förslag är att möjliggöra kontroll av nya ämnen som en förutsättning för att sådana ämnen får marknadsföras eller tas i bruk. För att kunna genomföra en sådan granskning av nya ämnen måste man känna till vilka ämnen som vid en viss tidpunkt redan finns på marknaden. Här föreslår kommissionen att tillverkning eller import av ämnen som inte finns på den svenska marknaden skall ammalas till ansvarig myndighet i god tid innan tillverkning eller import påbörjas.

Industriförbundet finner systemet med förhandsanmälan av nya ämnen befogat. Vi har emellertid starka invändningar mot förslagets betraktelsesätt att begreppet "nya ämnen" hänför sig till ämnen som är nya i Sverige. Vi anser, att det system för förhandsanmälan som sedan någon tid tillämpas inom EG även bör kunna tillämpas i Sverige. Detta innebär, att förbundet accepterar en förhandsgranskning av ämnen som är nya inom EG, men motsätter sig granskning av sådana ämnen som är "nya" i Sverige men "gamla" inom EG. Ämnen i denna kategori är i allmänhet kontrollerade i något EG-land och underkastade EGs långtgående kemikaliekontroll.

Vi understödjer Kommissionens förslag att överläggningar omgående bör påbörjas med EG om lämpliga former för samarbete. Målet för detta samarbete bör vara ett avtal med EG om bl. a. ömsesidigt accepterande av granskning och godkännande av nya ämnen.

4.33 Tjänstemännens centralorganisation: TCO tillstyrker förslaget. Vi ställer oss däremot tveksamma till den angivna volymgränsen 100 kg. I de flesta fall kan detta anses som en liten mängd men samtidigt i andra sammanhang som en mycket stor volym. Om en gräns skall finnas bör den sättas lägre.

4.34 Svenska kemiingenjörers riksförening: SKR vill därför bestämt avvisa att det i Sverige införes ett nationellt system för förhandsanmälan av nya ämnen, som redan är etablerade i EG.

Om myndigheterna önskar veta hur näringslivet har klassificerat och märkt de ämnen som förekommer på marknaden, kan information fås i efterhand i anmälningsssteget till produktregistret.

4.35 Sveriges kemiska industrikontor:

- att förhandsanmälan av *verkligt nya ämnen* på den västeuropeiska marknaden, när den första introduktionen sker i Sverige, kan tillstyrkas,
- att förhandlingar bör upptas med EG om ett avtal angående en svensk anslutning till EG:s system
- att förslag om särskild förhandsanmälan av ämnen som redan existerar i EG men vilka ej tidigare förekommit i Sverige (s. k. *ny-gamla ämnen*) bör avvisas.

5 Produktregistret

5.1 Ämnesdeklaration

5.1.1 Civilförsvarsstyrelsen: Den föreslagna uppbyggnaden av produktregistret som ett ämnesregister och graden av det sekretesskydd som erfordras kan tillstyrkas.

Innan detaljerade förslag till fortsatt uppbyggnad formuleras bör dock en praktisk utvärdering företas när arbetet med tredje etappen är genomförd.

I händelse av krig kommer civilförsvaret att ställas inför en mängd svårslösbare uppgifter bland vilka olyckor orsakade av kemikalier kan utgöra en icke oväsentlig del. Ett samlat grepp om på marknaden förekommande kemikalier skulle stärka beredskapen och underlätta räddningsstyorknas arbete med att skydda och rädda liv.

5.1.2 Statens brandnämnd: Beträffande produktregistret anser brandnämnden att vid räddningsinsatser bör räddningsbefälhavaren kunna få tillgång till sådan produktinformation som är nödvändig för räddningstjänsten, t. ex. uppgift om hälso- och miljöfarlighet, brandfarlighet, om produkten är löslig i vatten o. dyl.

Sådan information bör enligt brandnämndens mening kunna förmedlas av någon informationscentral som för detta ändamål måste ha tillgång till registret dygnet runt.

Brandnämnden ser det som en stor brist att Kemikommisjonen ej har tagit hänsyn till att räddningstjänsten kan behöva ha tillgång till produktregistret vid olyckor för att erhålla information om kemikalier där endast produktnamn förekommer på handlingar och förpackningar. Även om sådana kemikalier inte är farligt gods enligt lagen (1982: 821) om transport av farligt gods kan de ge svåra miljöskador om de inte tas om hand på rätt sätt. Ingen av de myndigheter som anges i 28 § på sid. 31 har till uppgift att lämna räddningstjänsten sådana upplysningar.

5.1.3 Socialstyrelsen: Enligt socialstyrelsens uppfattning är det angeläget med ett utbyggt produktregister. Socialstyrelsen vill dock framhålla att styrelsen fått i uppdrag av regeringen att utarbeta nya märkningsbestämmelser för kosmetiska och hygieniska medel. I direktiven till uppdraget har angetts att märkningsbestämmelserna skall utarbetas i likhet med de bestämmelser som finns inom EG-området. Uppdraget har därmed även kommit att inriktas på produktkontrollfrågor för kosmetiska och hygieniska medel. Socialstyrelsen vill hänvisa till styrelsens utredning (bilägges) vad gäller de kosmetiska och hygieniska medlen och dess beröring med kommissionens förslag. Styrelsen har noga övervägt lokaliseringen av produktregister för kosmetiska och hygieniska medel och funnit att sådant register bör vara lokaliserat till tillsynsmyndigheten. Styrelsen har under hand erfårit att kemikommisjonen delar styrelsens uppfattning härvidlag.

I det nuvarande produktregistret finns också vissa alkoholhaltiga preparat. I vilken omfattning detta förekommer är inte närmare utrett. Troligtvis finns endast en mindre del av godkända alkoholhaltiga preparat antecknade i nuvarande produktregistret. Såvitt nu kan bedömas skulle den föreslagna uppbyggnaden av produktregistrets fjärde etapp genom ämnesvis deklaration inte ge några fördelar inom socialstyrelsens tillsynsområde vad

gäller alkohol- och narkotikafrågor. Uppbyggnad av registret genom produktvis deklaration innebär enbart registrering av vissa alkoholhaltiga preparat. Så länge registret endast omfattar hälso- och miljöfarliga preparat är registreringen alltför ofullständig för socialstyrelsens behov. Tillståndsärenden om alkoholhaltiga preparat bör tills vidare inte kopplas till produktregistret.

5.1.4 Sjöfartsverket: Med undantag för ovan anförda synpunkter har sjöfartsverket ingenting att erinra mot innehållet i kemikommisionens delbetänkande.

5.1.5 Generaltullstyrelsen: *Utförlig information* skall *snabbt* kunna erhållas om varan i akuta situationer. Denna information måste innehålla utförliga uppgifter om varans effekter på människa och miljö. Informationen måste också innehålla sådana kemiska och fysikaliska uppgifter som anger hur varan uppträder vid utsläpp i miljön och därmed kan ge vägledning om vilka åtgärder som bör vidtas vid olycka.

I samband med tullklarering av importerat gods skall tullverket bl. a. kontrollera att gift enligt 2 § kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor (KHMV) och beredningar innehållande gift enligt 3 § KHMV inte införs till landet av annan än någon tillhörande de i 9 § KHMV uppräknade kategorierna. Mycket få produkter (beredningar enligt 3 § KHMV) är vid importtillfället klassificerade eller bedömda från hälso- och miljöskyddssynpunkt.

Tulltjänstemän tvingas ofta att snabbt ta ställning till om en viss kemisk produkt utgör gift eller ej samt hur den bör hanteras osv.

Identifieringen av kemiska varor med hjälp av registret underlättas om uppgifter finns om fakturabenämning, handelsnamn och dyl. och om leverantör. Informationen bör ej begränsas till vissa typer av kemiska varor. Den bör ej heller begränsas till nya varor utan måste även gälla de varor som redan tidigare varit föremål för import eller produktion inom landet. En avgjord fördel vore även om i delbetänkandet diskuterade identifikationsnummer infördes för varje kemisk vara. Om varan byter namn vilket ofta sker behöver detta nummer ej ändras. Ehuru svårigheter föreligger vid införande av ett sådant system bör möjligheterna härför dock ytterligare undersökas.

Det vore ännu bättre ur tullverkets synpunkt om kemiska produkter redan vid importtillfället vore klassificerade och bedömda ur hälso- och miljöskyddssynpunkt och i samband med detta upptagna i ett utbyggt produktregister.

De ställda kraven på produktinformation om kemiska varor är resurskrävande. Kraven förutsätter en mer omfattande deklarationsplikt beträffande kemiska produkters innehåll från tillverkare än kemikommisionen föreslår.

Det kan konstateras, att enligt delbetänkandet är varor som endast skall exporteras undantagna från anmälningsplikten vilket ej närmare motiveras (sid. 47). Ändamålsenligheten härmed kan ifrågasättas. Varorna hanteras inom landet genom att de transporteras och kontrolleras av bl. a. tullpersonal. Fara för hälsa och miljö kan därför föreligga. Det borde därför klart anges i delbetänkandet att där framlagda förslag gäller både import och export av kemiska varor.

För att registrets uppgifter om kemiska varors statistiska nummer skall bli tillförlitliga måste lämpliga rutiner för samarbete mellan produktregistret och generaltullstyrelsen upprättas.

5.1.6 Konsumentverket: Konsumentverket ansluter sig till de utgångspunkter som kommissionen anger för sina överväganden om *produktregister* (sid. 109). Huvudsakliga syften som kan uppnås med ett produktregister är att få en överblick dels över förekommande kemiska ämnen, dels över innehållet i olika produkter.

Konsumentverket tillstyrker kommissionens förslag att den pågående tredje etappen i registeruppbyggnaden kompletteras med en deklara-tions-skyldighet för miljöfarliga produkter.

Den tredje etappen kommer då enligt förslaget att omfatta inte bara hälsofarliga produkter med de beståndsdelar som ger dessa produkter deras hälsofarliga egenskaper, utan också miljöfarliga produkter med motsvarande farliga beståndsdelar. Skyldigheten att deklarerat miljöfarliga produkter bör gälla så snart lämpliga bedömningskriterier tagits fram.

Kommissionen föreslår vidare en fjärde utbyggnadsetapp av registret, vilken innebär att sådana ämnen skall deklarerat som inte kommit med i den tredje etappen. Även andra beståndsdelar än dem som av företagen har bedömts ge hälso- respektive miljöfarlighet blir på så vis registrerade, dock utan angivelse av i vilka produkter de olika ämnena ingår. Kommissionen anför (sid. 112) att erfarenheterna entydigt visar att det f. n. inte är möjligt att inom begränsad tid söka bygga upp ett fullständigt register, dvs. med uppgifter om den kompletta sammansättningen för varje enskild produkt. Konsumentverket har f. n. ingen anledning att ifrågasätta denna bedömning.

Konsumentverket finner det visserligen beklagligt att en sådan ämnesinriktad deklaration helt uppfyller bara det ena av de båda angivna huvudsyftena med registret. En överblick av hela innehållet i respektive produkt skulle inte kunna uppnås direkt genom registret. Emellertid motverkas denna nackdel av att den saknade produktinformationen på annat sätt blir tillgänglig för berörda myndigheter. Kommissionen framhåller mycket riktigt, dels att endast de ämnen som bedömts icke medföra hälso- eller miljörisker kommer att saknas i registret, dels att myndigheterna har rätt att efter anfordran erhålla de ytterligare upplysningar från tillverkare eller importörer som behövs för tillsynen (sid. 124, 125).

Verket delar kommissionens bedömning att även handelsagenter i Sverige för utländska leverantörer bör omfattas av uppgiftsskyldigheten (sid. 111), samt att det är viktigt att uppgiftslämnarna i största möjliga utsträckning utnyttjar möjligheten till frivillig tilläggsdeklaration.

5.1.7 Lantbruksstyrelsen: I fråga om utbyggnad av produktregistret med en fjärde etapp föreligger enligt lantbruksstyrelsens mening starka skäl att avvakta erfarenheterna av etapp 3 och först i samband med kommissionens slutliga förslag ta ställning härtill.

Beträffande utkastet till den förordning som är avsedd att ersätta kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor vill lantbruksstyrelsen starkt ifrågasätta att ämnen och beredningar som avses i lagen om hälso- och miljöfarliga varor benämnas kemiska produkter, eftersom det lätt kan leda till oklarheter om vilka ämnen lagstiftningen omfattar. Även rent allmänt kan sägas att det bättre borde klargöras vilka olika slag av ämnen som berörs av lagstiftningen.

Slutligen vill lantbruksstyrelsen ifrågasätta behovet av ändring av 8 § lagen om hälso- och miljöfarliga varor från "är nödvändiga för utredning om varans hälso- och miljöfarlighet" till "kan behövas för att bedöma hälso- och miljörisker". För det fall en sådan ändring genomförs krävs återhållsamhet vid bestämmelsens tillämpning.

5.1.8 Statens livsmedelsverk: Avslutningsvis vill livsmedelsverket understryka att för att uppnå den höga ambitionsnivån på produktregistret måste tillses att tillräckligt stora resurser tilldelas registerenheten beträffande såväl personal som datorkapacitet samt att nödvändigt lagstöd ges för datainsamlingen till registret. Dessutom bör tillämpningsreglerna för offentlighet, sekretess och utlämnande av uppgifter vara klara innan uppgiftsinhämtningen fortsätter. Det är vidare väsentligt att tillsynsmyndigheterna, t. ex. livsmedelsverket, tillförsäkras möjlighet att i någon form erhålla önskade uppgifter ur registret. Dessa frågor måste tas upp i det fortsatta planerings- och utredningsarbetet.

5.1.9 Statens naturvårdsverk:

- accepterar kemikkommissionens bedömning att registret för närvarande inte bör utbyggas till ett fullständigt produktregister, men anser att ett fullt utbyggt register bör kvarstå som ett långsiktigt mål,
- avstyrker kommissionens förslag att utländska uppgiftslämnare inte skall vara skyldiga att uppge svensk importör för respektive ämnen; om denna möjlighet skall bibehållas bör andra, enklare metoder att fastställa en lista över befintliga ämnen istället undersökas,
- tillstyrker att produktregistret kompletteras med en deklarationsskyldighet för miljöfarliga ämnen.

5.1.10 Arbetarskyddsstyrelsen: — — — Kemikommisionen föreslår att en fortsatt uppbyggnad av produktregistret sker i form av en ämnesdeklaration med huvudsyftet att åstadkomma en förteckning över kemiska ämnen som använts i Sverige. Som styrelsen ovan anfört kan det ifrågasättas om inte ett accepterande av EG:s lista över befintliga ämnen är förenligt med en tillräckligt hög ambitionsnivå i detta avseende inte minst med hänsyn till erforderliga resurser.

5.1.11 Statskontoret: I fråga om produktregistret har statskontoret i samrådsyttrande till Statens naturvårdsverk 1983-06-08 Dnr 307/83-5 rörande produktregistrets fortsatta uppbyggnad anfört att de centrala tillsynsmyndigheterna bör pröva möjligheterna att använda registret för olika tillsynsändamål redan på grundval av de uppgifter som redan finns i registret. Yttrandet bifogas.

Statskontoret kan inte finna att någon sådan prövning är gjord. Inte heller kan statskontoret finna att några ansträngningar att utifrån vunna erfarenheter specificera de krav som finns från centrala och regionala myndigheter och från lokala skyddsorganisationer för att därigenom ta fram underlag för att bedöma vilken slutlig nivå registret skall ha.

Statskontoret anser därför att någon ytterligare utbyggnad av registret tills vidare inte bör ske.

Med tillfredsställelse konstaterar statskontoret att giftinformationscentralen skall få tillgång till registret men saknar fortfarande en redovisning av i vilken grad centralens informationsbehov kan täckas genom registret i dess nuvarande form.

Enligt statskontorets uppfattning bör en eventuell framtida utbyggnad av produktregistret baseras på ur verksamhetsanalys härledda och väl definierade krav från avnämare varvid också nyttan av informationen vägs mot de uppostringar som krävs av såväl uppgiftslämnare som myndigheter.

Särskilt bör arbetarskyddsstyrelsens och giftinformationscentralens informationsbehov identifieras så att det kan fastställas på vilket sätt produktregistret behöver förändras för att täcka dessa myndigheters behov. Statskontoret anser att produktregistret måste anpassas bättre till myndigheters och skyddsorganisationers behov likaväl som till behoven inom förhandsgranskningen.

Kommissionens beräkning av kostnaderna för en fortsatt utbyggnad är översiktlig. Statskontoret bedömer att kostnaderna därför kan underskattas. Särskilt gäller detta utvecklingskostnader och kostnader förenade med utbyte eller modernisering av den tekniska utrustningen. Vid kalkylering av kostnaderna bör även hänsyn tas till terminaler som förväntas bli anslutna till systemet.

5.1.12 Riksrevisionsverket: I produktregistrets första uppbyggnadsetapp registrerades år 1978 cirka 100 000 kemiska produkter. Registeruppbyggnad-

den har därefter blivit starkt försenad. Den andra uppbyggnadsetappen som innebar deklaration och registrering av uppgifter om sammansättning och användningsområde för 11 000 produkter (baskemikalier) kunde således avslutas först år 1983. Den nu pågående tredje etappen avser hälsofarliga produkter för vilka klassificering (gift, vådligt) och begränsade sammansättningsuppgifter skall deklarerar och registreras. När regeringen i mars 1983 beslutade om etappen bedömdes att den skulle vara avslutad sommaren 1984. Kemikommisionen bedömer nu att någon följande fjärde etapp – till följd av förseningen i det pågående registreringsarbetet – inte kan startas förrän tidigast år 1986.

Kemikommisionen anger att produktkontrollnämndens kostnader för uppbyggnaden av produktregistret till och med år 1983 har uppgått till 13,3 milj. kr. Uppgiftslämnarnas kostnader uppskattas till cirka 100 milj kr för etapperna 1, 2 och 3. Kommissionen konstaterar vidare att tillsynsmyndigheterna hitintills endast i mycket begränsad utsträckning kunnat utnyttja produktregistret.

RRV instämmer i kommissionens uppfattning att det är angeläget att utröna om det finns alternativa möjligheter att bygga upp produktregister som på ett tillfredsställande sätt och med en rimlig resursåtgång kan ge tillsynsmyndigheterna användbar information om kemikalieanvändningen inom överskådlig tid.

RRV avslutade år 1979 en förvaltningsrevision av produktkontrollnämndens, statens naturvårdsverks och arbetarskyddsstyrelsens verksamhet med produktkontroll. I verkets revisionsrapport berördes uppbyggnaden av produktregistret. RRV konstaterade att ett av problemen med att utveckla ett produktregister är att den potentiellt tillgängliga mängden data inom området produktinformation är oerhört stor. Den stora mängden data gör det, enligt RRVs rapport, nödvändigt att prioritera mycket hårt när man skall avgöra vilka produkter och vilka data om varje produkt som bör registreras i ett ADB-system. Avgränsningar och prioriteringar måste göras med hänsyn till bl. a. vilka användningsområden som skall tillgodoses, kraven på tillgänglighet, kostnaden för att tillgodose dessa behov, och eventuell begränsning hos uppgiftslämnarna när det gäller förmåga eller villighet att leverera data. Erfarenheterna från andra system visar också att ett system kan bli alltför komplicerat om det skall tillgodose informationsbehovet från många olikartade användningsområden.

I den nu pågående deklarationsetappen har man, jämfört med den första deklarationsetappen, kraftigt begränsat mängden data om varje produkt som skall samlas in och registreras. Kemikommisionens förslag för den fortsatta uppbyggnaden innebär en än hårdare begränsning av de data som samlas in. En sådan hård begränsning torde i och för sig vara nödvändig för att med rimliga resursinsatser och inom en rimlig tidsram få ett någorlunda fullständigt register. En förutsättning för att ett produktregister med ett så begränsat innehåll skall kunna utnyttjas inom olika användningsområden

är enligt RRVs uppfattning att informationsbehovet är relativt likartat inom dessa.

RRV delar kemikkommissionens uppfattning att det är viktigt med en effektiv tillsyn av att tillverkare och importörer fullgör sin undersökningsplikt enligt LHMV. RRV utesluter inte att produktregistret i sin nuvarande och föreslagna utformning kan få en viss användning i denna tillsyn. En väl så viktig del av kemikaliekontrollen riktas dock mot dem som använder kemiska produkter – t. ex. inom industrin och på arbetsplatserna. Kemikaliekontrollen skall leda till att kemiska produkter hanteras på ett sådant sätt att skada inte uppkommer på människors hälsa eller i miljön. Vidare bör kemikaliekontrollen syfta till att kemikalier som är skadliga för hälsan och miljön ersätts med mindre skadliga produkter. Den omfattande produktinformation som behövs för denna del av kemikaliekontrollen torde till endast ringa del kunna erhållas från produktregistret. RRV kan i sammanhanget hänvisa till arbetarskyddsstyrelsens yttrande (1980-07-04, dnr 946 553/79) över den nämnda revisionsrapporten. Arbetarskyddsstyrelsen anför bl. a.:

Styrelsen betonar härvid värdet av att ha tillgång till ett funktionellt produktregister omfattande flertalet produkter i arbetslivet och med indelningsgrunder/sorteringsmekanismer väl anpassade efter den yrkesmässiga produktanvändningen. Detta är nödvändigt t. ex. för bedömning av om en konstaterad yrkeshygieniskt besvärlig produkt kan ersättas av andra, yrkeshygieniskt mer lämpade produkter med samma funktion. Riktigt utformade indelningsgrunder är också avgörande för styrelsens möjligheter att effektivt utnyttja produktregistret i föreskriftsarbetet, t. ex. för kartläggning av inom en verksamhet förekommande kemiska produkter som underlag för bedömning av behovet av åtgärder mot kemiska hälsorisker. Ett för litet register utan sådana mekanismer bedöms av styrelsen som starkt begränsande i arbetet på en aktiv och framför allt en förebyggande produktkontroll.

RRV anser att statsmakterna noga bör överväga att avsluta uppbyggnaden av det nuvarande produktregistret i och med den pågående etappen. RRV utgår härvid från att förhandsgranskningen av kemiska ämnen – efter förhandlingarna med EG – får en sådan utformning att det inte behövs en särskild svensk ämneslista. Frågan om uppdatering och åjourhållning av det produktregister som byggt upp bör prövas när ytterligare erfarenheter vunnits om den faktiska användningen.

En effektiv kemikaliekontroll förutsätter otvivelaktigt att myndigheter, skyddsombud och andra engagerade har tillgång till en systematiserad produktinformation. Det kan många gånger vara lämpligt att informationen samlas i olika användaranpassade register. Eftersom informationsbehovet varierar mellan olika användningsområden bör ansvaret för insamlingen och hanteringen av information läggas på de centrala myndigheterna inom området – f. n. naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen. De resurser

som skulle friställas om den nuvarande produktregisteruppbyggnaden avslutas skulle kunna föras över till dessa myndigheter. Det kan finnas behov av en samordning av arbetet med att ta fram användaranpassad produktinformation. Samordningsfrågornas lösning blir beroende av bl. a. den framtida inriktningen på och organisationen av kemikaliekontrollen.

5.1.13 Försvarets forskningsanstalt: Totalförsvaret (ÖEF) har behov av en översikt av landets kemikaliekonsumtion. Det är av vikt att kartlägga importsituationen och undersöka möjligheterna att finna ersättningsprodukter, som kan tillgripas vid en avspärningssituation. En möjlighet är att ersätta importen av kemikalier med egen tillverkning ur inhemska råvaror. Ett sådant utvecklingsarbete måste utföras i fredstid. Produktregistret skulle kunna ge underlag för prioriteringar när det gäller framtagning av ersättningsprodukter vilket då också måste uppmärksammas när det gäller kemikaliekontroll.

5.1.14 Statens miljömedicinska laboratorium: En utbyggnad av produktregistret anser vi kan bli ett värdefullt verktyg vid miljömedicinska riskbedömningar. Detta gäller speciellt för kartläggning av tänkbara hälsorisker.

5.1.15 Statens vägverk:

- att avvakta utbyggandet av etapp 4 och i stället använda dessa resurser för att slutföra uppbyggandet av steg 3.
- att någon form av information med avseende på miljöfarlighet bör införas.

5.1.16 Luftfartsverket: Den fortsatta utbyggnaden av produktregistret föreslås ske i form av ämnesdeklaration. Luftfartsverket har ingen invändning mot detta förslag men ifrågasätter om beslut om utbyggnad av en fjärde etapp bör fattas redan innan etapp 3 av registrets utbyggnad är genomförd. Verket förordar ett senare beslut om utbyggnad grundat på de erfarenheter som erhålls vid en utvärdering av registrets funktion sedan etapp 3 till fullo tagits i drift.

5.1.17 Styrelsen för arbetsskyddsfonden: Mot bakgrund av sina direktiv, att med förtur behandla frågorna om sekretess, datasäkerhet och registeruppgifternas rättsliga status samt information från produktregistret, lägger kommissionen en rad förslag som berör produktregistrets fortsatta utbyggnad.

Till följd av vad som ovan sagts om förslag avseende utvidgad information om och förhandsgranskning av kemiska ämnen vill vi föreslå att produktregistrets fortsatta uppbyggnad avgörs i samband med en mer samlad bedömning av åtgärder för att effektivisera kemikaliekontrollen.

Mer samlade analyser med ledning av uppgifter i produktkontroll-

registret har av förklarliga skäl ännu ej gjorts som underlag för prioriteringar vad avser insatser för kemikaliekontroll. I framtiden borde dock större möjligheter dels för detta, dels för själva genomförandet av speciella utredningar kring olika produkt- och ämnesgruppområden kunna tillskapas. Det blir då angeläget att befintlig information används på ett så effektivt sätt som möjligt. Även olika utredningar vid sidan av myndigheternas bör då i stor utsträckning få kunna använda uppgifter i registret på adekvat sätt. Det kan härvid nämnas att arbetarskyddsfonden givit stöd till utredningar kring olika ämnes- och produktgruppers hälsorisker (t ex inom ramen för arbete med skyddsblad, både på en mer central nivå och i mer decentraliserade former, och inom programarbete avseende smörj- och kylmedel). I samband med sådana insatser har dock ofta kunnat konstateras hur svårt och arbetskrävande det varit att hämta in bakgrundsinformation från tillverkare/leverantörer. Ett utbyggt register borde således kunna innebära stora möjligheter för både tillverkar-/leverantörssidan och användarsidan, att effektivisera sitt arbete med att uppfylla de krav som bl. a. föreskrifter ställer. Även för prioriteringar för fortsatt FoU-arbete bör ett register kunna få stor betydelse.

5.1.18 Statistiska centralbyrån: — — — anser — — —

- Att materialet i produktregistret bör redovisas för beslutsfattare, forskare, politiker och allmänhet i form av officiell statistik.
- Att även mer speciella statistiska sammanställningar torde behövas för att få användbar information från i registret lagrade primärdata.
- Att den fortsatta utvecklingen av registret bör omfatta regelbundna utvärderingsförsök med test av registrets användbarhet och kvalitet.
- Att det inte är motiverat att dubblera EGs arbete med att göra en förteckning över på marknaden förekommande ämnen genom framtagning av en särskild svensk ämneslista.
- Att också redan på marknaden befintliga ämnen kan behöva genomgå någon form av granskning för att en rättvisande klassificering av olika produkters miljö- och hälsofarlighet skall kunna göras.
- Att utveckling av kriterier för bedömning av miljöfarlighet hos kemiska produkter är en angelägen uppgift som snarast bör genomföras.
- Att ett fullständigt produktregister i och för sig är angeläget att åstadkomma, men att man som ett delmål i första hand bör sträva efter ett register över produkter innehållande hälso- eller miljöfarliga komponenter.
- Att en utvärdering av kvalitet och användbarhet hos ett sådant delregister bör göras, samt att SCB kan medverka i ett sådant arbete.
- Att sedan ett väl fungerande register avseende produkter med hälso- eller miljöfarliga beståndsdelar upprättats principer för en fortsatt stegvis uppbyggnad bör fastställas.

5.1.19 Statens arbetsmiljönämnd: — — — Nämnden tillstyrker kommissionens förslag till utbyggnad av produktregistret.

5.1.20 Statens giftinformationscentral: Redan i statskontorets slutrapport rörande projektet MI 09 "Samordning av informationsbehandling vid akuta förgiftningsfall" (1976-12-10) kap 6:1, diskuteras samordning mellan GIC:s informationsbank och Produktkontrollregistret (PKR). Det framhålls här att PKR med tiden förväntas utgöra en viktig informationskälla för GIC. Senare utredningar har kommit fram till samma sak, nämligen att GIC är en av de viktigaste avnämarna till PKR. Således påpekas i PKN:s utredning och förslag om produktregistrets fortsatta uppbyggnad (1982-03-23) att GIC är en av de myndigheter som kan få terminalanslutning till PKR. I statskontorets utredning "Statens giftinformationscentral (GIC) – en organisationsöversyn" (1983-10-14) påpekas likaså: "Vi finner att GIC måste betraktas som en av de främsta avnämarna till PKR särskilt med tanke på PKR:s framtida innehåll utifrån de ändrade direktiven till PKN." Statskontoret anser i tidigare nämnda organisationsöversyn av GIC att PKR bör göras tillgängligt för GIC för att undvika att två parallella statliga produktregister uppbyggs.

Regeringen anger i direktiv till kommissionen angående utbyggnad av PKR att "vid en fortsatt uppbyggnad av registret torde även övriga innehållsämnena än de som ger produkterna deras hälsofarliga egenskaper behöva deklarerats obligatoriskt". Detta direktiv synes ej ha fullföljts i kommissionens arbete. Den information som enligt förslaget kommer att finnas i PKR efter uppbyggnad av etapp 3 och 4 är dock inte tillräcklig för GIC:s behov. För att kunna ge adekvata råd vid akuta förgiftningar krävs kännedom om samtliga i en produkt ingående ingredienser, även de som bedöms som icke hälsofarliga. Orsakerna här till utreds närmare i — — — "Giftinformationscentralernas behov av deklARATIONER rörande kemiska produkters sammansättning" utarbetat gemensamt av giftinformationscentralerna i Danmark, Norge och Sverige (1984-02-24). Förslaget till förordning om kemiska produkter (paragraf 27), tillgodoser sålunda inte GIC:s behov av produktinformation. Däremot konstaterar GIC med tillfredsställelse att det inskrivs i lag att GIC skall ha terminalåtkomst till PKR (paragraf 28). Mot bakgrund av de förändrade direktiven till PKR måste GIC emellertid fortsätta att komplettera det produktkartotek som funnits vid GIC sedan drygt 20 år och som fortlöpande byggs ut. Detta produktkartotek (f n 25-30 000 dokument) är baserat på information som tillställts GIC på frivillig väg och på det villkoret att informationen hanteras konfidentiellt och endast utgör underlag för bedömning i en akut förgiftningssituation. Då GIC:s personalresurser f. n. till stor del åtgår till telefonrådgivningen vore det logiskt att även GIC erhåller nödvändiga personella resursförstärkningar för fortsatt kartoteksvård och kartoteksuppbyggnad.

5.1.21 Apoteksbolaget: Apoteksbolaget tillstyrker den fortsatta utbyggnaden av produktregistret. Vi vill dock erinra om att det i bolagets sortiment finns en mängd råvaror där vanlig kemisk identitet inte kan anges. Detta gäller naturprodukter och naturberedningar, där hundratals olika kemiska föreningar kan ingå i varierande sammansättning. För dessa produkter måste andra metoder att definiera accepteras, som t.ex. det använda trivialnamnet.

5.1.22 Länsstyrelsen i Östergötlands län: Frågor avseende yttre miljö har endast översiktligt berörts. Kemikommisionen föreslår att deklara-tions-skyldighet för miljöfarliga produkter införs när för deklara-tions-sändamål lämpade kriterier föreligger. Lämpliga kriterier för miljöeffekter kan enligt länsstyrelsens uppfattning exempelvis vara kemisk och biologisk nedbryt-barhet samt ackumulerbarhet.

Kunskaperna om kemikaliers påverkan på yttre miljö är i många fall klart bristfälliga. Länsstyrelsen finner det därför angeläget att krav på sådan information ställs och att produktregistret kompletteras i detta avse-ende och i den utsträckning som sådana undersökningar genomförts. I annat fall bör det framgå att eventuella miljöeffekter inte utretts.

5.1.23 Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen är i princip positiv till ett ämnesregister i enlighet med kommissionens förslag. Vidare tillstyrkes förslaget att deklara-tionsskyldighet införes för miljöfarliga produkter så snart för deklara-tions-sändamål lämpade kriterier för bedömning av miljöfar-lighet föreligger.

Vid en hälso- och miljöriskbedömning måste emellertid kända fakta om en produkt eller ämne värderas i varje enskild situation. Produktregistret ger efter föreslagen utbyggnad en del av dessa bakgrundsfakta. Men enbart fakta om produkter och enskilda ämnen räcker inte i alla situationer. Kunskaper och erfarenheter måste till. Den toxikologiska informationsser-vicen är värdefull i detta sammanhang. Vid sidan om produktregistret borde därför ett register byggas upp som ger upplysningar i sammandrag om kunskaper och erfarenheter beträffande bl. a. fysikalisk-kemiska egen-skaper, toxicitet, cancer och mutationsframkallande egenskaper, hygienis-ka gränsvärden, halter i den yttre miljön, analysmetoder etc.

5.1.24 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Kemikalieinspektionen föreslås föra ett register med uppgift om kemiska produkter som förekommer i Sverige. Registret bör snarast kompletteras enligt kemikommis-sions förslag så att ett ämnes hälso- och miljöfarlighet framgår dvs. hur tillverkarna bedömt och vetenskapligt utvärderat sin produkt.

5.1.25 Länsstyrelsen i Värmlands län: Utbyggnaden av produktregistret bör, enligt länsstyrelsens mening, i första hand ske genom att den redan

beslutade tredje utbyggnadsetappen kompletteras med en deklarerings-skyldighet för *miljöfarliga* produkter i enlighet med utredningens förslag. Däremot torde beslut om en ytterligare utbyggnad med en fjärde etapp kunna anstå, främst sett ur kostnads/nyttosynpunkt, tills dess erfarenhet vunnits från den tredje etappen.

5.1.26 Länsstyrelsen i Norrbottens län: Länsstyrelsen anser inledningsvis att det är viktigt att det med betydande resurser uppbyggda produktregistret nu används som underlag för att få till stånd ett register som effektivare kan användas för miljö- och arbetarskyddstillsyn i vårt samhälle. Det är viktigt att alla ämnen som bedöms vara hälso- och miljöfarliga i produkterna finns med i ett sådant register. Om en produkt ska tillhandahållas för människor i vårt samhälle kan det inte vara rimligt att bestämmelser om sekretess- och datasäkerhet omöjliggör information om dess innehåll med risk för skadeverkningar för användaren. Registret bör kunna byggas upp så att sekretess och datasäkerheten kan garanteras i samma utsträckning som finns på andra områden och register i samhället. Om dessa garantier inte räcker för importörer och utländska leverantörer och vissa produkter med anledning härav skulle undandras den svenska marknaden får vi godta detta om inte speciella skäl i enstaka fall skulle motivera undantag.

Med kännedom om den oerhört rikliga floran av produkter på marknaden torde det vara ofrånkomligt att man förr eller senare skaffar sig information om deras innehåll. Givetvis måste målsättningen i framtiden vara ett relativt komplett registerinnehåll men detta får dock inte innebära sådana arbetsinsatser i uppbyggnadsskedet att registret nu inte kan förses med information om de farliga ämnena. Det beslutade genomförandet av etapp 3 innebär dock endast att hälsofarliga men inte miljöfarliga ämnen kommer att finnas i registret vilket länsstyrelsen som tillsynsmyndighet i miljöfrågor anser beklagligt. En utbyggnad av etapp 4 är därför enligt länsstyrelsens uppfattning angelägen för en fullständig överblick över kemiska ämnens förekomst i hela samhället.

Sammanfattningsvis ställer sig länsstyrelsen positiv till att etapp 4 i produktregistret genomförs enligt delbetänkandets förslag med deklarerings-skyldighet även för miljöfarliga produkter så snart kriterier för bedömningar av miljöfarligheten föreligger.

5.1.27 Svenska kommunförbundet: Styrelsen anser det väsentligt att produktregistret byggs ut så att det kommer att omfatta även uppgifter om miljöfarliga produkter. Från kommunal tillsynssynpunkt är det enligt styrelsens mening värdefullt att den föreslagna fjärde etappen i registeruppbyggnaden utformas som en ämnesdeklaration. Det är enligt styrelsens uppfattning härvid nödvändigt att den kemiska identiteten hos deklarerade ämnen anges. Att uppgiftsskyldigheten till produktregistret utökas till att

omfatta även handelsagenter i Sverige för utländska leverantörer är enligt styrelsens mening betydelsefullt bl. a. för att underlätta uppgiftsinsamlingen. Styrelsen tillstyrker således kommissionens förslag i dessa delar.

5.1.28 Kooperativa förbundet: KF anser att det är nödvändigt med ett produktregister som innehåller för myndigheterna nödvändiga data samt att det är av betydelse att samla alla uppgifter gällande kemisk produktkontroll på en myndighet.

KF anser att man bör avvakta med den föreslagna fjärde etappen av registrets utbyggnad. En utvärdering av hur stor information myndigheterna kan få genom den pågående kompletteringen i steg tre bör först ske. Dessutom anser KF att det finns möjlighet att infoga tillverkare/importörers deklaration av samtliga i en produkt ingående ämnen på frivillig väg redan nu.

Grupper av kemiska produkter som är särskilt viktiga för vissa yrkeskategorier eller konsumenter kan prioriteras till ämnesdeklaration i detta tredje steg.

Allt eftersom kraven förändras och nya kunskaper om skilda produkter nås begär myndigheterna in fullständiga uppgifter från de produktansvariga. Detta kan vara en väg att möjliggöra en successiv uppbyggnad av produktregistret.

5.1.29 Landsorganisationen i Sverige: LO har erfarenhet av alla de problem som är förenade med uppbyggandet av ett produktregister med hög ambitionsnivå under en lång följd av år.

Förutom tillsynsmyndigheternas behov, har LO hela tiden hävdat arbetsplatsernas behov av ett produktregister.

Därför har LO krävt ett produktregister där alla produkter införs med fullständig innehållsdeklaration. Vi har också hävdat ett krav på tillgänglighet så att också ansvariga instanser i arbetslivet som t.ex. fackliga organisationer, företagshälsovård, huvudskyddsombud m. fl. ges möjlighet att vid påkommande behov snabbt kunna få fram fullständiga produktdeklarationer som underlag för bedömningar av produktval, hanteringsföreskrifter m. m.

Under de cirka 10 år som arbetet med uppbyggnaden av produktregister pågått inom produktkontrollnämnden har det blivit allt mer uppenbart att det rått starka motsättningar mellan sådana krav som LO företrätt och de krav på sekretess som hävdats från industrin såväl nationellt som internationellt. Sekretesslagstiftningens utformning spelar också en avgörande roll härvidlag.

Allt sammantaget har det inneburit att LO tvingats konstatera att många hinder fortfarande återstår om man ska kunna förverkliga ett produktregister med den ambitionsnivå som LO eftersträvar.

Även Kemikommisionens betänkande beskriver dessa problem och konstaterar att det för närvarande inte är en rimlig målsättning att inom en begränsad tid bygga upp ett fullständigt register med kompletta sammansättningsuppgifter för samtliga produkter.

I denna situation, då man måste besluta sig för om man ska söka nå det bästa möjliga men med acceptering av en mycket lång tidsförskjutning, eller att åstadkomma förbättrade – men ej ideala – förhållanden som kan förverkligas på kort tid – har man valt det senare handlingsalternativet.

LO anser att Kemikommisionens förslag om uppbyggandet av ett ämnesregister är en sådan lösning som bidrar till att närma sig de krav på ett produktregister som ställs när det gäller de ansvariga myndigheternas behov. Det fyller emellertid ej de krav som LO hävdar, nämligen behovet av ett fullständigt produktregister med full insyn, tillgänglighet och information för de anställda och deras organisationer.

LO konstaterar att den lösning som enligt Kemikommisionens förslag ska komma till stånd, inte hindrar att man på längre sikt eftersträvar att bygga upp ett fullständigt produktregister i enlighet med LOs krav.

Under tiden kan man – som Kemikommisionen också påpekar – kombinera ett ämnesregister med fullständiga produktdeklarationer inom prioriterade produktgrupper.

LO har den uppfattningen att en öppenhet från industrins sida vad gäller fullständig deklaration av produkters innehåll kommer att bli ett allt starkare försäljningsargument ju mer riskmedvetna företagen och deras anställda blir i framtiden. Sannolikt kommer den andel av produktsortimentet där man kräver sekretess att bli allt mindre. Tiden kommer att verka för en allt större öppenhet från industrins sida.

Kemikommisionens förslag om ett ämnesregister måste enbart ses som ett steg på vägen mot ett fullständigt och öppet produktregister.

5.1.30 Lantbrukarnas riksförbund: – – – avstyrker LRF bestämt även förslaget om utbyggnad av produktregistret i en s. k. fjärde etapp i form av ämnesdeklaration. Risken är uppenbar att man drunknar i uppgifter på produktkontrollbyrå utan möjlighet att sortera ut vad som är väsentligt. Produktkontrollen bör istället fullfölja den s. k. tredje etappen inklusive fullständig ämnesdeklaration av vissa angelägna produktgrupper innan en ytterligare utbyggnad aktualiseras.

5.1.31 Svenska arbetsgivareföreningen: I delbetänkandet föreslås en utbyggnad av produktregistret med ett fjärde steg till ett ämnesregister. SAF motsätter sig bestämt detta förslag. Som redan framhållits under rubriken ”Behovsanalys” är det högst olämpligt att redan nu besluta om utbyggnad med ett fjärde steg innan verkningarna av olika aktiviteter, varav främst produktregistrets nyligen införda tredje steg, hunnit att utvärderas. Avgörande för ett införande av ett fjärde steg måste vara en analys av kvar-

stående behov i relation till de kostnader som är förknippade med ett genomförande och den nytta som kan vinnas.

SAF har i tidigare remissyttrande ställt sig avvisande till kemikommisionens förslag till utbyggnad av produktregistret med en etapp 4 som avses få form av ett ämnesregister. Det är i detta sammanhang väsentligt att utbyggnaden av ett svenskt produktregister så långt möjligt harmoniseras med de register som finns i andra länder, främst EG.

Näringslivets huvudorganisationer i samarbete med Företagens Uppgiftslämnardelegation kommer därför att under december 1984 utarbeta ett förslag till lämplig utformning av ett informationssystem om kemiska produkter som helt harmoniseras med det system som gäller för såväl produkter som ämnen inom EG.

5.1.32 Sveriges grossistförbund: Den redovisning kommissionen gjort om produktregistret, historik och alternativa metoder anser vi utomordentlig. Behovsanalysen finner vi inte lika verklighetsförankrad och förslaget att komplettera nu genomförda, pågående och planerade steg med ett ämnesregister synnerligen opraktiskt.

Man kan ställa sig tre frågor, nämligen:

Vad skulle ämnesregistret vara bra för?

Hur skulle slutprodukten se ut med den metodik som föreslås?

Vilka alternativ finns?

Ämnesregistret behövs, enligt Kemikommisionens förslag, för att genomföra förhandsgranskning av ämnen som användes, anmälts i EG men inte finns i Sverige. Man kan förutsätta att ämnens biologiska effekter, effekter på människa och miljö bör vara likartade i Sverige såväl som i övriga Europa. Sannolikt har man samma önskemål att skydda hälsa och miljö där som här, varför behovet av en svensk särkontroll förefaller svärförståelig. Dessutom är resurserna för bedömning av kemiska ämnen små och, som också framhållits, behovet av internationellt samarbete stort. Att vi här skulle kunna genomföra något annat än en mycket "ytlig" genomgång förefaller icke troligt.

Dessutom innebär de beslut om uppbyggnad av produktregistret, steg 1, 2 och steg 3 som redan tagits, att vi redan delvis har byggt upp/bygger upp ett ämnesregister för de hälsofarliga ämnena. Vad som på sikt kommer att saknas i det "svenska" ämnesregistret är de *icke* hälso- eller miljöfarliga ämnena som ingår i beredningar. Vi finner det mindre angeläget att lägga ner förhållandevis stora resurser på att ta in uppgifter om relativt sett harmlösa ämnen då resurserna kan användas på mer angelägna områden.

Det är mycket arbetskrävande för utländska företag att gå igenom hela sina produktsortiment och med hjälp av historiska data ta fram listor över de produkter man sålt och som gått till Sverige. Man måste sedan efter en sådan stor genomgång ta reda på vilka ämnen dessa produkter innehållit, recepten förändras då och då, och sedan rensa alla ämnen som förekom-

mer flera gånger. Eftersom listorna icke av svenska företag eller myndigheter kan kontrolleras är det inte osannolikt att slutprodukten, dvs. en telefonkatalog med storleksordningen 30-50 000 ämnen som måste utarbetas, kommer att vara mycket lika den som EG 1986 kommer att publicera.

Kostnaden för ett ämnesregister kommer säkert innan det finns framme i slutet av 80-talet att belöpa sig, för näringsliv och myndigheter, på uppemot ett 100-tal miljoner.

Alternativt lär Sverige 1987 kunna köpa EGs lista för enligt uppgift 8 500 kronor.

Med hänsyn till ovan anförda anser vi att man ifrån svensk sida skall avstå ifrån att göra ett *eget* ämnesregister och istället ägna resurserna åt att arbeta med och uppdatera redan beslutade steg 1 och 3.

5.1.33 Sveriges industriförbund: Utredningen har till uppgift att med förtur utreda hur den fortsatta uppbyggnaden av produktregistret lämpligen skall ske i den s. k. fjärde etappen. Industriförbundet kan ansluta sig till Kommissionens bedömning att det inte är realistiskt att inom begränsad tid bygga upp ett fullständigt produktregister med kompletta sammansättningsuppgifter för samtliga produkter på den svenska marknaden. Utredningen föreslår därför, att den fortsatta uppbyggnaden av produktregistret skall ske i form av en ämnesvis deklARATION, som i princip omfattar alla ämnen som ingår i kemiska produkter.

Dessa förhållanden skall ställas mot det faktum, att produktregistrets etapp 2 och etapp 3, som ju befinner sig under uppbyggnad, tillsammans redan ger underlaget för ett ämnesregister. Kommissionens förslag vad avser ämnesregister tillför således endast i mycket ringa omfattning någon ny information, trots betydande kostnader för företag och staten.

I den mån det över huvud anses lämpligt med ett produktregister är det enligt Förbundets mening väsentligt för produktkontrollen att tillgängliga resurser satsas på en uppdatering av produktregistrets etapp 3. Eftersom nu pågående arbete med denna etapp grundar sig på den äldre klassificeringen och märkningen av hälsofarliga produkter är överensstämmelsen mellan registrets uppgifter och marknadens produkter dålig.

Med hänsyn till ovan anförda svagheter hos produktregistret och hittillsvarande erfarenheter av dess bristande effektivitet föreslår Industriförbundet att andra vägar än kombinationen produkt- och ämnesregister prövas. Målet bör vara att få en såväl effektiv som praktiskt användbar produktkontroll samt ett tillräckligt sekretesskydd för i systemet lagrad information.

Ett sådant alternativ är enligt Förbundets mening ett ämnesbaserat register enligt EG-modell, kombinerat med internationellt harmoniserade dokumentationskrav för nya ämnen. För att möjliggöra ett ställningstagande i denna riktning anser vi det absolut nödvändigt, att Kommissionen skaffar sig en uppfattning om relationen mellan kostnader och nytta av tänkbara registeralternativ.

I övrigt hänvisar vi till vad som anförts i yttrandena från Sveriges Kemiska Industrikontor och Företagens Uppgiftslämnardelegation, speciellt vad gäller sekretessfrågorna och EGs ämnesregister.

5.1.34 Tjänstemännens centralorganisation: Kemikommisionen föreslår att produktregistret kompletteras genom att en deklarationsskyldighet införs för miljöfarliga produkter så snart kriterier för att bedöma miljöfarlighet föreligger. Kommissionen föreslår vidare en fjärde etapp i registeruppbyggnaden. Denna utformas som en ämnesdeklaration. Förslaget innebär att sådana ämnen skall deklareraras som inte deklarerats i den tredje etappen. Kemisk identitet skall redovisas men det behöver inte anges i vilka produkter de olika ämnena ingår. — — — TCO tillstyrker förslagen.

5.1.35 Svenska kemiingenjörers riksförening: SKR finner därför inte att tidpunkten är inne att nu ta ställning till en utbyggnad av produktregistret med ett ämnesregister i en etapp 4. Många faktorer talar för att en sådan utbyggnad är förenad med så stora praktiska problem och kostnader för näringslivet utan att ge några väsentliga fördelar.

5.1.36 Sveriges kemiska industrikontor: — — — anser — — —

- att utredningens uppfattning om de praktiska svårigheterna att bygga upp ett fullständigt produktregister med kompletta sammansättningsuppgifter för samtliga produkter är välgrundad,
- att utredningens förslag om ett ämnesregister i princip överensstämmer med vad Kemikontoret förordat i stället för ett fullständigt produktregister,
- att på senare tid tillkommit en rad nya faktorer av intresse för produktkontrollen som borde göra ett ytterligare utbyggt ämnesregister mindre befogat,
- att bland dessa faktorer särskilt kan nämnas pågående tredje etapp i uppbyggnaden av registret, vilket tillsammans med etapp 2 — även ger underlag för ett ämnesregister över dels hälsofarliga ämnen ingående i beredningar, dels ämnen (oavsett ev. hälso- eller miljöfara) när de tillverkas eller importeras som sådana,
- att det är lämpligt att först uppdatera denna etapp tre med hänsyn till det nya märkningssystem för hälsofarliga ämnen och produkter som näringslivet nu genomför,
- att en sådan uppdatering av tredje etappen är nödvändig för att uppgifter i registret om hälsofarliga (senare även miljöfarliga) ämnen och produkter jämte deras märkning skall stämma med förhållandena på marknaden,
- att det må erinras om att Produktkontrollnämnden nyligen föreskrivit att alla hälsofarliga varor för yrkesmässigt bruk skall vara åtföljda av ett ifyllt varuinformationsblad,

- att bl. a. Kemikontoret söker verka för att sådana varuinformationsblad åtföljer även varor som bedöms som icke-hälsosofarliga,
- att det med hänsyn härtill förefaller motiverat att först utvärdera det material som på ovan angivna sätt kommer fram och praktiskt pröva det i tillsynsarbetet innan frågan tas upp om att eventuellt gå vidare med utbyggnaden av ett register som omfattar icke-hälsosofarliga och icke-miljöfarliga ämnen vilka ingår i beredningar,
- att en sådan inställning ter sig desto mer välgrundad som utredningens delbetänkande ej innehåller ett tillräckligt underlag för en avvägning kostnad/nytta av ett ämnesregister för icke-hälsosofarliga och icke-miljöfarliga ämnen ingående i beredningar,
- att tidpunkten således nu ej är lämplig att ta ställning till en utbyggnad av registret med en etapp 4.

5.1.37 Företagens uppgiftslämnardelegation: Sammanfattningsvis anser delegationen

- att kemikommisionen inte visat att förhållandena i Sverige är sådana att de motiverar ett fjärde registersteg
- att kemikommisionen inte visat vilken nytta förslaget har ställt i relation till uppgiftslämnarnas kostnader och förmåga att lämna uppgifter
- att harmonisering med EG utgör det enda ur uppgiftslämnarsynpunkt acceptabla, kompletterad med utökade statistiska insamlingar och effektiva tillsynsinsamlingar utan användande av ADB. En harmonisering med EG är det enda som får överlevnad i praktiken
- att en analys av det europeiska systemets tillämpbarhet i Sverige bör ske innan ställning tas till kommissionens förslag
- att om ett produktregister anses befogat, detta koncentreras till hälso- och miljöfarliga varor.

5.2 Sekretessfrågor m. m.

5.2.1 Justitiekanslern: – – – I avsnitt 4.6.5 diskuterar kemikommisionen om det finns skäl att i enlighet med önskemål från företrädare för näringslivet införa omvänt skaderekvisit vid prövning av om en uppgift i produktregistret omfattas av sekretess. Jag delar kemikommisionens uppfattning att den nu gällande regleringen av sekretessen på detta område får anses innebära ett tillräckligt skydd för affärs- och tillverkningshemligheter och anser därför att en ändring av skaderekvisitet f.n. inte är motiverad. Också kommissionens bedömning att sådan ändring av sekretesslagen att t. ex. skyddsombud eller fackliga organisationer ges en särställning bland enskilda som efterfrågar uppgifter från produktregistret inte bör ske nu är enligt min mening riktig. Önskemålen om särbehandling torde som kommissionen framhållit kunna tillgodoses genom att 14 kap. 9 § sekretesslagen tillämpas. Kommissionens förslag om begränsning av meddelarfriheten i

fråga om sådana uppgifter som hänför sig till produktregistret och omfattas av sekretess föranleder ingen erinran från min sida.

5.2.2 Socialstyrelsen: Socialstyrelsen vill — — — understryka vikten av att informationen i produktregistret vid behov görs lättåtkomlig för berörda tillsynsmyndigheter, till vilka

- utöver de av kommissionen angivna myndigheterna, naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen och giftinformationscentralen
- också hör bl. a. planverket och socialstyrelsen som har att ta ställning till hälsofarligheten hos bl. a. vissa byggnadsmaterial.

5.2.3 Generaltullstyrelsen: — — — tullverket har stort behov av att få tillgång till uppgifter ur detta register. I delbetänkandet har tullverkets funktion som tillsynsmyndighet och som räddningsorgan och därmed sammanhängande behov av tillgång till registret inte behandlats (sid 134-135). Till de myndigheter som bör ges möjlighet till terminaltillgång till lämpliga delar av registret bör därför fogas tullverket (sid 25). Informationsutbyte av sekretessbelagda uppgifter torde kunna ske enligt specialmotiveringen till 14 kap. 3 § SekrL. mellan myndigheter som har närbesläktade funktioner och som båda har rättslig befogenhet att direkt fordra in de utväxlade uppgifterna (sid 100).

Tullverket bör även vara representerat i det särskilda samrådsorgan som föreslås bli inrättat för att förenkla samrådet mellan olika intressenter till information i produktregistret (sid 133).

5.2.4 Konsumentverket: Konsumentverket tillstyrker förslaget om ett särskilt *samrådsorgan* som i första hand skall behandla principiella frågor rörande datasäkerhet och sekretess (sid 133). Konsumentverket förutsätter att verket kan få fram uppgifter om hälso- och miljöfarliga produkter via de myndigheter som enligt förslaget kommer att få direkt tillgång till registret (AMS, SNV, GIC).

5.2.5 Livsmedelsverket: I arbetet med toxikologisk riskbedömning möter verket ofta stora svårigheter att erhålla nödvändig information om produkters kemiska sammansättning och halter. Ofta kan uppgiftslämnaren (importören/tillverkaren) endast ge information om handelsnamn utan att kunna ange kemiska komponenter. Dessa problem gäller såväl material i kontakt med livsmedel som produkter, vilka används i livsmedelshanteringen utan att avses komma i direkt beröring med livsmedlet (t. ex. smörjmedel, rengöringsmedel m. m.). Verket har också erfarenhet av att begärda uppgifter av ovan nämnda slag inte delges myndigheten när uppgiftslämnaren befärar att sekretesskyddet för informationsmaterialet inte är tillfredsställande garanterat. Kommissionens överväganden och förslag i dessa avsnitt är därför av intresse för verket.

5.2.6 Arbetarskyddsstyrelsen: Styrelsen noterar med tillfredsställelse förslaget att styrelsen skall ha terminalåtkomst till produktregistret. De uppgifter som myndigheterna har tillgång till borde dock klart framgå av författningstexten på sid. 20 (02 §). Styrelsen bör ha i princip obegränsad tillgång, som möjliggör såväl uttag beträffande enskilda produkter som olika bearbetningar av materialet. Sekretessaspekten får tillgodoses genom interna regler om vilka befattningshavare som kan fatta beslut om registeruttag. Även yrkesinspektionen har behov av direkt information från registret. Här kan dock åtkomsten begränsas till data om enskild produkt. Rätten till uttag kan begränsas till innehavaren av den vid varje yrkesinspektionsdistrikt befintliga befattningen som kemist. Denna kemist är distriktets specialist på kemiska arbetsmiljöfrågor och har också samordningsansvar för produktkontrollfrågor inom distriktet.

5.2.7 Kammarrätten i Göteborg: Intresset av att kunna hemlighålla uppgifter i allmänna handlingar har lett till ett komplicerat regelverk om sekretess. Inte minst har regleringen av sekretess mellan myndigheter blivit svåröverskådlig. Betänkandet innehåller förslag som berör detta område av sekretessen. Kommissionens förslag till ändringar i sekretessbestämmelserna är inte invändningsfria. Kammarrätten kommer att behandla sekretessavsnittet med därtill hörande frågor enligt följande. Inledningsvis kommenteras kommissionens tankegångar om skaderekvisitet i vissa sekretessbestämmelser som är av betydelse för registerhanteringen. I anslutning därtill tar kammarrätten upp frågor som rör det material som ligger till grund för produktregistret. Därefter kommenteras de regler som gäller för de myndigheter som närmast berörs av förslaget, naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen och giftinformationscentralen, eftersom dessa föreslås få tillgång till registret via en terminal. Det förslag som rör den s.k. meddelarfriheten kommenteras och avslutningsvis berörs vissa speciella frågor.

Kommissionen nämner (s. 102) de sekretessregler som gäller för verksamheten vid de myndigheter som utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av LHMV, nämligen 8 kap. 6 § SekrL när det gäller naturvårdsverket och 8 kap. 2 § SekrL såvitt avser arbetarskyddsstyrelsen. Det bör redan här uppmärksammas att sistnämnda bestämmelse endast gäller i ärende enligt lagen om arbetsmiljön. Båda paragraferna innehåller ett s. k. rakt skaderekvisit.

Kommissionen föreslår att det raka skaderekvisitet bibehålls. Kammarrätten anser att det finns goda grunder för detta. De sekretessbestämmelser som reglerar tillsynsverksamhet synes i allmänhet innehålla ett rakt skaderekvisit. Det finns inte, trots propåer härom, tillräckliga skäl att gå ifrån detta när det gäller tillsynen av efterlevnaden av LHMV. Kommissionen har i detta sammanhang (s. 130) angett att både frågan om vem som begär att få ut en uppgift och ändamålet med begäran får betydelse vid

skadeprövningen. Det bör framhållas att det raka skaderekvisitet innebär att tillämparen kan göra sin bedömning inom ganska vida ramar. Avsikten är att skadebedömningen i dessa fall i huvudsak skall göras med utgångspunkt i själva uppgiften. Detta innebär att frågan huruvida sekretess gäller eller inte i första hand inte behöver knytas till en skadebedömning i det enskilda fallet. Avgörande är i stället om uppgiften som sådan är av den arten att ett utlämnade typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som skall skyddas genom bestämmelsen (prop. 1979/80: 2 Del A s. 80). Att förhållandet är det motsatta med det omvända skaderekvisitet framgår av propositionen (s. 82). Vid skadeprövningen med det raka skaderekvisitet får frågan om vem som begär att få ut en uppgift och ändamålet härmed betydelse närmast för myndighetens möjlighet och skyldighet att ställa förbehåll. Kammarrätten delar kommissionens bedömning att det genom förekomsten av förbehållsinstitutet saknas skäl att i detta sammanhang till skapa en särställning för vissa enskilda.

Som ovan berörts gäller sekretess enligt 8 kap 6 § SekrL i verksamheten hos naturvårdsverket, som enligt 58 § kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor utövar central tillsyn över efterlevnaden av LHMV. Kommissionen föreslår att registerenheten skall vara en självständig verksamhetsgren inom naturvårdsverket. Kammarrätten har inga invändningar mot detta förslag.

Registreringen av uppgifter föregås av en anmälan eller deklaration till registerenheten. Av betänkandet framgår att dessa handlingar skall förvaras där. Det sägs emellertid inte hur länge. Det saknas över huvud taget uttalande om hur dessa handlingar skall hanteras. Anmälningar och deklarationer är allmänna handlingar. De omfattas således av kravet på registrering enligt 15 kap. SekrL. Det bör uppmärksammas att en begäran om att få ta del av allmän handling således kan avse både registret och det underliggande materialet. Såvitt kammarrätten kan bedöma kan uppgifter som överförts till registret i kodifierad form finnas i klartext i anmälningen eller deklarationen (se s. 137). Mot denna bakgrund är det angeläget att nog klarlägga hur registerenheten skall hantera dessa handlingar.

Eftersom förandet av produktregistret är ett led i tillsynsverksamheten enligt LHMV, blir bestämmelsen i 8 kap. 6 § SekrL primärt gällande både för registerenheten och naturvårdsverket i övrigt eller den "verksamhetsgren" inom naturvårdsverket som handhar tillsynen enligt LHMV. Reglerna om överföring av sekretess mellan registerenheten och den del inom naturvårdsverket som utövar tillsynen blir inte aktuella. Mot denna bakgrund är uttalandet i betänkandet (s. 133) – att reglerna i 1 kap. 5 § SekrL om överföring av sekretess mellan myndigheter kommer att gälla i förhållandet mellan registerenheten och andra verksamhetsgrenar – svårförståeligt. Den åberopade bestämmelsen handlar för övrigt inte om överföring av sekretess mellan myndigheter. Här bör erinras om att regler om generell överföring av sekretess saknas. Bestämmelserna i 13 kap. SekrL avser

inte, vilket kommissionen påpekat, den tillsyn som här avses. Någon särregel om överföring av sekretess för uppgifter i produktregistret finns inte.

Tillsammans med naturvårdsverket utövar arbetarskyddsstyrelsen den centrala tillsynen över efterlevnaden av LHMV. Som ovan angetts gäller sekretess enligt 8 kap. 2 § SekrL för uppgift i ärende enligt lagstiftning om arbetsmiljön. Till lagstiftningen om arbetsmiljön hör emellertid inte LHMV (se Corell m. fl.: Sekretesslagen, s. 192). Om uppgifter i produktregistret förekommer hos arbetarskyddsstyrelsen i ett arbetsmiljöärende blir bestämmelsen i 8 kap. 2 § SekrL tillämplig. Om uppgifter skulle förekomma hos denna myndighet i annat sammanhang än i ett arbetsmiljöärende, inställer sig frågan om sekretess gäller enligt 8 kap. 6 § SekrL. Frågan blir betydelsefull om förslaget att låta styrelsen ta del av registret via en terminal genomförs. Enligt ordalydelsen i 8 kap. 6 § SekrL jämförd med 2 § i sekretessförordningen jämte bilagan punkt 52 synes sekretessen primärt kunna gälla även för de uppgifter i registret som finns hos arbetarskyddsstyrelsen och som inte tillhör ett ärende om arbetsmiljön.

Den tredje myndigheten som är av betydelse i sammanhanget är giftinformationscentralen. Enligt 8 kap. 12 § SekrL gäller sekretess för sådan uppgift om viss varas tillverkning eller innehåll, som har lämnats till centralen för att användas som upplysning om eller underlag för behandling eller annan liknande åtgärd. Om giftinformationscentralen skulle få tillgång till uppgifter från registret vilka inte skall användas för det ändamål som anges i paragrafen, blir uppgifterna offentliga där. Någon annan bestämmelse som innebär att sekretess primärt gäller för sådana uppgifter finns nämligen inte och som tidigare berörts förs sekretessen inte över från registerenheten till giftinformationscentralen. Kommissionen synes inte ha beaktat detta utan har uppenbarligen utgått ifrån att nya bestämmelser i en förordning, som föreslås ersätta kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor, skall förhindra att inga andra uppgifter från registret skall komma centralen till del via terminalen än de som avser visst ändamål.

Kommissionen har framfört goda skäl för att låta naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen och giftinformationscentralen få del av uppgifter från produktregistret via en terminal. Det finns således inga invändningar mot förslaget som sådant. En sådan möjlighet skall, såsom framgår av förarbetena till SekrL, regleras i en författning. Kommissionen har därför i 02 § i det förut nämnda utkastet föreslagit följande bestämmelse. "Produktkontrollmyndigheten skall för de ändamål och i den utsträckning som anges nedan på begäran lämna följande myndigheter uppgifter. Myndigheterna får därvid ha terminalåtkomst till registret". Genom förslaget införs således en skyldighet för registerenheten att lämna vissa uppgifter till berörda myndigheter. En sådan bestämmelse upphäver enligt 14 kap. 1 § SekrL det hinder som sekretessen innebär när det gäller att lämna ut uppgifter till myndigheten och den intresseavvägning som är föreskriven i

14 kap. 3 § SekrL (den s. k. generalklausulen) behöver ej ske. Som framgår av specialmotiveringen kan uppgifter, som inte avses i utkastet, lämnas ut med stöd av generalklausulen.

Den skyldighet som avses i 14 kap. 1 § SekrL innebär att myndigheten också på eget initiativ får lämna ut uppgifter. Kammarrätten anser därför att skyldigheten att lämna ut uppgifter inte skall göras beroende av en uttrycklig begäran. Den servicefunktion som varje myndighet har att på begäran lämna ut uppgifter ur allmänna handlingar till andra myndigheter regleras i 15 kap. 5 § SekrL.

Skyldigheten att lämna ut uppgifter har begränsats till vissa uppgifter. Något hinder mot en sådan begränsning föreligger inte. Vidare har föreslagits att utlämnandet endast skall ske för visst ändamål. Eftersom uppgifterna är tillgängliga via en terminal, är det den mottagande myndigheten/verksamhetsgrenen som uppenbarligen avgör om uppgifter skall tas fram eller ej. Tas uppgiften fram för annat ändamål, skulle alltså sekretessen upphöra. Kammarrätten vill därför rikta bestämda invändningar mot den föreslagna begränsningen.

Enligt reglerna i TF har envar rätt att ta del av allmänna handlingar såvida inte hinder möter ur sekretessynpunkt. En sådan begäran skall riktas till den myndighet som förvarar handlingen. Produktregistret är en allmän handling. Genom att låta andra myndigheter eller verksamhetsgrenar ha tillgång till registret via terminal, låt vara i begränsad omfattning, anses registret i denna del förvarad även hos dessa myndigheter eller verksamhetsgrenar. Den enskilde har alltså möjlighet att rikta sin begäran om att få ta del av registret till vilken som helst av dem. Myndigheten eller verksamhetsgrenen som skall pröva en sådan begäran kan som grund för avslag inte åberopa att registret finns tillgängligt endast för visst ändamål. Prövning skall ske om samtliga de uppgifter i registret som myndigheten/verksamhetsgrenen faktiskt har tillgång till och som begärs utlämnade är underkastade sekretess. Mot denna bakgrund anser kammarrätten att en regel om skyldighet att lämna ut vissa uppgifter inte kan knytas till visst ändamål när den mottagande myndigheten eller verksamhetsgrenen genom teknisk apparatur faktiskt har tillgång till fler uppgifter i registret.

Kammarrätten anser således att en sådan skyldighet att lämna ut uppgifter till annan myndighet som avses i 14 kap. 1 § SekrL inte kan inskränkas till visst ändamål på sätt som föreslås. Konsekvensen av detta skulle då bli, i vart fall för giftinformationscentralens del, att de uppgifter som finns tillgängliga hos centralen utan att de behövs för det ändamål som avses i 8 kap. 12 § SekrL blir offentliga. För att förhindra detta måste ändringar vidtas i denna bestämmelse. Hur förhållandet blir för arbetarskyddsstyrelsens del är som ovan berörts något osäkrare. I den mån bestämmelsen i 8 kap. 6 § SekrL inte skulle vara tillämplig på de uppgifter som inte tillhör ett ärende om arbetsmiljö, bör motsvarande ändring göras i 8 kap. 2 § SekrL.

Kommissionen har vidare föreslagit att den s. k. meddelarfriheten begränsas när tystnadsplikt följer av 8 kap. 6 § första stycket 1 SekrL såvitt avser uppgift som hänför sig till det produktregister som förs med stöd av LHMV. De skäl som framförts för en sådan inskränkning är väl underbyggda. Den föreslagna lydelsen av lagtexten kan emellertid diskuteras. De uppgifter som avses är sådana som hänför sig till produktregistret. Det är tveksamt om denna formulering täcker de uppgifter som finns i anmälningar och deklarationer även om dessa handlingar utgör underlag för registreringen. Det kan inte vara avsikten att ha en regel för en uppgift när den finns i registret och en annan regel för samma uppgift i en anmälan eller deklaration.

Som ovan anmärkts bör, om sekretess gäller för uppgift i registret, sekretessen bibehållas även då uppgiften förvaras utanför registret. I konsekvens härmed bör inskränkningen i meddelarfriheten gälla en registeruppgift, oavsett var den finns. För uppgifter hos giftinformationscentralen och för vilka sekretess gäller enligt 8 kap. 12 § SekrL är meddelarfriheten redan inskränkt. När det gäller arbetarskyddsstyrelsen kan sekretess gälla enligt 8 kap. 2 § SekrL. När tystnadsplikt följer av denna bestämmelse råder meddelarfrihet. Kamarrätten kan inte se några bärande skäl för att inte även här inskränka meddelarfriheten.

I betänkandet föreslås att ett samrådsorgan inrättas med uppgift att behandla frågor av mer principiell karaktär om datasäkerhet och sekretess. Kamarrätten inser att det finns behov av ett sådant organ. Förslaget ger dock anledning till vissa reflektioner. Det är myndigheten som skall pröva om en allmän handling kan lämnas ut till en enskild eller om en uppgift kan lämnas till en annan myndighet. Avgörandet vid skadeprövningen är om uppgiften som sådan är av den arten att ett utlämnade typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som skall skyddas genom bestämmelsen. För denna bedömning kan ett samrådsorgan vara av värde. Detta får emellertid inte leda till att det i praktiken blir samrådsorganet som avgör om uppgiften är hemlig eller inte. Detta skall självständigt prövas av registerenheten. Varje misstanke att avgörandet styrs av något ovidkommande intresse måste förebyggas. En annan sak är att ett samrådsorgan lämpligen kan utforma råd och anvisningar för de rutiner som skall gälla vid registerenheten när det gäller hanteringen av frågor av tryckfrihets- och sekretesskaraktär. I detta sammanhang vill kamarrätten även peka på det som sägs under rubriken hantering av registeruppgifter, nämligen att det kan vara lämpligt att dela in registeruppgifterna i två kategorier efter deras känslighet ur sekretessynpunkt och att anpassa hanteringsrutinerna efter känslighetsgraden. Förslaget synes innebära en förhandsgranskning av uppgifter som skall vara vägledande vid en prövning om uppgiften kan lämnas ut. Detta står inte i överensstämmelse med tankegångarna bakom sekretesslagstiftningen. Däremot kan lämpligen beslutsnivån inom registerenheten göras beroende av graden av känslighet hos uppgiften.

5.2.8 Styrelsen för arbetsskyddsfonden: Beträffande förslag om begränsad meddelarfrihet för sekretessbelagda uppgifter, registerenhetens ställning, inrättande av samrådsorgan vid registret, andras tillgång till lämpliga delar av registret och införande av deklarationsskyldighet för miljöfarliga produkter, har vi inga invändningar mot de intentioner som kan utläsas ur förslagen.

Som särskilt viktigt framstår att kommissionen i sitt fortsatta utredningsarbete överväger produktregisterenhetens ansvarsområde och ställning i förhållande till andra myndigheter. Vidare kan ett samrådsorgan av det slag utredningen föreslår bli värdefullt, inte minst vad gäller frågorna om hur uppgifterna i registret, vid sidan av mer direkt myndighetskontroll, skall kunna användas för att tillmötesgå de informationsbehov i stort som samhället har.

5.2.9 Statens planverk: — — — att planverket bereds tillfälle att ge synpunkter till samordningsorganet vid produktregistret i frågor som rör byggnadsmaterial — — —

5.2.10 Statens arbetsmiljönämnd: Nämnden delar Kemikommisionens uppfattning att mer sekretess inte skall åstadkommas än som är oundgängligen nödvändigt och att stor vikt skall läggas vid att offentlighetsprincipen upprätthålls. I många fall bör sekretesskyddet kunna stå tillbaka för det angelägna i att få veta vilka produkter som skapar ohälsa.

Sekretesskyddets värde ur konkurrenssynpunkt kan i vissa fall vara marginellt men skapa svårigheter i det praktiskt förebyggande skyddsarbetet på arbetsplatserna. Av samma skäl är det önskvärt att data ur produktregistret kan hämtas även av företagshälsovårdens personal.

5.2.11 Länsstyrelsen i Hallands län: Trots att det väl kan motiveras att bl. a. ge länsstyrelserna terminaltillgång till produktregistret anser kommissionen att informationsbehovet tillsvidare bör tillgodoses via naturvårdsverket. Först sedan erfarenheter vunnits om storleken och arten av de regionala myndigheternas informationsbehov får det enligt kommissionen övervägas på nytt om även bl. a. länsstyrelsen skall ges terminaltillgång till registret. På länsstyrelsernas naturvårdsenheter finns terminaler kopplade till miljövårdens informationssystem MI: 01. En samordning mellan produktregistret och miljövårdens informationssystem är kanske en möjlig väg i detta sammanhang. Man skulle på så sätt få en värdefull regional terminaltillgång till fakta och erfarenheter vid miljö- och hälsoriskbedömningar.

5.2.12 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Att öka sekretessen och svårigheterna att få ut uppgifter från registret kan ej tillstyrkas. Det synes vara tillräckligt stora problem med detta redan idag. Intrasserade konkur-

rentföretag kan redan ta del av varandras kemikalierecept via patentregistret. Med den ökade sekretess som kemikommisionen föreslår faller hela idén med registrets användbarhet ute i fält (tillsynsmyndigheter, arbetsplatser m. m.). Motiven att ha registret kvar blir då mycket svaga.

— — —

5.2.13 Länsstyrelsen i Värmlands län: Länsstyrelsen instämmer i utredningens resonemang om de regionala tillsynsmyndigheternas tillgång till terminal.

5.2.14 Landstingsförbundet: — — — Den grad av sekretess som redan föreligger och som dessutom föreslås bli skärpt, kan enligt styrelsens uppfattning medföra svårigheter för användaren av kemiska produkter att erhålla önskad information ur produktregistret. Utifrån denna synpunkt ställer sig styrelsen tveksam till värdet för användaren av att bygga ut registret i en fjärde etapp. Om en sådan inte kommer till stånd torde samtidigt motiven för att ge registerenheten ställning som särskild verksamhetsgren att minska i aktualitet.

5.2.15 Landsorganisationen i Sverige: Organisatoriska och administrativa frågor, liksom registrets tillgänglighet, sekretess och samråd har för LO stor principiell betydelse.

Det är emellertid svårt att ta ställning i alla dessa frågor utifrån det underlag som presenteras i detta delbetänkande.

LO återkommer därför till dessa frågor i anslutning till Kemikommisionens slutbetänkande.

Eftersom en särskild utredning nu ska tillsättas med uppgift att lösa sekretessproblem vill vi dock här hänvisa till vad som i särskild reservation framförts av de fackliga representanterna i den s. k. INRA-utredningen. Eftersom sekretessens lösning är angeläget, vill LO betona att tillsättandet av denna särskilda utredning ej får innebära att sekretessfrågans lösning skjuts ytterligare framåt i tiden.

5.2.16 Lantbrukarnas riksförbund: Beträffande beslutet att naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen skall få terminaltillgång till registret anser LRF att kretsen av handläggare med denna möjlighet bör begränsas samt att vissa kompetenskrav bör ställas på dessa. Anledningen härtill är att avsikten med tillgången är att underlätta beslutsfattandet vid dessa två myndigheter. Det är då viktigt att berörda handläggare har erforderliga kunskaper för en självständig evaluering av uppgifter hämtade ur registret utan närmare diskussioner med produktkontrollbyrån.

5.2.17 Tjänstemännens centralorganisation: För att stärka sekretesskyddet och öka uppgiftslämnarnas förtroende för registret föreslås att meddelarfri-

heten begränsas för sekretessbelagda uppgifter som hänför sig till produktregistret.

TCO tillstyrker förslagen. Samtidigt vill vi understryka betydelsen av att handläggningen av sekretesskyddet inte bara utgår från den ekonomiska skada som kan uppkomma utan även tar hänsyn till vem som begär uppgifterna och vad de skall användas till. Vid dessa avgöranden måste de fackliga organisationerna i sin uppgift att värna om medlemmarnas bästa anses ha en särställning.

5.2.18 SOS-alarmering AB: Dåvarande Kungl Maj:t fastställde bl. a. att SOS- tjänsten skulle omfatta giftinformation. Giftinformationscentralen betjänar det i telefonnumret 90 000 ingående namnanropet Giftinformation. Via giftinformationscentralen erhåller allmänheten råd och upplysningar vid akuta förgiftningsfall. Centralen betjänar även samhällets räddningstjänst, t. ex. riskbedömningar vid olyckor med farliga kemikalier.

Vi delar därför utredningens uppfattning, att det föreligger synnerligen starka skäl till att ge giftinformationscentralen direkt tillgång till produktregistret via dataterminal.

5.2.19 Sveriges kemiska industrikontor: I Kemikommisionens delbetänkande föreslogs att meddelarfriheten skulle hävas beträffande de uppgifter som insamlas till Produktkontrollnämndens produktregister. Kemikontoret ser detta förslag som ett klart och positivt uttryck för en strävan att söka förbättra sekretesskyddet för de uppgifter kemiindustrin lämnar till produktregistret. För att erhålla ett rimligt sekretessskydd fordras emellertid att de formella kriterierna för sekretessbedömning genom skaderekvisitet ändras. F. n. gäller *rakt* skaderekvisit, dvs. att den tjänsteman som har att ta ställning till ett eventuellt utlämnande av uppgifter skall utgå från att ett sådant utlämnande sannolikt inte leder till skada. Han har således möjlighet att vägra lämna ut uppgifterna endast om det är sannolikt att ett utlämnande skulle lända berört företag skada. Man bör i stället här tillämpa ett *omvänt skaderekvisit*, dvs. att myndigheten vid prövningen utgår ifrån att ett utlämnande kan leda till skada och att uppgifterna lämnas ut endast om det är sannolikt att det inte leder till skada.

Kemikontoret är av den uppfattningen att den förändring av meddelarfriheten som Kemikommisionen föreslagit är ett steg i rätt riktning men att det är nödvändigt att vidta motsvarande åtgärder även för *andra uppgifter* som myndigheten insamlar. Det är då naturligtvis orimligt att dessa uppgifter skall falla under meddelarfriheten när de insamlats för annat ändamål än produktregistret. Uppgifterna är ju lika känsliga och hanteras i övrigt på liknande sätt som inom produktregistret. Att denna fråga inte berörts i delbetänkandet beror på att Kemikommisionen i det skedet endast hade att komma med förslag beträffande den fortsatta utbyggnaden av produktregistret. När nu Kemikommisionen emellertid i sitt huvudbetänkande tar

ett vidare grepp om lagstiftningen för kemiska produkter, förefaller det naturligt att därvid också beakta sekretesslagstiftningens effekter på övriga områden. Kemikontoret ser det därför som naturligt och nödvändigt att sekretesslagstiftningen ändras så att meddelarfriheten upphävs för *alla* de uppgifter som insamlas med stöd av den föreslagna lagen om kemiska produkter. Härvid bör också skaderekvisitet ändras från rakt till omvänt på det sätt som ovan skisserats för produktregistret.

5.2.20 Företagens uppgiftslämnardelegation:

Datasäkerhet och sårbarhet

Att insamla företagsdata och bearbeta dessa i datoriserade system hör till några av de mest grannliga uppgifter en myndighet har. Myndigheten har att garantera att de uppgifter som finns lagrade är korrekta, används för det ändamål som de samlats in för och inte förändras eller förvanskas genom datorbearbetningen.

Antalet produkter som årligen byts ut i det svenska produktregistret uppskattas till 1/5. Mycket av resurserna inom produktkontrollbyrån får ägnas åt dessa ny- och avanmälningar. Samtidigt skall uppgifterna om användning, funktion, mängd och hälsofarliga ämnen vara korrekta. Vidare får uppgifter inte läcka ut.

Som bekant har det visat sig att säkerheten i ADB-system inte kan upprätthållas. Metoderna att finna vägar till intrång förändras i takt med att den säkerhetsmässiga utvecklingen går framåt. Dessa metoder synes hela tiden vara ett steg före i utvecklingen. Redan av detta skäl borde en försiktighet iakttas att lagra en så omfattande informationsmassa avseende en viss näringsgren i ett centralt register.

Kommissionen har i sitt betänkande inte analyserat sårbarhetsaspekterna. Detta är en svaghet. Sveriges beroende av högteknologi är så stort att inte ens en misstanke får finnas om läckage från ett centralt system som produktregistret. En sårbarhetsanalys skulle sannolikt visa att ett centralt produktregister om en viss näringsgren inte är motiverad. Även företagsnamn och antalet produkter som är anmälda kan i orätta händer ge sårbarhetsproblem.

Kommissionens förslag bör, för det fall det kan komma att ligga till grund för en lagstiftning, genomgå en sårbarhetsanalys.

Sekretess

Enligt vår mening ger det föreslagna borttagandet av meddelarfriheten inte något verkligt skydd, även om det i utlandet ökar förtroendet för den svenska sekretesslagstiftningen. Genom anonymitetsskyddet i tryckfrihetsförordningen kan ändå uppgifter från registret läcka ut utan någon egentlig påföljd för den som eventuellt har förfarit svikligt. Vi anser att en bättre metod är att granska sekretesslagens verkningar inom ett ADB-

system och finna former för ett effektivt sekretesskydd även i dessa. Såväl Svenska Arbetsgivareföreningen som Sveriges Industriförbund har i en skrivelse till regeringen (justitiedepartementet) begärt en översyn av sekretesslagen. — — —

Registeruppgifternas rättsliga status (den s. k. immuniteten)

Delegationen är positiv till det förslag som kommissionen lagt fram. Emellertid kan det finnas anledning pröva om inte tiden nu är inne att genom en särskild lagstiftning skapa en effektiv immunitet, dvs. en avgränsning av hur en uppgift som samlats in får användas.

Remissammanställning — kemikkommissionens huvudbetänkande (SOU 1984: 77) Kemikaliekontroll

1 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från rikspolisstyrelsen, kommerskollegium, civilförsvarsstyrelsen, statens brandnämnd, socialstyrelsen, sjöfartsverket, generaltullstyrelsen, riksskatteverket, konsumentverket, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens jordbruksnämnd, statens naturvårdsverk, statens strålskyddsinstitut, arbetarskyddsstyrelsen, sprängämnesinspektionen, statens provningsanstalt, statskontoret, riksrevisionsverket, Svea hovrätt, kammarrätten i Göteborg, försvarets forskningsanstalt, statens miljömedicinska anstalt, överbefälhavaren, luftfartsverket, marknadsdomstolen, delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning, universitets- och högskoleämbetet, styrelsen för arbetarskyddsfonden, ILO-kommittén, statens planverk, statens industriverk, statens mät- och provråd, domänverket, statens arbetsmiljönämnd, statens giftinformationscentral, Apoteksbolaget, Karolinska institutet, statens maskinprovningar, Skogs- och jordbrukets forskningsråd, Svensk avfallskonvertering AB, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Norrbottens län, Ingenjörsvetenskapsakademien, Svenska kommunförbundet, Svenska naturskyddsföreningen, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges industriförbund, Lantbrukarnas riksförbund, Svenska brandförsvarsföreningen, Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen, Tjänstemännens centralorganisation, Svenska renhållningsverksföreningen, Svenska åkeriförbundet, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Trädgårdsnäringens riksförbund.

Lantbruksstyrelsen har bifogat yttranden från lantbruksnämnderna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Malmöhus, Skaraborgs, Värmlands, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län. Statens naturvårdsverk har bifogat en promemoria med vissa lagtekniska synpunkter som upprättats vid produktkontrollbyrån. Universitets- och högskoleämbetet har bifogat yttranden från Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Chalmers tekniska högskola samt Umeå universitet och hänvisat till dessa. Karolinska institutet har bifogat ett yttrande från medicinska fakultetsnämnden. Länsstyrelsen i Kristianstad har bifogat yttranden från Hässleholms kommun och Lantbrukarnas provinsförbund i Skåne. Centralorganisationen SACO/SR har som eget yttrande översänt ett yttrande från Sveriges naturvetareförbund. Landsorganisationen i Sverige har bifogat yttranden från Svenska byggnadsarbetareförbundet, Svenska fabriksarbetareförbundet, Grafiska fackförbundet,

Handelsanställdas förbund, Svenska kommunalarbetsareförbundet, Svenska pappersindustriarbetareförbundet, Svenska skogsarbetareförbundet, Svenska sjöfolksförbundet, Statsanställdas förbund och Svenska träindustriarbetareförbundet. Svenska arbetsgivareföreningen har bifogat ett yttrande från Saab-Scania AB.

Dessutom har yttranden kommit in från bl. a. Sveriges kemiska industrikontor, Kemisk-tekniska leverantörförbundet och Miljöförbundet.

Produktkontrollnämnden har beslutat att avstå från att avge yttrande med hänsyn till att samtliga i nämnden representerade myndigheter och organisationer beretts tillfälle att själva avge yttrande.

2 Allmänna synpunkter

2.1 Rikspolisstyrelsen: Rikspolisstyrelsen tillstyrker i allt väsentligt kommissionens förslag. — — —

2.2 Kommerskollegiet: — — — Kollegiet saknar möjlighet att i detalj bedöma hur kemikommisionens förslag förhåller sig till motsvarande regler i andra länder och till internationella rekommendationer e. d. Som exempel på åtgärder där reaktioner från andra länder ofta förekommit vill kollegiet dock nämna märkningsbestämmelser, importförbud, särskilda tillstånd eller övriga villkor för import, avgiftssystem och informationskrav av olika slag som kan avslöja affärshemligheter. Förslag till vissa åtgärder av ovan nämnda slag återfinns i kemikommisionens betänkanden. Kollegiet vill därför — — — erinra om att det kan bli aktuellt för ansvariga instanser i Sverige att — om ett annat land skulle hävda att vissa åtgärder skapar oberättigade tekniska handelshinder — föra fram bevis för att åtgärderna är effektiva och nödvändiga (t. ex. i skyddshänseende) samt att andra åtgärder för att uppnå de samhällsintressen som eftersträvas skulle orsaka större olägenheter för utrikeshandeln.

Kollegiet har bedömt att notifikationsskyldighet enligt gällande förfaranden i GATT och EFTA föreligger för i betänkandet framlagda författningsförslag. Notifikationer har därför lämnats till GATT- och EFTA-sekretariaten som därefter cirkulerat information om förslagen i dokumenten TBT/Notif. 84.195 respektive EFTA/INST/62/84. Internationella reaktioner med anledning av notifikationerna har hittills inkommit från USA som begärt kompletterande bakgrundsmaterial från kollegiet. Den kommentarstid som givits i det här aktuella fallet — enligt vad som gäller i fråga om skyldighet att låta andra länder lämna synpunkter på de notifierade förslagen — sträcker sig fram till 1985-01-15. Det är därför inte uteslutet att fler reaktioner inkommer före kommentartidens utgång. Detta kan ske i form av skriftligt framförda krav på ändringar i den föreslagna lagstiftningen och genom begäran om ytterligare upplysningar. Andra länder kan också begära att Sverige vid särskilda konsultationer redogör för skälen till och/eller vidtar ändringar i de föreslagna åtgärderna. Till följd av att

kommentarstiden ännu inte gått ut har kollegiet således inte möjlighet att för närvarande redovisa eventuella synpunkter från andra länder med anledning av notifikationerna. Kollegiet får därför återkomma härtill om anledning finns med hänsyn till eventuella reaktioner från andra länder.

2.3 Civilförsvarsstyrelsen: Nuvarande kemikaliekontroll och den härtill hörande myndighetsorganisationen har beskrivits på ett klarläggande sätt dock utan att en närmare utvärdering av de brister och förtjänster som är förknippade med gällande system. För att en så allsidig bedömning som möjligt skall kunna göras av de framlagda förslagen skulle en sådan analys ha varit till ovärderlig hjälp. Visserligen beskrivs i kap. 7 bristerna i nuvarande kemikaliekontroll, men dessa är då satta i relation till utredningens målsättning.

En redovisning av de positiva erfarenheter som den hittillsvarande verksamheten kan uppvisa, skulle klargöra vilka delar av de befintliga resurserna som även fortsättningsvis är värda att bygga vidare på.

2.4 Socialstyrelsen: Socialstyrelsen anser att förslaget till framtida kemilag innebär en förbättring gentemot den nuvarande lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Genom att klarare betona kravet att tillverkaren och/eller importören är skyldig att utreda ett ämnes eller en produkts miljö- och hälsofarlighet innan saluförandet, närmar sig kemikontrollen målsättningen att förhindra skada på människa och miljö.

Tillsynen från kemikontrollens centrala tillsynsmyndigheter föreslås inriktas på tillverkaren och importör, vilket torde innebära en förbättrad kontroll av att kemikalier och kemikalieprodukter verkligen bedöms ur hälso- och miljösynpunkt.

Även de ökade kraven på märkning och informationsskyldighet är enligt styrelsen väl motiverade krav som bör ställas på tillverkare och importörer av kemikalier och kemikalieprodukter.

2.5 Generaltullstyrelsen: Under rubriken "kontroll" betonas att myndigheternas kontroll av att företagen efterlever bestämmelserna måste vara effektiv och att det är av utomordentlig betydelse att myndigheterna noga ser till att tillverkare och importörer lever upp till sitt ansvar. Tullverket är en kontrollmyndighet som i dag bland många andra uppgifter övervakar efterlevnanden av de införselvillkor som utfärdats med stöd av lag (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor (LHMV). Denna kontrolluppgift kommer inte att ändras i sak vid ett antagande av kommissionens förslag. Trots detta nämns överhuvud taget inte tullverket i de avsnitt som behandlar kemikaliekontrollens innehåll, tillsyn eller samrådsfrågor mellan berörda myndigheter. — — —

2.6 Konsumentverket: KOV ser positivt på kemikommissionens förslag att skärpa kraven på tillverkarnas och importörernas ansvar.

Enligt KOV: s mening finns det en risk att konsumentfrågorna kommer i

skymundan inför de i och för sig mycket väsentliga problemen i samband med kemiska produkter på arbetsplatserna. Av KOV:s rapport "Riskkemikalier i hemmet" (1982: 5-01) framgår bl. a. att det under år 1981 inträffade över 14 000 olyckor/tillbud i samband med kemiska preparat i hemmen. Främst rör det sig om barn under 5 år. I Sverige dör varje år drygt 200 personer av förgiftningar i hemmen – av alla olika orsaker, bl. a. kemikalier – dvs. ungefär lika många som dör på arbetsplatserna. När kemikommisionens olika förslag övervägs, är det väsentligt att denna bakgrund beaktas på ett tydligare sätt än vad kemikommisionen tycks ha gjort.

2.7 Lantbruksstyrelsen: Kommissionens uppgift har varit att föreslå åtgärder för en förbättrad kontroll över hanteringen av kemiska ämnen och produkter. Beträffande behovet av en bättre kontroll och ökad hänsyn till risker förenade med hanteringen av kemiska produkter i lantbruket delar lantbruksstyrelsen till fullo kommissionens bedömningar. Överväganden beträffande växtgifter i naturen, möjligheter att med kemisk bekämpning avvärja risker förknippade med dessa samt behov av forskning för att spåra eventuella hälsorisker av resistensframkallande substanser saknas dock i betänkandet. Lantbruksstyrelsen beklagar detta eftersom det visat sig att förekomsten av sådana gifter kan innebära väl så stora risker som bekämpningsmedelsanvändningen. Giftspridning förekommer även via nedfall från atmosfären.

Mot bakgrund av konstaterandet i direktiven om kemikaliernas betydelse för välståndsutvecklingen vill lantbruksstyrelsen understryka de allvarliga konsekvenser en snabb och radikal minskning av kemikalieanvändningen särskilt på lång sikt skulle kunna få bl. a. för berörda näringar och däri sysselsatta människor. Samma uppfattning redovisas i kemikalieutredningens betänkande "Bekämpning av växtskadegörare och ogräs" (SOU 1983: 11).

2.8 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket instämmer i de synpunkter utredningen lägger fram rörande nödvändigheten av att förbättra säkerheten och kontrollen när det gäller kemiska produkter. Verket anser dock att utredningen på ett mer offensivt sätt borde ha tagit upp frågan om att nedbringa användningen av kemiska ämnen till förmån för andra produktionsformer. Särskilt inom livsmedelsproduktion och -hantering är en sådan utveckling önskvärd.

De åtgärder av olika slag som utredningen föreslår bör enligt livsmedelsverkets mening leda till den effektivitetsförbättring som utredningen eftersträvat. Ett ökat ansvar bör läggas på producenter och distributörer.

— — —

2.9 Statens naturvårdsverk: Statens naturvårdsverk (SNV) tillstyrker kemikommisionens förslag i sina huvuddrag. Särskilt väsentliga är förslagen om klarare ansvarsfördelning och ökade resurser för kemikaliekontrollen.

SNV kan även tillstyrka att inrätta en särskild myndighet – kemikalieinspektionen – med uppgift i princip att ägna sig åt kemikaliekontroll i leverantörsledet. SNV anser dock att kemikkommissionens förslag behöver överarbetas på ett flertal punkter. Bl. a. gäller detta lagen och förordningen om kemiska produkter och de ekonomiska beräkningarna.

Det vällovliga syftet att på kort tid ta fram ett betänkande, som täcker ett stort och svårt område, har tyvärr medfört att författningstexten inte hunnit bli tillräckligt genomarbetad. I vissa delar är det t. o. m. svårt att få en klar uppfattning om innebörden i förslagen. — — —

2.10 Statens jordbruksnämnd: Då de frågor som behandlas i betänkandet ligger utanför jordbruksnämndens kompetensområde avstår nämnden från att ta ställning till förslagen. Nämnden vill dock framhålla att en ökad kontroll av tillverkning, försäljning och användning av kemikalier enligt nämndens mening är önskvärd.

2.11 Strålskyddsinstitutet: Strålskyddsinstitutet delar i huvudsak de åsikter som kommissionen för fram i betänkandet och hälsar förslaget om ett utökat samarbete mellan de berörda myndigheterna med stor tillfredsställelse. — — —

2.12 Arbetskyddsstyrelsen: Den föreslagna lagstiftningen om kemiska produkter innebär en förbättring jämfört med lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. De grundläggande intentionerna är desamma, men framförallt genom att förordningen om kemiska produkter inte innehåller så många detaljbestämmelser som kungörelsen om hälsofarliga varor, har en bättre överskådlighet erhållits. Detta bör medge en smidigare praktisk tillämpning. — — —

— — — kan styrelsen konstatera att kemikkommissionens förslag är mycket ambitiösa och förutsätter att myndigheterna trots successivt krympande resursramar kan leva upp till de ställda förväntningarna. De frågor, som kemikkommissionen behandlat, är av stor vikt i arbetsmiljösammanhang. Samtidigt gäller att de regler och åtgärder som diskuteras i betänkandet i huvudsak avser kemikaliernas inneboende egenskaper. Om och i vilken utsträckning dessa egenskaper får tillfälle att komma till uttryck på arbetsplatsen beror på där vidtagna åtgärder, vilka alltså måste beaktas i arbetskyddsverkets totala värdering av risken. Vidare hanteras ofta flera kemikalier samtidigt på arbetsplatsen. Detta kan resultera i kemiska reaktioner eller annan växelverkan mellan kemikalierna så att riskpanoramat blir ett helt annat än summan av riskerna med de enskilda kemikalierna. Man kan konstatera att sådan blandexponering är ofta förekommande och att här utbreder sig stora ännu till stor del oexploaterade fält för riskanalyser inom arbetsmiljöns område.

2.13 Statskontoret: Kemikkommissionen konstaterar i sitt betänkande brister i nuvarande lagstiftning och tillsyn när det gäller kemikaliekontrollen.

Vidare påpekar kommissionen att kemikaliekontrollen innebär både omfattande och svåra arbetsuppgifter. I förhållande till uppgifterna är de personalresurser som står till förfogande för de centrala produktkontrollfrågorna begränsade. Statskontoret delar denna uppfattning.

2.14 Riksrevisionsverket: Kemikkommissionen har haft att hantera ett vidsträckt och angeläget utredningsuppdrag som spänner över flera samhällssektorer, nivåer och lagstiftningskomplex. De krav på fullständighet och konkretiseringar som kan ställas på utredningsresultatet måste avpassas efter detta faktum. RRV anser emellertid att även med all vederbörlig hänsyn till detta, uppvisar kommissionens huvudbetänkande ett betydande antal brister, i både relation till utredningsdirektiven och till de förslag som lämnas i betänkandet. Dessa brister är enligt RRVs bedömning av sådan art att ett beslut på basis av kommissionens förslag rentav riskerar försvåra arbetet med flera strategiska frågor för en förbättrad kemikaliekontroll.

— — — En gemensam nämnare för flera av dem är att kommissionen inte gjort nödvändiga prioriteringar mellan olika insatser och medel (jmf direktivens krav på en angelägenhetsgradering av åtgärder). Huvudbetänkandet präglas mer av långsiktiga "kemikaliepolitiska" ambitioner, med ibland närmast manifestartade inslag, än av genomtänkta och praktiskt förankrade analyser.

En annan liknande synpunkt som RRV redan inledningsvis vill framföra gäller den tidsmässiga samordningen mellan det redovisade utredningsmaterialet och kommitténs förslag. Sålunda saknas i allt väsentligt underlag i flera frågor som enligt direktiven borde vara styrande för de förslag till förändringar av nuvarande kemikaliekontroll som utarbetas. Det gäller bl. a. frågan om tillgång till toxikologisk expertis och undersökningskapacitet samt den lika grundläggande frågan om att utarbeta kriterier och tillförlitliga övervakningsprogram för fastställande av olika ämnens miljöeffekter. Såvitt RRV kan förstå måste de omfattande förslag som i sådana underlags frånvaro ändå presenteras, ha baserats på ett antal implicita antaganden i strategiska frågor av detta slag.

RRV anser att följande aspekter av det redovisade materialet är otillräckligt behandlade:

- ingen egentlig analys av nuvarande kemikaliekontroll med avseende på t. ex. viktigaste hinder, trånga sektorer samt samordning mellan olika sektorer och förvaltningsnivåer återfinns; vare sig fallstudier eller mer kvantifierade beskrivningar av det flöde av insatser (resurser, kompetens etc.) hos en rad olika aktörer som fordras för en effektiv kontroll redovisas; den skärpning av kontrollen och utvidgning av dess tillämpningsområde som föreslås svarar alltså inte mot någon analys av de viktigaste bristerna i nuvarande hantering av kemiska produkter; den regionala och lokala tillsynen, som i direktiven angavs som ett viktigt studieområde, har inte föranlett de närmare överväganden (exempelvis

kring behov av resp. förutsättningar för kommunala kemikalieinspektörer) som den enligt RRVs mening förtjänar;

- ingen närmare diskussion om det tänkta samspelet mellan den föreslagna kemikaliemyndigheten och det framtida arbetet i kemikaliefrågorna vid sektormyndigheterna (SNV, ASS, SLV m. fl.) förs i betänkandet; RRV menar här att direktiven om en så klar ansvarsfördelning som möjligt mellan myndigheterna ej motsvaras av kommissionens förslag; som en konkretisering kan här anföras att SNV i flera sammanhang visat en ökad ambition att utveckla sina arbetsformer i riktning mot förebyggande insatser som inneburit direkta kontakter med företag om val av ämnen i tillverkningen; detta har prövats i exempelvis ärenden kring tensider, klorerade paraffiner och handelsgödsel (kadmiumhalten i råvaran); enligt RRVs uppfattning är det angeläget att en sådan förskjutning från en "städroll" till en förebyggande roll med produktkontroll som ett medel, ges ökat utrymme i framtiden (motsvarande torde delvis vara tillämpligt även för ASSs och SLVs arbete); här förefaller det RRV som om kommissionens förslag till principiell ansvarsfördelning, som knyts till olika steg i hanteringskedjan, går stick i stäv mot de grundläggande motiven bakom tillkomsten av lagen om hälso- och miljöfarliga varor som istället framhävde en samlad syn på hela hanteringskedjan; i detta sammanhang efterlyser RRV därför en diskussion om hur en eventuell tillkomst av en särskild kemikaliemyndighet skulle påverka de förändrade arbetsformer som SNV m. fl. sektormyndigheter här eftersträvat och vilka eventuella risker för framtida dubbelarbete mellan myndigheter eller för "dubbelkommando", sett ur tillverkarens eller importörens synvinkel, som kan tänkas uppstå;
- kommissionen har inte redovisat något mer genomarbetat material kring flera av de tänkbara trånga sektorer för en utbyggd kemikaliekontroll som utpekades redan i utredningsdirektiven; exempel här är omfattningen av tillgänglig toxikologisk expertis och undersökningskapacitet, utbildningsnivån hos flera berörda parter i hanteringsleden samt domstolarnas resurser att beivra överträdelser inom ramen för en skärpt lagstiftning på området; här finns enligt RRVs erfarenhet överhuvudtaget en omfattande efterfråga på vägledning om vilka krav som ställs, vad som skall göras osv. både ifrån regionala och kommunala myndigheter och ifrån företagen; kommissionen redogör inte för hur denna efterfråga skall kunna tillgodoses;
- i utredningsarbetet har saknats en medvetenhet om de mycket stora datamängder som en utbyggd produktkontroll tvingas hantera; endast sporadiska uppskattningar återfinns i materialet; detta ger dåliga förutsättningar för en bedömning av de framlagda förslagens genomförbarhet och resursanspråk; överhuvudtaget avspeglar betänkandet en ambition att ta fram av ett fullständigt och vetenskapligt prövat kunskapsunderlag som aldrig ställs i relation till de praktiska möjligheterna att agera i olika (typ)fall;

- förutsättningarna för att, som ett alternativ till en i flertalet avseenden ambitiös egen produktkontrollorganisation, utnyttja internationella erfarenheter och resurser provas inte närmare; vissa referat görs av pågående verksamhet men då utan en jämförelse med de aktuella svenska behoven;
 - den för en utbyggd kemikaliekontroll fundamentala frågan om möjligheterna att fastställa kriterier för bedömning av risker/farlighet för den yttre miljön, lämnas i stort sett därhän; uppgiften vidarebefordras istället till den föreslagna nya myndigheten med ett konstaterande att den försöksverksamhet kring bl. a. miljöövervakning som SNV bedriver snart kan omsättas i användbara kriterier i sammanhanget; RRV menar att kommissionen här kraftigt underskattar de svårigheter (metodologiska, tekniska och administrativa) som återstår här; erfarenheterna från försöken att på motsvarande sätt tidigare fastställa kriterier för hälsofarlighet är inte direkt uppmuntrande; exempel på frågor som enligt RRVs uppfattning här borde ha belysts är: vilken bedömning gör egentligen kommissionen av den tänkta kemikaliemyndighetens möjligheter att ta fram kriterier/riktlinjer i sammanhanget? tidsperspektiv? vilken tillsynspolicy tänker man sig? vad skall länsstyrelserna och miljö- och hälsoskyddsnämnden göra? hur skall länsstyrelserna bedöma tillståndsfrågor?
 - kostnadsberäkningar och kostnadsjämförelser kring de framlagda förslagen förekommer i ytterst begränsad utsträckning; endast en summarisk genomgång av de direkta lönekostnaderna kring den nya myndigheten redovisas medan en rad indirekta kostnader och kostnader för andra myndigheter lämnas obeaktade; exempelvis förekommer inga kostnadsberäkningar i samband med det omfattande förslaget om en regelbunden (vart 5:e år) omprövning av tillståndsgivningen vid länsstyrelserna; i betänkandet görs inte heller några försök att uppskatta näringslivets kostnader för en utbyggd kemikaliekontroll eller att, som direktiven anger, beakta förslagets eventuella effekter för den kemiska industrins konkurrenskraft; i detta sammanhang vill RRV dessutom påpeka att kommissionens lagförslag innebär delvis omfattande bemyndiganden att utfärda föreskrifter samtidigt som ett arbete att begränsa myndigheters bemyndiganden pågår på annat håll i regeringskansliet; det är väsentligt att detta arbete kan beaktas i den slutliga behandlingen av kommissionens förslag och att de myndighetsföreskrifter som skall komplettera den föreslagna ramlagen följer begränsningskungörelsens regler.
- Avslutningsvis vill RRV anknyta till frågan om betänkandets värde som beslutsunderlag för statsmakternas beslut i dessa frågor. RRV menar att det finns skäl att i detta fall ställa särskilt höga krav på kvaliteten hos underlaget. Anledningen är att den av kommissionen föreslagna kemikaliekontrollorganisationen dels i väsentliga delar baseras på en decentraliserad och väl fungerande tillsyn, dels skall finansieras genom avgifter på företa-

gen. Härigenom avhänder sig statsmakterna på sikt en hel del av löpande ansvar och kontroll över det omfattande samhällsåtagande som föreslås. Följaktligen är det också enligt RRVs mening av stor vikt att ett beslut kan fattas på ett underlag som är väl genomarbetat både i fråga om förutsättningarna och konsekvenserna av förslagen. (RRV har i ett annat sammanhang pekat på risker i fråga om kostnadsutvecklingen för statliga reformer där beslutsunderlaget varit otillräckligt, se vidare dnr 1983: 334.)

Ett sådant underlag föreligger inte i dagens läge. På avgörande punkter råder oklarhet om förutsättningarna för att få förslagen att fungera i praktiken. Kriterier för miljöfarlighet liksom fungerande riktlinjer för hantering och märkning av kemiska produkter saknas, den toxikologiska kompetensen och undersökningskapaciteten utgör en starkt begränsande faktor, ingen enhetlig tillståndspolicy har utarbetats osv. Kommissionen har här enligt RRVs mening inte kunnat fullgöra sina direktiv att beskriva och analysera konsekvenserna av dessa förhållanden.

2.15 Kammarrätten i Göteborg: — — — synes den föreslagna författnings-texten inte vara tillräckligt genomarbetad på åtskilliga punkter. Tiden har emellertid inte medgett en närmare penetrering av dessa brister. Kammarrätten vill mot bakgrund härav förorda att författningsbestämmelserna ingående överarbetas i samband med departementsbehandlingen av föreliggande förslag.

2.16 Överbefälhavaren: I rubricerat betänkande föreslås en ny lag som skall ersätta en befintlig. Den berör områden som idag även regleras i arbetsmiljölagen, hälsoskyddslagen, renhållningslagen och miljöskyddslagen. En ny central tillsynsmyndighet föreslås genom att produktkontrollnämnden inom naturvårdsverket bryts ut och utökas.

Det bör därför klart framgå att de föreslagna reglerna på ett bättre sätt löser föreliggande problem än t. ex. utökade aktiviteter inom ramen för nuvarande regler.

2.17 Styrelsen för arbetarskyddsfonden: När det gäller bristerna i dagens kemikaliekontroll synes dock tidigare omnämnt — mer smala — perspektiv på vad som är att betrakta som kemikaliekontroll tyvärr ha använts. Detta kan ha medfört att senare förslag under huvudrubriken "Kemikaliekontrollens innehåll" i stor utsträckning kommit att omfatta olika tillsynsmyndigheters arbete på bekostnad av kompletterande förslag, som kunde medföra att tillverkare/leverantörer samt användare av kemikalier gavs ökade möjligheter att, vid sidan av regleringar genom lag, själva aktivt bidra till en effektivare kemikaliekontroll.

2.18 Statens planverk: — — — har i princip ingen erinran mot förslagen till författningar, kemikalieinspektionen, ett toxikologiskt råd och Tox-infos överflyttning till kemikalieinspektionen.

Planverket saknar i betänkandet en behandling av den inre miljön motsvarande den som getts för den yttre miljön, arbetsmiljön och konsumentområdet. Med den inre miljön avses här den inomhusmiljö som betingas av byggnadernas utförande, förvaltning och brukande. I denna miljö har hälsobesvär orsakade av kemiska ämnen måst uppmärksammas i allt större utsträckning. Hälsobesvärerna kan bl. a. vara cancer, allergi, luktbesvär, magbesvär, huvudvärk och irritationer i ögon näsa och hals. Hälsobesvärerna synes vara störst den närmaste tiden efter det att byggnaderna tagits i bruk, reparerats eller underhållits. Besvär kan dock fortsätta under många år och förvärras av t. ex. minskad ventilation, vattenläckage och ändrade fuktförhållanden under bruksskedet.

I den inre miljön måste således hälsoeffekter av speciell karaktär uppmärksammas bl. a. sådana som uppträder under bruksskedet och som orsakas av små halter av kemiska ämnen i inomhusluften och dricksvattnet och ämnen som ger upphov till kontaktallergi eller irritationer vid beröring. I begreppet hantering, som definieras i 2 § i lagförslaget om kemiska produkter, inkluderas användning av kemiska produkter. Termen användning bör även innefatta användning under bruksskedet av kemiska produkter i den fysiska byggnaden, vilket inte klart framgår av betänkandet.

2.19 Statens industriverk: Vad gäller föreslagna förändringar i sakligt innehåll i lagstiftningen anser SIND att en så långtgående anpassning som möjligt till förhållandena på författningsområdet i de nordiska länderna och i västeuropa bör ske eftersom handeln med dessa länder är av stor betydelse. Utvecklingen mot ökad specialisering inom den kemiska industrin innebär också ett ökat beroende av det internationella handelsutbytet, varför betydelsen av en sådan anpassning tilltar.

2.20 Statens mät- och provråd: Utredningen har gjort en bred översikt över kemikontrollen och redovisat sin uppfattning om behoven och bristerna. I allmänna ordalag har utredningen också angett vad som behöver göras på området.

Utredningen uttalar sig kraftfullt om de åtgärder som behövs och vad som skall karakterisera den framtida kemikontrollen. MPR saknar emellertid motsvarande kraftfulla beskrivning då utredningen skall ange hur de önskvärda förändringarna i praktiken skall kunna förverkligas.

Den upprustning av kemikontrollen, som utredningen vill åstadkomma, kan inte ske utan avsevärd resursinsats. Enligt MPR:s mening har utredningen till stor del underlåtit att behandla denna fråga. Någon ekonomisk konsekvensanalys av sina förslag har utredningen inte gjort. Utredningens redovisning av sin uppfattning om kostnadseffekterna för staten, kommunerna och näringslivet är så ofullständig att den inte ger grund för seriösa beslut.

Detta är beklagligt eftersom situationen på kemiområdet är sådan att alla

parter skulle få nytta av att det snarast skapas klarhet om vad som skall gälla i fråga om kravnivå, ansvar, befogenhet och resurstillgång.

Synpunkter på provnings- och kontrollfrågor

Provnings- och kontrollfrågorna har en mycket framträdande plats i den totala problembilden på kemiområdet. Det krävs således ofta ett omfattande tekniskt underlag i form av provnings- och analysresultat för bedömning av olika kemiska ämnens egenskaper samt beslut om dessa ämnens användbarhet och tillåtlighet från risksynpunkt. Vidare sker en omfattande teknisk kontroll av miljö och människor vid tillverkning och annan hantering av kemiska produkter.

Det finns således ett stort behov av provnings- och kontrollresurser i alla led av kemikaliehanteringen. Enligt MPR:s mening är det angeläget att detta behov blir tillgodosett både kvantitativt och kvalitativt på ett tillfredsställande sätt. För stora tillverkare och användare av kemikalier är detta sannolikt inget problem. De har – som ett led i sin verksamhet – ofta stora och väl utrustade provnings- och analyslaboratorier. Det finns emellertid många mindre företag, som saknar egna laboratorieresurser och som har behov av att köpa tjänster på området.

Splittringen på tillsynssidan är påtaglig. Endast de största kommunerna har förutsättningar att själva bedriva kvalificerat provnings- och analysarbete. Det är knappast någon av länsstyrelserna, som har egna laboratorieresurser av någon betydelse. Övriga statliga laboratorier – av vilka många är högt kvalificerade – är normalt verksamma inom klart avgränsade delområden. Därför saknas i dag den övergripande tekniska kompetens på laboratorienivå, som annars skulle kunna ge föreskrivande myndigheter och på fältet verksamma tillsynsorgan det stöd och den avlastning de så väl behöver.

Motsvarande gäller också för dem som är primärt ansvariga för hanteringen av kemikalier och som skall uppfylla föreskrivna krav. De behöver ofta kontakt med sakkunniga laboratorier, som kan ge råd och service beträffande provning och kontroll.

Utredningen har enligt MPR:s mening inte uppmärksammat betydelsen av dessa frågor. MPR anser att en kompletterande utredning på denna punkt är nödvändig. Denna bör omfatta en kartläggning av bl. a. provnings- och analysbehovens omfattning och karaktär, vilka resurser som nu finns tillgängliga och hur de i framtiden bör samordnas eller kompletteras.

2.21 Statens giftinformationscentral: Alla de åtgärder som föreslås i kommissionens betänkande rörande säkrare hantering av riskabla kemikalier stöds helt av GIC. Detta gäller i synnerhet att barnskyddande förpackningar införs på sådana konsumentprodukter som kan medföra risk för att barn skadas.

Att alla kemiska produkter skall vara försedda med svenska produkt-

ansvarigas namn och adress kommer att vara mycket värdefullt för GIC, då kompletterande information lättare kan inhämtas i en akut förgiftningssituation.

2.22 Apoteksbolaget: Apoteksbolaget tillstyrker de av kommissionen uppställda målen. De juridiska och organisatoriska åtgärder som föreslagits ger förhoppningsvis de förutsättningar som behövs. — — —

2.23 Länsstyrelsen i Uppsala län: Sammanfattningsvis tillstyrker länsstyrelsen kommissionens förslag i dess huvuddelar, förutsatt att de — — — anförda synpunkterna beträffande tillståndsprövning, tillsyn samt omhändertagande av miljöfarligt avfall beaktas. Länsstyrelsen vill särskilt betona vikten av att fördelningen av tillsynsansvaret närmare klarläggs, och vidare att frågan om bedömningsgrunder vid tillståndsprövning blir närmare belyst.

2.24 Länsstyrelsen i Jönköpings län: Den nuvarande kemikaliekontrollen är på flera punkter bristfällig. Kunskaperna om olika ämnens och produkters hälso- och miljöeffekter är i många fall ofullständiga, och produktinformationen bl. a. till tillsynsmyndigheterna fungerar ej tillfredsställande. Den regionala och lokala tillsynen är av ringa omfattning beroende på bristande resurser och avsaknad av centrala anvisningar. En förbättring av kemikaliekontrollen är nödvändig med hänsyn till de kemiska ämnenas och produkternas effekter på människor och miljö och dess stora spridning och användning i dagens samhälle. De förslag som nu lagts fram innebär på flera områden klara förbättringar.

2.25 Länsstyrelsen i Kristianstads län: Länsstyrelsen ansluter sig helt till den av kommissionen angivna målsättningen.

För att denna målsättning skall kunna uppnås har föreslagits dels ny lagstiftning och dels ändring av redan gällande.

Länsstyrelsen anser dock — med hänvisning till att flera reservanter anfört att det finns anledning till grundläggande kritik mot betydande avsnitt i kemikkommissionens betänkande att detta inte kan ligga till grund för beslut. Inte minst ärendets tyngd ger grund för ytterligare utredning.

Ledamöterna i länsstyrelsen i Kristianstads län Persson, Hansson, Ahlqvist, Bladh, Johansson, tjänstgörande suppleanten Kjellberg samt landshövding Sandgren var skiljaktiga och ansåg att länsstyrelsens yttrande borde haft följande lydelse:

— — — Länsstyrelsen ansluter sig helt till den av kommissionen angivna målsättningen.

För att denna målsättning skall kunna uppnås har föreslagits dels ny lagstiftning och dels ändring av redan gällande. Länsstyrelsen tillstyrker den föreslagna lagstiftningen i dess huvuddrag men med de modifieringar som framgår av vad nedan anförts.

När det gäller tillsynen på regional och kommunal nivå har lagen givits den utformningen att länsstyrelsen har tillsyn rörande skydd för den yttre miljön inom länet i samband med hantering av kemiska produkter. Inom kommunen har miljö- och hälsoskyddsnämnden samma uppgift. I den nu gällande lagen om hälso- och miljöfarliga varor är tillsynsrollen på liknande sätt oklart formulerad, vilket lett till att det uppstått tveksamhet om vilken myndighet som haft det egentliga ansvaret att agera, exempelvis vid inträffad olyckshändelse. Enligt länsstyrelsens uppfattning måste ansvarsfördelningen mellan länsstyrelse och miljö- och hälsoskyddsnämnd klart regleras i lagstiftningen. Tillsynen torde också bli effektivare om det i lagstiftningen klargörs vem som har huvudansvaret.

Förslaget att länsstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnden skall ta ut avgift för sin tillsyn avstyrks av länsstyrelsen. En sådan avgift skulle sannolikt få en negativ effekt på samarbetet mellan berörda tillsynsmyndigheter och företag. Vidare torde de tillsynsavgifter som inflyter i en kommun eller ett län inte bli av sådan storlek att de står i rimlig proportion till de negativa effekterna i form av försvårat samarbete och kostnader för administration.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att kommunernas renhållningsmonopol vad avser miljöfarligt avfall göres obligatoriskt. För att detta skall fungera i praktiken krävs dock betydande engagemang från kommunernas sida. Erfarenheterna hittills från de kommuner i länet som redan har monopol visar nödvändigheten av detta.

Förordningen om miljöfarligt avfall är regelmässigt inte tillämplig på miljöfarligt avfall som omhändertas i anslutning till den anläggning där avfallet uppkommer. Tolkningen av denna bestämmelse, som är likalydande med nu gällande, har i praktiken vållat problem. Med sin vaga formulering innebär bestämmelsen inte någon garanti för att miljöfarligt avfall som uppstår vid vissa anläggningar verkligen tas om hand på ett tillfredsställande sätt. Därför bör bestämmelsen i detta hänseende utformas på ett tydligare sätt.

Utöver ovannämnda synpunkter på den föreslagna lagstiftningen önskar länsstyrelsen framföra följande rörande information och rådgivning till regional och lokal nivå. Kommissionen har anfört att de yrkesmedicinska klinikerna bör utöka och utveckla sin information och rådgivning till den som är verksamma i det lokala arbetarskyddet. Detta torde medföra att det vid dessa kliniker kommer att finnas bl. a. toxikologisk expertis. Länsstyrelsen ifrågasätter om inte klinikernas erfarenheter också borde kunna få utnyttjas av länsstyrelserna och miljö- och hälsoskyddsnämnderna eftersom den kunskap om kemikalier som de yrkesmedicinska klinikerna besitter inom arbetarskyddets område kan bli till nytta för bedömningen även i frågor som rör den yttre miljön.

2.26 Länsstyrelsen i Malmöhus län: En översyn av lagstiftningen rörande kemikaliehanteringen i samhället är befogad. Länsstyrelsen ser därför positivt på tillskapandet av en effektiv central myndighet. Länsstyrelsen anser dock det mycket väsentligt att myndigheten hårt prioriterar sina insatser och successivt bearbetar olika produktgrupper efter angelägenhetsgrad. Det finns en stor risk i att samtidigt försöka täcka hela fältet av produkter särskilt som den nya lagen anses ha en vidare tillämpning än lagen om hälso- och miljöfarliga varor.

Ledamöterna i länsstyrelsen i Malmöhus län Blom, Olsson, Samzelius, Swartling och Walberg var skiljaktiga och anförde:

Som framgår av såväl ledamoten Per-Richard Moléns reservation som flera, av de särskilda yttrandena, har utredningsarbetet varit starkt forceerat och inte medgivit sådana ingående överväganden som vore naturliga inte minst med hänsyn till ämnets komplicerade natur.

Under den korta tid som stått länsstyrelsens ledamöter till buds för bedömning av ärendet har vi inte haft möjlighet att göra en mera ingående prövning av betänkandet och då med beaktande av innehållet i det stora antal reservationer och särskilda yttranden som finns fogade vid detta. Vi ser oss därför nödsakade att inskränka oss till att ansluta oss till Moléns reservation som i första hand ger uttryck åt kritik mot bristande noggrannhet och fullständighet i kommissionens arbete. Av särskild vikt är därför också enligt vår mening att om regeringen avser att nu lägga fram propositionen i ärendet, en ingående prövning sker av de remissyttranden som avges av olika myndigheter och organisationer så att föreliggande brister i betänkandet – och majoriteten i länsstyrelsen har visat en klar medvetenhet om vissa sådana brister – tillrättas före riksdagens prövning.

2.27 Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen ställer sig bakom den målsättning och de grundsatser som kommissionen ställt upp för kemikaliekontrollen.

Länsstyrelsen delar även de sammanfattande synpunkter kommissionen framfört beträffande bristerna i nuvarande kemikaliekontroll.

Mot denna bakgrund anser länsstyrelsen i likhet med kommissionen att det bör ställas större krav på tillverkare, importörer, handelsagenter och kemikalieinspektionen i syfte att förbättra produktinformationen.

Kommissionens förslag angående undersökningar, produktinformation, kompetenskrav och tillsyn får därmed anses befogade.

2.28 Länsstyrelsen i Kopparbergs län: Även om länsstyrelsen i detta yttrande föredrar att koncentrera sig på frågor som direkt berör styrelsens verksamhet vill dock länsstyrelsen rent principiellt redovisa en positiv grundsyn till betänkandets överväganden och förslag. Om utredningens förslag realiseras, om än i vissa avseenden i modifierad form, kommer detta otvivelaktigt att innebära en förbättring beträffande kontroll och kemikaliehantering i dess olika former jämfört med dagens situation.

2.29 Länsstyrelsen i Norrbottens län: — — — De förslag till ny och ändrad lagstiftning samt myndighetsorganisation som redovisas i huvudbetänkandet bedömer länsstyrelsen i huvudsak vara lämpliga och ägnade att medföra väsentliga förbättringar inom detta mycket viktiga område. — — —

2.30 Sveriges grossistförbund: Kemikommisionen har på något mer än ett år producerat två betänkanden och visat en beundransvärd produktivitet. Tyvärr har det forcerade arbetet i Kommissionen uppenbarligen icke gett möjlighet till kritiska analyser av vilka reella problem som idag föreligger och hur dessa påverkas av nyligen fattade beslut om nytt klassnings- och märkningssystem, varuinformationsblad respektive det s. k. tredje steget i produktregistret. Kommissionen har i stort arbetat med historiska brister och inte på ett konkret sätt analyserat effekterna av de senaste årens förändringar.

De brister som man anser sig kunna konstatera tror man sig kunna avhjälpa med strängare och flera lagar och regler och mer kontroll från samhällets sida. Det är något förvånande att tvingas konstatera, att övertron på effekterna av lagar och regler tydligen finns starkt förankrad i Kemikommisionens majoritet. Problem i samhället tror man sig uppenbarligen kunna åtgärda genom att nedteckna och instifta nya och stramare lagparagrafer. Det torde väl ändå, av de erfarenheter vi idag har av alla de lagar och regler som instiftades på 70-talet, vara uppenbart för de flesta att lagar i sig icke löser några problem. Om, som också framgår av Kommissionens förslag, Lagen om Hälso- och Miljöfarliga Varor, LHMV, icke fungerat tillfredsställande, ändras inte förhållandet genom en ändring av lagen och andra kosmetiska konstruktioner, utan det är sannolikt *andra* faktorer som man måste beakta. Det första man kanske skulle fråga sig är om problemen med LHMV och dess tillämpning kan ha berott på att lagen, då den instiftades, var alldeles för framåtsyftande och ambitiös och att det inte i samhället har funnits resurser, vare sig hos myndigheter eller näringsliv, att uppfylla lagens intentioner. Om så är fallet, vilket vi håller för troligt, gör man inte förhållandet bättre genom en ännu mer verklighetsfrånvärd lagskrivning. Det finns i och för sig på en del håll ambitionen att ändra verkligheten efter kartan, men slutresultaten av sådana ingrepp brukar sällan motsvara förväntningarna.

Enligt vår uppfattning har bristerna i produktkontrollen icke berott på brister i lagstiftningen. Lagstiftningen har varit nog så ambitiös, men man har av skilda skäl icke på ett praktiskt konkret sätt från myndigheternas sida tillämpat den. Detta beror på många faktorer. Myndigheternas resurser kvalitativt har varit bristfälliga. Man har inte utarbetat kortsiktiga/långsiktiga mål för verksamheten och man har inte heller på ett adekvat sätt informerat dem som praktiskt har att arbeta med produktkontrollen. Dessa brister beror bl. a. på att myndigheten tvingats ägna mycket tid åt att hantera skilda, mer eller mindre välgrundade larm och massmediastormar,

vilket ryckt sönder möjligheterna till långtidsplanering och programarbete. Likaså har några större frågor av kontroversiell natur som nytt klassnings- och märkningssystem, såväl som produktregistret tagit utomordentligt lång tid att arbeta med och även tagit stora resurser i anspråk. Skälen till detta är, enligt vår uppfattning, att det ursprungsförslag som presenterats legat snett framför allt sett ur internationellt perspektiv och faktiskt icke kunnat genomföras. Tyvärr har verklighetsanpassningen av förslagen på grund av låsningar varit svåra att få till stånd och orsakat segdragna tidsutdräkter och bundit stora resurser. Dessutom har de höga ambitionerna i LHMV varit i otakt med omvärlden. Eftersom Sveriges konsumtion av kemiska produkter utgör ca 1 procent av världsmarknaden och landet dessutom är mycket importberoende är det nödvändigt att utvecklingen på bl. a. miljökontrollområdet i Sverige inte ligger i otakt med omvärlden. Vi är mycket beroende av information och kunskap från internationella forskare, bl. a. hos kemiindustrin. Förutsättningarna för att deras resultat skall kunna tillämpas blir avsevärt bättre om lagar och regler är harmoniserade med omvärlden.

Kemikommisionens huvudbetänkande innehåller en rad konkreta förslag till åtgärder, blandat med mycket text av mer övergripande natur. Dessa övergripande skrivningar, som sannolikt av den nya föreslagna Kemiinspektionen kan komma att åberopas som allmänna riktlinjer för kemikontrollen, är förenade med stora tolkningssvårigheter. Skulle vi här citera huvuddelen av dessa skrivningar skulle vårt remissvar få karaktären av en bok, varför vi väljer att illustrera våra synpunkter med ett exempel.

”Den som tillverkar eller importerar kemiska produkter skall vara skyldig att skaffa sig tillgång till den kemiska och toxikologiska kompetens som behövs. Han skall också hålla sig underrättad om forskning och teknisk utveckling av betydelse för skyddet av hälsa och miljö.”

Hur skall detta tolkas? En ordagrann tolkning innebär att ytterst få berörda företag har resurser som kan tillfredsställa de ställda kraven. Det är då huvudsakligen de stora internationella kemikoncernerna, med omfattande medicinska- och toxikologiska forsknings- och utvecklingslaboratorier, som har tillgång till resurser som tillfredsställer angivna krav. Mindre och medelstora företag skulle, då det måste vara fullständigt ogörligt att under överskådlig tid bygga upp egna resurser, lösa detta med konsult-hjälp. Tyvärr finns i hela Sverige ingen kapacitet på detta område för att göra sådan lösning möjlig.

Dessutom skulle kostnaderna, för att med hjälp av utomstående konsulter, följa forskning och utveckling på större produktsortiment bli av en storleksordning som omöjliggjorde vidare verksamhet. Volymen vetenskapliga publikationer inom ett snävt område är idag i världen så stort att det inte är möjligt för enstaka personer att överblicka området.

Kan skrivningen tolkas på annat sätt än det här beskrivna?

Eftersom vi har svårt att tro att ovan beskrivna situation är den som

avsetts, dvs. att Kommissionen vill avveckla alla mindre och medelstora tillverkare och importörer av kemiska produkter, frestas vi tro att tolkningen kan göras mjukare. Skrivningen skall kanske snarare uppfattas som en ambition än en kortsiktig målsättning.

Vilket som de facto är den riktiga tolkningen kan vi inte bedöma, men det är beklagligt att många skrivningar i Kommissionens huvudbetänkande är av denna karaktär. Förhållandet belyser de problem som systemet med diffusa skrivningar i förarbetet till ramlagar ger upphov till, ett förhållande som definitivt inte gagnar rättstryggheten.

Vi har tidigare belyst den mycket dåliga bristanalys som gjorts i betänkandet. Intresse för att kvalitativt/kvantitativt belysa vilka brister man noterat har uppenbarligen inte förelegat. Lika ointresserad har man varit då det gällt uppdraget i direktiven att kostnadsberäkna Kommissionens förslag. Kostnadseffekterna för näringslivet klarar man av på knappt en sida, och de exempel på kostnadsindikationer som ges är inte ens i nivå med kvalificerade gissningar.

Vi har belyst en faktor ovan vad gäller kravet på kemisk/toxikologisk kompetens resp. skyldigheten följa den vetenskapliga forskningen. Skall, som vi illustrerat, skrivningen tas ordagrant kommer bara denna att förorsaka kostnader i storleksordningen 100-tals miljoner i konsultarvoden alternativt understöd till friställda. Det kan, enligt vår uppfattning, i nuvarande för landet besvärliga ekonomiska situation inte accepteras att större åtgärder på reglerings/myndighetsområdet kan föreslås och genomföras utan betydande faktaunderlag. Vi anser det därför nödvändigt att, innan några beslut med anledning av betänkandet tas, tveksamma tolkningsavsnitt stramas upp och relevanta kostnadsberäkningar görs, så att Riksdagen får ett beslutsunderlag, som möjliggör ett rimligt ställningstagande.

2.31 Sveriges industriförbund: Kemikommissionen framhåller som angeläget att Sverige inom kemikaliekontrollen samarbetar internationellt, i första hand med EG och de nordiska länderna. När det gäller EG, är vårt stora handelsutbyte en given anledning, men även möjligheterna att ömsesidigt utnyttja varandras riskvärderingar och allmänna erfarenheter gör sådant samarbete attraktivt. Industriförbundet instämmer i dessa bedömningar. Däremot kan vi inte ansluta oss till kommissionens inställning, att Sverige skall värna om sina möjligheter till självständiga beslut för skyddet av hälsa och miljö. Vi anser att erfarenheter och tillämpning av kemikaliekontroll i många EG-länder är så långt avancerade att Sverige kan och bör eftersträva en överenskommelse med EG om ömsesidigt accepterande av granskning och godkännande av nya ämnen. Vi bör vidare avstå från särbestämmelser såsom en särsymbol för fjärde riskgruppen och behovsprövning av bekämpningsmedel, vilket lätt kan uppfattas som tekniska handelshinder.

2.32 Svenska brandförsvärsföreningen: SBF är av den uppfattningen att det är betydelsefullt med en noggrann kunskap om de risker som är förknippade med användningen av kemiska ämnen. Vi har sedan 1974 regelbundet publicerat åtgärds kort för hittills 170 kemikalier. Avsikten är att dessa kort skall användas vid akutinsatser där kemikalier kommit lös. Detta innebär att tjänstemän vid föreningen så gott som dagligen har kontakt med aktuella problem med hantering av kemikalier.

Efter genomläsning av betänkandet kan vi konstatera att förslaget i sin nuvarande utformning inte utgör grund för ändrad lagstiftning eller för inrättande av ny myndighet för kemikaliekontroll. I betänkandet finns förslag till förbättringar t. ex. om en enhetlig terminologi vid bedömning av risk och nytta. Dessa förslag anser vi dock kan genomföras inom ramen för nuvarande lagstiftning och existerande organisation. Vi delar de uppfattningar som framförts av Erik Brandt i hans särskilda yttrande vad avser sammanfattningen på sidorna 246–247 i betänkandet.

2.33 Landsorganisationen i Sverige: Kemikkommissionens förslag sammanfaller i huvudsak med de krav som LO hävdade såväl sedan tillkomsten av den nuvarande organisationen för produktkontroll, som senast i samband med remissbehandlingen av utredningen om produktkontrollens organisation (Ds Jo 1980: 24).

2.34 Svenska arbetsgivareföreningen: SAF har genom sina representanter i såväl kommissionen som i dess olika referensgrupper vid upprepade tillfällen efterlyst en grundläggande analys av risker och behov i dagens kemikaliehantering, främst på brukarsidan. I kemikkommissionens arbete har det ofta framhållits att en av utgångspunkterna för utredningen har varit allmänhetens inbegripet de yrkesarbetandes oro för de risker som är förknippade med hanteringen av kemiska produkter och ämnen. Även om denna oro är riktig är det inte självklart att den bästa och effektivaste metoden att stilla oron är att tillgripa lagstiftningsåtgärder, att ytterligare utbygga produktregistret och att införa förhandsanmälan m. m.

I den behovsanalys, som kommissionen borde genomfört i ett initialskede, skulle olika alternativa åtgärder ha kunnat studeras för att utröna hur man på bästa sätt skall kunna bemästra oron. Brukaranpassad information och praktiska och för varje process/hantering genomtänkta hantlingsrutiner är betydligt effektivare och kostnadsmässigt billigare åtgärder för att möta oron. På så sätt når man med enklare och snabbare medel det gemensamma mål som alla eftersträvar, nämligen en så säker kemikaliehantering som möjligt.

Kommissionen har tyvärr vägrat att genomföra en behovsanalys. Detta är en katastrofal brist som framtiden kan komma att allvarligt drabba bl. a. våra stora exportindustrier men också hela vårt näringsliv som är beroende av kemikalieanvändning.

SAF vill därför starkt ifrågasätta om ett betänkande med en så fundamental brist som ovan anförts, över huvud taget kan läggas till grund för lagstiftningsåtgärder.

2.35 Trädgårdsnäringens riksförbund: Förbundet ser i betänkandet "Kemikaliekontroll" en i grunden positiv och bestämd vilja från samhällets sida att ifrågasätta och om möjligt ytterligare minska samhällets kemikalieanvändning. Förbundet har förståelse för att kemikalieanvändningen inom vissa sektorer av samhället, som tidigare legat utanför en kemikaliekontroll, motiverar en översyn av det slag som här skett. Utredningens mycket ospecifika och generaliserande uttryckssätt innebär emellertid att även sådana samhällssektorer som hittills varit strängt reglerade och kontrollerade, exempelvis den yrkesmässiga trädgårdsproduktionen, okritiskt och på ett olyckligt sätt drabbas av utredningens ambitioner.

Förbundet hade gärna sett att utredningen istället för att överbetona behovet av att reducera kemikalieanvändningen, mer hade inriktat sig på att bl. a. analysera bakgrunden till allmänhetens oro inför dessa frågor och i vilken mån en utökad saklig information hade kunnat skapa en bättre förståelse för bruket av kemikalier och därigenom undanröja mycket av denna oro. Även hanteringsfrågorna anser förbundet ytterligare hade kunnat analyseras med hänsyn till att hanteringen oftast är grunden för den reella risken men också för hur den av allmänheten upplevda risken uppkommer.

Mot den bakgrund som här redovisats har förbundet med oro reagerat på att en del av förslagen i betänkandet har en uppläggning och utformning, som om den schablonmässigt och okänsligt genomförs, skulle ställa den yrkesmässiga trädgårdsodlingen i en mycket besvärlig konkurrenssituation och äventyra en fortsatt produktion i många svenska företag. — —

2.36 Sveriges kemiska industrikontor:

- delar utredningens uppfattning att det finns brister i våra *kunskaper* om kemiska ämnens och produkters egenskaper från hälso- och miljösynpunkt.
- framhåller dock att förekommande kunskapsluckor icke kan fyllas till den nya lagen träder i kraft.
- delar utredningens uppfattning att *kemikaliekontrollen* behöver förbättras, både företagens egenkontroll och myndighetskontrollen. Den senare måste dock vara meningsfull, effektiv och mer inriktad på samarbete med och råd åt företagen än rent polisiära uppgifter — en uppfattning som tyvärr inte återspeglas i betänkandet.
- konstaterar att det råder allvariga *brister* i den *analys* av kemikaliekontrollen som Kemikommisionen presenterar.

Sålunda har Kommissionen i vissa avseenden *överbetonat* riskaspekten för kemiska ämnen och produkter, särskilt för bekämpningsmedel, till men

för samhällets olika insatser för att söka förebygga att människors hälsa eller miljön skadas.

En annan brist är att Kemikommisionen ej nöjaktigt uppmärksammat behovet av *prioritering* av åtgärder med hänsyn till arten och graden av olika risker och tillgängliga resurser.

En tredje brist är att betänkandet ej avspeglar de *svårigheter* som företagen möter för att uppfylla krav i en långtgående kemikaliekontroll och behovet av hjälp och råd från myndigheten.

En fjärde brist är att utredningen i sina praktiska förslag ej tillräckligt beaktat behovet av internationell samordning främst med vår största handelspartner – EG. Flera av de framlagda förslagen både i delbetänkandet och i huvudbetänkandet kommer därför att kunna uppfattas som *tekniska handelshinder*.

En femte brist är att Kommissionen ej ägnat uppmärksamhet åt frågan om hur allmänhetens oro för kemiska ämnens och produkters ev. inverkan på hälsa och miljön uppkommer, och informationens betydelse för tillkomsten av denna oro.

En sjätte brist är kommissionens *riskfilosofi* beträffande bekämpningsmedel – där utredningen driver den argumentationen att allmänheten är oroad, alltså måste samhället skära ned användningen av dessa produkter. Ett sådant synsätt är ovetenskapligt och olämpligt som grund för kemikaliekontroll.

En sjunde brist är avsaknaden av förslag till *rationalisering* av de myndigheter som berörs av utredningen. Ej heller redovisas acceptabla *kostnadskalkyler* över de föreslagna åtgärdernas effekt på näringslivet.

Kemikontoret anser således att det föreligger allvarliga brister i analysen av för kemikaliekontrollen väsentliga problem. Detta förhållande understryker betydelsen av att de framlagda förslagen grundligt bör *omarbetas* och att stor hänsyn därvid tas till synpunkter som presenteras i remissomgången.

2.37 Kemisk-tekniska leverantörförbundet: Vi förutsätter att innan förslagen överhuvudtaget framläggs som proposition en grundlig ekonomisk konsekvensanalys utföres.

En sådan analys skall naturligtvis ses ur det perspektivet att EG i allt väsentligt har eller kommer att genomföra motsvarande reformer samt vad en utbredd nationell särreglering skulle innebära för den fria handeln i första hand i Europa.

Vi har i färskt minne ett överilat svenskt kadmiumförbud som har dömts ut av en enig internationell expertis och statskontoret i Sverige.

En sådan väsentlig fråga som den framtida kemikaliekontrollen får under inga omständigheter hetsas fram eftersom det visat sig vara svårt att korrigera felaktiga beslut.

KTF håller med kommissionen om att det idag finns brister i kunskap

och kontroll både hos företagen och myndigheter. Vi har i själva verket ännu inte levt upp till LHMVs ambitioner och har efter 10 år en dåligt fungerande myndighet. Det hade därför varit naturligare att bygga vidare på nuvarande lagstiftning.

Vi delar utredningens uppfattning att förutsättningen för en fungerande kemikaliekontroll är att kunskapsnivån är tillräcklig i kemikaliehanteringens alla led och hos ansvarig myndighet. Utredningen säger vidare att "Internationellt samarbete är nödvändigt för att lösa många av problemen med kemiska hälso- och miljörisker".

Vi menar att "internationellt samarbete" är själva nyckeln till att få en bättre fungerande kemikaliekontroll och hur annorlunda hade inte kemikommisionens förslag sett ut om detta hade lagts till grund för kommissionens arbete.

2.38 Miljöförbundet: Mot bakgrund av kemisamhällets risker för människa och miljö tillsattes Kemikommisionen – ett utlovat "flaggskepp" i regeringens miljöpolitik. Direktiven andades också en insikt i kemikalieproblematiken och dess orsaker. Som vanligt fanns även brasklappen om de goda framtidsutsikterna för kemibranschen, samt dess betydelse för vår ekonomi.

Vi är alla mer eller mindre exponerade för kemisamhällets risker. Man kan säga att vi alla är försökskaniner i ett fullskaleexperiment. Mot den bakgrunden erbjuder Kemikommisionens betänkanden inte några avgörande förslag på vägar ut ur experimentet. Snarare tyder förslagen på en anpassning till fortsatt experimenterande på kemibranschens villkor och med skenbara kontrollmöjligheter.

Direktiven har inte uppfyllts vad gäller:

- de grundläggande kraven på hänsyn till hälsa och miljö.
- saneringen av kemikaliefloran.
- godtagbar kontroll över kemikalieflödet i natur och samhälle.

Vidare saknas den nödvändiga analysen av erfarenheterna från dryga 15 års miljövårdsarbete i landet, samt en analys av kemiföretagens agerande i sammanhanget.

Kemikommisionen bygger på och stärker en expertvåldessyn på kemikaliefrågorna. Experter isolerade från folkets oro skulle enligt förslagen komma att sitta fast i ett ändlöst sökande efter farliga egenskaper och verkningar för tusentals ämnen och alla deras kombinationer – ett förfarande lika trötlöst som forna tiders alkemisters sökande efter "den vises sten".

I sammanhanget skall dock nämnas att exempel på hänsyn till folkets oro finns. Det gäller nuvarande lagen om förbud mot spridning av bekämpningsmedel i skogen (SFS 1983: 428) och den av Kemikommisionen föreslagna nya lagen om spridning av bekämpningsmedel. Där ingår bl. a. ett förbud mot spridning från luften, vilket uppskattas av Miljöförbundet, då vi ser det som ett andra steg mot avgiftningen av våra areella näringar.

Likaså hoppas vi att förslaget till förordning om miljöfarligt avfall är ett första steg mot en allmän sortering av soporna vid källan. (Detta i sin tur kan rädda oss från dioxinet, om statsmakterna har mod nog att erkänna det problemet?)

Huvudbetänkandets beskrivning av kemiska risker är korrekt men missvisande. Den beskrivna problematiken är av 60-talskaraktär med DDT, PCB och tungmetaller i centrum. De nyupptäckta problemen med exempelvis dioxiner bildade vid sopförbränning, spridning av tillsatta kemikalier i avloppsvattenreningsverken, livsmedlens innehåll av föroreningar och tillsatser från "kemijordbruket" respektive livsmedelsindustrin saknas i stort sett. Vi tror inte det beror på okunnighet utan snarare på undfallenhet för kemibranschens krav på fortsatt inflytande. Oviljan att hantera dioxin-problemet ser vi mycket allvarligt på. Om anledningen till detta är prestige och personliga motsättningar är det desto allvarligare för hela miljövårdens organisation. Den förlorar i trovärdighet.

Kontrollen över kemisamhället föreslås ske med hjälp av en kemikaliemyndighet och ett toxikologiskt råd. Miljöförbundet ser inte dessa förslag som några avgörande framsteg eftersom det i praktiken mestadels blir en omfördelning av befintliga tjänster, samt är en skenanpassning till hälso- och miljövårdens krav, där statliga besparingsambitioner (i detta fall 20,5 miljoner kronor) väger tyngre.

Miljöförbundet ser kemisamhällets hot mot hälsa och miljö som ett av de allvarigaste miljöproblemen. Den synen delas f.ö. av regeringspartiet. Därför måste kontrollen över kemikalierna få kosta de medel som behövs. I synnerhet gäller det produktkontrollen, vars register endast är godtagbart i sin fullt utbyggda form och sin fulla offentlighet. Den delvis hårda kritiken mot Kemikommisionen är vårt demokratiskt ställda krav på statsmakterna att ta sina miljöpolitiska ambitioner på allvar. Vi vet att ett samhälle byggt på den av riksdagen beslutade ekologiska grundsynen kräver stora men nödvändiga förändringar. Vårt råd är: Ändra kurs i tid.

3 Mål för kemikaliekontrollen

3.1 Civilförsvarsstyrelsen: En målsättning brukar i allmänhet ge uttryck för en viljeinriktning beskriven i generella termer, som kommissionen även har gjort. Om målet är alltför högt satt, måste man emellertid vara beredd på att ge avkall på vissa av önskemålen. För att i ett sådant läge få ut största möjliga effekt av vidtagna åtgärder under genomförandeskedet, kan en etappvis uppbyggnad grundad på prioriterade delmål vara att föredra. Detta framtingar även en närmare analys av framlagda förslag.

Eftersom det av kommissionen presenterade betänkandet har en hög ambitionsnivå med många svårförutsägbara konsekvenser, finns det alltså skäl att överväga ett förverkligande av målsättningen med ett tidsrelaterat uppbyggnadsprogram.

3.2 Socialstyrelsen: I anslutning till punkt 6.4 i kommissionens huvudbetänkande, där det sägs att tillverkare/importör bör välja en så bra produktsammansättning som möjligt från hälso- och miljösynpunkt, bör det enligt socialstyrelsens uppfattning anmärkas att i fråga om etanol bör även alkoholpolitiska aspekter uppmärksammas.

3.3 Lantbruksstyrelsen: Allmänhetens oro för kemiska risker torde i första hand vara knuten till potentiella risker för skadliga långsiktseffekter av rests substanser i livsmedel och till möjliga sidoeffekter i miljön. Den som i sitt yrkesarbete hanterar kemiska produkter är dessutom utsatt för speciella risker i samband med denna hantering. Lantbruksstyrelsen vill understryka att det för lantbruksnäringarnas del bör vara av särskilt intresse att kemikaliekontrollen är effektiv och tillstyrker förslaget till målformulering.

3.4 Statens livsmedelsverk: Många olika myndigheter har idag och kommer framdeles att ha behov av kontakter med internationella organ som OECD, IPCS och IRPTC. Det är därför mycket viktigt att det kommer att finnas välfungerande kanaler mellan myndigheterna. Ett kontaktssekretariat, "National Contact Point", placerat vid kemikaliemyndigheten skulle kunna ha ansvaret för att inkommande skrivelser/dokument sänds till berörda myndigheter och andra intressenter. Sekretariatet skulle dessutom ansvara för sammanställning av svaren.

Kommissionen har också i avsnitt 6.6 påpekat att det internationella arbetet måste ges hög prioritet i myndigheternas arbete. Livsmedelsverket instämmer i detta men vill samtidigt peka på nödvändigheten av att tillräckliga resurser ställs till myndigheternas förfogande för detta ändamål.

3.5 Statens provningsanstalt: SP instämmer i att huvudmålet för kemikaliekontrollen är att förhindra att skada uppstår på människor och miljö. De därav härledda fyra huvudsatserna (avsnitt 6.1) överensstämmer väl med huvudinriktningen inom arbetsmiljö och yttre miljö.

SP instämmer också i kemikkommissionens slutsatser att de ökade kunskaper som nu finns om kemiska ämnens inverkan på människa och miljö motiverar en effektiviserad – och kanske även utökad – kontroll från statens sida av dessa ämnens användning och hantering.

3.6 Statens planverk: Planverkets bevakning av hälsoskyddsfrågorna – – – innebär att verket har ett ansvar för användningen av kemiska produkter inom byggområdet. Erfarenheterna från tillsynsverksamheten är att hälsobesvär ofta uppmärksammas först när produkterna hunnit marknadsföras – ofta i stor skala – under relativt lång tid och att hälsoeffekterna ofta orsakas av kända ämnen och material som utnyttjas inom nya användningsområden. I betänkandet har problemen med ämnen och pro-

dukter som är i bruk beaktats. Problemen av ovannämnd karaktär synes dock behöva uppmärksammas bättre t. ex. genom att en femte grundsats för kemikaliekontrollen tillfogas i avsnitt 6.1 med förslagsvis följande lydelse: Om en kemisk produkt vid användningen orsakat eller misstänks ha orsakat hälsobesvär skall behovet av åtgärder för att reducera besvären och av restriktioner för fortsatt användning snarast utredas av ansvarig(a) myndighet(er) och tillverkare.

3.7 Statens giftinformationscentral: Påpekandet att en epidemiologisk verksamhet kan lämna viktiga bidrag till kemikaliekontrollen är helt i linje med de positiva erfarenheter GIC har av epidemiologiska uppföljningar av akuta förgiftningar. Vidare kan GIC understryka nödvändigheten av ett nära samarbete mellan olika myndigheter så att bedömningar och åtgärder skall kunna samordnas. Vikten av internationellt samarbete i dessa sammanhang är enligt GIC: s erfarenhet ett väsentligt påpekande.

3.8 Skogs- och jordbrukets forskningsråd: Det av kemikommisionen angivna, övergripande målet ger enligt SJFR utrymme för en positiv nyordning i kemikaliearbetet. Rådet anser emellertid samtidigt att ett övergripande mål för kemikaliekontrollen också bör rymma den mer offensiva attityden att effektivt och varsamt utnyttja naturresurserna. SJFR: s synsätt angående det övergripande målet innebär att rådet anser att den tredje grundsatsen något bör modifieras. Det är enligt rådets uppfattning inte alltid givet att riskabla kemiska produkter skall ersättas med andra "produkter" som kan hanteras säkrare. Det kan i stället ofta vara angeläget att ersätta kemiska produkter med en helt annan typ av hantering. Detta är förhållandet bl. a. när det gäller användningen av kemikalier inom jordbruket. Utnyttjandet av kemiska bekämpningsmedel kan där delvis ersättas med andra produktionsformer eller – alternativt då det gäller bekämpningsmedel – resistent sorter. Med detta synsätt kan kemikaliekontrollen komma att inbegripa såväl en annorlunda användning av naturresurserna som en förstärkt genetisk forskning och förädlingsverksamhet. Detta gäller särskilt på sikt och om "kemikaliesnålhet" blir ett viktigt mål i jordbruksforskningen och i jordbrukets teknik- och strukturutveckling. SJFR har fått regeringens uppdrag att ta fram ett forskningsprogram i syfte att åstadkomma en sådan utveckling.

3.9 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Kemikommisionen har beskrivit fyra grundsatser för kemikaliekontrollen. Den tredje grundsatsen är att sådana ämnen och produkter skall undvikas som kan ersättas av andra ämnen och produkter som medför mindre risker. Denna fråga, den s. k. substitutionsprincipen, bedömer länsstyrelsen så väsentlig att den tydligare borde framgå i lagstiftningen. — — —

3.10 Svenska naturskyddsföreningen: Kemikommisionen har angett fyra grundsatser för kemikaliekontrollen, och föreningen har inga invändningar mot dessa i och för sig. Dock kan iakttas att beaktandet av den yttre miljön fått en alltför undanskymd plats i betänkandets olika delar. Människans hälsa och den yttre miljön har båda högsta prioritet vad gäller kemikaliekontroll, inte minst därför att en skadlig påverkan i den yttre miljön — även om den i förstone kan förefalla röra enbart andra organismer än människan — i framtiden får återverkan också på människan.

Nuvarande lagstiftning (lagen om hälso- och miljöfarliga varor och miljöskyddslagen) torde i allt väsentligt motsvara tre av grundsatserna (nr 1, 3 och 4) medan den andra grundsatsen ännu inte är tillräckligt väl uttryckt.

För att genomföra en kemikaliekontroll krävs att lagstiftningen är ändamålsenligt utformad. Kemikommisionen har också i sitt förslag ägnat stor uppmärksamhet åt författningsförslag. Föreningen begränsar sig i detta yttrande till vissa grundläggande frågor om författningarnas utformning.

Till ändamålsenligheten hör emellertid också att resurserna för kemikaliekontrollen inte blir alltför små. Det är föreningens uppfattning att resurstillgången varit en mer ingripande orsak till att kemikaliekontrollen för närvarande inte är tillräcklig än utformningen av gällande bestämmelser. Kommissionens förslag till administrativ organisation har i alltför hög grad påverkats av strävanden att hålla statens utgifter nere för att en tillräcklig effektivisering av kemikaliekontrollen ska kunna påräknas. Föreningen föreslår därför att organisationens storlek och kostnader förutsättningslöst och ytterst skyndsamt utreds särskilt. Det måste därvid uppmärksammas att — även om statsfinanserna kanske är ansträngda — kemikaliekontrollen liksom miljöskyddet över huvud taget kan vara en sektor där utgifterna kanske måste ökas i motsats till många andra sektorer.

3.11 Sveriges industriförbund: Industriförbundet kan instämma i önskvärdheten av att förhindra skada på människor och miljö. Emellertid anser vi detta vara ett illusoriskt mål, eftersom all mänsklig verksamhet är förenad med risken för vissa skador. Ett realistiskt mål är snarare att så långt möjligt söka minska risken för skada. Trafiksäkerhetsarbetet är ett exempel, där denna typ av säkerhetsfilosofi tillämpas, eftersom målet "en helt riskfri" bil-, tåg- eller flygtrafik skulle omöjliggöra användningen av dessa fortskaffningsmedel.

Industriförbundet vill ifrågasätta, om det inte i själva verket är den orealistiska målsättningen som gör att kemikommisionens förslag i långa stycken är orealistiska och därför leder till ett långtgående reglerings- och övervakningssystem. Den moderna synen på myndighetsutövning är annars, att ett större ansvar skall läggas på företagen — såväl tillverkare som användare — och att direkt övervakning genom myndigheten minskas till förmån för rådgivning och information kombinerad med stickprovskontroll.

När det gäller kemikaliekontroll, finns det två särskilda skäl, som talar för lämpligheten av detta synsätt. Dels finns det genom bl.a. arbetarskyddslagstiftningen och företagshälsovården hos de flesta företagen en tradition att arbeta för minskade skaderisker på arbetsplatsen. Dels gör också snabba förändringar i det kemiska produktsortimentet det svårt för en central myndighet att upprätthålla en aktuell kunskap om i bruk varande ämnen och produkter. Denna kunskap finns i stället hos ifrågavarande industriföretag.

En orsak till att kemikommisionens förslag så starkt betonar kontroll- och övervakningsaspekten är den oro som allmänheten anses hysa inför användningen av kemikalier och kemiska produkter. Enligt Industriförbundets mening är det en allvarlig brist i kemikommisionens utredningsarbete, att man inte har övervägt andra metoder än lagstiftning för att dämpa allmänhetens oro.

Vi anser att en väsentligt effektivare metod är en sakligt korrekt information om risker med, och nyttan av kemikalieanvändning, om betydelsen av att kemikalierna hanteras på rätt sätt och att hanterings- och märkningsföreskrifter m. m. blir kända hos den som använder kemikalier.

Denna upplysningsverksamhet bör bedrivas av såväl myndigheter och politiker som näringslivet. Relevant information om bl. a. risker med bekämpningsmedel och kemikaliernas bidrag till cancerfrekvensen kan lämpligen hämtas från två färska, statliga utredningar, nämligen den s. k. kemikalieutredningen (SOU 1983: 10 och 1983: 11) och cancerkommittén (SOU 1984: 67).

Att, såsom kemikommisionen har gjort, förlita sig på lagstiftning och övervakning istället för saklig information kan lätt få motsatt effekt på allmänhetens oro. Resonemanget blir då snarare: om det behövs en särskild "kemikalielag", måste det ju verkligen vara fråga om stora risker.

3.12 Trädgårdsnäringsens riksförbund: Utredningen framhåller som en grundsats vid preciseringen av kemikaliekontrollens huvudmål att "riskabla kemiska produkter skall ersättas av produkter som kan hanteras säkrare". Förbundet ser denna precisering som helt självklar. — — —

4 En ändrad lagstiftning

4.1 Tillämpningsområdet

4.1.1 Civilförvarsstyrelsen: För att täppa igen vissa luckor i nuvarande lagstiftning föreslås att lagen om hälso- och miljöfarliga varor får namnet Lag om kemiska produkter. Med strikt vetenskaplig tolkning är kemiska produkter ett olyckligt uttryck i detta sammanhang eftersom lagen då skulle reglera ett stort antal produkter som inte kan hänföras till den grupp

som kontrollen egentligen avses innefatta. Visserligen föreslås en avgränsning genom att i en inledande paragraf beskriva lagens syfte, men tolkningsproblem kommer säkert ändå att uppstå.

En sådan skrivning kan dessutom ge allmänheten den uppfattningen att allt som enligt deras föreställning är kemiska produkter är farligt, vilket långt ifrån är fallet.

4.1.2 Konsumentverket: — — — Den föreslagna LKP:s tillämpningsområde kommer att till betydande del sammanfalla med MFL:s. Det gemensamma området blir ännu större än när det gäller den hittillsvarande lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. KOV har inga principiella invändningar mot detta, men det är angeläget att arbetsfördelningen mellan KOV och den nya kemikaliemyndigheten (KM) blir så klar som möjligt.
— — —

4.1.3 Statens naturvårdsverk:

- anser att tillämpningsområdet för lagen om kemiska produkter bör begränsas till sådana effekter som orsakas genom produkternas kemiska och kemisk-fysikaliska egenskaper,
- anser att de allmänna principerna i lagen om kemiska produkter om skyldighet för envar att motverka skador på människor och i miljön, liksom skyldigheten att informera om de hälso- eller miljörisker som är förenade med produkten, bör vara direkt tillämpliga även på föremål som kan orsaka hälso- eller miljöskada därför att de innehåller eller har behandlats med kemiska produkter.

4.1.4 Riksrevisionsverket: — — — anser sig RRV inte kunna tillstyrka kommissionens förslag att nu införa en ny ramlag inom området (lag om kemiska produkter).

4.1.5 Svea Hovrätt: De nu föreslagna författningarna är s. k. ramlagstiftning avsedd att kompletteras till sitt innehåll av föreskrifter utfärdade efter bemyndiganden. Hovrätten ifrågasätter dock om inte förslagen i vissa delar utformats så att tillämpningsområdet blivit alltför vidsträckt eller så att tveksamhet kan uppstå om vad som omfattas av de föreslagna reglerna.

I förslaget till lag om kemiska produkter har tillämpningsområdet angivits i 1 § genom att syftet med lagen slagits fast. Därigenom har enligt betänkandet ett stort antal produkter kommit att omfattas av lagen. Hovrätten anser att det av en så grundläggande bestämmelse klarare borde framgå vilka produkter som faller under lagen och vilka som inte omfattas av dess bestämmelser. Inte minst de i lagen intagna straffbestämmelserna gör det nödvändigt att närmare precisera tillämpningsområdet.

En omständighet som ytterligare kan bidra till att skapa osäkerhet hos enskilda och företag i frågan om den verksamhet de bedriver omfattas av

lagen eller ej är att skyldigheten att avge responsum enligt 10 § lagen om hälso- och miljöfarliga varor föreslås bli avskaffad. Denna osäkerhet om tillämpningsområdet kan leda till att lagen inte får avsedd verkan. Hovrätten ifrågasätter också om betydelsen av responsum undersökts och om tillräckliga skäl anförts för dess avskaffande. Den omständigheten att institutet sällan kommit till användning kan ha andra orsaker än att behovet därav skulle vara litet.

4.1.6 Kammarätten i Göteborg: Kammarätten ställer sig något frågande inför den del av kommissionens förslag som kan utläsas redan vid en jämförelse mellan rubrikerna till nu gällande lag om hälso- och miljöfarliga varor och den nu föreslagna lagen om kemiska produkter. Kommissionen föreslår sålunda att lagen inte bara skall tillämpas på sådana kemiska produkter och med kemikalier behandlade föremål som bedöms som hälso- och miljöfarliga utan på alla kemiska produkter. Vid en sådan bestämning av lagens tillämpningsområde måste det såvitt kammarätten kan bedöma stå någorlunda klart vad en kemisk produkt är. För kammarätten framstår alla förekommande varor som "kemiska" i någon mening. All materia består ju av kemikalier.

Kommissionen har med begreppet kemiska produkter avsett varor som i en snävare mening framstår som specifikt "kemiska". Någon närmare bestämning av begreppet gör kommissionen inte, men vad kommissionen har anført i betänkandet ger vid handen att med kemiska produkter åsyftas varor som skall registreras i produktregistret. De varor beträffande vilka så skall ske är i allt väsentligt sådana som förtecknats under vissa avsnitt i gällande tulltaxa. För en i kemikaliehantering obehövad tolkare av lagen ger ett på angivet sätt "bestämt" kemikaliebegrepp föga ledning. Kommissionen uppger att motsvarigheter till uttrycket kemiska produkter används i en del andra länders lagstiftning på området, t. ex. Danmark och Frankrike. Huruvida denna användning har vållat problem i dessa länder framgår inte.

Kammarätten kan inte frigöra sig från en allmän olust inför att i lagstiftningssammanhang använda ett så vittfamnande och obestämt begrepp som kemiska produkter. För exempelvis den som avser att tillverka eller importera en vara måste det med hänsyn till den i lagen föreskrivna omfattande och kostsamma undersöknings- och informationsplikten vara ett rätts-säkerhetskrav att det av lagen på ett tydligare sätt framgår om verksamheten med varan omfattas av lagens bestämmelser eller ej. Det kan också ifrågasättas om inte denna osäkerhet i förening med lagens vittomfattande tillämpningsområde och nyssnämnda undersöknings- och informationsplikt kan lägga en hämsko på utvecklingen, som inte står i rimlig proportion till de hälso- och miljöfördelar som eventuellt står att vinna med det av kommissionen föreslagna tillämpningsområdet.

Kommissionen anför bl. a. att det finns tecken på att allt fler åtgärder

som myndigheterna i fortsättningen bör vidta med stöd av LHMV kan komma att förseñas av diskussioner om huruvida den aktuella varan skall anses som hälso- och miljöfarlig eller inte. Ett skäl för det föreslagna tillämpningsområdet skulle således vara svårigheten att tolka vad som i den nu gällande lagen avses med hälso- och miljöfarlig vara. Kammarrätten ställer sig emellertid frågande till vad som kommissionen på s. 144–145 i betänkandet anför om LHMV:s tillämpningsområde. Enligt kammarrättens uppfattning bör det som föreskrivs i KHMV, den underordnade författningen, inte vara bestämmande för vad som föreskrivs i själva lagen.

Det synsätt, som innebär att såsom hälsofarlig vara måste räknas varje ämne där det finns vissa på vetenskapliga grunder godtagbara skäl att tro att ämnet med hänsyn till sin hantering kan medföra skada på människor, förefaller enligt kammarrättens bedömning som det rimligaste. De gränsdragningsproblem som uppstår vid en sådan lagtolkning framstår för kammarrätten som mindre ägnade att orsaka icke önskvärda bieffekter än om man vid bedömningen av lagens tillämplighet tvingas ta ställning till om den aktuella produkten är att anse som kemisk.

4.1.7 Svenska naturskyddsföreningen: Som redan nämnts förefaller betänkandet ha lagt mindre vikt vid miljöaspekter än vid direkta hälsoaspekter. Detta torde vara en bidragande förklaring till utformningen av delar av förslaget.

Den enda lagstiftning som egentligen har setts över mera systematiskt är lagen om hälso- och miljöfarliga varor (LHMV). Detta förklaras sannolikt av att kommissionen mest beaktat hälsoskydds- och arbetsmiljöaspekter och inte övriga miljöskyddsaspekter. Möjligheterna att samspela mellan en kemikalielag och miljöskyddslagen borde ha utvärderats bättre. Ett effektivt sådant samspel kan också leda till ett effektivt resursutnyttjande inom administrationen.

Dock har samspelet med viss mera avgränsad speciallagstiftning beaktats på ett ofta lämpligt sätt och flera hittills besvärande luckor täpps till enligt förslaget. Ett undantag utgör transporter av farligt gods. Det är tveksamt huruvida sådana i normalfallen bör läggas utanför lagens ramar. Den rättsliga kontrollen av kemiska produkter är komplicerad att genomföra i praktiken, och så länge som speciallagstiftningens kravregler inte i allt väsentligt harmonierar med "baslagstiftningen" (d.v.s. LHMV) bör baslagstiftningen göras komplementärt tillämplig och regeringen ges befogenhet att för speciella situationer eller situationstyper meddela undantag.

En generell iakttagelse är att kommissionen föreslagit mera omfattande ändringar av LHMV än vad som är motiverat för att uppfylla de fyra ovan nämnda grundsatserna. De föreslagna ändringarna är dessutom i många hänseenden inte ändamålsenliga. I vissa hänseenden innebär de rena för-sämringar jämförda med LHMV.

Föreningens synpunkter i det följande bygger på åsikten att en lagstiftning bör utformas så

- att tillämpningen blir så klar och enkel som möjligt
- att uppställda mål nås så effektivt som möjligt
- att rättssäkerheten för såväl berörd allmänhet som hanterare och andra blir så stor som möjligt
- att tillgängliga resurser i kombination med reglerna i högre grad än tidigare leder mot uppställda mål.

Hur dessa mål kan nås beror bl. a. i mycket hög grad på hur författningarna utformats. Betänkandet bör inte läggas till grund för andra författningsändringar än sådana som helt klart behövs för att de uppställda grundsatserna bättre än tidigare ska kunna uppnås.

Det finns flera skäl till att vara försiktig vid ändring av LHMV. Enligt föreningens mening är den lagen i de flesta hänseenden av god klass. Många av dagens missförhållanden som har observerats av kommissionen beror på annat än författningarna. När resurserna hos myndigheter, företag och enskilda i form av personal och tid är begränsade måste dessutom tolkningsproblemen minimeras. Därför bör reglerna vara klara.

Detta gäller särskilt reglerna om när en lag över huvud taget är tillämplig. Lagförslaget avviker från LHMV bland annat genom att inte anknyta till effekter av kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper. Utformningen av 1 § innebär ett närmast oinskränkt tillämpningsområde, en slags produktkontrollag. Emellertid avser inte kommissionen något sådant. De av allt att döma begränsade utvidgningar av kemikaliekontrollen, som egentligen avses, torde kunna tillgodoses genom ett bemyndigande som liknar det som nu finns i LHMV.

P.g.a. att lagtext och motiv i förslaget inte stämmer med varandra, kommer tolkningsproblem att uppstå i praktiken. Sådana problem kommer att anstränga befintliga resurser.

Föreningen föreslår följande:

Innan ytterligare utredningsarbete om en kemikalielagstiftnings tillämpningsområde görs, bör grunderna i LHMV:s begrepp hälso- och miljöfarlig vara behållas, varvid anknytningen till effekter av kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper står kvar. Samtidigt bör en bestämmelse kvarstå som bemyndigar regeringen att utvidga lagens tillämpningsområde.

Föreningen vill samtidigt ta upp en angränsande rättsfråga som inte har fått en fullgod lösning i LHMV och heller inte i kommissionens förslag, nämligen frågan om skilda regelsystem för ämnen och beredningar å den ena sidan och föremål som behandlats med ämnen och beredningar å den andra. Ämnen och beredningar är etablerade termer i kemikaliekontroll, och vad som är ett föremål är i och för sig lätt att bestämma. Det borde dock enligt föreningens mening övervägas huruvida man genom en omdefiniering av hanteringsbegreppet kunde täcka det avsedda utan att behöva skriva regler i kategorier av ämnen, beredningar och föremål.

Kommissionens förslag om hur bestämmelser om föremål ska bli gällande är enligt föreningens mening opraktiskt och innebär en avsevärd försämring jämfört med LHMV. Detta förhållande torde andra remissinstanser komma att påtala och föreningen avstår därför från en diskussion om förhållandet i detta sammanhang.

I betänkandet beskrivs nu gällande rätt avseende LHMV:s tillämpningsområde, och därmed också avseende bevisbördan och utredningsskyldigheten, på ett felaktigt sätt. Beskrivningen ger åt LHMV begränsningar som inte har stöd i förarbetena till 1973 års lagstiftning. Detta är viktigt att uppmärksamma vid det fortsatta lagstiftningsarbetet av åtminstone två skäl. Det första är att översyn av en lagstiftning måste grundas på rättsliga fakta, alltså bland annat på en korrekt uppfattning om gällande rätt. Det andra är att felaktiga uttalanden i en senare lagstiftningsprodukt kan inte bara återverka negativt på genomförandet av tidigare fattade beslut utan också ge näring åt tveksamhet när det gäller den framtida lagtolkningen över huvud taget.

Enligt föreningens mening måste grundprincipen om att det är tillverkare och importörer (i första hand) och hanterare (i övrigt (i andra hand) som har bevisbördan rörande egenskaperna hos de varor de hanterar respektive importerar utgöra en grundpelare i produktkontrollagstiftningen. Hittills gällande rätt torde fullt ut tillgodose detta krav. Att kommissionen tagit miste beträffande gällande rätt måste alltså bortses ifrån. Eventuella ändringar i gällande rätt måste därför ske med den största noggrannhet och absolut inte på ett sådant sätt att oklarheter *uppstår* rörande denna viktiga rättsfråga. Betänkandet måste, såvitt föreningen förstår, i denna del lämnas åt sidan i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Detta hindrar inte att förändringar i klarläggande syfte bör göras för att lägga informations- och utredningsplikt på alla som tillverkar eller importerar kemiska ämnen och även – när så är skäligt – *föremål*.

4.1.8 Sveriges grossistförbund: Kemikommisionen föreslår att nuvarande lag, Lagen om Hälso- och Miljöfarliga Varor, ändras till Lagen om Kemiska Produkter. Några klara skäl till detta kan vi inte se att Kommissionen lagt fram och några stöd i direktiven till detta förslag kan inte heller återfinnas. De förslag Kommissionen lägger fram kan i huvudsak också klaras utan lagändringar. Dessutom finner vi rubriken illa vald. Eftersom det är fråga om kemiska ämnen och beredningar av dessa borde man, om någon ändring överhuvud taget skall göras, kalla den nya lagen Kemikalielag.

4.1.9 Sveriges industriförbund: Kemikommisionen föreslår att lagen om hälso- och miljöfarliga varor ”modifieras” och får namnet Lag om kemiska produkter. Skillnaden mellan de båda lagarna är dock så stor, att det väsentligen är fråga om en ny lag. Industriförbundet anser, att de eventuel-

la bristerna i den nuvarande lagstiftningen (LHMV) är otillräckligt analyserade.

Den kritik som kommissionen riktar mot den nuvarande kemikaliekontrollen (kapitel 7) kan knappast hänföras till LHMV. Det är snarare fråga om brister i lagens implementation och möjligen i fråga om resurser.

Tyvärr presenterar kommissionen inte heller någon övertygande behovsanalys för den föreslagna lagen. Förbundet är därför inte övertygat om, att den nya lagen, med i förhållande till LHMV väsentligt utökade befogenheter, förmår lösa de problem som nuvarande, rimligt väl fungerande lagstiftning inte lyckas lösa.

4.1.10 Landsorganisationen i Sverige: I bilagda yttranden har från såväl Svenska Byggnadsarbetareförbundet som Svenska Träindustriarbetareförbundet påpekats begränsningar rörande lagstiftningens tillämpning. LO biträder de uppfattningar förbunden framför och anser att lagen också måste gälla sådan hantering där damm eller gaser frigörs till omgivningen från varor behandlade med kemiska produkter.

4.1.11 Sveriges kemiska industrikontor: Enligt Kemikontorets uppfattning finns det ej anledning att stifta en ny lag. LHMV är endast ett decennium gammal och fyller väl aktuella behov. Den föreslagna lagen ger egentligen inget nytt, annat än att den på vissa punkter öppnar för en ökad osäkerhet om lagens krav och myndigheternas behörighet. I stället borde man ha analyserat de ev. behov av ändringar som kan föreligga i nuvarande lagstiftning och därefter sökt infoga dessa ändringar i gällande författningstext. Först om detta ej varit möjligt, kunde en ny lag övervägas.

Kemikontorets synpunkter på lagstiftningen nedan är endast preliminära, emedan bristen på bakgrundsmaterial i betänkandet försvårar en grundligare granskning. Ej heller är det rimligt att tänka sig att en remissinstans skall utföra hela det analys- och formuleringsarbete som normalt borde ha gjorts inom utredningen.

I betänkandet föreslås vidare att lagens benämning ändras från att gälla "hälso- och miljöfarliga varor" till att avse "kemiska produkter". Det framlagda förslaget bryter därmed mot grundprinciperna i nuvarande lag, i det att man utvidgar varuområdet från att gälla hälso- eller miljöfarliga varor till att omfatta alla s. k. kemiska produkter i allmänhet, oavsett om de är hälso- eller miljöfarliga eller ej. Detta innebär en vidgning av produktområdet från kanske 20 à 30 000 produkter till närmare 100 000 produkter.

Några klart bärande skäl för en sådan utvidgning har ej presenterats i utredningen. Kemikontoret kan inte ansluta sig till förslaget att drastiskt mångfaldiga det varuområde som lagen om hälso- och miljöfarliga varor nu täcker. Endast en smärre formell ändring bör göras, så att lagens rubrik blir "Lagen om hälso- eller miljöfarliga varor".

En lag om "Kemiska produkter" avlägsnar oss också från den lagstift-

ningsteknik som tillämpas inom EG där lagstiftningen omfattar *farliga* ämnen och beredningar.

Här uppkommer också vissa terminologiska problem. I såväl lagens rubrik som i den följande texten används beteckningen lag om "kemiska produkter". Begreppet skulle vara liktydigt med "kemiska ämnen och beredningar tillverkade av kemiska ämnen". Valet av beteckningen "kemiska produkter" som synonymt med "kemiska ämnen och beredningar därav" är dock missvisande och oförenligt med gängse terminologi på området. Begreppet "kemiska produkter" förekommer redan i olika sammanhang. Det har t. ex. i både inhemsk och internationell statistik en viss bestämd betydelse som är vida snävare än vad förslaget avser. I allmänhet menar man med kemiska produkter varor hänförliga till kap. 28–38 i tulltaxan, som är byggd på den internationella CCC-nomenklaturen. Uppenbarligen anser Kemikommisionen, att ett mera vidsträckt varuområde skall omfattas av den nya lagen. Tydligen tänker man sig samma varuavgränsning som tillämpas i produktregistret. Det bör erinras om att detta har en beteckning *produktregistret* – som ger möjlighet att fånga upp ett vidare varubegrepp än "kemiska produkter". Det är därför olämpligt att med en vidare syftning använda begreppet "kemiska produkter". Risk föreligger att följden bl. a. kan bli tolkningstvister, där den nya lagens tillämpning på en viss "kemisk produkt" ifrågasätts. Kemikontoret kan därför icke heller av terminologiska skäl ansluta sig till förslaget om beteckningen "Lag om kemiska produkter".

4.2 Utredningsskyldigheten

4.2.1 Civilförsvarsstyrelsen: Tillverkare och importörer ålägges långtgående skyldigheter att presentera underlag för bedömning av produkters hälso- och miljörisker, samt att lämna föreskrifter om deras hantering. Detta är otvivelaktigt önskvärda krav, men frågan är om dessa kan uppfyllas i den utsträckning som kommissionen avser. En resursinventering på både kontroll- och tillverkarsidan vore önskvärd.

Största delen av det underlag för bedömning som tillverkaren respektive importören kommer att utnyttja, hämtas sannolikt i första hand från vetenskapliga rapporter och handböcker med redan utvärderad information. I betänkandet sägs då att denne i sådana fall får ta ansvaret för att den gjorda utvärderingen är korrekt. Längre fram påpekas dock att han skall ha möjlighet att förlita sig på resultat från utredningar som andra har gjort. Dessa två påståenden motsäger varandra.

Det åligger tillverkare och importörer att ge en bred upplysning om de risker som kan vara förenade med produktens hantering, men brukaren skall ytterst bedöma risker i det enskilda fallet och hur man skall skydda sig mot dessa. Detta synsätt ger en något oklar ansvarsfördelning och kan få till följd att tillverkaren och importören underlåter att utarbeta tillförlitliga anvisningar eller, för att gardera sig, ställer orimliga hanteringskrav.

4.2.2 Apoteksbolaget: Kommissionen lägger stort ansvar på kemikalieleverantören när det gäller att utreda hälso- och miljöfara med sina produkter. Ansvaret gäller också att märka och att ge utförligare produktinformation. Apoteksbolaget stöder detta förslag och har inom sin organisation numera toxikologisk expertis som kan handlägga dessa frågor. Detta är av särskild betydelse eftersom apoteken distribuerar kemikalier och reagens till såväl institutioner som till privatpersoner. Apoteken är för närvarande den enda legala vägen för privatpersoner att införskaffa gift.

4.2.3 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: — — — Länsstyrelsen ser det även som viktigt att ange i lagstiftningen att om tveksamheter föreligger om en vara är ofarlig skall bevisbördan åvila den som tillverkar varan.

4.2.4 Ingenjörsvetenskapsakademien: Kommissionens majoritet föreslår att en ny myndighet inrättas, Kemikalieinspektionen, som dessutom blir i viss mån affärsdrivande, eftersom dess tjänster skall avgiftsfinansieras. Det skall sälja analyser och tillstånd, men *icke* den tjänst, som kunden (industriföretaget) skulle vara mest betjänt av, nämligen det s. k. responsinstitutet. Om kommissionens förslag genomförs, kommer det att minska företagets villighet att ta risker genom höjda kostnader t. o. m. för inarbetade produkter — och kanske ibland för mycket lämpliga och bra produkter, som skulle göra samhället betydligt större tjänster än skador.

Akademien anser att den nya myndigheten bör ha ett responsinstitut.

4.2.5 Svenska arbetsgivareföreningen: Ett annat område där kommissionens förslag kan komma att innebära avsevärda problem för industrin utan att därför minska riskerna vid kemikaliehanteringen gäller produktkontrollen av direktimporterade kemiska produkter. Många företag inom speciellt process- och verkstadsindustrin är direktimportörer av kemiska produkter och möter ofta problem att erhålla fullständig information från leverantörerna om olika i produkterna ingående komponenter. Kommissionens förslag att föranmäla nya ämnen kommer i hög grad att fördyra produktionen och t. o. m. omöjliggöra viss typ av produktion. Den extra information som på så sätt erhålls om produkterna kommer dessutom inte att bidra till ökad säkerhet vid hanteringen. Den eventuella informationsbrist som föreligger kompenseras redan idag genom noggrant utarbetade hanteringsrutiner för att på så sätt skapa en så säker arbetsmiljö som möjligt.

Problem och kostnader som kan komma att åsamkas direktimportörer genom kemikommissionens förslag, kan belysas med de synpunkter som Saab-Scania, flygdivisionen lämnat till SAF. Härav framkommer att kostnaderna för företagets kemikaliekontroll idag är ca 1,5 miljon kronor per år och omfattar en rad olika interna åtgärder för att få en så säker hantering som möjligt.

Genom kemikommissionens förslag måste en total produktinformation

inhämtas för de ca 250 produkter som idag direktimporteras. De initiala kostnaderna för att leva upp till den föreslagna lagstiftningen ligger på ca 7 miljoner kronor vartill kommer en årlig kostnad av ca 1 miljon kronor för leveransk kontroll och utveckling av analysmetoder för nytillkomna produkter. Dessa avsevärda kostnadsökningar bedömer företaget inte leda till någon förbättrad hanteringssäkerhet i produktionen.

SAF har i tidigare remissvar även påpekat att om volymsgräns för förhandsanmälan över huvud taget skall användas, bör den sättas så högt att den blir realistisk i relation till de kostnader framtagning av underlag för förhandsanmälan kräver. SAF vill därför återigen upprepa att gränsen 1 ton är en mer realistisk gräns vid vilken en fullständig förhandsanmälan fordras. Dessutom borde hela tänkesättet med volymsgränser ersättas med ändamålsbestämmelser i samband med utprovning av nya kemiska ämnen. Med en ändamålsbestämmelse har svensk industri möjlighet att under säkra förhållanden utföra nödvändiga försök med ett kemiskt ämne innan man kan avgöra om ämnet är användbart under produktionstekniska förhållanden.

4.2.6 Trädgårdsnäringens riksförbund: Utredningens förslag om ökade krav på kemikalietillverkarna att ytterligare fördjupa dokumentationen om preparatens egenskaper och risker samt att ytterligare bredda informationen till användarna av preparaten är i högsta grad angelägen för att reducera riskerna i samband med hanteringen av dessa.

4.2.7 Sveriges kemiska industrikontor: — — — Enligt industrins uppfattning är det fortfarande lika angeläget att företagen från ansvariga myndigheter kan få ett klart besked huruvida en vara är att betrakta som hälsofarlig eller ej. Detta mot bakgrund av de avsevärda krav som inträder om varan betraktas såsom hälsofarlig. Emedan såväl den nu föreslagna lagen som LHMV har karaktären av ramlag följer att berörda myndigheter i ökad utsträckning måste bistå företagen med upplysningar och råd rörande lagstiftningens tillämpning. Det är således en konsekvens av den använda lagstiftningstekniken.

Att *responsinstitutet* inte ansetts spela större roll under den tid som gått sedan LHMV tillkom beror inte på avsaknaden av intresse för responsinstitutet utan naturligtvis på att Produktkontrollnämnden/byrån ofta arbetat långsamt med ärenden av detta slag. Det finns exempel på förfrågningar som legat i över 7 år (!) i väntan hos myndigheten. Det skall då understrykas att det frågande företaget lämnat en god dokumentation som belyser ämnets eventuella hälsofarliga egenskaper. En sådan handlägningsordning leder med nödvändighet till att berörda företag anser det meningslöst att fråga myndigheten. Behovet av besked är dock oförändrat stort i industrin. Det måste vara rimligt att industrin av myndigheterna kan begära ett ökat inslag av såväl allmängiltig rådgivning och vägledning som auktoritativa besked i enskilda ärenden.

Det kan här nämnas att regeringen nyligen beslutat införa en motsvarande responsaskyldighet vad gäller frågan om en viss vara är att anse som farligt gods eller ej (SFS 1982: 923 7 §).

4.2.8 Kemisk-tekniska leverantörförbundet: De utvidgade resurserna bör till en del användas för att utvidga myndighetens möjlighet att ge företagen vägledning och råd vid bedömning, klassificering och märkning av produkter.

Föreskrifter om resposum (§ 10 i LHMV) bör därför tas med även i en ny lagstiftning.

4.3 Kontroll av ämnen som är i bruk

4.3.1 Civilförsvarsstyrelsen: Civilförsvarsstyrelsen anförde redan i remissvaret över delbetänkandet det angelägna i att en undersökning av ämnen som redan är i bruk påbörjades. Därför tillstyrkes förslaget att ett prioriteringsarbete genomförs för att bedöma vilka förekommande ämnen som bör undersökas och att detta arbete i möjligaste mån samordnas internationellt.

4.3.2 Arbetarskyddsstyrelsen: Nya rön skall rapporteras till kemikalieinspektionen. Redan i dag får styrelsen en hel del information av denna karaktär från tillverkare och importörer. Informationen har stor betydelse för att på ett tidigt stadium möjliggöra åtgärder, t.ex. för att minska expositionen i arbetsmiljön. Styrelsen förutsätter att kemikalieinspektionen omgående kommer att vidarebefordra information om nya rön till berörda myndigheter.

Kemikommisionen föreslår att ett prioriteringsarbete genomförs, som syftar till att bedöma vilka i Sverige förekommande ämnen, som det är mest angeläget att få undersökta. Styrelsen vill starkt understryka vikten av ett sådant prioriteringsarbete, så att resurser kan sättas in där de bäst behövs. En sådan bedömning är också komplicerad, varför det är angeläget att arbetet snarast påbörjas. Styrelsen gör denna typ av prioriteringar bl. a. för beslut om vilka ämnen, som skall utredas, så att kriterier kan dokumenteras och därefter expositionsgränser fastställas.

4.3.3 Statens provningsanstalt: I betänkandet har föreslagits en första prioritering för framtagning av "minimum pre-market set of data" för nya ämnen på marknaden. Därefter skulle en prioritering göras bland ämnen/produkter som redan finns i bruk med utgångspunkt i risk för människa och miljö.

SP stöder detta synsätt men vill samtidigt framhålla att uppbyggnaden kommer att bli en iterativ och långvarig process.

Detta framstår än tydligare när man sammanställer det antal toxikologer som finns inom de myndigheter och institutioner som anges i betänkandet:

Toxinfo, SNV, PKN, ASS, SoS, SLV, SML, IVL och FOA. Inalles rör det sig om 100 stycken (delvis inkluderande även labbiträden). Av alla dessa kan man i realiteten endast räkna med att de anställda på nuvarande Toxinfo och PKN kan hjälpa till att ta fram, utveckla och kontrollera toxikologisk information om kemiska ämnen. Det i detta sammanhang begränsade antalet understryker kravet på smidiga organisations- och samarbetsformer som behandlats under 3 ovan.

SP anser dessutom att kommissionen borde ha diskuterat problemet om vilka riktlinjer som skall gälla för deklaration av i en produkt ingående ämne. Sådana riktlinjer skulle underlätta för av kontrollen berörda aktörer att besvara frågor av typen: Var går gränsen för att deklarerar/icke deklarerar ett ämne i en produkt? Är det 1 % som gäller? eller är det 1 ppm eller vad?

4.3.4 Försvarets forskningsanstalt: För att säkerställa god kvalitet och underlätta möjligheterna att utnyttja kunskap erhållen vid toxikologisk testning i olika länder bör internationellt accepterade regler för testning och bedömning följas. Endast ett fåtal laboratorier i Sverige har idag en experimentell toxikologisk verksamhet som utförs enligt internationellt accepterade riktlinjer, t. ex. OECD guidelines. FOA har utvecklat och organiserat en toxikologisk testverksamhet enligt OECDs riktlinjer, FOA-tox. FOA-tox utför tester av akut toxicitet efter olika administrationssätt, hudsensibiliseringstest samt test på subakut eller subkronisk toxicitet. FOA har tidigare utfört långtidscarcinogenesförsök och kan därför i begränsad omfattning utföra även dessa omfattande studier. FOA-tox utför också toxikologiska bedömningar.

Förslagen i kemikommisionens huvudbetänkande kommer att öka behovet av toxikologisk testning och toxikologisk bedömning. Det är för närvarande mycket svårt att bedöma storleken av denna behovsökning. FOA kan genom FOA-tox möta en del av dessa behov.

4.3.5 Statens industriverk: Industriverket anser kravet att företagen fortlöpande till myndigheten skall lämna tillkommande uppgifter om en produkt som antas vara okända för myndigheten, ehuru syftet är att höja kunskapsnivån, är exempel på krav som inte är tillräckligt väl definierat. Det finns risk att ett sådant krav bedöms olika såväl mellan företagen som mellan företagen och myndigheterna vilket kan leda till skevheter i konkurrenssituationen.

4.3.6 Karolinska institutet: Man kan konstatera att för den stora mängd kemiska ämnen och produkter som finns i samhället saknas i mycket stor utsträckning uppgifter för att bedöma deras hälsofärlighet. Det fordras omfattande resurser för sådana undersökningar, och bedömningen av testresultaten kräver stor kompetens grundad på kunskaper om och erfarenhet

av toxikologiska problem. När det gäller bedömning av läkemedel finns i tillverkarledet, hos kontrollmyndigheten och hos förskrivande medicinalpersonal en bred kompetens. Institutet anser det angeläget att en lika kvalificerad bedömning görs av andra kemikalier som kan medföra potentiella hälsorisker för ett stort antal människor.

5 Risk — nyttobedömning

5.1 Allmänna principer för bedömning av risk och nytta

5.1.1 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket delar kommissionens åsikter vad gäller kravet på att stärka kunskapsuppbyggnaden inom toxikologi hos de olika myndigheterna. Den nuvarande årliga 2-procentiga reduktionen av myndigheternas resurser kan drabba denna del av myndighetsansvaret. Följderna härav kan inom en inte alltför avlägsen tid få djupgående konsekvenser.

Livsmedelsverket delar även kommissionens åsikt att arbetet med utvärdering av toxikologiska data inom myndigheterna behöver förbättras. Verket konstaterar att förslaget ställer ökade krav på resurser och att statsmakterna måste tillse att detta behov täcks på respektive myndighet. Som exempel kan anföras att livsmedelsverket saknar kompetens inom statistik, nödvändig för mer avancerad utvärdering av försöksdjursdata, speciellt concertester. Den redovisade rationaliseringsvinst som kommissionens förslag skulle innebära för statskassan kan t. ex. användas för att förstärka den toxikologiska kompetensen inom de olika myndigheterna.

Kommissionen föreslår under avsnitt 9.6 att vissa internationellt fastlagda riktlinjer för utvärdering av toxikologisk dokumentation (OECD guidelines) skall användas så långt möjligt. Detta uttalande måste ses mot bakgrund av att ovannämnda toxikologiska råd skall utses av regeringen för att harmonisera bedömningarna mellan myndigheterna. Riktlinjer för faktabedömningar som skall göras inom landet måste fastställas av de ansvariga myndigheterna och livsmedelsverket utgår ifrån att dessa myndigheter och det toxikologiska rådet därvid kommer att ta vederbörlig hänsyn till OECD:s riktlinjer liksom till allt annat tillgängligt internationellt material.

Kommissionens förslag om att myndigheterna bör ha möjlighet att göra eller låta göra objektiva utvärderingar av redovisade ekonomiska bedömningar med hjälp av kvalificerad ekonomisk expertis hälsas med tillfredsställelse.

Under avsnitt 9.6 rekommenderar kommissionen att statsmakterna bör ge myndigheterna vägledning för arbetet med bedömning av risk och nytta. Livsmedelsverket anser det ytterligt viktigt att man observerar att det föreligger två olika slag av riskbedömningsfrågor. Ena slaget är frågor som rör faktabedömningar som t. ex. faroanalys och riskanalys. Dessa bedöm-

ningar görs bäst av vetenskaplig personal och den finns till övervägande del inom myndigheterna. Däremot välkomnar livsmedelsverket riktlinjer från statsmakternas sida rörande bedömningar av hur stora skador som kan accepteras från samhällets sida. Detta kan t.ex. gälla hur många cancerfall som kan tolereras som resultat av ett visst ämne eller en viss process.

Av det ovanstående framgår att livsmedelsverket stöder kommissionens förslag om att faktabedömningar i toxikologiska frågor klart hålls åtskilda från samhällsvärderingar i det slutliga ställningstagandet till en acceptans av förhållandet risk-nytta.

Livsmedelsverket är mycket tveksamt till kommissionens generella uttalande under avsnitt 9.6 som innebär att om åsikterna bland vetenskapliga experter är delade hur en viss typ av vetenskaplig data skall tolkas, bör det administrativa ställningstagandet normalt ge visst företräde åt den av de vetenskapligt godtagbara tolkningarna som utvisar den största risken. Livsmedelsverket anser att det måste ankomma på respektive myndighet, såsom ansvarig för sitt område, att i kraft av sin egen kompetens avgöra vilken tolkningsmodell som skall gälla i varje särskilt fall.

Under kapitel 9.2, registreringspliktiga kemiska produkter, konstaterar kommissionen att rester av bekämpningsmedel kan förekomma i livsmedel och innebära en viss risk. Kommissionen konstaterar därefter att "Användningen av bekämpningsmedel dessutom kan innebära hälsorisker för berörda arbetstagare". Livsmedelsverket anser att det omvända gäller, dvs. bekämpningsmedel innebär risker för dem som hanterar preparaten men att de dessutom kan förekomma som rester i livsmedel.

Kommissionen konstaterar vidare att risk-nyttovärdering kan påverkas av opinionsströmningar. I detta sammanhang bör man enligt livsmedelsverkets mening i minst lika hög grad framhålla myndigheternas möjligheter att genom vederhäftig information påverka opinionsströmningar för att undvika att beslut fattas som är grundade på felaktiga premisser.

Livsmedelsverket stöder kommissionens förslag under avsnitt 9.6 om att handläggare, i vars arbete det ingår toxikologiska frågeställningar, måste ha goda möjligheter att följa med i den internationella utvecklingen genom vidareutbildning och genom deltagande i konferenser och seminarier inom och utom landet. Det bör poängteras att personer med mycket speciella arbetsuppgifter i bedömningsfrågor annars snabbt kan bli isolerade och tappa nödvändig och viktig kompetens.

5.1.2 Statens strålskyddsinstitut: Vidare delar strålskyddsinstitutet kommissionens uppfattning att en mera enhetlig riskbedömning bör komma till stånd.

5.1.3 Arbetarskyddsstyrelsen: Kemikkommissionen föreslår att vissa allmänna principer skall fastslås av statsmakterna och gälla som riktlinjer för

myndigheternas bedömning av risk och nytta. Styrelsen anser att den enskilda myndigheten måste med hänsyn till sitt ansvarsområde värdera riskerna på olika sätt och väga in helt väsensskilda nyttoområden. Av dessa skäl måste eventuella gemensamma principer bli mycket översiktliga och flexibla.

Styrelsen finner försöken till begreppsuppdelning i t. ex. begreppen faroanalys och riskanalys vara oklar. Att riskfilosofiens termer skiljer sig mellan olika skolor och forskare beror på att det vetenskapliga området riskanalys befinner sig i en snabb och tidig utvecklingsfas. Med hänsyn till detta vill styrelsen ifrågasätta om det inte är för tidigt att standardisera den fackspråkliga terminologin på området. Däremot skulle det föreslagna toxikologiska rådet kunna vara ett forum för diskussioner kring riskfilosofi på det toxikologiska området.

5.1.4 Statens miljömedicinska laboratorium: Kommissionen understryker att man bör gynna en utveckling inom det toxikologiska testområdet som syftar till att minimera användningen av försöksdjur, att det är synnerligen angeläget att utvecklingsarbetet inom detta område förs vidare, och att Sverige bör bidra där så är möjligt.

SML vill i detta sammanhang starkt understryka den av kommissionen framförda synpunkten, att det är angeläget att när så är möjligt ersätta djurexperimentella tester med försöksdjursfria metoder. Detta får emellertid inte ske under former som medför en ökad risk för att människor skadas. De försöksdjursfria metoder som har utvecklats för testning inom det toxikologiska området har hittills varit utomordentligt framgångsrika när det gäller att studera och klarlägga mekanismer bakom enskilda, och grupper av, ämnens toxikologiska verkningar. Nästan utan undantag saknar emellertid dessa försöksdjursfria metoder än så länge möjligheten att ge ett kvantitativt underlag för en riskanalys. Detta innebär med andra ord att vi fortfarande är hänvisade till försöksdjurstestmetodik för att kunna åstadkomma ett kvantitativt underlag för riskanalysen. Det är därför utomordentligt angeläget att den toxikologiska grundforskningen rörande verkningmekanismer för kemiska ämnens toxiska effekter ytterligare utvecklas, vilket kan ge den nödvändiga grunden för utveckling av enkla, billiga och försöksdjursfria testmetoder som kan ge detta kvantitativa underlag.

5.1.5 Skogs- och jordbrukets forskningsråd: Som kemikommisionen framhåller måste det – också enligt rådet – drivas ett långtgående samordningsarbete så att olika vetenskapliga discipliner kan samverka till en helhetsbedömning av de data som finns som underlag för bedömningen av kemikalernas tillåtlighet och användning.

5.1.6 Ingenjörsvetenskapsakademien: Akademin vill kraftigt understryka att risker vid hantering av kemikalier bör vägas mot den nytta, som användning av dessa kemikalier kan ge.

Från teknikernas och industrins sida finns en allvarlig strävan till bästa möjliga lösningar och anpassning till ställda miljökrav dock under ekonomiskt hänsynstagande. En annan inställning vore helt orimlig för allvarligt syftande företag. Med ekonomiskt hänsynstagande menas, att man gör en avvägning mellan nytta och skada, så att nyttan blir betydligt större än skaderisken av kemikalier. Om nyttan (fördelen) är mycket stor, kan skaderisken tolereras i något större utsträckning än den rent minimala. Givetvis bör man även då reducera den så mycket som möjligt, framför allt genom tekniska försiktighetsåtgärder vid användningen och genom information och utbildning om kända risker.

I betänkandet ges en utförlig beskrivning av riskerna medan nyttoaspekten kommer i skymundan. Även om tillverkarna av kemikalier säkerligen kommer att framhäva nyttoeffekten, skulle det ge en bättre balans om nyttdelen fick en utförligare behandling även i det officiella materialet.

Nytorisk analysen bör ligga till grund för den prioritering som erfordras för åstadkommande av en ur samhällets synpunkt effektiv och riktig kemikaliekontroll. Akademien vill understryka vikten av att sådan prioritering görs på ett objektivt och sakkunnigt sätt, enär annars tillfälliga opinionsyttringar underblåsta av massmedia eller starka gruppintressen kan medföra felaktigt utnyttjande av tillgängliga resurser.

5.2 Ett toxikologiskt råd

5.2.1 Socialstyrelsen: *Toxikologiskt råd.* Vad gäller inrättandet av ett toxikologiskt råd, för samordning av myndigheternas tillämpningar inom det toxikologiska bedömningsområdet, delar socialstyrelsen kommissionens uppfattning att man bör initiera denna verksamhet som en försöksverksamhet.

5.2.2 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket instämmer i kemikommisionens förslag under avsnitt 9.7 om att inrätta ett toxikologiskt råd. Förslaget måste dock utvecklas. Rekommendationer om antal ledamöter, kanslistorlek, finansiering bör anges. Även arbetsformerna bör preciseras. Ett förslag till lämpligt arbetssätt kan vara att rådet består av ett mindre antal personer som utser sub-grupper där specialister från och utanför myndigheterna finns representerade och som avhandlar mer specifika frågeställningar som sedan rapporteras till och behandlas av det toxikologiska rådet. Rådets arbetsområde bör anges mer i detalj. För närvarande framgår det inte huruvida andra frågor än rent vetenskapliga skall behandlas. Som nämns längre fram i remissvaret anser livsmedelsverket att statsmakterna bör komma med rekommendationer rörande acceptabla risker ur samhällets synpunkt och att dessa diskussioner sålunda inte skall avhandlas av det toxikologiska rådet.

5.2.3 Arbetarskyddsstyrelsen: Om ett toxikologiskt råd kommer till stånd, är det viktigt att det inrymmer hög vetenskaplig kompetens. Det toxikologiska rådet skall enligt kommissionens förslag bland annat utvärdera myndigheternas bedömningar av risk och nytta. Arbetarskyddsstyrelsen utgår från att här egentligen avses utvärdering av bedömningarna av sådana inneboende risker som är toxikologiskt betingade hos kemikalier, vilket det toxikologiska rådet har kompetens att bedöma. Övriga risker, till exempel de som sammanhänger med hanteringen, liksom nyttan av kemikalien är frågor som skiljer sig från myndighet till myndighet och som beror på myndighetens ansvarsområde. Dessa frågor synes inte vara lämpade för behandling i toxikologiska rådet. Styrelsen vill understryka kemikommisionens konstaterande att rådet självfallet inte skall överta uppgifter som ligger på respektive myndighet. Bland annat måste den enskilda myndigheten själv svara för de internationella kontakterna inom sitt ansvarsområde.

5.2.4 Styrelsen för arbetarskyddsfonden: I kapitel 9, "Myndigheternas bedömning av risk och nytta", ges vägledande riktlinjer för myndigheternas arbete på området. Vi ser positivt på dessa riktlinjer, som om de fastslås bör komma att medverka till en förhöjd kvalitet i myndigheters arbete på området. Detsamma gäller förslagen kring inrättandet av ett toxikologiskt råd. Dock bör provas om inte förutsedd utvärdering av myndigheternas och rådets arbete skulle utföras samtidigt och av utomstående vetenskaplig expertis. En sådan utvärdering skulle också kunna tjäna som underlag för en uppföljning avseende hela frågan om kemikaliekontrollens utveckling.

5.2.5 Statens giftinformationscentral: I egenskap av den myndighet i landet som ansvarar för akuta förgiftningar bör GIC representeras i detta råd antingen med en ordinarie representant eller genom en av socialstyrelsens representanter, då socialstyrelsen är chefsmyndighet för GIC.

5.2.6 Skogs- och jordbrukets forskningsråd: I samband med bedömningen av risk – nyttovärdering av olika kemikalier vill rådet framhålla att det inom de berörda myndigheterna behövs expertis med djupgående kunskap om de olika frågor – naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och tekniska – som är aktuella. Det gäller frågor rörande såväl människor som djur och växter. Inte minst gäller det att öka tillgången till toxikologisk expertis. SJFR tillstyrker inrättandet av rådet för toxikologiska frågor.

5.3 Rapportering efter en treårsperiod

5.3.1 Socialstyrelsen: — — — Enligt styrelsens bedömning får det anses vara värdefullt att i enlighet med kommissionens förslag efter tre år utvärdera denna verksamhet.

5.3.2 Statens livsmedelsverk: Verket anser att förslaget i avsnitt 9.8 om att ålägga vissa myndigheter rapporteringsplikt till regeringen om sitt arbete med bedömningar av risk och nytta med kemikalier är oklart. Det framgår heller inte varför toxikologiska rådet, som består av representanter från dessa myndigheter, skall kommentera de avgivna rapporterna. Livsmedelsverket anser att förslaget måste preciseras och att rapporterna lämpligen skulle kunna omfatta en beskrivning om hur arbetet i det toxikologiska rådet har påverkat risk-nytta bedömningar inom myndigheten och vad som eventuellt har förbättrats. Kommentarer från toxikologiska rådet över dessa rapporter synes inte fylla någon funktion.

5.3.3 Riksrevisionsverket: Som ett led i myndigheternas bedömningar av risker med kemikalier föreslås att ett toxikologiskt råd utses av regeringen. I rådet skall bl. a. ingå representanter för de berörda sektormyndigheterna och den föreslagna kemikaliemyndigheten. Efter tre års verksamhet skall dessa myndigheter rapportera till regeringen om sitt arbete med riskbedömningar varefter det toxikologiska rådet – med samma myndigheter som kärna – skall utvärdera de lämnade redovisningarna. RRV finner denna föreslagna ordning orimlig. Istället bör en utvärdering fristående från ansvariga myndigheter eftersträvas, genom exempelvis internationell expertis.

5.3.4 Statens miljömedicinska laboratorium: Vad gäller inrättandet av ett toxikologiskt råd, för samordning av myndigheternas tillämpningar inom det toxikologiska bedömningsområdet, anser SML att detta är en intressant verksamhet och delar kommissionens uppfattning att man bör initiera den 3-åriga försöksverksamhet som man föreslår.

5.3.5 Styrelsen för arbetarskyddsfonden: I kapitel 9, "Myndigheternas bedömning av risk och nytta", ges vägledande riktlinjer för myndigheternas arbete på området. Vi ser positivt på dessa riktlinjer, som om de fastslås bör komma att medverka till en förhöjd kvalitet i myndigheters arbete på området. Detsamma gäller förslagen kring inrättandet av ett toxikologiskt råd. Dock bör prövas om inte förutsedd utvärdering av myndigheternas och rådets arbete skulle utföras samtidigt och av utomstående vetenskaplig expertis. En sådan utvärdering skulle också kunna tjäna som underlag för en uppföljning avseende hela frågan om kemikaliekontrollens utveckling.

6 Produktinformation

6.1 Hälsorisker

6.1.1 Konsumentverket: KOV vill erinra om MFL:s grundläggande krav att all marknadsföring skall vara vederhäftig och inte får sakna information som är viktig för konsumenterna. Ett svårtolkat eller missvisande informationsblad kan i princip inte anses godtagbart.

6.1.2 Arbetarskyddsstyrelsen: Beträffande leverantörer och deras informationskyldigheter vill styrelsen tillstyrka förslaget att varuinformationsblad skall finnas på större överlåtelseställen. Speciellt mindre företagare (t. ex. inom måleribranschen) gör sina inköp från exempelvis byggmarknader och kommer då genom den föreslagna kompletteringen av kraven beträffande varuinformationsblad att få tillgång till den för arbetsmiljön väsentliga information som dessa blad innehåller.

6.1.3 Sveriges grossistförbund: I delbetänkandet föreslås att Kemikalie-myndigheten får i uppdrag att utfärda regler om att varuinformationsblad skall finnas tillgängliga på överlåtelseställen med större kemikalieförsäljning.

Här menas uppenbarligen att affärer och varuhus som säljer färger, lim m. m. skall åläggas ha varuinformationsblad på de produkter som säljs. De praktiska konsekvenserna av detta och den utomordentligt betungande administrationen som dessa regler skulle medföra har man uppenbarligen icke någon uppfattning om.

Vi anser förslaget utomordenligt illa genomtänkt och hemställer att Kommissionens förslag i detta avseende avvisas.

6.1.4 Sveriges köpmannaförbund: Vi delar utredningens uppfattning att detaljhandeln inte alltid kan vara kunnig i komplicerade kemisk-tekniska frågor, utan det ansvaret måste läggas på leverantörsledet. Informationen bör också i första hand lämnas på produkten eller på förpackningen. Löst informationsmaterial i form av prospekt och broschyrer bör undvikas i så stor utsträckning som möjligt på grund dels av att det innebär ett merarbete i detaljhandeln och dels av att informationen efter försäljningen lätt kan komma bort från själva produkten.

I samband med att Kemikommisionens förslag handläggs vidare vill vi erinra om att det i förslaget till ny konsumentköplag finns en bestämmelse som lägger ansvaret på detaljhandeln för den information som leverantörer för fram direkt till konsument eller via detaljhandeln utan att detaljhandeln därför alltid blir informerad om att sådan information lämnas. Kemikommisionens förslag om att leverantörer skall vara ansvariga för produktinformationen till konsument bör ställas i relation till Konsumentköpsutredningens förslag på denna punkt. Det finns anledning att koordinera detta regelsystem.

6.1.5 Svenska arbetsgivareföreningen: Om avsikten med förslaget är att detaljhandeln skall tillhandahålla varuinformationsblad för konsumenterna måste SAF framföra att förslaget är otillräckligt underbyggt. De praktiska konsekvenserna för detaljhandeln kan bli mycket stora och onödigt kostnadskrävande om konsumenter regelmässigt skall kunna kräva varuinformationsblad. Många mindre företag utnyttjar också ofta detaljhandeln för

inköp av kemiska varor. I dessa fall kan det däremot vara lämpligt att yrkesmässiga brukare, t. ex. mindre företag, erhåller produktinformation vid inhandling av den kemiska varan.

6.1.6 Sveriges kemiska industrikontor: — — — ställer sig Kemikontoret avvisande till förslaget att i detaljhandeln, på försäljningsställena med en större omsättning av kemikalier, skall det finnas tillgängliga varuinformationsblad, inte endast för hälsofarliga kemikalier utan även för icke-hälsofarliga sådana. Utredningen har en så slarvig terminologi att det är oklart om med "kemikalier" här skall förstås "kemiska ämnen" eller "kemiska ämnen och produkter". Vid förstnämnda tolkning får föreskriften en begränsad räckvidd, vid den senare blir den en börda för detaljister, grossister och tillverkare, — en börda som knappast kan stå i rimlig proportion till nyttan av den föreslagna åtgärden.

6.1.7 Kemisk-tekniska leverantörförbundet: KTF avstyrker förslaget om att varuinformationsblad skall finnas tillgängliga på överlåtelseställen med större kemikalieförsäljning.

Ett sådant krav skulle medföra en alltför krånglig hantering och uppdatering av ett sådant system. Vi tror att det i dessa fall finns enklare sätt att lösa produktinformationen.

6.2 Miljörisker

6.2.1 Konsumentverket: KOV tillstyrker att kemikaliemyndigheten (KM) ges i uppdrag att snarast utarbeta kriterier för bedömning av kemiska ämnens och produkters miljöfarlighet och bemyndigas att meddela "bestämmelser om produktinformation" även för explosiva och brandfarliga varor. KOV tillstyrker också att KM utarbetar "riktlinjer för produktinformation" till konsumenterna om miljöfarlighet. KOV anser att KM bör samråda med KOV innan sådana bestämmelser och riktlinjer fastställs — detta i syfte att minska risken för att KM:s krav på produktinformation blir oförenliga med vad som gäller enligt 2 och 3 §§ MFL.

6.2.2 Statskontoret: Kommissionen föreslår vidare att den nya kemikaliemyndigheten skall få ansvar för utformning av bedömningskriterier för och information om miljörisker. Statskontoret ställer sig frågande till detta förslag. Enligt statskontorets mening finns inga motiv för att frånta naturvårdsverket detta ansvar.

6.2.3 Länsstyrelsen i Kopparbergs län: — — — tillsynsnivå för en bedömning av hälsoeffekter. Avsaknaden av enhetliga bedömningskriterier för miljöfara utgör vidare en väsentlig brist i kemikaliekontrollen. Kemikommissionens förslag att låta kemikaliemyndigheten utarbeta kriterier för bedömningen av kemiska ämnens och produkters miljöfarlighet tillstyrkes därför.

6.2.4 Lantbrukarnas riksförbund: LRF tillstyrker förslagen beträffande — — — information m. m. beträffande olika produkters skadlighet för den yttre miljön. Samtidigt konstaterar förbundet att detta torde innebära icke oväsentliga kostnader för näringslivet.

6.3 Brandfarliga och explosiva varor

6.3.1 Civilförsvarsstyrelsen: Förslaget att kemikaliemyndigheten övertar sprängämnesinspektionens uppgifter att fastställa reglerna för produktinformation om kemiska ämnens brand- och explosionsfarlighet förefaller orationellt, eftersom sprängämnesinspektionen även fortsättningsvis skall ansvara för utarbetning av kriterier och ämneslistor m. m. och den huvudsakliga kompetensen på området finns där.

Förmodligen skall förslaget ses mot bakgrunden av den tänkta framtida sammansättningen av kemikaliemyndigheten. Civilförsvarsstyrelsen återkommer i detta avseende med synpunkter under kap. 18.

6.3.2 Statens naturvårdsverk: Produktinformation om brandfarliga och explosiva varor skall enligt kemikommisionens förslag höra till kemikalieinspektionens ansvarsområde. Kommissionen vill på så vis säkerställa att regler om produktinformation av olika slag samordnas. Vidare menar kommissionen att "för de myndigheter som har att utöva tillsyn över produktinformation om hälsofarliga varor vore det ett obetydligt merarbete att låta tillsynen omfatta också brand- och explosionsfarliga varor, eftersom dessa nästan utan undantag är hälsofarliga" (sid. 147).

Kemikalieinspektionen kommer inte att ha kompetens angående explosiva och brandfarliga varor — den kommer att finnas på sprängämnesinspektionen. SNV:s och sprängämnesinspektionens gemensamma vägledning för märkning av kemiska produkter visar att det går att samordna föreskrifter från olika myndigheter. Kemikommisionen menar att "gemensam publicering och liknande åtgärder framstår emellertid som otillräckliga" (sid. 189), men kommissionen motiverar inte varför så skulle vara fallet. I fråga om vinster med att samordna tillsynen av hälsofarliga varor med tillsynen av explosiva och brandfarliga varor hör det till saken att lagen om kemiska produkter inte medger att kemikalieinspektionen ägnar sig åt tillsyn av explosiva och brandfarliga varor (3 §).

SNV anser att sprängämnesinspektionen skall ha ansvaret för att ge ut föreskrifter om produktinformation om explosiva och brandfarliga varor. Författningsförslagen 8 och 9 bör utgå.

6.3.3 Arbetskyddsstyrelsen: Det är viktigt att de regler för märkning och för varuinformationsblad som skall gälla i samband med överlåtelse samordnas. Styrelsen tillstyrker därför förslaget om att kemikalieinspektionen i samråd med sprängämnesinspektionen får utfärda sådana föreskrifter även om explosiva och brandfarliga varor.

6.3.4 Sprängämnesinspektionen: SÄI vill i detta sammanhang konstatera att det inte visats att "splittringen" varit större i Sverige än i andra länder och inte heller att denna s. k. splittring varit till nackdel för producenter och konsumenter. Det bör här nämnas att SÄI och PKN haft ett nära samarbete vid utformningen av föreskrifterna och framför allt vid framtagandet av den omfattande informationen om det nya märkningssystemet. Detta samarbete har fungerat väl och inte heller mött någon kritik.

SÄI ser det som naturligt att SÄI även i fortsättningen skall bära ansvaret för märkningsföreskrifter inom de områden där SÄI har ansvaret för det övriga föreskriftsarbetet. Att överlåta detta ansvar på en annan myndighet ger ett splittrat och konstlat intryck, eftersom man då får en uppdelning av föreskriftsansvaret efter helt andra kriterier än resp. ämnes eller varas egenskaper. Detta torde ge ett betydande merarbete och göra arbetet mer tungrott, något som inte minst visat sig genom erfarenheter från föreskriftsarbetet i anslutning till lagen om transport av farligt gods.

SÄI motsätter sig således med skärpa förslaget att den nya myndigheten skall överta ansvaret för utfärdande av märkningsföreskrifter rörande explosiva och brandfarliga varor. Däremot är inspektionen självfallet mycket angelägen att även i fortsättningen ha ett mycket nära samarbete med kemikaliemyndigheten för att på alla sätt underlätta harmoniseringen av de båda myndigheternas märkningsbestämmelser och informationen om dessa. SÄI vill i detta sammanhang peka på det önskvärda i att även arbetarskyddsstyrelsens regler om märkning kommer att ingå i det fortsatta informationsmaterialet.

6.4 Otillbörlig marknadsföring

6.4.1 Konsumentverket: Konsumentverket har ingen principiell invändning mot att fall av ifrågasatt otillbörlig marknadsföring av kemiska produkter anmäls till KO av respektive tillsynsmyndighet. Detta bör leda till en effektivare och mera systematisk sanering av reklam och annan marknadsföring på detta område och därmed också bl. a. till förbättrad säkerhet på arbetsplatserna. Kemikommisionen har dock inte tillräckligt penetrerat frågan hur samspelet mellan KO och tillsynsmyndigheten skall bedrivas. Kemikommisionens behandling av denna fråga är ytterst summarisk. När det gäller den tänkta arbets- och ansvarsfördelningen mellan tillsynsmyndighet och KO kan – vilket strax skall beröras – dessutom sakliga invändningar riktas mot förslaget. Det är enligt KOVs mening nödvändigt att förnyade överväganden görs i denna del och fylligare direktiv ges, för att den föreslagna ordningen skall kunna fungera i praktiken.

Kemikommisionen tycks bygga sitt förslag på förutsättningen att förhållandet mellan tillsynsmyndigheterna och KO skall vara att likställa med det förhållande som idag existerar mellan Konsumentverkets olika sakbyråer och KO (KO-sekretariatet). En sådan utgångspunkt är felaktig. Kon-

sumentverkets generaldirektör är samtidigt KO och har i denna egenskap till sin hjälp ett särskilt KO-sekretariat som står i daglig, informell kontakt med verkets fem förhandlingsbyråer för att få bästa underlag för beslut om vilka ärenden som skall föranleda ingripanden från KO:s sida i form av talan i MD, förbuds förelägganden etc. med stöd av den marknadsrättsliga lagstiftningen. — — —

En framtida arbetsfördelning mellan kemikaliemyndigheten (KM) och KOV/KO bör enligt verkets mening ske huvudsakligen efter följande linjer. (Vad som här sägs om KM gäller också övriga tillsynsmyndigheter). De inledande förhandlingskontakterna med berörda företag sköts av KM. Dessa förhandlingar kan i många fall väntas leda till en rättelse från företagets sida. Om en rättelse inte går att uppnå på frivillig väg, lämnar KM över ärendet till KO. KM har då gjort sin specialistbedömning av de risker som är förknippade med saluhållandet och den övriga marknadsföringen av den produkt som frågan gäller. Om en konsument gör en anmälan inom kemikalieområdet direkt till KOV/KO, så kontaktar verket KM så fort det finns anledning att kontrollera den grundläggande riskbedömningen eller i andra avseenden höra KMs mening.

Det ankommer på KO att ta ställning till om det är påkallat med ingripande i form av talan i Marknadsdomstolen eller förbuds- eller informationsföreläggande. Erfarenheten visar att det också på detta stadium ofta blir anledning till förhandlingskontakter, som kan leda till en uppgörelse — t. o. m. sedan talan väckts i Marknadsdomstolen. Det kan i praktiken ofta vara oklart i början av en förhandling exakt vilket marknadsföringsproblem som tvisten gäller och vilken position de båda parterna (KOV/KO resp. näringsidkaren) slutligen kommer att inta. Ofta behövs under förhandlingsprocessen kompletterande utredningar om exempelvis produktens hantering i hushållet eller konsumentens sätt att uppfatta en viss annons eller en viss förpackningstext. Verket erinrar vidare om att det i ett och samma ärende ibland kan komma i fråga att tillämpa alla de tre generalklausulerna i MFL (2, 3 och 4 §§).

Enligt KOV:s mening är det mot denna bakgrund ofta nödvändigt att KO har ett nära samarbete med KM under alla stadier av ärendets handläggning. Sedan ärendet väl överlämnats till KO måste det dock vara dennes sak att besluta, om och när ärendet skall avskrivas från vidare handläggning hos KO.

Det får förutsättas att ett ärende som överlämnats till KO av en fackmyndighet alltid har sådan vikt att det är påkallat från allmän synpunkt att saken prövas. KOV har därför inget att invända mot det föreslagna tillägget till 22 § instruktionen för Konsumentverket. En annan sak är att den ifrågasatta marknadsföringen vid närmare utredning kanske kan visa sig vara oantastlig eller att ett ingripande från KO:s sida (i form av domstolstalan etc.) kan te sig onödigt då en rättelse kan uppnås i godo. I sådana fall bör ärendet självfallet kunna avslutas hos KO med hänvisning till detta.

(jämför även avsnittet nedan om ansvarsfördelningen mellan myndigheterna).

KOV tillstyrker kemikkommissionens förslag om ett tillägg i 15 § arbetsmiljöförordningen, vilket innebär att tillsynsmyndighet på arbetsmiljöområdet skall göra anmälan till KO, om den finner talan om förbud enligt 2 § MFL påkallad. Bestämmelsen avser bara otillbörlig marknadsföring som är riktad till arbetsgivare och åsyftar skydd för de anställda. Den omfattar även marknadsföring av annat än kemiska produkter.

KOV tillstyrker kemikkommissionens förslag att etiska regler för marknadsföring av produkter från kemisk och närstående industri i första hand bör utarbetas av de berörda branschorganisationerna själva. KOV vill dock poängtera att verket bör ges tillfälle att utifrån sin erfarenhet av MFL-tillämpningen och marknadsbevakning ge synpunkter på reglerna innan de börjar tillämpas. Om det skulle bli aktuellt att på myndighetsbas utarbeta riktlinjer, så förutsätter KOV att det sker ett samråd mellan berörda myndigheter. I vissa fall kan det visa sig ändamålsenligt att KOV utfärdar sådana riktlinjer.

6.4.2 Arbetskyddsstyrelsen: Styrelsen tillstyrker förslaget att i arbetsmiljöförordningen införs en bestämmelse om anmälan till konsumentombudsmannen om otillbörlig marknadsföring riktad till arbetsgivare. Bestämmelsen bör dock lämpligen enbart avse anmälan av styrelsen.

6.4.3 Marknadsdomstolen: Betänkandet innehåller (s. 192–193) vissa uttalanden angående innebörden av marknadsföringslagen (MFL) och dess tillämpning. Dessa uttalanden är enligt marknadsdomstolens mening otillräckligt underbyggda och oklara till sin innebörd. Kommissionen anför bl. a. att de krav som kan ställas särskilt på marknadsföringen till arbetsgivare och på marknadsföringen av kemiska produkter överensstämmer i allt väsentligt med vad som redan gäller enligt MFL. Denna fråga torde kräva en närmare belysning. Därvid bör bl. a. beaktas att produktsäkerhetsregeln i 4 § MFL endast tar sikte på konsumenter som är privatpersoner. Vid marknadsföring till näringsidkare kan hänsyn till produktsäkerhet inte tas i samma utsträckning. Rättsläget i dessa avseenden har belysts bl. a. i ärendet KO ./ Miab Merkantil Information AB, marknadsdomstolens beslut 1984: 24. Det bör vidare påpekas att det skydd som MFL ger en arbetsgivare då han förvärvar en vara för sin rörelse inte beror på arbetsgivarens egenskap av näringsidkare utan på att han är ”konsument” i den mening som avses i 2 § MFL (jfr prop. 1970: 57 s. 88). I vad mån behovet av skydd för de i ett företag anställda kan beaktas inom MFLs ram är högst tveksamt.

Vad som här anförts hindrar självfallet inte att otillbörlighetsbedömningen enligt MFL kan påverkas av den marknadsförda varans karaktär och användningsområde. Frågan bör dock övervägas mera ingående än som

skett i betänkandet. Det kan påpekas att uttalanden av det slag som görs om MFL i betänkandet inte kan påverka lagens tillämpning så länge ingen ändring sker i lagtexten.

I betänkandet föreslås också att i förordningen om kemiska produkter, arbetsmiljöförordningen och konsumentverkets instruktion tas in regler som rör tillämpningen av 2 § MFL. Förslaget innebär att konsumentombudsmannen (KO) ej skall ha möjlighet att själv avskriva ett ärende som överlämnats av tillsynsmyndighet. KO skulle enligt förslaget komma in i handläggningen först sedan möjligheterna till frivillig uppgörelse uttömts och då tydligen vara skyldig att väcka talan vid marknadsdomstolen oavsett sin egen bedömning av den aktuella marknadsföringen. En sådan ordning torde strida mot allmänna principer för myndigheters ämbetsansvar och framstår inte som sakligt motiverad. Det bör ankomma på KO/konsumentverket som fackmyndighet att självständigt bedöma om en marknadsföringsåtgärd är otillbörlig och vilka åtgärder som bör vidtas enligt MFL.

6.5 Övrigt

6.5.1 Statens brandnämnd: I kapitel 9 berörs olyckor med explosiva varor samt brandfarliga varor. Brandnämnden saknar en liknande redogörelse för olyckor med kemikalier som i huvudsak är hälso eller miljöfarliga. Sådana kemikalier bör enligt brandnämndens mening hanteras och lagras så att ofrivilliga utflöden kan åtgärdas utan att människor eller miljö skadas. Brandnämnden anser därför att kemikalieinspektionen bör åläggas att göra upp riktlinjer för hur hälso eller miljöfarliga produkter skall lagras.

6.5.2 Sjöfartsverket: Sjöfartsverket fäster i sin egenskap av transportmyndighet vikt vid att tillverkare och importörer åläggas skyldighet att utarbeta märkning och produktinformation och vill härvid påpeka vikten av att hänsyn då tas till internationell praxis för en ökad harmonisering av regelverken på området.

6.5.3 Konsumentverket: KOV ser med tillfredsställelse att kemikommisionen särskilt uppmärksammat risken för barnolyckor och det arbete på området som KOV redan påbörjat i samråd med bl. a. PKN och Naturvårdsverkets produktkontrollbyrå. Emellertid tycks även här förtydliganden behöva göras, när det gäller den framtida arbetsfördelningen mellan myndigheterna.

7 Kompetenskrav för tillverkning m. m.

7.1 Allmänna synpunkter

7.1.1 Civilförsvarsstyrelsen: I samband med överlåtelse av kemikalier ankommer det på överlåtaren att besitta sådan kompetens att han för brukaren kan förklara innebörden av risk- och skyddsinformation. Dessa kunskaper förutsättes att byggas upp inom företaget. Tanken är god men frågan är i vilken utsträckning detta kommer till stånd och vem som avgör om kompetensnivån är tillfyllest.

7.1.2 Socialstyrelsen: Socialstyrelsen vill — — i likhet med SML peka på att kommissionen inte närmare diskuterar vad slags, och hur hög kompetens man skall fordra, utan överlåter åt ett eventuellt kommande kemikalieverk att närmare utforma riktlinjerna för detta. Detta måste anses olyckligt eftersom effekterna av lagstiftningen i hög grad kommer att vara beroende av på vilken nivå kraven kommer att ställas. Detta gäller såväl konsekvenserna för ett fullföljande av lagstiftningens intentioner som kostnaderna för näringslivet.

7.1.3 Konsumentverket: KOV tillstyrker i princip kemikkommissionens förslag att den som yrkesmässigt överlåter kemisk produkt skall ha det kunnande som behövs med hänsyn till produktens egenskaper, samt att den som yrkesmässigt tillverkar eller importerar en kemisk produkt skall ha tillgång till kemisk och toxikologisk kompetens i den omfattning som verksamheten kräver. Verket anser att det är mycket viktigt att konsumenterna från säljaren kan få vederhäftig information om kemiska proegenskaper och hantering.

7.1.4 Statens miljömedicinska laboratorium: Kommissionen diskuterar — — — inte närmare vad slags, och hur hög kompetens man skall fordra, utan överlåter åt ett eventuellt kommande kemikalieverk att närmare utforma riktlinjerna för detta.

SML anser det något olyckligt att dessa kompetenskrav inte närmare specificeras då konsekvenserna av en sådan lagstiftning i hög grad kommer att bero på vilken nivå dessa krav kommer att ställas. Detta gäller både konsekvenserna för ett fullföljande av lagstiftningens intentioner och kostnaderna för näringslivet. Samtidigt kommer tillgången på toxikologiskt kompetenta individer att ha en avgörande betydelse.

Ett allmänt intryck av de regler och förslag som kommitténs utredning omfattar är att behovet av kvalificerad toxikologisk sakkunskap kommer att öka kraftigt, bl. a. genom att företagen förutsätts ha tillgång till toxikologisk kompetens för att kunna leva upp till de krav som den nya lagstiftningen kommer att ställa. Utredningen berör detta i ett avsnitt om toxikologisk informationsverksamhet, vilket bl. a. omfattar ett förslag om kon-

troll av den privata konsultverksamheten inom området. SML finner det synnerligen angeläget att en sådan kontroll sker för att undvika ett mindre acceptabelt förhållande inom detta område. Man kan möjligen också förutse ett problem från myndigheternas sida genom detta starkt och hastigt ökande behov av toxikologer, vilket kan förväntas driva upp löneläget för denna begränsade grupp med följden att myndigheterna kan tänkas få svårigheter att själva behålla kompetent personal.

7.1.5 Lantbrukarnas riksförbund: LRF tillstyrker förslagen beträffande krav på kompetens hos de som tillhandahåller kemiska produkter. — — — Samtidigt konstaterar förbundet att detta torde innebära icke oväsentliga kostnader för näringslivet.

7.2 Tillstånd

7.2.1 Rikspolisstyrelsen: Genom 15 § tredje punkten i förslaget till förordning om kemiska produkter tillförs polismyndigheterna en ny arbetsuppgift. Även om frekvensen av ärenden torde bli ringa, vill styrelsen erinra om statsmakernas principiella inställning till polisens arbetsuppgifter. I bl. a. prop. 1980/81: 13, sid. 40, framhålls det som angeläget att vid lagstiftning det inte slentrianmässigt läggs på polisen arbetsuppgifter, som kan utföras av annan personal. Vidare bör frågan ställas i vad mån ärenden i stället kan handläggas på annat sätt än genom polisen. Styrelsen måste därför mot denna bakgrund bestämt avstyrka, att polismyndigheterna åläggs denna nya arbetsuppgift.

7.2.2 Civilförsvarsstyrelsen: I den sammanfattande inledningen sägs att tillstånd av länsstyrelsen skall krävas för annan än yrkesmässig användning av livsfarliga och mycket farliga varor. Längre fram i kapitlet (11.3 Förslag) föreslås att tillstånd för samma aktivitet skall lämnas av polismyndigheten på orten, vilket ger ett något förvirrande intryck.

7.2.3 Generaltullstyrelsen: Av betänkandet framgår den centrala betydelsen av en tillsyn riktad mot tillverkare och importörer. Det påpekas att för att få en fungerande kemikaliekontroll i hanteringsledet måste den fungera i leverantörsledet. Här kommer tullverkets kontrollverksamhet i samband med import och export in.

Författningsförslagen innehåller ett flertal villkor som berör tullverkets kontrollarbete. Beträffande tillstånd för import av livsfarliga produkter noterar styrelsen att förslaget innebär en begränsning av det tillståndsbelagda området jämfört med nuvarande tillståndskrav för import av gift. Tullverkets arbetsuppgifter lär dock inte förenklas. Bekämpningsmedel skall ej få importeras utan att de är registrerade hos kemikalieinspektionen. Vid jämförelse av 1 § LKP och 20 § FKP torde området som omfattas av registrerings skyldigheten bli större än det område som för

närvarande omfattas av införseltillstånd, nämligen de bekämpningsmedel som klassas som gift. (Produktkontrollnämndens förteckning för 1984 upp-
tar ca 700 produkter, varav ca 50 klassas som gift. Av de 700 produkterna
är ca 180 ämnen, varav endast 22 stycken är gift.)

Styrelsen gör bedömningen att tullverket torde kunna klara de föreslag-
na författningsändringarna inom nuvarande resursram.

En förutsättning för att tullverket skall kunna upprätthålla en godtagbar
ambitionsnivå i sitt kontrollarbete är dock en god och snabb information
om tillståndsgivning, registreringar, undantag från tillståndskrav m m. Det
är vidare av vikt att tullverket vidtalas på ett tidigt stadium när föreskrifter
och bestämmelser skall utfärdas med stöd av LKP/FKP eftersom utform-
ningen av sådana föreskrifter kommer att påverka tullverkets verksamhet.

7.2.4 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket ifrågasätter — — — nöd-
vändigheten av att polismyndigheten skall lämna tillstånd för annat än
yrkesmässig användning av livsfarliga och mycket farliga varor som före-
slagits under avsnitt 11.3. Länsstyrelserna, som ger tillstånd för den yrkes-
mässiga användningen, torde ha bättre kompetens för sådana bedömning-
ar. Detta skulle dessutom kunna innebära vissa rationaliseringsvinster då
frågor av likartad karaktär skulle handläggas av endast en myndighet.

7.2.5 Länsstyrelsen i Uppsala län: — — — Det är oklart om länsstyrelsen
enbart skall pröva den sökandes kompetens eller också risk och nytta med
den produkt tillståndet avser. När det gäller den första frågan, om kompe-
tensen hos den sökande, kan det vara svårt att ta ställning till vilka krav
som skall ställas. Räcker det med en veckokurs av den typ som lantbruks-
styrelsen anordnar (1 L) eller behövs det toxikologisk utbildning på hög-
skolenivå? Den andra frågan gäller egentligen vilken myndighet som skall
pröva risk och nytta med en viss produkt i förhållande till dess hantering.
Enligt kommissionens förslag finns det två sätt att hindra att oacceptabla
produkter sprids i landet. Det kan ske antingen genom ett förbud från
kemikalieinspektionen eller genom att länsstyrelsen inte ger tillstånd eller
återkallar givna tillstånd. Med nuvarande resurser och kompetens hos
länsstyrelserna kan en prövning i sak av enskilda produkters egenskaper
inte genomföras.

7.2.6 Länsstyrelsen i Malmöhus län: I avsnittet om kompetenskrav betonas
särskilt behovet av kunskaper om kemiska produkters egenskaper och
effekter i form av t. ex. akut och kronisk giftighet, nedbrytbarhet, bioacku-
mulerings m. m. Länsstyrelsen förutsätter att yrkesinspektionen får ett stort
ansvar i samband med tillverkning, import och återförsäljning av livsfarliga
och mycket farliga varor. Beträffande import och återförsäljning talas
också om att kompetenskravet utgör en bas för den tillståndsprövning
länsstyrelsen skall göra. Vilka andra moment som skall ingå i tillstånds-

prövningen framgår inte av utredningen. Enligt länsstyrelsens mening bör möjligheterna till rationalisering på statlig myndighetsnivå tas till vara efter att man klargjort vad tillståndsprövningen skall avse.

7.2.7 Sveriges köpmannaförbund: På sid 203 föreslår Kemikommisionen i ett antal att-satser regler för de som yrkesmässigt försäljer livsfarliga varor och mycket farliga varor. Det talas där om kravnormer för säljare, tillståndsprövning samt att säljare skall vara skyldiga att föra anteckningar om försäljningen. Vi utgår från att förbundet kommer att få delta i det arbete som måste komma till stånd beträffande praktiska tillämpningsregler på området.

7.2.8 Svenska arbetsgivareföreningen: I avsnittet Kompetenskrav – återförsäljning sågs att överlåtaren ska veta vem han säljer till och att han skall förvissa sig om att det är ett legitimt behov som skall täckas. Av utredningsförslaget framgår inte på vilket sätt överlåtaren skall gå tillväga för att konstatera det "legitima behovet". Detta synsätt som kommissionen här uttrycker är helt orealistiskt och praktiskt ogenomförbart.

8 Bekämpningsmedel

8.1 Allmänna synpunkter

8.1.1 Lantbruksstyrelsen: Enligt förslaget skall kemiska bekämpningsmedel underkastas stränga hälso- och miljökrav. Mot detta finns ingen erinran.

8.1.2 Skogsstyrelsen: De viktigaste användningsområdena för kemiska bekämpningsmedel i skogsbruket avser behandling av plantor och virke mot insektsskador, bekämpning av lövsly och gräsvegetation i barrträdsföryngringar, bekämpning av svampsjukdomar och ogräs i plantskolor samt avskräckningsmedel mot viltbetning i skogsplanteringar. Inom skogsindustrin används betydande mängder kemiska medel för impregnering av sågat virke och stolpar, samt för olika ändamål vid framställning av pappersmassa.

För flera av de här redovisade användningsområdena är de kemiska behandlingsmetoderna överlägsna andra metoder och för vissa saknas idag alternativ till kemisk bekämpning. Det gäller t.ex. användningen av svampbekämpningsmedel i plantskolor där det torde vara omöjligt att producera tallplantor på friland utan att använda kemiska bekämpningsmedel. Utredningen har inte närmare redovisat vilka konsekvenserna av den föreslagna avgiftsfinansieringen av bekämpningsmedelskontroll, tillståndsprövning av sprututrustning, utbildnings- och tillsynsverksamhet kommer att bli för näringslivet. Det är dock klart att avgiftsfinansieringen kommer

att leda till höjda priser på bekämpningsmedel vilket har till följd ökade priser för många produkter och åtgärder där man idag inte har något alternativ till kemisk bekämpning.

8.1.3 Domänverket: Bland de medverkande i Kemikommisionen finns ingen företrädare för skogsbruket. Detta har fått till följd att betänkandets konsekvenser för svenskt skogsbruk på flera viktiga punkter förbisetts.

Kemiska bekämpningsmedel används inom flera viktiga områden i skogsbruket. Som exempel kan nämnas:

- bekämpning av gräs och lövsly i barrträdsföryngringar (klass 2 och 3)
- bekämpning av ogräs och svampsjukdomar i plantskolor (klass 2 och 3)
- behandling av plantor mot insekter (klass 2)
- behandling av virke mot insekt- och svampskador (klass 1 och 3)

Inom ovan angivna områden är kemiska metoder överlägsna alternativa metoder såväl ur effekt- som ekonomisk synpunkt. För vissa områden saknas idag alternativ till kemisk bekämpning. Detta gäller exempelvis användning av fungicider i plantskolor.

8.1.4 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Utredningen anser att det råder stor osäkerhet om de ekonomiska konsekvenserna av en minskad kemikalieanvändning (s. 209), trots att denna fråga är väl belyst i olika rapporter och av kemikalieutredningen som konstaterade att "de kemiska bekämpningsmedlen inom överskådlig framtid kommer att vara nödvändiga hjälpmedel för att motverka skördenedsättningar". Däremot är osäkerheten stor när det gäller bedömningen av de hälso- och miljörisker som är förknippade med bekämpningsmedelsanvändningen.

Utredningens förslag för att komma bort från dessa risker är i hög grad inriktade på lagstiftning och kontrollåtgärder i import- och försäljningsledet och mindre på rådgivning och tillsyn i samband med användningen trots att det är vid själva användningen som medlen kan medföra risker för människor eller miljö. En föreslagen väg för att nå en säkrare användning är kravet på utbildning för sprutförare. Denna utbildning bör dock kompletteras med stickprovsmässiga kontroller av det praktiska bekämpningsarbetet för att få en försäkran om att förvärvade kunskaper omsätts i praktisk handling. Detta tillsynsarbete fordrar emellertid förstärkning av tillsynsresurserna och utbildning av tillsynsmyndigheternas personal.

8.1.5 Sveriges grossistförbund: Bekämpningsmedelsavsnittet i förordningen, såväl som kapitlet i betänkandet, utgör en deprimerande läsning. När det gäller kemiska produkter i allmänhet verkar man acceptera att en noggrann toxikologisk utvärdering kopplad till en god hantering skall göra det möjligt att säkert hantera kemikalier. Någon sådan vetenskaplig beslutsprocess är uppenbarligen, enligt Kommissionen, icke möjlig vad gäller bekämpningsmedel. Dessa skall, säger man, förbjudas om icke förbudet

orsakar för stor ekonomisk olägenhet. Vad är för stor ekonomisk olägenhet? Är 10 miljoner totalt i kostnader för samhället acceptabelt? Är 100 miljoner, 1 miljard acceptabelt? I ett kärvt ekonomiskt klimat kanske 10 miljoner är oacceptabelt, medan om rikets finanser någon gång skulle bli bättre vi kan acceptera kostnader för att bli av med bekämpningsmedel på någon miljard. Varför är synen på bekämpningsmedel så speciell? Man kan icke komma ifrån att Kommissionen har tagit hänsyn till den s. k allmänna oron. Denna som framför allt kommit fram i massmedia och säkerligen vållat oro tar man till intäkt för ovetenskapliga åtgärder. Man kan inte komma ifrån misstanken att man här fallit undan för en överdriven rädsla hos allmänheten, och det kan ifrågasättas om det inte varit lämpligare om man försökt bidra till att nyansera bekämpningsmedelsdebatten.

Kemikommissionens förslag beträffande bekämpningsmedlen är belastat med en övertro på att regleringar skall stilla allmänhetens oro. Att massmedia lyckats ge allmänheten uppfattningen att bekämpningsmedel är lika med gift måste tillrättläggas genom upplysning och inte ytterligare regleringar som snarare styrker den felaktiga uppfattningen. Hela detta avsnitt bör således omarbetas till ett mer rakryggt, ansvarsfullt och informativt bidrag till allas säkerhet och trovärdighet.

8.1.6 Sveriges industriförbund: Kapitlet om bekämpningsmedel innehåller en lång rad förslag, som får synnerligen negativa konsekvenser för användarna och för samhällsekonomin. Förslagen präglas enligt Industriförbundets uppfattning av ett statiskt synsätt, som inte har kunnat frigöra sig från den emotionella debatten om kemisk lövslybekämpning.

Kemikommissionen väljer här en utpräglad restriktions- och förbudslinje. Genom att föreslå en speciell Lag om spridning av bekämpningsmedel riskerar man, enligt vad Förbundet tidigare anfört i detta yttrande, att öka allmänhetens rädsla för sådana medel.

8.1.7 Lantbrukarnas riksförbund: — — — Bekämpningsmedelsområdet är ett utmärkt exempel på ett område där ett vidgat internationellt samarbete skulle leda till betydande fördelar. Kostnaderna för registreringen skulle kunna minskas samtidigt som myndigheten fortlöpande kunde få tillgång till ny information om effekter av olika preparat. I ett sådant system skulle en registrering av ett bekämpningsmedel bli beroende av behovet av medlet i respektive land samt om medlet passar för sitt ändamål under de aktuella odlingsförhållandena.

LRF tillstyrker att skärpta krav ställs på utformningen av förpackningar för bekämpningsmedel. Förbundet tillstyrker även förslagen om införande av typprovning och typgodkännande av sprututrustning samt utvidgade krav på behörighet för den som handhar bekämpningsmedel. Kostnaderna för dessa åtgärder bör dock finansieras med avgiften på bekämpningsmedel, då verksamheten ligger väl i linje med riksdagens beslut angående

användning av dessa avgifter. Vidare behövs en viss övergångstid vad gäller kraven på behörighet, då ett relativt stort antal personer behöver utbildas.

8.1.8 Svenska arbetsgivareföreningen: Den ur användarsynpunkt synnerligen olyckliga inställning till bekämpningsmedel som betänkandet ger uttryck för förtjänar ett särskilt bemötande. Kommissionen synes bl. a. utgå ifrån att användning av bekämpningsmedel sker utan koppling till ett reellt behov. Så är naturligtvis inte fallet. Tvärtom utgör användningen av bekämpningsmedel en nödvändighet för effektiv produktion, betryggande livsmedelssäkerhet samt säkerhet vad avser arbetsmiljö och omgivningsmiljö. Rimliga avvägningar måste ske på grundval av väl dokumenterade kunskaper på det aktuella området. SAF vänder sig mot de föreslagna lösningarna med generella förbud och restriktioner. Genom dessa hämmas utvecklingen mot effektivare produktionsmetoder och säkrare hanteringsmetoder för bekämpning. Sistnämnda gäller såväl preparat som metoder och teknik för applikation med åtföljande möjligheter att minska doserna.

8.1.9 Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: SSR vill understryka betydelsen av att den skogliga fackmyndigheten ges ett stort inflytande vid utformningen av föreskrifter, allmänna råd m. m. som rör användningen av bekämpningsmedel i skogsbruket.

8.1.10 Sveriges kemiska industrikontor: Kemikommisionens förslag på bekämpningsmedelsområdet måste betecknas som överreglering. Denna är ej motiverad av några skador som användningen av moderna bekämpningsmedel i vårt land skulle ha medfört. En grundlig överarbetning av de föreslagna bestämmelserna erfordras enligt Kemikontorets mening.

8.2 Forskning och utveckling för miljömässigt bättre odlingsmetoder

8.2.1 Lantbruksstyrelsen: Kommissionen anför att jord- och skogsbruket så snart möjligt bör övergå till produktionsformer som innebär att man med bibehållen hög effektivitet kommer bort från de risker som dagens användning av kemiska bekämpningsmedel medför.

Målet att "komma bort från" riskerna är alltför ambitiöst eftersom det torde avse att helt eliminera dessa. Tänkbara alternativ kan nämligen f. n. inte betraktas som helt riskfria. Eftersom kommissionen enligt sina direkтив primärt haft att beakta riskfaktorer är det förklarligt att nyttoeffekterna enligt lantbruksstyrelsens bedömning i vissa fall ej beaktas tillräckligt i förslagen. Om med "bibehållen hög effektivitet" avses effektiviteten i dagens jordbruk blir uppgiften än svårare och tidpunkten för förverkligandet, "så snart möjligt", avlägsen.

Med detta konstaterande vill styrelsen inte på något sätt bestrida att målet är värt att eftersträva. Lantbruksstyrelsen vill hävda att lantbruksnäringarnas miljöpåverkan måste ägnas mera uppmärksamhet än tidigare. I en strävan att ta radikala grepp ligger emellertid en risk att förbise de möjligheter som finns att åstadkomma realistiska och snabbt genomförbara detaljförbättringar genom forsknings- och rådgivningsinsatser. Exempel härpå är åtgärder för att minimera preparatåtgången, samt utveckling av prognosmodeller och därpå baserade system för information till jordbrukarna.

För att minska riskerna med användningen av bekämpningsmedel bör betydligt större resurser satsas på utveckling av utrustning och teknik för spridning, innefattande även utformningen av förpackningarna.

Kommissionen anför att vi måste skaffa oss ökade och bättre kunskaper om alternativ till dagens produktionsformer. Detta bör ske genom en samlad målmedveten satsning på forsknings- och utvecklingsarbete rörande sådana alternativ. Som exempel på åtgärder har bl. a. föreslagits framställning av sorter med resistens mot olika skadegörare.

Lantbruksstyrelsen tillstyrker detta. Kortsiktigt måste emellertid möjligheterna anses begränsade att påtagligt minska kemikalieanvändningen om effektivitet och kvalitetskrav skall bibehållas. På många håll finns enligt styrelsens mening en övertro på de alternativa odlingsformernas möjligheter.

Beträffande forsknings- och utvecklingsinsatser för alternativa odlingsmetoder vill lantbruksstyrelsen dock ifrågasätta om de medel (5 milj. kr) som tillförts skogs- och jordbrukets forskningsråd för ändamålet är tillräckliga för att kommissionens målsättningar skall kunna uppfyllas. Det är här fråga om många ganska skilda forskningsproblem rörande bl. a. växtnäring, bekämpning av ogräs, svampar, skadedjur m. m. Styrelsen vill här också peka på växtförädlingen på resistensområdet. Enligt en kartläggning som utförts inom växtförädlingsnämnden har bara inom detta område betydande förstärkningar eller ca 20 milj. kr per år bedömts nödvändiga för en intensifiering av resistensförädlingen med någorlunda hög ambitionsnivå i fråga om olika mål och den tid inom vilken de skall uppfyllas.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1983/84: 176, SkU 47, rskr 383) skall intäkterna från de särskilda avgifterna på gödsel- och bekämpningsmedel användas till utökade insatser ifråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder, bl. a. sådan forskning och rådgivning som kan främja en minskning av behovet och användandet av handelsgödsel och bekämpningsmedel i jordbruket. De forskningsinsatser som här beskrivits är enligt lantbruksstyrelsens uppfattning exempel på sådana insatser och bör alltså finansieras med inflytande avgiftsmedel.

De alternativa metoderna bör studeras med samma noggrannhet och kritiska inställning som man idag studerar de kemiska bekämpningsmetoderna. Kvaliteten hos de producerade livsmedlen bör härvid beaktas. Sam-

hällsekonomiska och företagsekonomiska konsekvenser av andra produktionsformer bör också utvärderas.

8.2.2 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket stöder utredningens åsikt i avsnitt 12 att man i samband med forsknings- och utvecklingsarbete för att eliminera användningen av bekämpningsmedel, bör förvissa sig om att nya bekämpningsmetoder verkligen innebär mindre hälso- och miljömässiga risker än de tidigare använda. Verket instämmer även i utredningens påpekande om behovet av en utvärdering av redan beslutade åtgärder inom forsknings- och utvecklingsområdet, innan ytterligare insatser övervägs inom området alternativa produktionsmetoder.

8.2.3 Skogs- och jordbrukets forskningsråd: Enligt kemikommisionen finns det "anledning att först utvärdera de redan beslutade åtgärderna innan ytterligare insatser övervägs för forsknings- och utvecklingsarbetet inom detta område". SJFR instämmer i den bedömningen men kan samtidigt konstatera att fördelningen av de medel som inflyter som en följd av avgiften på gödselmedel och bekämpningsmedel ännu inte beslutats.

SJFR har för programarbetet tillsatt en särskild arbetsgrupp. Resultatet av programarbetet beräknas föreligga den 1 juni 1985.

SJFR vill emellertid redan nu understryka behovet av en grundläggande forskning som syftar till förändringar i produktionstekniken och utveckling av nya sorter inom jordbruket, vilket innebär ett minskat behov av kemikalier. Det är också av stor betydelse att man snarast får till stånd ett praktiskt inriktat utvecklingsarbete så att dessa förändringar i produktionstekniken kan komma till praktisk användning.

8.2.4 Lantbrukarnas riksförbund: Riksdagen beslöt våren 1984 att införa särskilda avgifter på gödselmedel och bekämpningsmedel. Enligt beslutet skall influtna medel, ca 120 miljoner kronor per år, användas till utökade insatser i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder. Avgifterna tas ut fr. o. m. den 1 juli 1984. Mot den bakgrunden är det förvånande att kemikommisionen anser att redan beslutade åtgärder först bör utvärderas innan ytterligare insatser övervägs för forsknings- och utvecklingsarbetet inom området. Om syftet är att åstadkomma en säkrare användning av bekämpningsmedel inom jordbruket på en på lång sikt lägre nivå än vad som annars skulle bli fallet, bör förslag snarast lämnas om hur dessa medel bör användas. LRF har i en särskild skrivelse till regeringen 1984-09-27 lämnat förslag på inom vilka områden som de influtna medlen bör användas. LRF vill ånyo understryka den roll som forsknings- och utvecklingsarbete samt rådgivning kan spela för att minska användningen av bekämpningsmedel i jordbruket och samtidigt minska riskerna för arbetsskador och oönskade effekter på den yttre miljön.

8.3 Kraven för registrering

8.3.1 Lantbruksstyrelsen: Kemikommisionen föreslår att det vid registreringen av ett bekämpningsmedel görs en behovsprövning både gentemot alternativa kemiska medel och icke-kemiska metoder. Att andra likvärdiga preparat finns registrerade skall däremot icke tillmätas betydelse vid behovsprövning.

Lantbruksstyrelsen har inget att erinra mot en sådan behovsprövning som innebär att ett nytt medel inte får registreras för visst ändamål om det finns ett lika effektivt men mindre farligt medel att tillgå. En sådan bedömning torde göras enligt nu gällande regler.

Kommissionens förslag om en behovsprövning även gentemot icke-kemiska bekämpningsmetoder har tidigare framförts av kemikalieutredningen. Sådana metoder är t. ex. mekanisk bekämpning av ogräs, resistenta sorter och biologisk bekämpning.

Behovskriteriet ger med den utformning kommissionen föreslår en ny dimension åt kemikaliekontrollen. Den skall inte enbart väga olika kemikaliers riskbilder mot varandra utan även kemikalier mot växtodlingstekniska åtgärder. Situationen kompliceras ytterligare av att bekämpningsbehovet är dynamiskt och oavbrutet förändras och dessutom varierar mellan olika delar av landet. Ett preparat har som regel flera användningsområden. Även om man vid registreringen kan skilja ut användningsmöjligheter i vissa grödor och regioner kommer förändringar i angreppssituationen att kräva dispenser för att undvika förödande skador vissa år.

Ett exempel är resistens mot olika bladfläcksjukdomar hos stråsåd. Vid tidpunkten för ansökan om registrering av ett medel kan finnas sorter med betryggande resistens. Erfarenheten visar dock att resistens mot sådana sjukdomar oftast består endast ett fåtal år. När resistensen brutits, kan frånvaron av ett bekämpningsmedel som vid ansökningstillfället bedömdes som onödigt, orsaka stora skador för odlarna. Risker för att medlet, om det varit tillgängligt, skulle använts så länge resistensen var betryggande får anses som liten, eftersom användningen ej varit lönsam.

På grund av vad ovan anförts avstyrkes förslaget beträffande behovsprövning gentemot icke-kemiska bekämpningsmetoder.

Kommissionen föreslår anmälningsskyldighet till produktregistret för importörer av bekämpningsmedel. Vidare föreslås att endast i vårt land registrerade produkter får importeras. Lantbruksstyrelsen tillstyrker dessa förslag och vill speciellt betona vikten av registreringskrav för import. F.n. kan man importera t. ex. i Sverige förbjudna bekämpningsmedel. Brott mot lagstiftningen föreligger inte förrän man börjar använda medlet. Detta är inkonsekvent och missbruk kan inte uteslutas.

8.3.2 Statens livsmedelsverk: — — — Verket anser i likhet med kommittén att registrering görs till ett villkor för import av bekämpningsmedel.

8.3.3 Statens naturvårdsverk: Kemikommisionen föreslår också att en prövning av behovet av ett medel skall göras vid registreringen och att därvid också skall vägas in andra kemiska och icke-kemiska bekämpningsmetoder. SNV har i sak ingenting emot en sådan ordning men vill betona vikten av att jämföra kemiska och icke-kemiska metoder enligt likartade bedömningsgrunder. Den av kommissionen föreslagna prövningen ger annars möjlighet till ett stort inslag av godtycke.

8.3.4 Riksrevisionsverket: Kommissionen föreslår att hittillsvarande prövning av bekämpningsmedel skall utvidgas till att även omfatta behovsprövning. Onödiga medel, dvs. medel som utan ekonomiska eller effektivitetsmässiga förluster kan ersättas av mindre hälso- och miljöfarliga medel eller metoder, skall ej registreras. Enligt RRVs uppfattning skulle en sådan administrativ behovsprövning vid den föreslagna kemikaliemyndigheten kunna få flera negativa konsekvenser. Bedömning efter skönmässiga behovskriterier kräver svåra avvägningar som i vissa fall sannolikt skulle ligga utanför den tilltänkta myndighetens centrala kompetens. För dem som ansöker om registrering skulle avslag på ovan nämnda grunder ofta te sig oklara. Mycket omfattande utredningar skulle krävas. Med tanke på de krävande uppgifter som i övrigt föreslås läggas på den nya myndigheten, ter sig en sådan resursanvändning tveksam.

Ur samhällsekonomisk synvinkel skulle behovsprövningen kunna leda till icke önskade konsekvenser. Tillverkarna av bekämpningsmedel skulle få svårare att lansera nya medel. Även om vissa nya medel inte uppenbart skulle vara effektivare än redan existerande medel och metoder, skulle tillverkarna kanske kunna utveckla nya och förbättrade medel med utgångspunkt i det nyintroducerade medlet. Om behovsprövning införs, reduceras tillverkarnas möjligheter att bedriva sådan FoU-verksamhet. Mot bakgrund av dessa synpunkter anser RRV att behovsprövning inte är lämplig vid registrering av kemiska bekämpningsmedel.

8.3.5 Statens industriverk: — — — En behovsprövning av detta slag istället för en efterfrågestyrning på marknadens villkor ställer sig verket tveksamt till. Industriverket vill under alla omständigheter understryka att det förhållandet att andra likartade preparat redan finns registrerade, inte får utgöra tillräcklig grund för att avslå registrering.

8.3.6 Sveriges grossistförbund: Kommissionen föreslår också en behovsprövning av kemiska bekämpningsmedel vid registreringsförfarandet. Vi motsätter oss på det bestämdaste en sådan regleringsform. Marknaden är själv den bästa behovsprövaren.

Att testa ett bekämpningsmedel till den nivå som krävs för registreringen är mycket kostsamt. Det måste således föreligga ett teoretiskt behov av preparatet för att överhuvudtaget lämna in dokumentationen för registre-

ring. Efter registreringen måste det visa ett praktiskt och ekonomiskt resultat för användaren. Det ställs således mycket större krav på ett bekämpningsmedel i alla led än på någon annan produktgrupp i samhället med undantag för läkemedel.

Vilken byråkratisk instans skulle för övrigt kunna ta ställning i denna behovsprövning utan att inleda en rad överklaganden. Följande punkter måste man bl. a. ta hänsyn till:

- Risken för utveckling av resistens vid användning av för få alternativa medel.
- Risken för att begränsad konkurrens leder till högre priser.
- Behovet av preparat för alla variabler som t. ex. väderlek, jordmån, odlingsregioner, olika effekt på olika utsädesvarianter, olika appliceringsmetoder etc.

8.3.7 Sveriges industriförbund: Kemikommisionen aktualiserar förslaget från Kemikalieutredningen om behovsprövning vid registrering av bekämpningsmedel. Industriförbundet anser detta vara ett från många synpunkter mycket olämpligt tillvägagångssätt, som dessutom inte tycks ge någon fördel. Den väsentligaste invändningen från Förbundets sida är att en central myndighet inte skall göra en bedömning, som i vårt ekonomiska system ankommer på marknaden, dvs. brukarna av produkten. Det är sedan länge en vedertagen uppfattning i statsförvaltningen, att centrala myndigheter inte kan göra bättre marknadsbedömningar än marknaden själv.

8.3.8 Trädgårdsnäringsens riksförbund: Utredningen föreslår i kapitlet 12, Bekämpningsmedel, även att en mycket sträng behovsprioritering skall ske i samband med inregistrering av kemiska bekämpningsmedel. Förbundet ställer sig helt avvisande till detta förslag av flera skäl. För det första innebär behovsprövningen att ett mått av subjektivitet införs i myndigheternas agerande och beslut. För det andra kan många av våra svåraste skadegörare idag endast bekämpas effektivt genom att växla preparat vid upprepade bekämpningar. Vidare är möjligheten att tillgå olika preparat ett verksamt medel för att motverka rasdifferentiering hos parasiter. Genom att tillåta flera likvärdiga preparat på marknaden motverkas en monopolsituation. Istället främjas en marknadsmässig prissättning på medlen med möjlighet att begränsa trädgårdsföretagens och därmed konsumenternas av trädgårdsprodukter, kostnader.

8.3.9 Sveriges kemiska industrikontor: Kemikontoret vill definitivt avråda från att behovsprövning införes. Inom ramen för de hårda registreringskrav som uppställs i Sverige bör det stå leverantören fritt att söka tillfredsställa marknadens efterfrågan. Marknaden och rådgivningen kommer att utmönstra de produkter, som ej förmår möta kraven från brukarna.

8.4 Omprövning av registreringsbeslut

8.4.1 Socialstyrelsen: — — — anser — — — att utredningens förslag om tidsbegränsning för bekämpningsmedelsregistrering till fem år — — — bör tillstyrkas — — —.

8.4.2 Lantbruksstyrelsen: Lantbruksstyrelsen ansluter sig till kommissionens förslag att registreringen av ett bekämpningsmedel bör tidsbegränsas och gälla högst fem år.

Kommissionen föreslår att det i samband med omprövning av registreringar ställs ökade krav på förpackningar och beredningsformer (pulver, flytande m. m.). Lantbruksstyrelsen vill understryka vikten av detta eftersom såväl förpackningstyp som beredningsform har stor betydelse för säkerheten vid hanteringen av preparat.

8.4.3 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket anser i likhet med utredningen att registrering av bekämpningsmedel bör tidsbegränsas och att registreringsunderlaget, efter utgången av en registreringsperiod, bör omprövas mot bakgrund av eventuell ny information. — — —

8.4.4 Statens naturvårdsverk: SNV tillstyrker att registrering av alla bekämpningsmedel skall tidsbegränsas till fem år varefter de skall omprövas.

8.4.5 Arbetarskyddsstyrelsen: Beträffande bekämpningsmedel vill styrelsen framförallt understryka vikten av att tidsbegränsning införs för registrering och att produktinformationen utformas på samma sätt som för övriga hälsofarliga varor.

8.4.6 Statens miljömedicinska laboratorium: Kommittén föreslår att registreringen av bekämpningsmedel skall tidsbegränsas till högst 5 år. Detta krav har tidigare framförts från en expertgrupp inom den s. k. Kemikalieutredningen, i vilken SML var representerad. SML finner starka skäl tala för att förslaget om en tidsbegränsning till högst 5 år genomföres med det snaraste.

8.4.7 Sveriges grossistförbund: Registreringstidens längd bör vara 10 år med tanke på den långa tid det tar att ta fram denna typ av dokumentation. Det är ju dessutom redan nu brukligt att ny väsentlig dokumentation kommer myndigheten till del kontinuerligt.

8.4.8 Lantbrukarnas riksförbund: Enligt den nuvarande lagstiftningen är det möjligt för registreringsmyndigheten att när som helst infordra nya uppgifter om ett bekämpningsmedel. Likaså kan registreringen av ett preparat återkallas. Förslaget om omprövning av registreringen av bekämp-

ningsmedel med 5-åriga intervall torde leda till ökad byråkrati och en viss stelbenthet i hanteringen. Det vore istället bättre om företagen blir skyldiga att förse registreringsmyndigheten med fortlöpande information om resp. medel. Detta skulle underlättas av ett vidgat internationellt samarbete mellan registreringsmyndigheterna i olika länder. Därutöver kan det vara rimligt med en omprövning av registreringen vart tionde år med hänsyn till den utveckling av nya preparat som sker.

8.4.9 Trädgårdsnäringens riksförbund: Utredningen föreslår vidare att en inregistrering skall gälla för en period av 5 år, varefter registreringen skall omprövas. Förbundet anser denna tidsperiod för kort för att en fullständig utvärdering, med hänsyn till risker i användning och effekter på hälsa och miljö, skall kunna ske. Enligt förbundet är 10 år ett riktigare intervall härför.

8.4.10 Sveriges kemiska industrikontor: — — — Det anföres att en generell tidsbegränsning av registreringen i allmänhet tillämpas utomlands, varierande från 3 till 10 år. Kemikontoret är införstått med en sådan *tidsbegränsning* men finner tiden 5 år för kort. Tiden bör vara 10 år, såvida ej särskilda skäl för tidigare omprövning föreligger. Kemikontoret utgår vidare från att registreringen gäller till dess att myndigheten avslutat sin granskning av dokumentationen, varvid beslut fattas om ny registrering eller avregistrering. I det senare fallet bör skälig övergångstid gälla.

Det är synnerligen angeläget att arbetet med omprövning av äldre registreringar ej leder till att tiden för nyregistrering förlängs. Tvärtom måste den förkortas. Ett års administrativ handläggning är ett maximum.

8.5 Flygbesprutning och spridning över skogsmark

8.5.1 Lantbruksstyrelsen: Kommissionen föreslår ett generellt förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften. Undantag skall få medges bl. a. för vissa epidemiartade angrepp av skadegörare som inte kan bekämpas på annat sätt. Enligt specialmotiveringen till spridningslagen, som föreslås författningsreglera principen, kan särskilda skäl också åberopas för att upprätthålla en önskvärd beredskap mot epidemiartade angrepp. Förbudets praktiska innebörd blir härigenom något oklar.

Krissituationer av det slag kommissionen beskriver som dispensgrundande förekommer vissa år, bl. a. när framkomligheten på grund av regn är begränsad. Stora värden står då på spel och enskilda lantbrukare kan drabbas hårt. En dispensmöjlighet av det slag kommissionen föreslår skulle dock sannolikt ha begränsat värde. Efterfrågan på flygspridning av bekämpningsmedel i jordbruksgrödor är f. n. så liten att det är svårt att upprätthålla en beredskap för epidemiartade angrepp. Det kan inte förutsättas att svenska företag kan stå till tjänst med utrustning för sporadiska

insatser, och det nuvarande kravet på svensk utbildning och tillstånd utestänger i praktiken utländska företag från tillfälliga blixtingsatser.

Det föreslagna flygspridningsförbudet torde således i praktiken innebära att svenskt jordbruk ställs helt utan det katastrofskydd, som även kemikommisionen bedömt vara nödvändigt. Lantbruksstyrelsen avstyrker därför förslaget till förbud mot flygspridning. Styrelsen föreslår i stället – som för övrigt även naturvårdsverket föreslagit i sitt yttrande över kemikalieutredningen – att man ser över de regler som gäller för flygspridning samt att man utarbetar mer preciserade anvisningar beträffande skyddsavstånd och sprutteknik.

8.5.2 Arbetarskyddsstyrelsen: I anslutning till förslaget till lag om spridning av bekämpningsmedel, 2 §, vill styrelsen påpeka att när det gäller skaderisker för arbetstagare i samband med spridning av bekämpningsmedel utfärdar arbetarskyddsstyrelsen föreskrifter med stöd av arbetsmiljölagen. Samtidigt vill styrelsen framhålla att spridning av bekämpningsmedel från luftfartyg är att föredra från arbetsmiljösynpunkt. Detta har framhållits i styrelsens remissvar över betänkandet (SOU 1983: 11) Bekämpning av växtskadegörare och ogräs.

8.5.3 Försvarets forskningsanstalt: Det av kemikommisionen föreslagna förbudet mot spridning från luftfartyg avser endast bekämpningsmedel. FOA vill framhålla att det är önskvärt att förbudet ej utvidgas till att omfatta även utspridning av andra kemiska ämnen från luften, eftersom sådan utspridning kan komma att behöva genomföras i andra sammanhang, t. ex. vid försvarsövningar bl. a. i skydd mot kemiska stridsmedel.

FOA anser behovet av ett förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luftfartyg eftersom ämnen som sprids ut från flygplan idag inte helt kan styras till önskad plats på marken.

8.5.4 Luftfartsverket: I betänkandet anges att ett flertal fall med ofrivillig exponering av personer skett vid besprutning av åkermark i södra Sverige. Efter vad som är känt för verket är frekvensen ofrivilliga exponeringar ej så stor som antyds i betänkandet men om så skulle vara fallet så ligger ansvaret snarare hos det aktuella företaget än i frågan om flygbesprutning vilken kan utföras med stor precision och på låg eller mycket låg höjd. Flygföraren har en utmärkt överblick över omgivningen och kan utan svårighet upptäcka normalt uppträdande personer och större djur samt på ett tidigt stadium annalkande vägtrafikanter. Vid användning av helikopter kan mycket stor precision uppnås och spridningen kan ske på vilken önskad höjd och plats som helst.

Luftfartsverket kan inte se några negativa konsekvenser av att besprutning sker från luften förutsatt att hänsyn tas till personer på marken, skyddszoner upprätthålls etc. på samma sätt som man bör göra vid mark-

bunden spridning. Däremot kan verket se en rad fördelar i flygbesprutning gentemot att spridningen ska delas upp på ett stort antal händer vilket blir fallet om flygbesprutning förbjuds. Nedan ges några exempel på sådana fördelar.

- Möjlighet att snabbt koncentrera stora resurser var som helst i landet vid plötsliga och omfattande angrepp av skadeinsekter,
- besprutning kan ske även när marken inte bär fordon eller terrängen gör besprutningsobjektet oåtkomligt från marken,
- flygbesprutning ger inga skador i växande grödor,
- vid besprutning från helikopter sker en "omrörning" av växtligheten vilket gör att bekämpningsmedlet utnyttjas effektivare,
- flygbesprutning är enda möjligheten vid uppvuxen skog och besprutning av trädens övre delar,
- flygföraren är som arbetstagare väl skyddad genom sin placering ovanför och framför utsläppen,
- ett fåtal företag vilket medför högt specialiserade arbetstagare, personalen utbildad och kan lätt nås för vidareutbildning och kompletterande instruktioner, kvalificerade personliga skydd kan användas,
- ett fåtal hanteringsställen vilket medför specialiserad blandnings- och hanteringsutrustning, mindre total mängd spill, inga restkvantiteter som förvaras olämpligt, att spill, tömda förpackningar blir omhändertagna och destruerade, att tillsyn lätt kan utövas,
- ett fåtal utrustningar vilket medför mindre risk för vattenförorening vid rengöring ingen risk med icke rengjorda utrustningar.

— — — få verksamheter är så strikt reglerade och står under så sträng tillsyn som yrkesmässig luftfart. Vid s. k. jordbruksflygning skall förarna vara utbildade, godkända och ha en ingående kännedom om aktuella preparat. Vidare skall företaget hålla anvisningar för förarens och markpersonalens handhavande av bekämpningsmedel och andra för spridning från luften aktuella ämnen. — — —

I lagförslagets allmänna motivering anges att dispens från det i övrigt totala förbudet skall kunna ges vid epidemiartade angrepp av skadegörare som inte kan bekämpas på annat sätt. Verket vill dock påpeka att vid ett totalförbud kommer Sverige att snabbt utarmas på flygmateriel, utrustningar och kunnande. Ev. önskvärd beredskap och beredskapslagring av lämpliga preparat måste därvid upprätthållas genom samhällets försorg. Kostnaderna för detta kan verket ej beräkna.

Slutligen vill verket påpeka vissa känslomässiga skillnader mellan besprutning från flygplan och från helikopter vilka kan ha betydelse för den

av allmänheten upplevda risken för misstag. Ett flygplan utför sin uppgift genom upprepade dykningar och stigningar och besprutningen sker vid en relativt snabb överflygning. Situationen har stora likheter med ett flyngrepp i krig och det är förståeligt om allmänheten uppfattar detta som ett hot. En helikopter rör sig däremot över objektet med hastigheter och efter ett schema som är mer likt det som följs av en markbunden spridare. En helikopterförare kan också vanligtvis landa på platsen för att kontrollera de aktuella vindförhållandena. Luftfartsverket vill därför föreslå att, om förslaget om förbud mot flygbesprutning ej helt avslås, förbudet begränsas till *spridning av bekämpningsmedel från flygplan*.

8.5.5 Länsstyrelsen i Hallands län: — — — kan länsstyrelsen inte utan förbehåll ställa sig bakom utredningens förslag om förbud mot flygbekämpning över jordbruksmark. Länsstyrelsen anser sålunda att det finns starka skäl från arbetarskyddssynpunkt som talar för att flygbesprutning fortsättningsvis bör kunna tillåtas på åkermark där risken för att utomstående genom ofrivillig exposition kommer i kontakt med bekämpningsmedel bedöms vara liten eller obefintlig liksom på åkermark där risken för att skador på känsliga naturmiljöer eller vattendrag bedöms vara ringa. Andra skäl som talar för att flygbesprutning i vissa fall bör tillåtas är att antalet sysselsatta med besprutning totalt sett blir mindre vilket medför att antalet personer som utsättes för expositionsrisk blir mindre. Antalet personer, som till följd av att behörighetskrav även för klass 2 preparat föreslås, måste utbildas blir färre. Skyddszoner skall enligt länsstyrelsens mening kunna utläggas över områden där risk för ofrivillig exposition av utomstående kan föreligga eller där känsliga naturmiljöer eller vattendrag kan påverkas negativt av exposition av bekämpningsmedel. Inom skyddszonerna skall flygbesprutning vara förbjuden. Användning av kemikaliesnåla och kemikaliefria metoder bör främjas inom skyddszonerna.

Enligt utredningens förslag får lantbruksstyrelsen medge undantag från förbudet mot flygbesprutning om det föreligger särskilda skäl. För att kunna ta till vara den lokalkännedom som finns och för undvikande av ett omfattande remissförfarande som blir följden av utredningens förslag bör frågor om undantag prövas av länsstyrelsen efter hörande av miljö- och hälsoskyddsnämnden och lantbruksnämnden.

8.5.6 Svenska kommunförbundet: Styrelsen ser positivt på att bestämmelserna om spridning av bekämpningsmedel, som utfärdats med stöd av lagen om hälso- och miljöfarliga varor och bestämmelserna om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark, sammanförs till en lag.

Med hänsyn till risker för den yttre miljön och människors hälsa tillstyrker styrelsen kemikommisionens förslag att det skall införas ett generellt förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften. Styrelsen noterar med tillfredsställelse att kommunerna förbehåller rätt att lägga in sitt veto mot de undantag som i vissa fall får medges från förbudet.

8.5.7 Sveriges industriförbund: Även om kemikommisionen själv förordar forskning och utveckling enbart av alternativa odlingsmetoder, kommer naturligtvis forskning och utveckling utomlands att leda till bättre och säkrare kemiska bekämpningsmedel. Det är därför olämpligt att nu låsa den svenska situationen genom förbud såsom föreslås betr. flygbesprutning, och som har gjorts betr. lövslybekämpning. Båda förbuden torde på sikt få konsekvenser, som inte försvinner automatiskt, när förbuden upphävs senare.

8.5.8 Lantbrukarnas riksförbund: Kemikalieutredningen föreslog 1983 att ett generellt förbud skulle införas mot spridning av bekämpningsmedel från luften med undantag för situationer med epidemiartade angrepp av skadegörare. LRF avstyrkte detta förslag i sitt remissvar över utredningen. Det förs nu ånyo fram av kemikommisionen. Förbundet konstaterar att om förslaget genomförs så innebär detta att vi inte kommer att ha möjlighet att effektivt bekämpa skadegörare i samband med epidemiartade angrepp. Betydelsen av ett undantag i lagstiftningen för sådana situationer är negligerbar. Detta kan leda till stora ekonomiska förluster för jordbruket i sådana situationer. Detsamma gäller vid exceptionellt dåliga väderförhållanden, då det inte är möjligt att bekämpa skadegörare på marken.

8.5.9 Landsorganisationen i Sverige: LO vill också notera att det förbud som föreslås mot flygbesprutning kan innebära hanteringsproblem vid användandet av bekämpningsmedel. Detta kommer att innebära krav på Arbetsarkyddsstyrelsen att ta ansvar för att betryggande förhandsgranskning av besprutningsaggregat och utrustningar sker, utarbetande av skyddsregler och kontroll av att dessa följs, samt att det kommer till stånd forskning om och uppföljning av hälsotillståndet hos lant- och skogsarbetare.

8.5.10 Svenska arbetsgivarföreningen: — — — vill SAF föreslå att förbudet mot bekämpning från luften omprövas. I varje fall bör spridning med helikopter undantas från förbudet då träffsäkerheten i detta fall torde vara tillräckligt god. Dessutom är metoden att föredra ur arbetsmiljösynpunkt. Den föreslagna dispensmöjligheten vid epidemiartade angrepp torde praktiskt sett sakna värde eftersom någon flygbesprutningsresurs inte torde finnas att tillgå efter införande av totalförbud då det är oekonomiskt att hålla en beredskap med sådana resurser.

8.5.11 Sveriges skogsägares riksförbund: Först vill riksförbundet emellertid upprepa det krav som finns från skogsbrukarled att få vidgad möjlighet använda herbicider vid lövröjningsarbetet. Behovet har dokumenterats i flera utredningar. Inför den nu gällande lagen förutskickade SSR en utveckling som skulle stå i strid med de av riksdagen antagna riktlinjerna för

skogsbruket och som skulle innebära en ojämlig behandling av skogsbrukare i skilda kommuner. Den enskilde skogsägaren skulle bli helt utlämnad till kommunala majoritetsbeslut utan möjlighet att få sin sak prövad i högre instans. SSR gjorde också myndigheterna observanta på att metoder där enskilda stammar behandlas borde kunna undantas från totalförbud inom områden där kommunen annars önskat totalförbud mot ytspridning. SSR kan nu konstatera att kommunerna hårddragit sina möjligheter att förbjuda bekämpningsmedel mot lövsly i skogsbruket. Mot bakgrund av de infriade farhågorna och de motiv som tidigare lagts fram bör enligt riksförbundet lagstiftningen utformas så att skogsbruket ges praktiska möjligheter att utföra kemisk lövröjning där det skogsvårdsmässigt, ekonomiskt och arbetshygieniskt sett är motiverat.

8.6 Typgodkännande av besprutningsutrustning

8.6.1 Lantbruksstyrelsen: Spridningstekniska faktorer av betydelse för bekämpningsresultat och miljöeffekter är bl. a. vätsketryck, spridningsramens höjd och utformning samt spridartypen. Spridarna är lätt utbytbara. Det är alltså i huvudsak andra faktorer än sprutans grundkonstruktion som avgör resultatet av behandlingen.

Förslaget om typgodkännande av besprutningsutrustning, enligt lagtexten "anordning för spridning av bekämpningsmedel", kan enligt lantbruksstyrelsens mening leda till att utländska och marknadsledande företag slutar att marknadsföra sin utrustning i Sverige på grund av höga introduktionskostnader. Marknadsföringen av ny och i många fall miljövänligare teknik i jordbruket försenas därmed. Utvecklingsarbetet på detta område är intensivt och inriktat på exaktare spridning och minimering av bekämpningsmedelsåtgången.

I motiveringen till författningstexten talas om "besprutning" men som nämnts finns även andra metoder för spridning. Det framgår ej om utrustning för dessa omfattas av förslaget.

Lantbruksstyrelsen är mot bakgrund av ovanstående och de administrativa svårigheter som alltid följer med bestämmelser av denna art tveksam till att krav på typgodkännande av besprutningsutrustning införs. Om förslaget genomförs bör godkännandet endast omfatta sådana detaljer som är väsentliga med hänsyn till avsikten med lagstiftningen, t. ex. spridare.

8.6.2 Statens naturvårdsverk: SNV tillstyrker förslaget om att införa typprovning och typgodkännande av sprututrustning.

8.6.3 Försvarets forskningsanstalt: — — — Utspridning från marken kan också innehålla avdriftsproblem varför FOA stöder förslaget om godkännande av utspridningsutrustningar. För att få bättre underlag vid medgivande av undantag från förbudet om flygbesprutning föreslår FOA att

avdriftsproblematiken vid olika vind-, terräng- och vädersituationer och olika utspridningssätt klargörs noggrannare genom teoretiska beräkningar och vissa praktiska försök. Avdrift från markbaserad utspridning är också beroende av vind-, terräng- och turbulensförhållanden. FOA föreslår därför att man vid typgodkännande av utspridningsutrustningen tar hänsyn till detta genom att ordna test med olika vind/terräng/turbulens-förhållanden och/eller komplettera med teoretiska beräkningar.

8.6.4 Statens maskinprovningar: I kommissionens betänkande föreslås bl. a. att ett system för typprovning och typgodkännande av sprututrustning införs. Det föreslås vidare, att statens maskinprovningar ges i uppdrag att utarbeta lämpliga provningsmetoder i samarbete med vissa myndigheter.

Maskinprovningarna förklarar sig beredda att åta sig ett sådant uppdrag.

Vi utgår ifrån, att det samarbete, som utredningen anser skall bedrivas med bl. a. statens provningsanstalt, i den här frågan avser samarbete med *statens mät- och provråd*, som är central förvaltningsmyndighet i frågor om officiell provning. Mät- och provrådet bör alltså ges tillfälle att yttra sig över utredningen.

Statens maskinprovningar har genomfört ett flertal allmänna, konsumentupplysande provningar av lantbrukssprutor. En översiktlig redogörelse för dessa provningar har lämnats i vårt remissyttrande över betänkandet om bekämpning av växtskadegörare och ogräs (SOU 1983: 11 – – –). Provningarna har visat på brister i den tekniska utrustningen för ogräsbekämpning. Maskinprovningarna vet av erfarenhet från andra områden, att en utökad opartisk provning kommer att förbättra både kvaliteten på det arbete, som utförs med lantbrukssprutor och det tekniska utförandet på själva sprututrustningen, vilket kommer att underlätta en rationell besprutning.

Sedan 1974 gäller svensk standard SMS 2877, Lantbrukssprutor, provning och SMS 2878, Lantbrukssprutor, hydrauliska spridare, provning. Standarderna beskriver förfarandet vid laboratorieprovning. Vid våra provningar har vi följt dessa standarder och dessutom genomfört provning i praktisk drift samt gjort slitprov med sprutornas pumpar, mätt sprängtryck hos ledningar och slangar m. m.

Det är sannolikt möjligt, att till stor del dra direkt nytta av hittills genomförda provningar och befintliga standarder vid utarbetande av provningsmetoder och -program för en obligatorisk kontroll. Detta utesluter dock inte, att arten och omfattningen av metodutvecklingsarbetet förmodligen kommer att ställa krav på de föreskrivande myndigheterna att finansiera sådan metodutveckling.

En kommande provning – obligatorisk kontroll – på det aktuella området kommer definitionsmässigt att hamna under lagstiftningen om riksprovplatser. Maskinprovningarna är beredda att åta sig ansvaret för den

officiella provningen – obligatorisk kontroll – av de ifrågavarande maskinerna. Frågan, om det skall utses en särskild riksprövplats för området är bl. a. beroende av omfattningen på den provning, som kan komma att föreskrivas.

Utredningen tar inte upp de miljömässiga konsekvenserna och behovet av provning av teknisk utrustning för gödselspridning. Som Maskinprovningarna framhållit i sitt remissvar över SOU 1983: 10 – – – talar starka miljömässiga skäl för att framförallt bredspridande konstgödselspridare blir opartiskt provade. Maskiner för gödselspridning och besprutning används ofta i olika led i en rationellt mekaniserad vegetabilieproduktion. Det bör därför vara naturligt att i föreskriftssammanhang behandla provning och tekniska krav på lantbrukssprutor och gödselspridare samtidigt.

Eftersom flera föreskrivande myndigheter enl utredningens förslag bör ställa de tekniska kraven, är det angeläget att dessa myndigheter åläggs att samordna sina föreskrifter såväl vad gäller kravnivå som klassningsdefinitioner. I annat fall kan oklarheter uppstå om provningspliktens omfattning, i synnerhet om olika objektsdefinitioner knyts till olika användningsområden för objekten. Tveksamhet får inte heller uppstå betr ansvarsförhållandena på provningsområdet.

8.6.5 Trädgårdsnäringens riksförbund: – – Även här ser emellertid förbundet en risk i att man inte tillräckligt uppmärksammar de speciella omständigheter som gäller för den svenska trädgårdsproduktionen. För det första är den sprututrustning som idag används inom trädgårdsnäringen företrädesvis av utländskt fabrikat. Detta innebär att de oftast är konstruerade utifrån bestämmelser i dessa tillverkningsländer. För det andra är den svenska marknaden så begränsad att en tillverkare sällan är beredd att göra stora ändringar i sin tillverkning för att tillmötesgå speciella svenska krav. Resultatet blir att näringen i värsta fall ställs utanför möjligheten att utnyttja moderna och rationella redskap med åtföljande lönsamhetspåverkan. En typprovning och typgodkännande föreslås totalfinansieras med avgifter. Även detta väcker oro hos förbundet. Den stora kulturbredden inom trädgårdsproduktionen har lett till att det idag finns ett stort antal olika utrustningar, av vilka flera bara finns i enstaka upplagor som specialframtagna redskap. Det säger sig självt att dessa redskap var för sig inte skulle klara att bära de kostnader som föranleds av en provning och ett godkännande.

Förbundet vill därför avvisa utredningens förslag på detta stadium men samtidigt framhålla att myndigheterna bör verka för och deltaga i ett internationellt utvecklings- och samordningsarbete för en enhetlig kravspecifikation på dessa utrustningar.

8.7 Hanteringsregler för skydd av den yttre miljön

8.7.1 Konsumentverket: Enligt verkets mening är det värdefullt att det allmänna motverkar ett alltför omfattande bruk av bekämpningsmedel eller användningen av onödigt starka medel. Detta synsätt är f. ö. motiverat inte bara för bekämpningsmedel utan även för andra typer av kemiska produkter.

8.7.2 Lantbruksstyrelsen: I den mån onödig spridning av bekämpningsmedel förekommer torde det framförallt vara fråga om användning i hushåll och villaträdgårdar där spridningen knappast medför någon större ekonomisk fördel. Inom jordbruket och trädgårdsnäringen torde det däremot vara sällsynt att man använder bekämpningsmedel i onödan. Användningen av kemiska bekämpningsmedel mot växtskadegörare och ogräs inom svensk växtodling är endast en del av det integrerade system, som sedan årtionden tillämpas på ett mer eller mindre medvetet sätt. Den enskilde odlaren använder sig av åtgärder som växtföljd, jordbearbetning, kulturväxternas sortegenskaper, resistensfaktorer, växtföljd etc och kompletterar detta med kemisk bekämpning då övriga åtgärder ej ger tillräckligt skydd för en rationell och ekonomiskt försvarbar odling. Genom en utbyggd prognos- och varningsverksamhet och en via rådgivning förbättrad kunskap hos jordbrukarna kan onödig spridning motverkas. Medelstillgången för sådan verksamhet är dock otillräcklig.

Begreppet onödig spridning har såväl kvantitativa som kvalitativa dimensioner. Kommissionens definition av begreppet är inte entydig.

Enligt 3 § förslaget till lag om spridning av bekämpningsmedel får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förbjuda sådan spridning av bekämpningsmedel som kan avvaras *utan betydande ekonomisk olägenhet*. Under punkt 15.4 Påföljder i den föreslagna lagstiftningen uttalas beträffande onödig spridning bl. a. följande: "Varken företagsbot eller vinningsförverkande framstår som någon effektiv sanktion av ett förbud mot onödig spridning av bekämpningsmedel. En sådan gärning kännetecknas ju av att *den inte medför någon större ekonomisk fördel*". Enligt lantbruksstyrelsens tolkning finns det en betydande skillnad mellan dessa båda sätt att definiera begreppet onödig spridning. Lagförslagets lydelse ger underlag för ingripande av betydande ekonomisk räckvidd bl. a. den föreslagna sanktionsavgiften. Kommissionen borde därför enligt styrelsens mening närmare ha utrett konsekvenserna av sitt förslag på denna punkt.

En definition av mera kvalitativ art ges under punkt 12.3, Reglering av spridning och hantering, där kommissionen föreslår att "Genom en myndighetsföreskrift bör sådan s.k. planmässig bekämpning förbjudas där besprutning sker utan att något behov föreligger i det enskilda fallet". Inledningsvis noterar styrelsen att förslaget endast avser besprutning me-

dan 3 § ovannämnda lag använder det vidare begreppet spridning. Styrelsen utgår från att det är lagförslagets lydelse som avses gälla.

Lantbruksstyrelsen anser att innebörden av begreppet "onödig spridning" borde klargöras bättre. Styrelsen arbetar för en integrerad bekämpning, där kemisk bekämpning kan ingå som en del. Så långt möjligt bör bekämpningen vara förebyggande, även den kemiska bekämpningen. Härmed kan angrepp förhindras med liten insats av kemiska medel och ett större bekämpningsbehov vid en senare tidpunkt förebyggas. En sådan förebyggande bekämpning kan kallas "planmässig" men knappast onödig eftersom den bygger på ett erfarenhetsmässigt bedömt bekämpningsbehov.

Bekämpningsåtgärderna styrs av ett företagsekonomiskt betraktelsesätt. Samhällsekonomiskt kan en åtgärd vara olönsam som är lönsam på företagsnivå.

Även med goda prognosmetoder är det svårt för en odlare att vid den tidpunkt då behandlingen måste sättas in med säkerhet avgöra behov av kemisk bekämpning. Ett praktiskt exempel: Skulle äppelodlarna under 1984 ha väntat med att sätta in en bekämpning mot äpplevecklare och rönnbärsmal till dess behovet kunde bedömas hade skörden blivit angripen till ca 90% och helt osäljbar. Av företagsekonomiska skäl avstår man från bekämpning om behovet framstår som tveksamt. Lantbruksstyrelsen bedömer det som osannolikt att en myndighet skulle kunna utforma sådana generellt verkande regler som tar rimlig hänsyn till alla de faktorer som i det enskilda fallet måste beaktas för att avgöra huruvida behov av kemisk bekämpning föreligger.

Det kan inträffa att en behandling som normalt är nödvändig för att kunna bedriva en kommersiell odling ett visst år kan visa sig ha varit onödig. Hade detta varit möjligt att bedöma vid bekämpningstillfället hade bekämpningen ej blivit utförd. Att vid ett sådant tillfälle kriminalisera odlaren för en handling vars berättigande först i efterhand kan bedömas, faller på sin orimlighet.

Lantbruksstyrelsen ställer sig givetvis inte bakom onödig spridning av bekämpningsmedel. På grund av det anförda kan styrelsen dock inte tillstyrka kommissionens förslag sådant det utformats.

8.7.3 Statens naturvårdsverk: SNV skall enligt kemikkommissionens förslag få befogenheter att förbjuda s. k. planmässig bekämpning ("sådan spridning av bekämpningsmedel som kan avvaras utan betydande ekonomisk olägenhet").

Beträffande uttrycket planmässig bekämpning kan konstateras att kemikkommissionen inte har bidragit till att skingra missförstånden kring denna term. En stor del av den årliga behovsanpassade bekämpningen kännetecknas av god planering och kunskap om när angreppen uppstår. All ogräsbekämpning är t. ex. planmässig i den bemärkelsen att bekämpning

skall ske innan angreppet kommer, dvs. tidigt i såväl grödans som ogräsets utveckling.

Vad som bör motarbetas är den s. k. programmerade bekämpningen som sker enligt ett i förväg uppställt schema med almanackan som rättesnöre. Denna typ av bekämpning torde dock inte kunna regleras i lag. Kontrollproblemen torde också bli oöverstigligen. Den enda framkomliga vägen torde därför vara att förbättra behovsanpassningen av bekämpningsmedelsanvändningen genom ökade insatser på rådgivning och information. I övrigt hänvisar SNV till sitt yttrande över kemikalieutredningens betänkande (SNV Dnr 460-2741-83Na).

8.7.4 Länsstyrelsen i Malmöhus län: — — — I sammanhanget finns skäl att påpeka svårigheten att avgöra bekämpningsbehovet. Vid förebyggande bekämpning, som ofta sker rutinmässigt, i t.ex. sockerbetor och potatis kan man inte förrän i efterhand avgöra om det faktiskt föreligger ett behov av bekämpning. Länsstyrelsen kan således inte tillstyrka förbudet mot s. k. planmässig bekämpning.

8.7.5 Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen delar därför utredningens framförda oro för en utveckling mot en intensifierad och mera rutinbetonad användning av kemiska medel inklusive handelsgödsel. En ökad kvävegödsling leder i vissa fall till ökat behov av bekämpningsinsatser. Den programmerade odlingens bättre lönsamhet i förhållande till andra metoder torde enligt länsstyrelsens uppfattning vara avgörande för utvecklingen om inte erforderliga stimulansåtgärder införs som gör de kemikaliesnåla och kemikaliefria alternativen attraktivare.

8.7.6 Lantbrukarnas riksförbund: Förslaget om förbud mot spridning av kemiska bekämpningsmedel som kan undvaras utan betydande ekonomisk olägenhet avvisas. Förslaget vittnar snarast om dålig kunskap om förhållandena inom jordbruket och någon kontroll av bestämmelsers efterlevnad torde inte vara praktiskt genomförbar. Ytterst är dess konsekvens ett förbud för lantbrukare att vara orationella.

LRF delar kommissionens uppfattning att s. k. planmässig bekämpning bör undvikas. Detta bör emellertid åstadkommas genom utökade rådgivningsinsatser baserade på fördjupad kunskap om skadegörarens betydelse och prognosverksamhet på växtskyddsområdet. Härigenom kan den behovsanpassade bekämpningens ekonomiska resultat förbättras i relation till den s. k. planmässiga eller programmerade. För viss användning av bekämpningsmedel kommer dock alltid bekämpningen att ske innan förekomst av skadegörare i den aktuella grödan har kunnat konstateras. Dit hör t.ex. användning av jordherbicer och medel mot bladmögel på potatis.

8.7.7 Svenska arbetsgivareföreningen: SAF avvisar förbudet mot s. k. planbekämpning (författningsförslaget 3 §). Höga preparatpriser medför att ingen medvetet utför onödigt bekämpning. I många fall måste bekämpningsåtgärd, för att ge avsedd effekt, sättas in innan skadesymptom uppträder eller ogräsfrön hunnit gro. I sådana fall måste man tillgripa s. k. planbesprutning, dvs. bekämpning som baseras på erfarenhet beträffande behov och tidpunkt. Att jämställa sådan plansprutning med onödigt bekämpning är alltså helt felaktigt.

8.7.8 Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: Enligt vår mening är § 3 i förslaget till lag om spridning av bekämpningsmedel mycket svår att tyda, dels i sak dels hur paragrafen förhåller sig till övriga bestämmelser i lagen. Härutöver är det enligt SSR's uppfattning felaktigt att användningen direkt ska kunna styras av en statlig myndighets uppfattning av det ekonomiska behovet. Samhällets möjligheter att kontrollera och styra bruket av bekämpningsmedel kan i tillräcklig grad regleras genom olika åtgärder som direkt eller indirekt riktas mot medlen p. g. a. arbetshygieniska eller andra miljömässiga olägenheter. "Planmässig bekämpning" får inte tolkas så att nödvändig, förebyggande behandling försvåras eller omöjliggörs.

8.7.9 Trädgårdsnäringsens riksförbund: Utredningen föreslår bl. a. att Naturvårdsverket skall kunna förbjuda onödigt spridning och att sådan planmässig bekämpning förbjuds där besprutning sker utan att något behov föreligger i det enskilda fallet. Förbundet vill mycket kraftigt invända mot utredningens osakliga och ofullständiga framställning i denna fråga.

Framställningen ger intryck av att utredningen skulle vara av åsikten att s. k. planmässig bekämpning är onödigt. Den planmässiga behandling som idag sker är oftast av förebyggande natur och utföres endast på grundval av en vetenskapligt utprovad prognostisering av förväntade angrepp av skadegöraren ifråga. Metodiken innebär både att behandlingen utföres vid ett utvecklingsstadium hos skadegöraren då bästa effekt erhålles med lägst insatta preparatmängd. Vidare innebär denna att den nödvändiga insatsen av de kemiska preparaten ofta görs vid en tidpunkt som ytterligare säkerställer att skördeprodukten inte exponeras för dessa.

Förbundet avvisar mot denna bakgrund utredningens förslag att sådan planmässig bekämpning som metod skall kunna förbjudas. Förbundet avvisar också förslaget till bemyndigande enligt § 3 i förslaget till lag om spridning av bekämpningsmedel.

8.7.10 Sveriges kemiska industrikontor: Kemikommisionen föreslår att på envar som använder eller överväger använda bekämpningsmedel läggs ansvar att avstå från sådan användning som kan avvaras. Särskilt bör jordbruket undvika sådan s. k. planmässig bekämpning, då besprutning sker rutinmässigt utan att behov föreligger i det enskilda fallet. Avsnittet

om "planmässig bekämpning" sluter väl an till gängse missuppfattningar av vad sådan bekämpning innebär. Den har en förebyggande karaktär och är inte "onödig" utan bygger i stället på erfarenhetsmässig grund från prognosverksamhet. Så är t. ex. fallet med besprutning av potatis mot brunröta. Eller användningen av jordherbicer, som innebär att man inte väntar tills ogräset vuxit upp innan åtgärder vidtas, då det krävs större volymer herbicer. Att vänta innebär ofta att tvingas använda en större insats bekämpningsmedel. Om lagen skulle förbjuda "planmässig bekämpning" under beteckningen "onödig bekämpning", ger det utrymme för subjektiv värdering hos en central myndighet av nödvändigheten av bekämpningsinsatser. Förslaget bör därför avvisas. Genom ökad rådgivning och förbättrad prognosverksamhet bör den planmässiga spridningen kunna begränsas till situationer, då andra alternativ framstår som sämre.

8.8 Särskilda regler för hushåll, parker m. m.

8.8.1 Socialstyrelsen: — — Enligt förslaget skall endast medel i den lägsta av de tre faroklasserna för bekämpningsmedel få säljas till allmänheten, vilket enligt socialstyrelsens uppfattning är väl motiverat — —.

8.8.2 Konsumentverket: KOV tillstyrker kemikommisionens förslag att endast bekämpningsmedel i klass 3 skall hållas tillgängliga för enskilt bruk och få spridas över parker och andra områden som allmänheten har tillträde till. Dock kan det i undantagsfall enligt KOV:s mening finnas anledning att medge försäljning till konsumenter av vissa bekämpningsmedel i klass 2.

8.8.3 Lantbruksstyrelsen: Kemikommisionen har föreslagit att endast kemiska bekämpningsmedel i klass 3 skall få komma till användning för spridning över områden till vilka allmänheten har tillträde, t. ex. parker och vägrenar. Under vissa delar av året kan allmänheten ha tillträde till mark som används för jordbruksändamål, inklusive åkermark. Styrelsen förutsätter att förslaget inte avser jordbruksmark.

Lantbruksstyrelsen vill i detta sammanhang även framhålla vikten av att regler som styr användningen av ett visst bekämpningsmedel, så långt möjligt följer generella mönster och inte kompliceras mer än nödvändigt. Exempel finns för närvarande där t. o. m. ansvariga myndigheter inte utan betydande betänketid kan ge besked om vilka bekämpningsmedel som är tillåtna på olika marktyper och för olika ändamål inom områden där allmänheten äger fritt färdas. Även klagor och överskådliga översikter saknas. Då det är önskvärt att givna regler följs måste förenklingar och samordning mellan olika regelkomplex här ske.

8.8.4 Skogsstyrelsen: Kemikommisionen föreslår att endast kemiska bekämpningsmedel i klass 3 skall få användas över områden till vilka allmänheten har tillträde t. ex. parker och vägrenar. Med område där allmänheten får fritt färdas menas enligt gängse terminologi sådant område som är tillgängligt för alla enligt allemansrätten t. ex. skogsmark, åkermark under den tid av året som växtligheten inte tar skada av att marken beträds och områden som är direkt avsedda för allmänheten t. ex. parker. Skogsstyrelsen utgår ifrån att förslaget att begränsa bekämpningsmedelsanvändningen till preparat i faroklass 3 inte avser skogsmark och menar att detta klart bör framgå av bestämmelserna.

8.8.5 Statens miljömedicinska laboratorium: SML finner förslaget om att endast medel i den lägsta av de 3 faroklasserna för bekämpningsmedel skall få säljas till allmänheten, såsom väl motiverat. Likaså förslaget att den s. k. behörigheten att använda klass I- och II-medel tidsbegränsas till 5 år. Man bör emellertid vara medveten om att klass I-medlen för närvarande utgör < 1 % av den totala bekämpningsmedelsanvändningen varför en vidgning av behörighetsgraden till att omfatta även klass II kan innebära ett utbildningsbehov av ansevärd omfattning.

8.8.6 Domänverket: Kemikommisionen föreslår att endast kemiska bekämpningsmedel i klass 3 skall få användas över områden till vilka allmänheten har tillträde.

Domänverket utgår ifrån att detta förslag ej avser skogsmark och därmed exempelvis inte avser att plantor som behandlats med fungicider eller insekticider i plantskolor skulle få planteras ut i skogsmark där allmänheten äger tillträde. Vi utgår också ifrån att punktbehandling av plantor med insekticider (exempelvis kontrollerad behandling i en planteringsmaskin) ej anses falla inom förslaget. Detta framgår dock inte klart av nuvarande skrivning utan måste förtydligas i bestämmelserna. Skulle Kemikommisionens förslag till äventyrs avse även skogsmark skulle detta innebära oöverskådliga konsekvenser för möjligheterna att föryngra skog och därmed allvarligt förändra förutsättningarna för landets skogsbruk.

Lövslybekämpning utföres inom Domänverket huvudsakligen med fenoxisyror 2,4-D och MCPA (klass 2). Domänverket anser att nuvarande lagstiftning rörande användning av kemisk bekämpning av lövsly på skogsmark innebär att allmänheten skyddas från att omedvetet komma i kontakt med behandlade områden. Föreslagna restriktioner beskär ytterligare skogsbrukets möjligheter att använda rationella lövslybekämpningsmetoder. Domänverket anser därför att de begränsade områden som kommer att bli behandlade med herbicider genom gällande dispensförfarande och informations- och skyltningsföreskrifter bör betraktas som område där allmänheten ej äga tillträde under och närmaste tiden efter behandlingens utförande. Undantag bör därför ges för användning av klass 2-medel inom

ramen för gällande regler för spridning av bekämpningsmedel över skogsmark.

8.8.7 Länsstyrelsen i Malmöhus län: För såväl försäljning som inköp av medel i klass 1 och 2 bör, som utredningen föreslagit, krävas utbildning och godkänt kunskapsprov. Med ett sådant system behöver inte ytterligare en reglering, som innebär att endast bekämpningsmedel av klass 3 får användas i hushåll och villaträdgård, införas.

Förbudet mot användning av bekämpningsmedel i klass 1 och 2 över områden där allmänheten har tillträde kräver en precisering av vilka marker som egentligen avses (se exempelvis SNFS 1984: 2, PK: 19).

8.8.8 Sveriges grossistförbund: Produktkontrollnämndens – – – ambition att klass 3-medlen skall kunna användas av var och en, medan klass 2-medlen närmast är avsedda för yrkesmässigt bruk har under de senare åren lett vilse.

Principen finns dokumenterad internationellt i FAO och WHO men tillämpningen i Sverige kan ifrågasättas. Det gäller då kriterierna för klass 2-medlen.

Det är inte toxiciteten hos den aktiva bekämpningsmedelssubstansen som föranlett vissa omklassningar från klass 3 till klass 2 utan det ingående lösningsmedlet. Innehåller preparatet lösningsmedel av samma typ som ingår i bl. a. målarfärger för hemmabruk har man klassat medlet i klass 2.

Införs förbudet mot klass 2-medel för allmänt bruk måste också andra produkter i samma riskkategori, dvs. "Farliga varor" riskkategori 3, förbjudas.

8.8.9 Sveriges skogsägares riksförbund: Kemikommisionen föreslår att endast kemiska bekämpningsmedel i klass 3 skall få komma till användning över områden till vilka allmänheten har fritt tillträde. Ehuru utsagt i motivtexten förutsätter SSR att man i detta sammanhang inte avsett skogsmark.

8.8.10 Sveriges kemiska industrikontor: Kemikommisionen föreslår att kemikaliemyndigheten inom två år skall införa sådana bestämmelser att användningen i *hem och villaträdgårdar* av klass 2-medel, t. ex. råttmedel och medel mot mjöldagg på bärbuskar, förbjuds. Endast klass 3-medel bör tillåtas. Enligt Kemikontorets mening bör även i fortsättningen t. ex. råttmedel och vissa medel mot svampangrepp på bärbuskar och fruktträd få användas också av allmänheten.

Det är enligt Kemikontorets mening befogat att se över klassindelningen för bekämpningsmedel. Det förekommer nu att medel har förts till klass 2, därför att de innehåller ett aromatiskt lösningsmedel. Samma lösningsmedel förekommer emellertid i motsvarande mängd i färger, vilka på goda grunder kan fritt köpas och hanteras – enligt anvisningar – av allmänheten.

8.9 Utbildning och kompetenskrav

8.9.1 Socialstyrelsen: — — — vilket enligt socialstyrelsens uppfattning är väl motiverat liksom förslaget att den s. k. behörigheten att använda klass I- och II-medel tidsbegränsas till fem år.

8.9.2 Lantbruksstyrelsen: Lantbruksstyrelsen har i yttrande (1983-09-22) över "kemikalieutredningen" tillstyrkt det även av kommissionen redovisade förslaget att samma krav som nu gäller för klass 1 skall gälla även för klass 2. I fråga om omfattningen av den verksamhet för vilken lantbruksstyrelsen skall svara för utbildning och tillstånd är styrelsen inte beredd att utan vidare tillstyrka kommissionens förslag. Även för det fall styrelsens ståndpunkt godtas, kommer behovet av utökad utbildning, särskilt under en övergångstid men även på sikt, att bli mycket stort.

Som framgår av nyssnämnda yttrande visar den skattning som gjorts av lantbruksnämnderna att ytterligare 22 000 personer skulle behöva utbildas utöver de ca 12 000 personer som för närvarande har tillstånd att använda klass I L-medel inom lantbruket.

Som delvis framgår av samma yttrande kan erforderligt utbildningsbehov inte tillgodoses om utbildningen skall bedrivas enligt samma ordning som nu. Det är därför nödvändigt att bedriva undervisningen i andra former och att införa särbestämmelser under en övergångstid.

I fråga om undervisningsformer vill styrelsen i första hand förorda att den obligatoriska närvaron vid två av de fyra kursdagarna avskaffas. Därmed kan anordnas kurser om endast två dagar omfattande i huvudsak hälso- och miljöfrågor, arbetarskydd, ekologi och författningar. Kunskaper motsvarande de tekniska delarna får därmed inhämtas genom självstudier eller på annat sätt. Det bör dock i mån av resurser anordnas kurser enligt nuvarande kursplan för dem som så önskar. Kompetensproven bör ha samma omfattning och genomföras som hittills. Den nu föreslagna åtgärden kommer dock inte att lösa föreliggande problem, eftersom en mycket begränsande resurs kommer att vara tillgången till lärare för främst de toxikologisk-medicinska avsnitten dvs. veterinärer och läkare. Enligt styrelsens mening kan det bli nödvändigt att helt acceptera självstudier varvid kompetensproven handhas av lantbruksnämnderna. Även andra utbildningsalternativ bör undersökas t.ex. lantbruksskolor. Det måste dock ihåggkommas att de tidigare berörda problemen vad gäller tillgång till vissa lärare kvarstår.

En annan möjlig åtgärd för att praktiskt klara en övergång till kompetenskrav även för klass 2-medel är att tillståndens giltighet inledningsvis fastställs till 10 år men att denna under en övergångstid om 3–5 år trappas ner till 5 år. För att praktiskt kunna genomföra en meningsfull utbildning vill styrelsen förorda en sådan lösning.

Med hänsyn till vad som anförts är det viktigt att endast ett principbeslut

om införande av kompetenskrav för klass 2-medel tas i en första omgång. Ansvariga myndigheter bör därefter få sätta bestämmelserna i kraft och anpassa utbildningen med hänsyn till tillgängliga resurser.

8.9.3 Skogsstyrelsen: Snytbaggskador är den största anledningen till plantdöd i planteringarna i södra och mellersta Sverige. För att förbättra återväxtresultatet och därmed trygga en hög råvarutillgång och sysselsättning i skogsbruket är det därför mycket angeläget att minska snytbaggskadorna.

I cirkulär A nr 6 1983 har skogsstyrelsen redovisat ett program för att minska skadorna i barrträdsplanteringar till följd av angrepp av snytbaggar m. fl. insekter. Programmet går ut på att genom skogsvårdsstyrelserna föra ut olika skyddsmetoder där kemisk skyddsbehandling med permetrinpreparat utgör en viktig del. För närvarande behandlas endast ca 30% av plantorna inom det "snytbaggfarliga" området. För att skogsbruket skall kunna följa skogsvårdslagens krav vad gäller maximalt tillåten hyggesvila och tillfredsställande föryngringar inom rimlig tid anser skogsstyrelsen att skogsvårdsstyrelserna bör tillhandahålla skyddsbehandlade plantor i större utsträckning än för närvarande. Förutom en ökning av den kemiska behandlingen bör även användningen av mekaniska skydd öka. Skogsstyrelsens intention är att programmet skall vara genomfört inom ett år och det kommer sannolikt att innebära en ökning av användningen av kemiska preparat inom skogsbruket. Då det gäller kravet på utbildning och behörighet för personal som hanterar bekämpningsmedel avstyrker skogsstyrelsen bestämt förslaget att detta krav skall gälla även för preparat av faroklass 2, samt att endast klass 3-preparat skulle få säljas till allmänheten. De permetrinpreparat som är tillåtna för behandling mot snytbaggskador (Ambush och Ipotox) tillhör båda klass 2. Om man ställer krav på behörighet för att få använda dessa preparat, innebär det att genomförandet av det program för minskning av snytbaggskadorna som redovisats ovan kommer att försvaras. Även andra preparat t.ex. Wiltex Ziram som används som avskräckande medel mot viltskador, tillhör faroklass 2 och blir då i praktiken inte möjliga att använda eftersom det oftast är många och små objekt som skall behandlas. Att ordna behörighetsutbildning för ett stort antal markägare och andra som skall handha preparat av faroklass 2 torde innebära betydande svårigheter. Även för andra användningsområden och för försäljning kommer det föreslagna utökade behörighetskravet troligen att medföra stora problem då många personer på kort tid måste genomgå utbildning och avlägga erforderliga prov.

Skogsstyrelsen anser även att det bör finnas möjligheter att medge undantag från behörighetskravet då det gäller preparat tillhörande klass 1 (Lindan) för behandling av virke i skogsskyddande syfte inom områden som av skogsstyrelsen enl. 20 § skogsvårdslagen förklarats som bekämpningsområde. Inom dessa områden är det behov av snabba åtgärder för att

komma till rätta med en oförutsedd massförökning av skadeinsekter och krav på utbildning och behörighet skulle där avsevärt försena bekämpningsåtgärderna och försämra effekten av dessa.

8.9.4 Statens miljömedicinska laboratorium: Kommissionen föreslår – –
– att Lantbruksstyrelsen, liksom tidigare, bör ha huvudmannaskap för utbildning och tillstånd. Det bör i anslutning härtill påpekas att för närvarande har även Socialstyrelsen ett visst huvudmannaskap för utbildning när det gäller användning som inte hör hemma under skogs- och lantbruk, nämligen när det gäller sanering av bostäder m. m. SML finner det rimligt att Socialstyrelsen även fortsättningsvis innehar huvudmannaskapet för utbildning och tillstånd inom detta område. Det senare har dock uppmärksamats i författningsförslaget 2, § 25.

8.9.5 Domänverket: Domänverket avstyrker kravet på utbildning och behörighet för personal som hanterar preparat av faroklass 2. Domänverket anser att det är tillräckligt att denna personal delges information och metoanpassade anvisningar och utbildning som lämpligtvis utformas av Skogsstyrelsen i samarbete med berörd fackmyndighet. Det är särskilt angeläget att ovanstående förfarande kan tillämpas för personal som hanterar permetrinpreparat som är tillåtna för behandling mot snytbaggescador (Ambush och Ipitox).

8.9.6 Statens giftinformationscentral: Det föreslås att endast bekämpningsmedel i klass 3 skall få säljas till allmänheten. Kemikommisionen föreslår att samma utbildningskrav som nu gäller för bekämpningsmedel i klass 1 i fortsättningen också skall gälla för medel i klass 2. Det torde vara rimligt att man medger vissa undantag för enstaka grupper av klass 2-preparat, speciellt där något alternativ i klass 3 saknas. Exempel på sådana preparat kan vara råttgifter med warfarin som aktiv substans. GIC:s erfarenheter tyder på att allvarliga akuta förgiftningstillbud sällan inträffar med denna typ av preparat.

8.9.7 Länsstyrelsen i Hallands län: Enligt utredningens mening bör behörighetskrav även ställas på den som handhar preparat i faroklass 2. Behörigheten föreslås bli tidsbegränsad till fem år. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget eftersom utbildning enligt länsstyrelsens mening bör vara en av de viktigaste åtgärderna som kan genomföras för att reducera riskerna vid användning av kemiska bekämpningsmedel.

8.9.8 Svenska arbetsgivareföreningen: Kravet rörande utbildning och kompetenskrav för hantering av klass II-medel bör övervägas ytterligare.

Det har inte på ett övertygande sätt visats att en så omfattande utvidgning av utbildningskravet skulle vara motiverad. Det kan ifrågasättas om

åtgärden står i rimlig proportion till nyttan utifrån miljövårds- och arbetsmiljösynpunkt. En annan fråga är om praktiska möjligheter finns att genomföra förslaget beträffande utbildning och kunskapsprov.

8.9.9 Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: När det gäller hanteringen av bekämpningsmedel måste vi från SSR's sida klart avstyrka kravet på utbildning och behörighet för att använda medel av faroklass 2. Bekämpningsmedel som används för att skydda skogsplanter mot snytbaggesskador hör till denna klass liksom vissa avskräckningsmedel mot viltskador. Användningen av bekämpningsmedel i skogsbruket karaktäriseras av att ett mycket stort antal brukare ibland får anledning använda medel under en kort tid. Det kan inte vara rimligt att under dessa förutsättningar avkräva den höga kompetens som gjorts i förslaget. Enligt vår uppfattning trycker kemikommisionen med tillräcklig kraft på behovet av att information och rådgivning förbättras, vilket bör vara en tillräcklig garanti för en säker hantering av dessa medel i skogsbruket.

8.9.10 Trädgårdsnäringens riksförbund: Utredningen föreslår att kompetenskrav införes för yrkesmässig hantering även av klass 2-preparat. Förbundet anser detta vara en onödig uppstramning av hanteringsvillkoren. Det finns idag en god grundkompetens hos näringens utövare i dessa frågor. En omfattande och ingående information lämnas idag om hanteringen av bekämpningsmedel vid jordbrukets och trädgårdsnäringens utbildningsanstalter, vid rådgivningskurser m. m., liksom i tillverkarens produktinformation. Enligt förbundet bör därför kompetenskraven gälla för klass 1-preparat enbart.

8.10 Rådgivning

8.10.1 Lantbruksstyrelsen: Lantbruksnämndernas rådgivning på växtskyddsområdet ansluter nära till den utbildning för behörighet som nämnderna bedriver.

Behovet av en objektiv rådgivning från lantbruksnämnderna blir allt större efterhand som resurserna för försäljningsfrämjande information inom bekämpningsmedelsindustrin och handeln förstärks. Nämndernas rådgivning lägger tonvikten på integrerad bekämpning och skyddsaspekter. Den har dessutom på senare år satts in på att i samarbete med lantbruksuniversitetet utarbeta system för att genom växtskyddsprognoser förutsäga behov av kemisk bekämpning samt att kontinuerligt sprida information om skadegörarsituationen.

Enligt lantbruksstyrelsens mening bör den programmerade bekämpningens expansion i första hand mötas med en kraftig utbyggnad av prognos- och varningsverksamheten. Målet bör vara att prognoser på alla områden där sådana krävs och är praktiskt genomförbara bör ligga till grund för

insatser av kemisk bekämpning. Styrelsen vill dock understryka att forskning och försöksverksamhet på detta område måste intensifieras. Lantbruksstyrelsen avser även fortsättningsvis att i samarbete med lantbruksuniversitetet bedriva utvecklingsverksamhet på detta område.

Kemikommisionen anser att det behövs en stark officiell rådgivning men ger ingen antydan om varifrån resurserna skall tas för att ge lantbruksnämnderna möjlighet att leva upp till detta behov. Lantbruksstyrelsen vill peka på att resursfrågan kan lösas genom utnyttjande av inflytande bekämpningsmedelsavgifter.

8.10.2 Skogs- och jordbrukets forskningsråd: Kemikommisionen diskuterar den rådgivning som i dag sker till lantbrukarna genom lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. SJFR vill understryka betydelsen av en sådan rådgivning som kan bidra till att behovsanpassa den kemiska bekämpningen så att en önskad rutinbekämpning kan undvikas. En sådan behovsanpassning kan också ske för bruk av handelsgödselmedel inom särskilt känsliga områden. Också i detta sammanhang bör det understrykas vikten av att också rådgivarna har tillgång till "färsk" information om fungerande alternativa metoder inom jordbruket.

8.10.3 Lantbrukarnas riksförbund: Kommissionens förslag att kemikalie-myndigheten särskilt skall granska produktinformation och reklam avvisas vad gäller bekämpningsmedel. Myndighetens roll i det här sammanhanget bör begränsas till granskning av att bestämmelser om märkning m. m. samt information om hälso- och miljörisker följs. Vad gäller granskning av reklam m. m. lämnar lantbruksnämnderna och lantbruksuniversitetet förlöpande information om användbarheten av olika preparat. Kommissionens förslag skulle leda till ett dubbelarbete på det här området.

8.11 Övrigt

8.11.1 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket delar — — — utredningens åsikt att användningen av icke registrerade medel i samband med vetenskaplig provning kan behöva kringgärdas med extra kraftiga skyddsåtgärder. De föreskrifter om vägledande högsta halter, som livsmedelsverket utfärdar i samband med vetenskaplig provning av bekämpningsmedel, har också denna målsättning.

8.11.2 Försvarets forskningsanstalt: Vissa ämnen avsedda för sanering av biologiska och kemiska stridsmedel under krigstida förhållanden skulle kunna komma att betecknas som bekämpningsmedel, vilket kan medföra betydande olägenheter. FOA föreslår att man i ett uppdrag till kemikalie-myndigheten att göra erforderliga preciseringar av bekämpningsbegreppet också framhåller att ämnen avsedda för sanering av BC-stridsmedel ej bör omfattas av bekämpningsmedelsbegreppet.

8.11.3 Statens miljömedicinska laboratorium: Kommittén diskuterar också en vetenskaplig prövning av oregistrerade medel och framhåller att det är angeläget att myndigheter som Arbetarskyddsstyrelsen och Naturvårdsverket vid utfärdandet av tillstånd beaktar de särskilda förhållanden som gäller för preparat under vetenskaplig prövning. Det kan framhållas att i detta sammanhang uppstår ibland också frågor om hantering av den växtlighet som har besprutats, varvid frågan kan uppkomma om den får saluhållas som livsmedel. Det är därför angeläget att även Livsmedelsverkets roll i detta sammanhang beaktas.

8.11.4 Svenska arbetsgivareföreningen: Förbudet mot bekämpning av lövsly i skogsmark bör omprövas. Utveckling av säkrare kemiska bekämpningsmedel bör främjas. Arbetsskadestatistiken visar på ökad risk med manuella och motormanuella metoder i stället för kemikalier.

8.11.5 Trädgårdsnäringsens riksförbund: Beträffande den föreslagna översynen av vilka preparat som skall klassas som bekämpningsmedel, önskar förbundet att en gradering görs av preparaten, så att inte alla slag av exempelvis växtregulatorer, vilka bygger på i växterna naturligt förekommande ämnen, schablonmässigt förs till gruppen bekämpningsmedel, utan kan behandlas individuellt vad avser dokumentationskrav m. m. Förbundet vill här hänvisa bl. a. till tidigare framställningar till Produktkontrollnämnden om dispens för användning av rotbildningshormon.

9 Miljöfarligt avfall

9.1 Allmänna synpunkter

9.1.1 Statens naturvårdsverk: Enligt prop. 1975:32 Återvinning och omhändertagande av avfall är det i första hand producenten som har ansvaret för att det avfall som uppkommer vid produktionen kan tas om hand på ett ur miljö- och resurssynpunkt riktigt sätt. Det sägs vidare att det innan produktionen av en vara påbörjats bör vara känt hur det avfall som är en följd av själva produktionsprocessen skall behandlas liksom hur den färdiga varan skall omhändertas sedan den använts. SNV anser att detta synsätt är av central betydelse för en riktig avfallshantering och anser därför att skrivningen bör tas in i den kommande propositionen.

Det har visat sig att en god avfallshantering försvåras av olika kemiska ämnen eller produkter i avfallet (kvicksilver från batterier, bly från bilackumulatorer m. fl.). Det kan därför bli vanligare att ställa upp särskilda villkor för hanteringen av produkter av visst slag. För att möjliggöra ett rationellt system för hantering av vissa kemiska produkter eller varor (t. ex. batterier) bör t. ex. försäljningsställen som tillhandahåller produkten

eller varan kunna åläggas att som ett led i ett återtagningssystem återta produkten eller varan i väntan på hämtning av behörig insamlare. Det bör framgå av motivskrivningen i kommande proposition att bestämmelserna i lagens 5, 7 och 8 §§ också kan användas för föreskrifter av detta slag.

9.1.2 Försvarets forskningsanstalt: Kemikaliemyndigheten skall normalt inte engagera sig i hantering av kemikalier men bör ha ett fast grepp om slutbehandlingssteget. Vid destruktion av kemikalier, t. ex. halogenhaltigt eller tungmetallhaltigt organiskt avfall, finns risk för bildning och spridning av giftiga destruktionsprodukter. Detta kan förhindras genom att krav ställs på destruktionens effektivitet och begränsningar av utsläppen. För att uppfylla kraven måste processvillkoren för olika destruktionsmetoder bestämmas. Sådana villkor är t. ex. lägsta temperatur och uppehållstid vid förbränning samt effektivitet hos avgasrenare. Naturvårdsverket skulle kunna ges i uppdrag att utarbeta villkor för destruktion av de avfallstyper som uppräknas i förordningen om miljöfarligt avfall. Dessa villkor kan även tjäna som underlag vid beslut om import och export av miljöfarligt avfall. I detta sammanhang bör också mätmetoder utvecklas och utnyttjas för att säkerställa att emissionen ligger inom miljömässigt acceptabla gränser och för att oförutsedda driftsstörningar snabbt skall kunna detekteras.

9.1.3 Länsstyrelsen i Uppsala län: Betänkandets avsnitt 13 om miljöfarligt avfall innehåller förslag som länsstyrelsen tillstyrker. Det medför en avsevärd administrativ förenkling att länsstyrelsens prövning av tillstånd till transporter avskaffas. I förslaget till förordning om miljöfarligt avfall ingår nu också laboratorieavfall. Här kommer det att behövas en precisering av vilka slags laboratorieavfall som bör ingå.

9.1.4 Sveriges industriförbund: Bland kemikalkommissionens förslag angående miljöfarligt avfall bedöms flera som välbefogade av industrin. Det gäller förslaget om export av miljöfarligt avfall, uppdraget till Naturvårdsverket att utarbeta ett nytt informationssystem för miljöfarligt avfall och ersättningen av specialbestämmelserna för transport av miljöfarligt avfall genom tillämpning av yrkestrafiklagen och lagen om transport av farligt gods.

9.1.5 Svenska renhållningsverksföreningen: Föreningen har redan vid en tidigare remissomgång ställt sig positiv till den föreslagna definitionen av miljöfarligt avfall genom uppräkningsavfall på 13 avfallsslag på vilka förordningen om miljöfarligt avfall är tillämplig.

9.2 Kommunernas roll i avfallshanteringen

9.2.1 Konsumentverket: KOV delar KK:s bedömning att det kommunala renhållningsmonopolet bör utvidgas till att omfatta även miljöfarligt avfall

— — —.

9.2.2 Statens naturvårdsverk: SNV tillstyrker kemikkommissionens förslag att det kommunala renhållningsmonopolet utvidgas till att omfatta det miljöfarliga avfallet i samtliga kommuner. Då oklarheter ibland uppstått (bl. a. på grund av uttrycket "forslas bort" i 4 § renhållningsförordningen) om monopolet enbart är ett transportmonopol eller också innefattar rätt att avgöra hur avfallet skall omhändertas är det lämpligt att monolets innebörd kommer till klart uttryck i motivskrivningen.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer bör ges möjligheten att föreskriva generella undantag från huvudregeln. Det kan t. ex. finnas anledning att utfärda sådana föreskrifter om det kan ordnas en säkerställd återtagning av miljöfarligt avfall i en branschorganisations regi.

9.2.3 Riksrevisionsverket: Kommissionen föreslår att det kommunala renhållningsmonopolet utvidgas till att omfatta miljöfarligt avfall i samtliga kommuner från den 1 januari 1986. I denna fråga vill RRV bara erinra om att förutsättningarna för det förslag till försöksverksamhet med ett transportkontrollsystem för miljöfarligt avfall som remissbehandlades tidigare i år, härigenom har ändrats.

9.2.4 Länsstyrelsen i Jönköpings län: När det gäller miljöfarligt avfall föreslås i betänkandet att det kommunala renhållningsmonopolet utvidgas till att omfatta miljöfarligt avfall i samtliga kommuner. Samtidigt föreslås att länsstyrelsens tillståndsprövning vad gäller transport av miljöfarligt avfall slopas. Som motiv härför framförs bl. a. att det nuvarande systemet medför viss dubbelprövning och att en tillfredsställande reglering sker enligt andra författningar. Den föreslagna förenklingen synes vara positiv för verksamheten. Länsstyrelsen vill dock framhålla angelägenheten av att vid prövning kraven på utbildning beaktas liksom behovet av prövning av transportörernas mellanlager. Det bör också klargöras vem som skall ha tillsynsansvaret för transporter och mellanlagring av miljöfarligt avfall.

9.2.5 Länsstyrelsen i Kronobergs län: — — — Enligt länsstyrelsens uppfattning bör nuvarande ordning, efter vilken regeringen utfärdar monopol efter åtagande från kommun, bibehållas. Det system som finns idag synes i allt väsentligt fungera tillfredsställande. Dock bör för beslut om frivilligt övertagande av monopol krävas, att kommunen skaffar sig ett reellt inflytande på verksamheten. Enligt länsstyrelsens uppfattning kan det inte vara tillräckligt för att uppfylla kraven på ett kommunalt renhållningsmonopol att kommunen träffar uppgörelse med de företag som är etablerade på marknaden för att fullgöra insamlings- och transportverksamhet av miljöfarligt avfall och kommunens egna insatser begränsas till att utöva tillsyn över verksamheten.

Under punkt 13.5 tar kommissionen upp frågan om insamling av hushållens miljöfarliga avfall och konstaterar att det föreslagna obligatoriet av det

kommunala renhållningsmonopolet innebär att en separat insamling av hushållens miljöfarliga avfall blir möjlig. Enligt länsstyrelsens uppfattning har kommunerna redan idag en skyldighet att omhänderta hushållens miljöfarliga avfall eftersom detta avfall är hushållsavfall. För sådant avfall skall kommunen svara för att bortforsling sker till behandlingsanläggning i den utsträckning som behövs för att tillgodose bl. a. allmänna hälso- och miljövårdskrav enligt renhållningslagen. Kommunerna i Kronobergs län har vidtagit åtgärder för att samla in miljöfarligt avfall från hushållen. Dock torde informationen om detta till allmänheten behöva förbättras.

9.2.6 Länsstyrelsen i Hallands län: Förslaget om att utvidga det kommunala renhållningsmonopolet att även omfatta miljöfarligt avfall medför i praktiken för Hallands län inte några större förändringar eftersom fem av länets sex kommuner redan infört detta.

9.2.7 Svenska kommunförbundet: I regeringens proposition (prop. 1975:32) om återvinning och omhändertagande av avfall förutsattes att kommunalt renhållningsmonopol för miljöfarligt avfall borde kunna vara infört i samtliga kommuner senast fem år efter reformens ikraftträdande.

Till dags dato har 116 av landets 284 kommuner utvidgat det kommunala renhållningsmonopolet i fråga om miljöfarligt avfall. Detta motsvarar ca 54 % av landets totala befolkningensmängd.

Situationen 1984 är inte densamma som 1975 när den nuvarande lagstiftningen om miljöfarligt avfall tillkom. Ett flertal länsstyrelser anser att de i dag har en god kännedom om de koncessionspliktiga anläggningarnas avfallshantering. Beträffande avfallet från icke koncessionspliktiga anläggningar råder däremot viss osäkerhet. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna har samma kunskapsbild. Styrelsen anser att en förbättrad hantering av miljöfarligt avfall i första hand bör inriktas på de mindre företagen som oftast producerar små mängder miljöfarligt avfall.

Utvidgas det kommunala renhållningsmonopolet till att omfatta även miljöfarligt avfall ankommer det på kommunen att tillhandahålla erforderliga transportresurser. Styrelsen anser att ett sådant kommunalt monopol innebär att möjligheter skapas för en förbättrad hantering av det miljöfarliga avfallet. Monopolet måste kombineras med en aktivare tillsyn och en bättre information till de företag det här är fråga om.

Informationen bör i princip omfatta en serie olika åtgärder såsom brev till företagen, informationsfoldrar, företagsbesök, uppföljningsmöten, information via massmedia etc.

Genom informationen skall företagaren få kännedom om hur avfallet skall hanteras för att uppfylla de miljömässiga kraven, vilka transportresurser som står till buds, vilka företag som får yrkesmässigt slutligt omhänderta avfallet etc.

Innehållet i informationen är till en del tillämplig i hela riket och till en

del tillämplig i den aktuella regionen eller kommunen. Den rikstäckande informationen bör lämpligen framställas centralt. För den regionala/kommunala informationen bör det framställas informationsmallar som kan kompletteras av resp. region/kommun. Det är här huvudsakligen fråga om tryckt material (text, bilder) samt videomaterial etc. Övriga insatser förutsetts ombesörjas regionalt/ kommunalt.

Att framställa och hantera ett sådant informationsmaterial drar betydande kostnader. Medel bör anvisas i samband med behandlingen av den kommande propositionen. Styrelsen vill i detta sammanhang särskilt betona att här berörd information är nödvändig oavsett om kommunalt monopol införs.

Mot bakgrund av vad ovan anförts tillstyrker styrelsen att kommunerna skall åläggas att införa renhållningsmonopol för miljöfarligt avfall.

Vidare anser styrelsen att medel skall anvisas för framställning av erforderlig information.

9.2.8 Sveriges grossistförbund: Förslaget att införa det kommunala renhållningsmonopolet i samtliga kommuner betraktar Förbundet som mycket olyckligt, bl. a. med hänsyn till konsekvenserna av att de särskilda transportbestämmelserna i nuvarande förordning slopas. Enligt Förbundets uppfattning finns det idag inte längre något bärande skäl att överhuvudtaget ha kvar det kommunala transportmonopolet för miljöfarligt avfall.

Utvidgningen av det kommunala bortforslingsmonopolet skedde vid en tidpunkt då säkerhetsföreskrifter rörande landsvägstransport av farligt gods var mycket bristfälliga. I proposition 1975:32 om återvinning och omhändertagande av avfall markerades den temporära karaktären av transportbestämmelserna genom departementschefens uttalande: "Enligt min mening finns, åtminstone tills vidare, behov av en sådan kontroll vid sidan av de generella föreskrifter för transport på väg av hälso- och miljöfarliga varor som f. n. håller på att utarbetas av produktkontrollnämnden."

Idag finns heltäckande bestämmelser för transport av farligt gods. Det av Naturvårdsverket föreslagna systemet ger, när det är genomfört, ett tillräckligt säkert, administrativt smidigt och modernt kontrollsystem. Industriförbundet anser därför, att det kommunala bortforslingsmonopolet betr. miljöfarligt avfall har spelat ut sin roll.

Två väsentliga skäl talar enligt Förbundets mening mot det kommunala transportmonopolet. Det första är att monolets utövande kräver en kompetens inom miljö- och hälsoskyddsförvaltningen, som idag saknas i många kommuner. Detta är också huvudskälet till att ännu idag så många kommuner saknas på bilaga 2 till renhållningsförordningen. Det andra skälet är att monopolisering av en verksamhet i regel motverkar den tekniska utvecklingen och därmed en rationalisering av verksamheten.

9.2.9 Svenska arbetsgivareföreningen: I betänkandet sägs att "det är angeläget att avfallshanteringen kommer under samhällets insyn och kontroll". Förslaget att införa obligatoriskt transportmonopol för kommunerna är dock en otymplig metod med övervägande nackdelar.

En positiv utveckling har påbörjats genom en samordning av transportdokumenten som bättre kan ge myndigheten och samhället ett kontroll- och styrinstrument. Knappt hälften av kommunerna har idag infört transportmonopol. De flesta av dessa använder privata transportföretag som entreprenörer (jfr Hallandsmodellen).

Kommunen har däremot en viktig roll att underlätta för avfallslämnare genom att se till att det finns bra information. En annan viktig del är tillsynen där det generella ansvaret åvilar kommunens miljö- och hälso-skyddsnämnd. Huvudansvaret för avfallets rätta hantering åvilar avfallslämnare och transportörer.

Reglerna om transportmonopol har följaktligen överlevt sig själva och bör i stället omprövas. De är administrativt belastande för kommunerna och transportföretagen på avfallslämnarnas bekostnad.

9.2.10 Svenska renhållningsverksföreningen: Från föreningens sida har alltsedan den nuvarande förordningen om miljöfarligt avfall trädde i kraft förespråkats en fast styrning av hanteringen av miljöfarligt avfall. Det miljöfarliga avfallet är ett avfall av sådan art att det måste vara en samhällelig skyldighet att ansvara för insamlingen och behandlingen av detta avfall på ett från hälso- och miljövärdssynpunkt invändningsfritt sätt.

Föreningen har vid diskussioner om olika s.k. organisationsmodeller starkt förespråkats de modeller där kommunerna genom egen eller anlitad kemisk-teknisk sakkunskap och en central ordercentral har kontroll och styrning över flödet av miljöfarligt avfall. Föreningens åsikter härvidlag baseras på gjorda erfarenheter, inte minst inom föreningens arbetsgrupp "Miljöfarligt Avfall". Inom de kommuner och regioner som är representerade i arbetsgruppen produceras årligen uppskattningsvis minst 50–60 procent av den totala mängden miljöfarligt avfall i Sverige. — — —

Det är således enligt föreningens mening ytterst angeläget att samhället påtar sig ett ansvar för insamlingen, kontrollen och styrningen av flödet av miljöfarligt avfall. Föreningen förutsätter emellertid att, liksom beträffande hanteringen av hushållsavfall, kommunernas utvidgade ansvar kan verkställas antingen genom utnyttjande av egna resurser eller genom anlitande av entreprenör.

I många medelstora och mindre kommuner finns för närvarande inga resurser att genomföra det föreslagna monopolet. Mot bakgrund av att resursförstärkningar kan erfordras i dessa kommuner innan övriga förberedelser och verkställanden kan äga rum föreslår föreningen att utvidgningen av det kommunala renhållningsmonopolet avvaktas till den 1 januari 1987.

Det bör också observeras att det i ett flertal kommuner i landet endast

finns ringa eller nästan inga mängder miljöfarligt avfall. I dessa kommuner bör det utökade ansvaret kunna genomföras smidigt utan krav på en utökad administration.

Föreningen kan emellertid inte tillstyrka att transporter till s. k. 14 § – anläggningar (14 §, Förslag till Förordning om miljöfarligt avfall, f. n. 19 §.1 i Förordning om miljöfarligt avfall) undantas från det kommunala monopolet. Föreningen finner inga sakliga skäl till ett sådant undantag. Redan nu urholkas monopolet genom dessa transporter och det finns en uppenbar risk att så kommer att ske även framöver. Från föreningens medlemmar rapporteras ofta problem kring transporterna till ovan nämnda anläggningar/industrier. Monopolet kringgås, transporterna sker utan samhälllig insyn och framstår ofta som tvivelaktiga såväl juridiskt som från miljövardssynpunkt. Genom att länsstyrelsernas auktorisationssystem för transportörer av miljöfarligt avfall föreslås bli avskaffat, kommer dessutom dessa transporter att ske utan något krav på transportören om kunskap om hantering av miljöfarligt avfall. Transporterna kommer att ske utan insyn och kontroll från samhällets sida. Det transport-kontrollsystem som avses tillkomma genom statens naturvårdsverk förlorar sin funktion och styrka om ovan nämnda transporter undantas från det kommunala monopolet. Föreningen avstyrker således bestämt 4 § punkt 2 i Förslaget till Förordning om ändring i renhållningsförordningen.

9.3 Transport av miljöfarligt avfall

9.3.1 Statens brandnämnd: Under "Transportverksamhet" på sid. 38 bör anges att för transport av miljöfarligt avfall som inte omfattas av lagen (1982: 821) om transport av farligt gods skall kemikalieinspektionen utfärda föreskrifter.

9.3.2 Svensk avfallskonvertering AB: SAKAB har i ett yttrande 1984-07-23 till jordbruksdepartementet över "Förslag från statens naturvårdsverk till transportkontrollsystem för miljöfarligt avfall 704/84" framhållit vikten av att kunnandet hos handläggare och handhavare av transporter av miljöfarligt avfall samt utrustningens standard säkerställs. Det är bolagets bestämda åsikt att transporter av miljöfarligt avfall inrymmer ett betydande riskmoment och därför kräver goda kunskaper kombinerat med en kvalificerad transportutrustning för att så långt möjligt är eliminera risken för haveri eller olyckshändelse. Det vore därför olyckligt om man genom att slopa 9–13 §§ i förordningen om miljöfarligt avfall (1975: 346) uppnådde den effekten att ett synnerligen stort antal transportörer fick möjlighet att transportera miljöfarligt avfall, med den verkan att standarden på utbildning, personalstatus och utrustning kom att sänkas. Transporterna med miljöfarligt avfall utgör en relativt liten mängd av det farliga gods som transporteras på landets vägar varför det finns anledning att förmoda att

transportörer som ägnar sig åt detta specialområde behöver ett regionalt relativt stort område för sin verksamhet för att uppnå ett företagsekonomiskt godtagbart resultat. Utöver de företagsekonomiska aspekterna och därmed åtföljande konsekvenser bör påpekas att en koncentration av antalet tillstånd för transport av miljöfarligt avfall till en mindre grupp väl kvalificerade transportörer medför att möjligheterna icke öppnas till ett direkt felaktigt slutligt omhändertagande av avfallet. Vilket annars utgör en betydande risk genom de stora ekonomiska värden som kan vinnas genom en icke miljöriktig hantering av avfallet.

SAKAB hyser även tveksamhet till kommissionens uppfattning att det kommunala renhållningsmonopolets utvidgning till att omfatta även det miljöfarliga avfallet skulle innebära ytterligare förbättrade kontrollmöjligheter av transporter av det miljöfarliga avfallet. Erfarenheten har visat att även länsvis upprättade bestämmelser och värdering givit exempel på en högst varierad provkarta på mått och normer som tillämpats i samband med nu gällande tillståndsgivning.

9.3.3 Länsstyrelsen i Jönköpings län: När det gäller miljöfarligt avfall föreslås i betänkandet att det kommunala renhållningsmonopolet utvidgas till att omfatta miljöfarligt avfall i samtliga kommuner. Samtidigt föreslås att länsstyrelsens tillståndsprövning vad gäller transport av miljöfarligt avfall slopas. Som motiv härför framförs bl. a. att det nuvarande systemet medför viss dubbelprövning och att en tillfredsställande reglering sker enligt andra författningar. Den föreslagna förenklingen synes vara positiv för verksamheten. Länsstyrelsen vill dock framhålla angelägenheten av att vid prövning kraven på utbildning beaktas liksom behovet av prövning av transportörernas mellanlager. Det bör också klargöras vem som skall ha tillsynsansvaret för transporter och mellanlagring av miljöfarligt avfall.

9.3.4 Länsstyrelsen i Kronobergs län: Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att avskaffa tillståndsplikten till yrkesmässig transport på väg av miljöfarligt avfall enligt förordningen om miljöfarligt avfall.

9.3.5 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Vid länsstyrelsens prövning av tillstånd till transport av miljöfarligt avfall bedömes sökandens personella, tekniska och ekonomiska förutsättningar. Detta görs, som framförs i betänkandet, även vid tillståndsprövning enligt yrkestrafiklagen. Transporter av miljöfarligt avfall anses emellertid tillhöra renhållningen och är således undantagna från bestämmelserna om yrkesmässig trafik. Däremot ställer lagen om transport av farligt gods tekniska krav på flertalet transporter av miljöfarligt avfall.

En möjlighet att avskaffa länsstyrelsens tillståndsprövning föreligger om exempelvis lagen om transport av farligt gods utökas att omfatta samtliga miljöfarliga avfall och kommunen vid införandet av "transportmonopolet"

ombesörjer provningen av transportörens personella och ekonomiska förutsättningar.

9.3.6 Länsstyrelsen i Hallands län: Förslaget om att slopa länsstyrelsens tillståndsgivning för transport av miljöfarligt avfall kommer att innebära att kommunerna i samband med antagande av kommunal renhållningsentreprenör för transport av miljöfarligt avfall även får göra en lämplighetsprovning från miljöskyddssynpunkt.

I praktiken innebär detta att lämplighetsprovningen överförs från 24 länsstyrelser till 284 kommuner. De enhetliga regler och likartad tillämpning som eftersträvas samt fortlöpande vidareutbildning som krävs inom området bör vara lättare att genomföra vid ett färre antal provningsorgan. Nämda provning kan från rationaliseringssynpunkt kvarligga hos länsstyrelserna. Härtill kommer att man därigenom kan få en samordning med övrig tillsyn inom miljöskyddsområdet. Nuvarande provning enligt förordningen om miljöfarligt avfall och vad beträffar yrkesmässig trafik bör emellertid genom lämpliga författningsändringar kunna samordnas.

9.3.7 Länsstyrelsen i Norrbottens län: Beträffande transport av miljöfarligt avfall har i betänkandet föreslagits att transporttillståndet hos länsstyrelsen ska tas bort, vilket länsstyrelsen anser vara olyckligt. Detta har även framförts i remissyttrande över naturvårdsverkets förslag till transportkontrollsystem.

9.3.8 Svenska kommunförbundet: Kemikommisionen föreslår att bestämmelserna i förordningen (1975: 346) om miljöfarligt avfall om tillstånd till transportverksamhet utmönstras.

Styrelsen tillstyrker detta kommissionens förslag.

9.3.9 Sveriges industriförbund: Förändringen betr. transporter är – – – inte problemfri. Enligt gällande förordning måste transportör av miljöfarligt avfall ha tillstånd av länsstyrelsen i det län där transportören har huvuddelen av sin rörelse. Detta tillstånd uppfattas av kommunerna i allmänhet som en "auktorisation", som accepteras vid sidan av det kommunala renhållningsmonopolet. När nu denna speciella auktorisation försvinner, kan kommunerna känna sig tvingade att överta denna funktion i kraft av det kommunala monopolet. Industriförbundet befarar, att detta kan leda till ett snävt och lokalbetonat urval, med besvärande följder för transporter över kommungränser.

9.3.10 Svenska renhållningsverksföreningen: Föreningen har mot bakgrund av införandet av ett utvidgat monopol och kravet på trafik tillstånd för transporttjänster inga erinringar att göra mot det framlagda förslaget.

9.3.11 Svenska åkeriförbundet: Utan att ta ställning till frågan om obligatoriskt kommunalt monopol på detta område, finner vi, att avskaffandet av nuvarande krav på särskilt tillstånd inte skulle medföra några praktiska fördelar. Länsstyrelsernas administration av knappt 400 tillstånd innebär god överblick och enhetlig tillämpning. Däremot bedömer vi, att det inom de 284 kommunerna ännu inte finns erforderlig erfarenhet att bedöma de enskilda åkeriernas förutsättningar att utföra transporter av miljöfarligt avfall på betryggande sätt. Förändringen skulle innebära särskild prövning av samma åkeri i varje kommun, där transporter nu utförs eller kommer att utföras. Det skulle sammantaget bli en betydligt mer omfattande och mindre enhetlig dubbelprövning än den nuvarande. Beståndet av tillståndsärenden i respektive länsstyrelse är inte så stort, att mätbara besparingar uppnås vid ett avskaffande av länsstyrelsens nuvarande handläggning.

Slutligen påpekas, att i nuläget länsstyrelsens indragning av tillståndet för en misskötsam entreprenör är en mycket effektiv åtgärd. Motsvarande kan inte lika lätt genomföras av flera kommuner mot en entreprenör vid den ändrade ordningen enligt förslaget.

— — —

Med hänvisning till det ovan anförda avstyrks bestämt förslaget att utmönstra bestämmelserna i 9–13 §§ förordningen om miljöfarligt avfall. Enligt vår mening uppnås inte det åsyftade resultatet i praktiken.

9.4 Övrigt

9.4.1 Civilförvarsstyrelsen: I 13.5 framhålles att kommun i regel inte behöver ordna hämtning av det miljöfarliga avfallet från det enskilda hushållet, utan det räcker att lämpliga inlämningsställen ordnas.

Denna syn ger en alltför optimistisk tilltro på möjligheten att få allmänheten att acceptera ett sådant arrangemang. En effektiv avfallshantering kräver hämtning av alla typer av avfall vid det enskilda stället.

I detta sammanhang vill civilförvarsstyrelsen också erinra om det nödvändiga i att riktlinjer utarbetas för omhändertagande av kemikalier i samband med utsläpp eller större olyckor.

9.4.2 Länsstyrelsen i Uppsala län: Länsstyrelsen anser att någon form av förprovning bör ske för alla former av destruktion av miljöfarligt avfall, oavsett om detta sker i egen anläggning eller inte. Förprövningsbestämmelserna i miljöskyddslagen och förordningen om miljöfarligt avfall bör i detta avseende samordnas.

9.4.3 Länsstyrelsen i Malmöhus län: I utredningen behandlas inledningsvis frågan om avgränsning av vad som skall räknas som miljöfarligt avfall. Länsstyrelsen vill i samband härmed betona att stor osäkerhet fortfarande

råder i denna fråga. Detta leder till många samtal och skrivelser från såväl företag som kommuner om hur avfall skall klassas.

Kriteriet för miljöfarlighet måste vara knutet till den totala mängden av miljöfarlig substans och tillgängligheten för denna t. ex. genom urlakning. Det är därför mycket angeläget att det aviserade arbetet med definition av miljöfarligt avfall utifrån halt, mängd och lakbarhet liksom praktiska riktlinjer för kontaminerad jord och förorenade behållare snarast genomförs. Eftersom det finns bra utländska förebilder bör man snabbt kunna ta fram definitioner.

Kommissionen tar också upp frågor om behandling och slutligt omhändertagande. Utan att närmare gå in på en tolkning av dessa begrepp vill länsstyrelsen betona vikten av att det miljöfarliga avfallet kan tas om hand på ett enkelt sätt och därmed inom ekonomiskt rimliga ramar under miljömässigt betryggande former. Särskilt för småföretagen kan kostnaderna för behandlingen av det miljöfarliga avfallet bli kännbar och därmed ökar risken för att avfallet finner olämpliga vägar ut i naturen. En aldrig så väl utbyggd kontrollapparat kan inte hindra detta och – framför allt kan aldrig miljön helt återställas efter en uppkommen skada.

Länsstyrelsen ser mot bakgrund av ovanstående samt det faktum att det miljöfarliga avfallet är mycket heterogent med hänsyn till sin miljöfarlighet att det är mycket angeläget att regionala behandlingsresurser tillskapas för att förenkla och förbilliga behandlingen. Med en strikt tillämpning av förordningen om miljöfarligt avfall skall en anläggning för rengöring av kemikaliekontaminerade tomtar ha regeringstillstånd samt tillståndsprövas enligt miljöskyddslagen av koncessionsnämnden för miljöskydd. Samma sak gäller anläggande av en platta för nedbrytning av oljeskadad jord. Listan med exempel på enklare slag av miljöfarligt avfall kan göras lång. Länsstyrelsen anser således att för många typer av miljöfarliga avfall skulle tillkomsten av enkla regionala behandlingsanordningar kunna stimuleras genom ett förenklat tillståndsförfarande. Detta kan antingen ske genom att vissa avfallstyper i den vägledande förteckningen markeras på särskilt sätt eller att en ny lista exempelvis benämnd "specialavfall" inrättas. Förslagsvis bör tillkomsten av dessa regionala behandlingsanläggningar tillståndsprövas enligt miljöskyddslagen av länsstyrelsen. Transport och uppgiftsskyldighet bör ske på samma sätt som det mer kvalificerade miljöfarliga avfallet.

9.4.4 Svenska kommunförbundet: Under förutsättning att det hos SAKAB finns möjligheter att långtidsförvara miljöfarligt avfall tillstyrker styrelsen förslaget att det generella tillståndet för kommunerna att långtidsförvara miljöfarligt avfall upphör.

Hushållens s. k. miljöfarliga avfall utgör en betydligt mindre kvantitet än industrins miljöfarliga avfall. På grund av riskerna för den yttre miljön är det dock väsentligt att hushållens s. k. miljöfarliga avfall hålls åtskilt från övrigt hushållsavfall och behandlas i särskild ordning.

Styrelsen tillstyrker att kommunerna åläggs att organisera särskilda inlämningsställen.

9.4.5 Svenska renhållningsverksföreningen: Föreningen hälsar med tillfredsställelse att det nu definitionsmässigt klarläggs var i hanteringskedjan som hushållens s. k. miljöfarliga avfall övergår till att bli miljöfarligt avfall enligt förordningen om miljöfarligt avfall. I förtexten till kapitel 13, "Miljöfarligt avfall", står att läsa: "Det kommunala renhållningsmonopolet utvidgas till att omfatta miljöfarligt avfall i samtliga kommuner från den 1 januari 1986. Alla kommuner blir då också skyldiga att ordna så att hushållen kan lämna ifrån sig miljöfarligt avfall skilt från övrigt avfall". Föreningen finner inte att någon lagstadgad skyldighet härvidlag föreslås bli inskriven för hushållen. I vare sig Förslaget till Förordning om miljöfarligt avfall eller i Förslag till Förordning om ändring i renhållningsförordningen finns inskriven någon skyldighet för kommunerna att insamla hushållens miljöfarliga avfall separat, ej heller någon skyldighet för hushållen att hålla detta avfall skilt från övrigt avfall eller avlämna det separat vid uppsamlingsställe. Ovan citerat uttalande bör förtydligas.

Föreningen ansluter sig helt till det framlagda förslaget att det skall krävas särskilt tillstånd för import av miljöfarligt avfall. De av OECD föreslagna rekommendationerna bör här följas av Sverige.

Inom föreningens styrelse och arbetsgrupp "Miljöfarligt Avfall" har vid ett flertal tillfällen diskuterats de nuvarande hårda kraven för export av miljöfarligt avfall. Från industrin riktas ofta kritik till de i kommunerna som är ansvariga för hanteringen av miljöfarligt avfall beträffande exportmöjligheterna. Den nuvarande lagstiftningen ger ringa möjlighet att avlämna avfallet till behandling i utländska behandlingsanläggningar, även om behandlingen där kan ske på ett sätt som från hälso- och miljövärdssynpunkt är likvärdigt med SAKAB:s omhändertagande och därtill till en lägre kostnad. Gentemot dessa synpunkter har det, inte minst från kostnadssynpunkt, varit ytterst svårt att argumentera. Det väsentliga för samhället måste vara att det miljöfarliga avfallet omhändertas på ett invändningsfritt sätt till lägsta möjliga kostnad. Kommer därtill kraven i nuvarande lagstiftning i konflikt med EFTA-konventionen förstärks ytterligare behovet av en förändring. Föreningen ansluter sig till den föreslagna ändringen av kraven på tillstånd för export av miljöfarligt avfall.

Föreningen avgav 1984-08-30 yttrande till jordbruksdepartementet beträffande förslag från statens naturvårdsverk till transport-kontrollsystem för miljöfarligt avfall och ber att under denna punkt få hänvisa till detta yttrande. — — — I det angivna yttrandet avstyrker föreningen sammanfattningsvis det framlagda förslaget som ett slutligt transport-kontrollsystem för miljöfarligt avfall, men tillstyrker en fortsatt fördjupad utredning med praktiska tester mot bakgrund av vad som anförts i övrigt i yttrandet.

Föreningen hälsar med tillfredsställelse att SAKAB nu har sådana re-

surser att allt miljöfarligt avfall kan lagras hos företaget. Kommunernas behov av långtidslagring minskar därigenom men behovet av mellanlagring kvarstår, speciellt vid följande tillfällen

- i mindre kommuner med små kvantiteter miljöfarligt avfall
- vid insamling av små kvantiteter av vissa slag av miljöfarligt avfall
- inför export av miljöfarligt avfall.

Vid export måste det av kostnadsskäl anses vara en onödig omväg att gå via SAKAB:s lager.

Transporten av små kvantiteter från mindre kommuner och vissa avfalls slag som allmänt över landet faller i små kvantiteter, och som t. o. m. kan kräva särskild transport, måste kunna avvaktas tills dess sådana kvantiteter hopsamlats att hanteringen av transportekonomiska skäl inte fördryas.

Ett generellt tillbakadragande av kommunernas tillstånd att lagra miljöfarligt avfall är således enligt föreningens mening inte förenligt med en rationell hantering av miljöfarligt avfall. Föreningen avstyrker förslaget om att i begreppet långtidslagring även inkluderas mellanlagring. Begreppet långtidslagring bör närmare definieras.

10 Tillsyn

10.1 Tillsynsarbetets inriktning

10.1.1 Rikspolisstyrelsen: I den mån rutiner för polisanmälan utarbetas hos tillsynsmyndigheterna, bör samråd ske med styrelsen.

Kommissionen hyser uppfattningen, att brott mot lagstiftningen och med stöd därav meddelade föreskrifter bör beivras i ökad utsträckning. Ökade polisiära insatser på detta område, t. ex. i form av spaning torde dock inte kunna påräknas inom överskådlig tid.

10.1.2 Civilförsvarsstyrelsen: Allmänhetens kunskap om kemikaliers hälso- och miljöfarlighet samt risker vid deras hantering är idag mycket bristfällig. Därför ser civilförsvarsstyrelsen positivt på förslaget att kemikalie-myndigheten skall bedriva information riktad till allmänheten, varvid detta behov förhoppningsvis då blir tillgodosett. Tillsynsmyndigheter på alla nivåer kan med fördel engageras i denna informationsverksamhet.

10.1.3 Konsumentverket: KOV delar kemikommissionens bedömning att en systematisk övervakning av hur bl. a. tillverkare och importörer efterlever lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor bör införas samt att tillämpningsregler bör utarbetas och en särskild tillsynsverksamhet byggas upp.

KOV delar kemikommissionens uppfattning att det är avgörande för konsumentskyddet att tillverkare och distributörer uppfyller sina skyldig-

heter, inte minst rörande produktinformation och förpackningsutformning.

— — — KOV får erinra om att Svensk Byggnorm, utarbetad av Planverket, innehåller bestämmelser om skyddsanordningar mot barnolycksfall, t. ex. barnskyddande stängningsanordning till dörrarna på skåpet under diskbänken, låsbart utrymme i städsåpet och låsbart förvaringsutrymme för mediciner. Enligt KOV: s mening får denna standard anses acceptabel. De praktiska problemen gäller snarare efterlevnaden av dessa regler.

KOV tillstyrker att kemikaliemyndigheten skall bedriva en förhållandevis omfattande information till allmänheten och regelbundet informera tillverkare och andra om kemikaliekontroll och kemiska risker, t. ex. genom informationsblad.

10.1.4 Styrelsen för arbetsskyddsfonden: Vad som sägs i kapitel 14, "Tillsyn", måste ses som centrala punkter vad gäller myndigheternas "strategiska" möjligheter att genom lämpligt författningsarbete tillse att en ur hälso- och miljösynpunkt acceptabel och effektiv kemikaliekontroll kommer till stånd.

I kapitel 14 berörs också, vid sidan av myndighetstillsyn, frågan om kontroll som ett led i skyddsverksamheten på de enskilda företagen. Här saknas dock tyvärr förslag som skulle kunna ge företagen tillräcklig överblick i inköpsituationen. Ett aktuellt frågekomplex i detta sammanhang, som vi i tidigare remissvar till SOU 1984:24 framhållit som viktigt att kommissionen överväger i sitt fortsatta utredningsarbete, är hur uppgifter i olika register/övervakningssystem skall kunna användas för att tillmötesgå de informationsbehov i stort som samhället har — vid sidan av mer direkt myndighetskontroll.

10.1.5 Statens industriverk: Vad gäller tillsyn och efterlevnad av lagen (LHMV), har industriverket erfarit att många av de brister som påtalas i utredningen inte bara medför risker för hälsa och miljö. Den bristfälliga efterlevnaden av stadgade skyldigheter kan också leda till skevhet i konkurrenssituationen inom industrin, en skevhet som stundom leder till att företag som gjort vederhäftig undersökning, produktinformation, märkning etc. hamnar i sämre läge till följd av större utredningskostnader eller senare marknadsintroduktion, än företag som opåtalat underlåtit sådana skyldigheter. Industriverket vill därför betona tillsynens betydelse för lagens efterlevnad.

Ett viktigt element i tillsynen är kontroll och sanktioner. I en kemikaliekontroll som i huvudsak vilar på företagen ställs dock höga krav på tillsynen i sin helhet, framförallt på den stödjande och vägledande funktionen. Detta myndigheternas stöd bör enligt SIND utgå från företagets situation och deras behov av information för att omsätta lagens intentioner i praktiken. Det innebär bland annat att krav och normer bör vara väl definierade. — — —

10.1.6 Länsstyrelsen i Uppsala län: Kommissionens strävan efter att tillsynsmyndigheterna skall verka för att åtal väcks när det är befogat är ett problem. Den allmänna aktsamhetsregeln är svårtolkad och skyldigheten att lämna riktiga upplysningar i ansökningar kan vara mycket svår att kontrollera för en länsstyrelse.

10.1.7 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: För närvarande sker liten eller nästan obefintlig tillsyn enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Detta beror delvis på bristande resurser men även till stor del på att riktlinjer och anvisningar saknas. Kemikommisionens betänkande och förslag grundas till stor del på att olika föreskrifter, riktlinjer och anvisningar skall tas fram. Detta gäller områden såsom märkning och varuinformationsblad, kompetenskrav, typgodkännande av sprututrustning, information om miljöfarligt avfall, utvärdering av toxikologisk dokumentation, rutiner för åtals- och polisanmälan etc.

Länsstyrelsen anser att det således är mycket viktigt att arbetet med dessa föreskrifter, riktlinjer och tillämpningsanvisningar prioriteras så att föreslagna förbättringar och lagändringar får avsedd effekt. Det är vidare angeläget att föreskrifterna m. m. snabbt tas fram och ges en sådan utformning att tillsynsarbetet blir praktiskt genomförbart.

10.1.8 Landsorganisationen i Sverige: De skador som kan uppstå på människor och natur p. g. a. kemiska produkters användning kan få allvarliga och långsiktiga konsekvenser. LO ser det därför som nödvändigt att regelsystemet är utformat på ett sådant sätt att skador ej kan uppkomma eller minimeras. Av detta följer att man måste se allvarligt på brott mot dessa regler. För att markera hur stor vikt som bör läggas vid denna typ av underlåtenhet bör därför maximistrafvet förlängas till två år. Att preskriptionstiden därigenom också förlängs kan inte ses som någon nackdel. LO biträder också i detta avseende det särskilda yttrandet från Kjellstrand och Magnusson.

10.1.9 Trädgårdsnäringens riksförbund: Utredningen betonar mycket starkt behovet av en ökad information om de kemiska produkterna och dess användning, risker m. m., såväl till försäljare, nyttjare som konsumenter av behandlade produkter. Förbundet vill starkt stödja denna informationssatsning. Inte minst bör samhället genom berörda myndigheter i större utsträckning än tidigare, själv känna sitt ansvar för att föra ut den grundläggande informationen till allmänheten om behovet av kemiska medel, om dess användning och inte minst hur den risk-nyttaanalys ser ut som motiverat ett enskilt preparats användning. Att enbart överlåta på tillverkare och nyttjare att ge denna politiska bakgrundsinformation anser förbundet principiellt felaktigt. Det skapar också ett trovärdighetsproblem som riskerar att förstärka en osaklig opinionsbildning.

10.2 Behovet av en kemikaliemyndighet

10.2.1 Civilförvarsstyrelsen: Huvudbetänkandets förslag om inrättandet av en kemikaliemyndighet tillstyrkes av civilförvarsstyrelsen.

I ett planeringsskede då en ansvarsuppdelning görs mellan olika myndigheter är det omöjligt att förutsäga framtida frågeställningar och till vilken instans de skall hänföras. Därför skall kemikaliemyndigheten vara beredd att handlägga ärenden där ingen självklar ansvarsmyndighet finns.

10.2.2 Socialstyrelsen: — — — Rent organisatoriskt föreslås inrättandet av en ny kemikaliemyndighet samt koordination av andra tillsynsmyndigheters uppgifter. Detta får anses tillfredsställande, då härmed en bättre anpassning uppnås till faktiska förhållanden inom området.

10.2.3 Konsumentverket: Liksom kemikommisionen anser KOV att en ny kemikaliemyndighet benämnd Kemikalieinspektionen bör inrättas och att PKN därmed kan upphöra. — — —

10.2.4 Statskontoret: — — — Statskontoret finner inte skälen tillräckliga för att inrätta en ny myndighet. Med undantag för förhandsgranskning av nya ämnen samt prioritering av undersökningar av befintliga ämnen vilket är nya uppgifter inom kemikaliekontrollen faller enligt statskontorets mening övriga arbetsuppgifter naturligen inom redan existerande myndigheters ansvarsområden.

Statskontoret avstyrker således förslaget till ny kemikaliemyndighet.

En avgörande utgångspunkt för hur den centrala produktkontrollorganisationen skall byggas upp bör, enligt statskontorets mening, vara att ansvaret för kontroll fördelas på sektorsmyndigheterna. Inom respektive sektorsmyndighet finns kompetens och kunskaper som rör det egna ansvarsområdet. Den föreslagna kemikaliemyndigheten kan knappast förutsättas besitta eller uppnå detta. Därigenom blir kemikaliemyndigheten till stor del beroende av sektorsmyndigheternas kunskaper och inte så fristående som kommissionen förutsätter. De arbetsuppgifter som den föreslagna kemikaliemyndigheten föreslås få kan med fördel utföras av nuvarande sektorsmyndigheter.

Det ingår i varje myndighets ansvar att följa och i mån av behov även delta i det internationella samarbetet. Någon gränsdragning mellan vad kemikaliemyndigheten och de övriga myndigheterna skall ansvara för finns inte beskrivet i betänkandet. Enligt statskontorets mening föreligger här en klar risk för dubbelarbete.

En väsentligt annorlunda lösning än den som kommissionen föreslår är att föra hela den centrala kemikaliekontrollen till någon av de två myndigheter som redan har betydande resurser för detta. Statskontoret vill i detta sammanhang anföra följande. Den övervägande delen av hanteringen av

kemiska ämnen och produkter sker inom arbetslivet. Arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens roll och ansvar är tillsyn av hantering, märkning, skyddsförebyggande åtgärder m. m. Vidare har arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen att tillse att information finns tillgänglig.

Det åvilar yrkesinspektionen att utöva tillsyn över arbetsmiljön hos såväl tillverkare och importörer som i detaljistledet. Delar av samhället som står utanför denna tillsyn är den yttre miljön och hemmiljön. Arbetsmiljön omfattar, enligt statskontorets mening hela hanteringen från det en produkt först kommer i arbetstagarens händer tills dess att den lämnar arbetsprocessen. Processen är avslutad i och med att produkten lämnar företaget. Statskontoret menar sålunda att yrkesinspektionen även kan ta ansvar för tillsynen av att produkterna är märkta och har tillräcklig information. Däremot åvilar det enligt statskontorets mening respektive sektorsmyndighet att utfärda föreskrifter för märkning, produktundersökningar och information, samt att ge allmänna råd inom dessa områden.

10.2.5 Statens miljömedicinska laboratorium: Kommissionen föreslår att en ny kemikaliemyndighet inrättas, vilken delvis ersätter Produktkontrollnämnden, men även får andra uppgifter.

SML delar kommissionens uppfattning, och anser att behovet av en ny sådan myndighet får anses väl dokumenterad. SML har vidare inga särskilda synpunkter på den fördelning av arbetsuppgifter på olika myndigheter, som anföres i utredningen.

10.2.6 Lantbrukarnas riksförbund: Enligt LRFs uppfattning vore det naturligt om man i första hand hade prövat vilka förbättringar som kan åstadkommas inom nuvarande myndighetsstruktur. Med den organisation som nu föreslås riskerar vi att få ett trippelarbete istället för ett dubbelarbete på ett för samhället centralt område. Detta kan vare sig vara rationellt ur resursanvändningssynpunkt eller med avseende på verksamhetens resultat. Förslaget om inrättande av en ny kemikaliemyndighet avstyrks därför. Istället bör ansvarsfördelningen mellan nu berörda myndigheter närmare preciseras. I det sammanhanget vore det naturligt att produktkontrollbyrån närmare inordnades i naturvårdsverket.

10.3 Kemikaliemyndighetens ställning

10.3.1 Rikspolisstyrelsen: Styrelsen vill inte motsätta sig att frågan om en sammanslagning av kemikaliemyndigheten med sprängämnesinspektionen och/eller med sjöfartsverkets enhet för landtransport av farligt gods tas upp till förnyad prövning efter fem år. Redan nu vill styrelsen dock erinra om sitt remissvar 1984-08-13, dnr B 232-693/84, över räddningstjänstkommitténs principbetänkande (SOU 1983: 77), vari styrelsen avstyrker enhetens sammanslagning med det nya räddningstjänstverket. — — —

10.3.2 Civilförsvarsstyrelsen: Civilförsvarsstyrelsen delar inte kemikommisionens uppfattning att sprängämnesinspektionen och/eller sjöfartsverkets enhet för landtransport av farligt gods skall inordnas i kemikaliemyndigheten (som föreslås få namnet Kemikalieinspektionen). Av CESAM-kommitténs förslag (Ds Fö 1984: 2) framgår de vinster som uppnås om dessa två enheter ingår i ett räddningsverk. Kemikommisionen anser att avsevärt mindre samordningsfördelar erhålles vid en inordning av dessa myndigheter i ett räddningstjänstverk, som föreslagits av räddningstjänstkommittén (SOU 1983: 77). Detta grundar sig förmodligen på en alltför snäv definition av begreppet förebyggande räddningstjänst.

Genom att Statens brandnämnd föreslås inordnat i det nya räddningsverket, skulle den framtida räddningstjänsten förstärkas, om även sprängämnesinspektionen och den aktuella enheten vid sjöfartsverket ingick där.

10.3.3 Statens brandnämnd: Statens brandnämnd vill i sammanhanget framhålla att nämndens remissvar över CESAM-kommitténs betänkande framförde uppfattningen att räddningstjänstens i Sverige funktion på ett bättre sätt tillgodoses om såväl sprängämnesinspektionen som LFG-enheten i enlighet med CESAM-kommitténs förslag förs till det ev. nya räddningsverket.

10.3.4 Sjöfartsverket: Sjöfartsverket har inget att erinra mot att en särskild myndighet, kemikalieinspektionen, inrättas och att denna ges de uppgifter som föreslås i betänkandet.

Inom området transport av farligt gods anser verket mot bakgrund av det ovan sagda att en överföring av transportfrågor till en produktkontrollorienterad organisation, vilket även tidigare erfarenheter visat, vore olämpligt.

I sin helhet torde ett utökat samarbete mellan idag befintliga transportmyndigheter eftersträvas. Man kan då dra nytta av samlad kunskap och erfarenhet så långt det är rimligt och inom så få enheter som möjligt.

Inom sjöfartsverket finns erfarenhet av myndighetsutövningen med stöd av lagen om transport av farligt gods och, i transporthänseende, lagen om hälso- och miljöfarliga varor.

Ovan berörda författningar bygger på uppfattningen att säkerhetsarbetet i fråga om transport av farligt gods är en förvaltningsuppgift som skall utföras med största möjliga hänsyn tagen till de speciella förhållanden som råder vid en transport samt till den fasta förankringen i de internationella regelverken.

I kommittéförslaget berörs frågan om ett inordnande av endast väg- och järnvägstransportsäkerheten i kemikalieinspektionen. Huvudsyftet med den författningsmässiga och organisatoriska reform som riksdagen beslutade om år 1982 (prop. 1981/82: 9, TU 35, rskr 412) var att involvera även de inrikes transportsäkerhetsreglerna för väg- och järnvägstransporter i sam-

ma internationella riskvärderingssystem som gällde för luftfart och sjöfart. I detta syfte infördes genom lagen om transport av farligt gods för alla transportsätten gemensamma definitioner av "transport" och "farligt gods" samt gemensamma krav på bl. a. godsdeklaration.

En återgång till det före 1983 gällande produktkontrollorienterade systemet för endast inrikes väg- och järnvägstransporter av farligt gods synes vara orationellt med hänsyn till Sveriges beroende av den internationella handeln.

Sjöfartsverket avstyrker därför att frågan om vilken myndighet som skall vara transportmyndighet beträffande landtransport av farligt gods omprövas om fem år.

10.3.5 Lantbruksstyrelsen: Lantbruksstyrelsen tillstyrker att en kemikalie-myndighet enligt nu föreslagna riktlinjer inrättas. Utöver vad ovan sagts vill styrelsen särskilt framhålla vikten av att myndigheten tilldelas sådana resurser att ansökningar om registrering av bekämpningsmedel kan avgöras inom rimlig tid.

10.3.6 Statens livsmedelsverk: — — — Den statliga översynen bör kunna effektiviseras och verket tillstyrker tillskapandet av den nya kemikalie-myndigheten. — — —

10.3.7 Statens strålskyddsinstitut: Beträffande den föreslagna organisationen med en helt ny myndighet anser strålskyddsinstitutet att de nya arbetsuppgifterna skulle kunna skötas av en ny enhet inom ett befintligt verk. I betänkandet framförs inga skäl varför så inte skulle kunna ske.

10.3.8 Arbetarskyddsstyrelsen: Styrelsen tillstyrker inrättandet av en fristående myndighet, kemikalieinspektionen, med de föreslagna uppgifterna. Att produktkontrollbyrån i dag har dubbla uppgifter dels som kansli åt produktkontrollnämnden, dels som naturvårdsverkets tillsynsenhet vad gäller lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor, har hämmat verksamheten på ett övergripande plan. Med en fristående produktkontroll-myndighet blir riktlinjerna för verksamheten klarare både för myndigheten själv och för externa intressenter. Från arbetsmiljösynpunkt är det viktigt med en bra tillsyn av tillverkare och importörer i deras egenskap av leverantörer. Arbetarskyddsstyrelsen vill dock ifrågasätta om inte benämningen "kemikalieinspektion" är alltför omfattande och ger en delvis felaktig bild av myndighetens ansvarsområde.

10.3.9 Sprängämnesinspektionen: SÄI delar kemikkommissionens uppfattning att frågorna om kemiskt betingande hälso- och miljörisker bör ges i huvudsak samma ställning som strålskyddsfrågorna och frågor om risker med explosiva och brandfarliga varor. I likhet med kemikkommissionen

anser SÄI – inte minst mot bakgrund av erfarenheterna från inspektionens egen verksamhet som självständig myndighet efter den 1 juli 1981 – det lämpligt att en fristående myndighet, kemikalieinspektionen inrättas för tillsyn av kemikaliehanteringen.

I detta sammanhang tar kemikommisionen också upp frågan om en samordning av kemikalieinspektionen med andra myndigheter och finner därvid att vissa fördelar skulle vinnas med en samordning av SÄI och sjöfartsverkets enhet för transport av farligt gods (LFG) med den nya myndigheten. Samtidigt finner dock kommissionen att den expertis som finns hos SÄI är så skild från den som skall finnas hos kemikalieinspektionen, att de vinster som kan nås vid en sammanslagning torde vara mindre vad gäller SÄI.

Mot denna bakgrund vill SÄI starkt ifrågasätta förslaget att efter en femårsperiod på nytt utreda frågan om en sammanslagning av SÄI med kemikalieinspektionen. Det kan här noteras att kemikommisionens arbetsgrupp för organisationsfrågor inte funnit en sådan sammanslagning fördelaktig.

10.3.10 Statens provningsanstalt: Företag, som vänder sig till SP för att få sina produkter undersökta, ber oss också ibland att hjälpa till med att hos tillsynsmyndigheterna ta reda på vilka krav som ställs i olika avseenden. Det är då inte sällan som ett sådant ärende fastnar mellan myndigheter eller att myndigheter hänvisar till andra. Med resultat att handläggningstiderna blir långa och kostsamma för företagen.

SP har den uppfattningen att den föreslagna kemikalieinspektionen med sin självständiga ställning bör ge bättre förutsättningar för att lösa problem av här antytt slag.

Det är emellertid för SP långt ifrån säkert att tillskapandet av den nya myndigheten är tillräckligt. Därför bör ytterligare steg övervägas. Kemikaliekontrollen och den samverkan den kräver mellan relativt många myndigheter skulle eventuellt kunna organiseras i projektform med kemikalieinspektionen som sammanhållande och med medverkan av övriga berörda.

En sådan projektmodell har applicerats på en verksamhet som kallas teknisk exportservice (TEXS) med Sveriges Exportråd som sammanhållande och med projektmedverkan från ca 15 myndigheter (bl. a. SP) och företag. RRV har uppmärksammat modellen i en rapport till finansdepartementets expertgrupp för studier i offentlig ekonomi (RRV 1984-03-29, dnr 1983: 18).

SP anser att man borde överväga om inte TEXS-modellen (eller en variant därav) skulle kunna bidra än mera till att skapa bättre effektivitet i kemikaliekontrollen.

10.3.11 Riksrevisionsverket: – – – Inte heller synes det enligt RRVs bedömning lämpligt att i nuvarande stadium av utvecklingsarbetet inom

området inrätta en särskild kemikaliemyndighet (kommissionens andra huvudförslag). Det förefaller RRV som om de angelägna uppgifter som ännu återstår innan någon allmän utvidgning av kemikaliekontrollen kan bli meningsfull, kan lösas snabbare genom att utnyttja existerande myndigheter.

10.3.12 Statens miljömedicinska laboratorium: Kommissionen föreslår att den nya myndigheten får namnet Kemikalieinspektionen, med motivet att namnet skall kunna användas oförkortat i alla sammanhang där det förekommer. Det är uppenbart att även om man väljer ett kort namn, så kommer det att förkortas och användas i olika sammanhang. Den givna förkortningen av Kemikalieinspektionen blir KI, denna förkortning används redan, vilket kan leda till olyckliga sammanblandningar med den traditionellt accepterade betydelsen av förkortningen KI, nämligen Karolinska Institutet. SML föreslår därför att man bör överväga ett annat namn.

10.3.13 Statens industriverk: — — — Fördelningen av tillsynsansvar mellan regionala och lokala myndigheter har inte i alla delar klargjorts tillräckligt. Detsamma, hävdar utredningen, gäller de centrala myndigheternas ansvar för stöd till regional och lokal tillsyn. Industriverket ställer sig principiellt tveksamt till inrättande av nya myndigheter, men finner ovan redovisade skäl starka nog att i detta fall tillstyrka förslaget om en kemikalieinspektion.

10.3.14 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Länsstyrelsen ser det som en mycket väsentlig uppgift att begränsa kemiska produkters påverkan på hälsa och yttre miljö och är tillfredsställd med att lagstiftningen på detta område förbättras. Genom införandet av kemikalieinspektionen förefaller antalet berörda myndigheter att minska. Härigenom bör dessa frågor kunna hanteras på ett bättre sätt. Aktuella frågor kommer dock fortfarande att vara utspridda på ett antal myndigheter såsom arbetarskyddsstyrelsen, naturvårdsverket, socialstyrelsen, livsmedelsverket och sprängämnesinspektionen. Kemikommisionen anser att miljömyndigheternas samarbete i det dagliga arbetet bör förbättras. Länsstyrelsen ser i likhet med kemikommisionen det som mycket viktigt att länsstyrelserna, yrkesinspektionen och miljö- och hälsoskyddsnämndernas inbördes samarbete på det regionala/lokala planet bör förbättras i dessa frågor.

10.3.15 Svenska kommunförbundet: En övergripande samordning saknas i dag mellan myndigheterna på kemikalieområdet. Styrelsen tillstyrker att en särskild kemikaliemyndighet inrättas.

10.3.16 Sveriges grossistförbund: Förslaget att avskaffa nuvarande myndighet och istället tillskapa en ny, benämnd Kemikalieinspektionen, välkomnar vi. Det torde finnas förutsättningar att i samverkan mellan näringsliv och den nya myndigheten arbeta konstruktivt med produktkontrollfrågorna. Vi har inget emot att man lägger ansvaret för produktkontrollarbetet på tillverkare och importörer, förutsatt att ansvaret uttrycks i realistiska termer. Att detta ansvar uppfylls och kontrolleras har vi inga invändningar emot.

10.3.17 Landsorganisationen i Sverige: Förslaget tillfredsställer också LOs krav på en fristående kemikaliemyndighet. — — —

10.3.18 Sveriges kemiska industrikontor: Kemikontoret tillstyrker förslaget om en fristående myndighet för kemikaliatillsynen.

10.3.19 Kemisk-tekniska leverantörförbundet: Vi tillstyrker förslaget till en fristående myndighet för kemikaliatillsynen vilket i praktiken innebär en frikoppling och utveckling av produktkontrollbyrån.

10.4 Kemikaliemyndighetens styrelse

10.4.1 Sprängämnesinspektionen: I fråga om sammansättningen av kemiinspektionens styrelse instämmer SÄI i förslaget att ledamöterna bör ha kunskaper om kemi och/eller kemiska miljö- och hälsorisker samt i förslaget att ordföranden bör vara fristående från myndigheten. Däremot ifrågasätter SÄI, av samma skäl, förslaget att de politiska partierna skall vara företrädare i styrelsen, eftersom kunskaper om verksamhetsområdet måste bedömas som viktigare vid en så utpräglat teknisk myndighet som kemikalieinspektionen.

10.4.2 Sveriges grossistförbund: — — — För att den samverkan som erfordras skall bli så bra som möjlig anser vi det angeläget att importhandeln (Grossistförbundet) beredes plats i styrelsen för Kemikalieinspektionen. Importen svarar för 95 procent av alla de kemiska ämnen som hanteras i landet. Det torde därför vara praktiskt att importhandeln tillsammans med svensk industri (Industriförbundet) är representerad i den nya myndighetens styrelse.

10.4.3 Landsorganisationen i Sverige: Beträffande styrelsens sammansättning i den nya kemikaliemyndigheten vill LO understryka vad som framförs av Leif Kjellstrand och Egon Magnusson i särskilt yttrande, att den fackliga representationen i styrelsen bör vara av minst samma omfattning som i den nuvarande produktkontrollnämnden.

10.4.4 Svenska arbetsgivareföreningen: Kemikaliemyndigheten föreslås få en styrelse bestående av ledamöter med god sakkunskap om kemiska hälso- och miljörisker. I styrelsen föreslås vidare representanter för näringslivet ingå. Om så skall vara fallet är det väsentligt att näringslivet representeras av ledamöter från såväl tillverkare/leverantörsledet som från brukarna för att en allsidig bedömning om de kemiska produkternas risker och hantering skall kunna göras.

10.4.5 Trädgårdsnäringsens riksförbund: – – – Förbundet yrkar därför på, att med hänsyn till näringens breda och varierande kulturspektrum och den mycket specialiserade produktionsmetodik som tillämpas samt till den mycket omfattande preparatfloran, få vara direktrepresenterad i myndighetens styrelse. Även betänkandets betoning av att en ingående risk-nyttovärdering göres, talar till förmån för en direktrepresentation från trädgårdsodlingen.

10.4.6 Sveriges kemiska industrikontor: För sammansättningen av Kemikalieinspektionens styrelse bör gälla gängse principer för verksstyrelser. Kemikalkommissionen har bedömt de krav på sakkunskap som bör finnas företrädare i inspektionens styrelse. Sålunda anfördes att det behövs kunskap om den faktiska kemikaliehanteringen i samhället och om dess inverkan på arbetsmiljön och på den yttre miljön. Detta är självklart men det är en alltför snäv bedömning av de krav som måste ställas. Med den ensidiga myndighetssyn på kemikaliekontrollen, som utredningen avspeglar är det av vikt för lagstiftningens tillämpning att näringslivets erfarenheter och synpunkter tillvaratas, bl. a. i styrelsen.

Utredningen har insett att eventuella restriktioner för kemikaliehanteringen medför konsekvenser för de kemikaliehanterande företagen och därmed för samhället i stort. Det är sådana konsekvenser som näringslivets företrädare också bör kunna belysa. Med tanke på att ingrepp i näringsutövning framför allt kommer att riktas mot tillverkare och importörer av kemiska ämnen och produkter borde utredningen ha framhållit, att i varje fall den svenska industrin – genom Industriförbundet – och den utländska industrin och handeln (genom Grossistförbundet) skall äga rätt att nominera en representant vardera.

10.5 Övrigt

10.5.1 Lantbruksstyrelsen: Enligt 65 § kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor skall föreskrift som meddelas enligt kungörelsen och som uppenbarligen har väsentlig ekonomisk betydelse fastställas av regeringen. Kommissionens förslag innebär härvidlag en betydande ändring såtillvida att man inom en vid ram hänskjuter detaljbestämmelser med i dagsläget okända men potentiellt betydande kostnadskonsekvenser för bl. a. jord-

bruks- och trädgårdsnäringarna till myndighetsförfattningar. Enligt lantbruksstyrelsens mening bör även fortsättningsvis föreskrift som har väsentlig ekonomisk betydelse meddelas av regeringen. En sådan föreskrift är förbud mot sådan spridning av bekämpningsmedel som kan avvaras utan betydande ekonomisk olägenhet. Med hänvisning till vad tidigare sagts om svårigheten att förutbestämma bekämpningsbehovets storlek, kan förutses lägen, där avsaknaden av möjligheter att göra en insats kan få ekonomiskt förödande effekter för enskilda näringsutövare.

11 Ansvarsfördelning mellan myndigheterna

11.1 Allmänna synpunkter

11.1.1 Skogsstyrelsen: I kapitel 16 Ansvarsfördelning mellan myndigheter-na föreslår kemikommisionen under 16.4 "att naturvårdsverket övertar de av produktkontrollnämndens uppgifter som gäller effekter på den yttre miljön från kemikaliehantering. Det gäller bl. a. frågor om spridning av bekämpningsmedel och gödselmedel. Naturvårdsverket bör således utarbeta föreskrifter och svara för den centrala tillsynen". Hittills har ordningen varit den att skogsstyrelsen i samråd med naturvårdsverket utfärdar föreskrifter och allmänna råd inom ifrågavarande område. Denna ordning har fungerat väl och bör bestå. I vart fall är det angeläget att fackmyndigheterna får goda möjligheter att tillföra arbetet med föreskrifterna sin specialkompetens samt även belysa den näringsekonomiska betydelsen av föreskrifter som berör resp. näringsgren. Skogsstyrelsen anser därför att erforderliga föreskrifter bör utarbetas i samråd med resp. fackmyndighet.

11.1.2 Statens livsmedelsverk: I avsnitt 16.1 föreslås att en kemikaliemyndighet bildas. Därvid vill livsmedelsverket betona vikten av att avgränsningarna mellan de berörda myndigheternas ansvarsområden klargörs samt att de uppgifter, som skall ankomma på den nya myndigheten, mycket klart definieras. Kemikommisionen har berört detta men inte lyckats klara dessa gränsdragningar, vilket t. ex. framgår av avsnitt 18.8 beträffande information. Den del av informationen till konsumenter, som berör hälsorisker beroende på intag av livsmedel, inklusive dricksvatten, som innehåller olika slag av kemiska miljöföroreningar (t. ex. PCB och kvicksilver) måste även fortsättningsvis ankomma på livsmedelsverket. Det torde också vara av största vikt att gränsdragningar mellan myndigheterna beträffande översiktliga faroanalyser och prioriteringar av kemiska ämnen som bör undersökas närmare blir klara och entydiga. Sådana gränsdragningar löses troligen bäst i någon av de av kommissionen föreslagna samrådsgrupperna.

I avsnitt om tillverkning och import (16.3) diskuteras fördelningen av ansvaret för de olika momenten vid bedömning av bekämpningsmedel.

Den bedömning, som gäller vilka rester av bekämpningsmedel som kan godtas i eller på livsmedel, måste det även i fortsättningen ankomma på livsmedelsverket att utföra. Däremot bör föreskrifter om karenstider mellan behandling och skörd av livsmedelsproducerande gröda utföras av kemikaliemyndigheten, vilken därvid bör ha tillgång till lämplig kompetens för att bedöma betingelser som påverkar bekämpningsmedelsresternas nedbrytningshastighet.

11.1.3 Statens naturvårdsverk: Trots kemikommisionens förslag om ökade resurser kommer kemikalieinspektionens resurser att vara knappa i förhållande till ansvarsområdets storlek. Inspektionen bör därför inte belastas med uppgifter som andra myndigheter kan utföra lika bra – ev. bättre. Av intresse i det sammanhanget är bl.a. tillsyn över kemiska konsumentprodukter och föreskrifter angående produktinformation om explosiva och brandfarliga varor.

11.1.4 Arbetarskyddsstyrelsen: Enligt de motivuttalanden, som gjordes vid tillkomsten av arbetsmiljölagen, skall arbetarskyddsstyrelsen inte med stöd av lagen rikta sig med allmänna föreskrifter mot tillverkare, importör eller leverantör. Enligt kemikommisionen bör styrelsen även ha möjlighet att utfärda sådana generella föreskrifter. Styrelsen delar uppfattningen att det kan finnas fall då detta är det mest ändamålsenliga sättet att komma till rätta med miljöproblem på arbetsplatsen. Samtidigt bör understrykas att det normala bör vara att föreskrifter riktade mot tillverknings- och leverantörsledet utfärdas av kemikalieinspektionen och att därvid även arbetsmiljöaspekter vägs in.

11.1.5 Statskontoret: En del av kemikaliekontrollen som inte naturligt faller på någon speciell sektorsmyndighet är kontrollen av bekämpningsmedel. F. n. ligger detta inom produktkontrollnämndens ansvarsområde. Kommissionen föreslår att den nya myndigheten skall ta över registreringen av bekämpningsmedel medan ansvaret för föreskrifter och information skall ligga på naturvårdsverket för såvitt det inte gäller bekämpningsmedel som är avsedda för användning av hushåll och i parker m. m. För detta senare skulle kemikaliemyndigheten ha ansvar.

Statskontoret kan inte finna tillräckliga motiv för att flytta nuvarande ansvar från naturvårdsverket. Inte heller finner statskontoret det rationellt att dela upp ansvaret för bekämpningsmedel på två myndigheter. Statskontoret föreslår således att registrering och kontroll av bekämpningsmedel skall ligga på naturvårdsverket. Vad gäller föreskrifter om märkning och information anser statskontoret att respektive sektorsmyndighet skall ta ansvar för detta.

Kommissionens förslag att även miljöfarliga varor skall anmälas till produktregistret kan i förstone synas tala mot att naturvårdsverket får

ansvaret enligt statskontorets förslag. Enligt statskontorets mening är det dock inte nödvändigt att hälso- resp. miljöfarliga varor samordnas i ett och samma register. Registren kan föras separat av arbetarskyddsstyrelsen resp. naturvårdsverket. Statskontoret vill i detta sammanhang erinra om att den ursprungliga tanken för produktregistret var att samordna alla kemiska produkter i ett system, dvs. även läkemedel och livsmedelstill-satser. Så är ju nu inte fallet, utan varje sektorsmyndighet har lagt upp sitt eget register.

Det största problemet för naturvårdsverket, torde enligt statskontorets mening vara inte hur samordning skall kunna ske med produktregistret utan hur alla de produkter som faller utanför anmälningsplikten skall kunna fångas upp och utan större besvär ingå i undersökningar för bedömning av eventuella miljörisker.

Kemikommisionen föreslår även att ansvaret för produktregistret skall övergå till den nya kemikaliemyndigheten. Statskontoret har i det föregående pekat på den omständigheten att det är till övervägande delen inom arbetslivet kemiska produkter och ämnen hanteras. Det vore därför enligt statskontorets mening konsekvent att låta ansvaret för produktregistret övergå till arbetarskyddsstyrelsen. Detta skulle även vara i linje med hur de övriga nordiska länderna har sin produktkontroll organiserad.

Statskontoret vill erinra om de undersökningar och bedömningar av kemiska ämnen, främst föroreningar, som utförs av statens miljömedicinska laboratorium. Vid laboratoriet finns toxikologiska resurser. Det finns enligt statskontorets mening skäl att överväga om inte den förhandsgranskning av nya ämnen och produkter som kommissionen föreslår skall ingå i kemikaliekontrollen skulle kunna utföras av laboratoriet.

11.1.6 Länsstyrelsen i Jönköpings län: Samordningen av tillsynsverksamheten mellan länsstyrelserna och yrkesinspektion bör utökas. En sådan åtgärd skulle gynna effektiviteten.

11.1.7 Sveriges kemiska industrikontor: Beträffande kemiska produkter och yttre miljön föreslår Kemikommisionen — — — att tillsyns- och föreskriftsarbetet delas upp så att Kemikalieinspektionen har ansvar för bedömningen av ämnens och produkters miljöfarlighet i sig, medan Naturvårdsverket får ansvar för hanteringen i miljön. Det innebär t. ex. för varor som bekämpningsmedel en klart olämplig uppdelning. Kemikalieinspektionen skall vid registrering av bekämpningsmedel även bedöma olika hanteringsrisker. När produkterna sedan används i jordbruket etc., så flyttas ansvaret över på Naturvårdsverket. Denna uppdelning av myndigheternas tillsyns- och föreskriftsarbete synes Kemikontoret vara både ologisk och föga lämplig.

Ytterligare en praktisk synpunkt talar emot att ännu en sektorsmyndighet ges rätt att utfärda föreskrifter med hänvisning till lagen om kemiska

produkter. För näringslivet är det önskvärt att man begränsar antalet myndigheter som äger rätt att utfärda föreskrifter med hänvisning till den aktuella lagen. Bl. a. är det en börda för näringslivet att hålla reda på alla förekommande författningar från olika myndigheter på kemikaliekontrollområdet. Även mot den bakgrunden är det önskvärt att endast Kemikalieinspektionen utfärdar centrala föreskrifter, som direkt eller indirekt riktar sig till leverantörer med användning av lagen om kemiska produkter. Naturvårdsverket bör därför inte ges rätt att med hänvisning till den aktuella lagen utfärda tillämpningsföreskrifter vad beträffar den yttre miljön och kemikalier, såsom kadmium, freoner, gödselmedel, bekämpningsmedel eller insatskemikalier i olika industriprocesser. I stället bör Kemikalieinspektionen i samråd med Naturvårdsverket utge dessa föreskrifter.

Handläggningen av ärenden rörande registrering av bekämpningsmedel föreslår utredningen i allmänhet bli en kanslifråga. Endast principiella frågor skulle underställas Kemikalieinspektionens styrelse. Med tanke på de många omständigheter som skall beaktas vid beslut om registrering är det anledning att hos Kemikalieinspektionen inrätta ett särskilt organ för registrering av bekämpningsmedel – en *bekämpningsmedelsnämnd*. I denna borde bl. a. vara företrädade myndigheter som Lantbruksstyrelsen, Livsmedelsverket, Prövningsnämnden vid SLU, vidare LRF, LO och leverantörerna av bekämpningsmedel via SBI samt någon fristående toxikolog. Nämnden kan inledningsvis vara rådgivande, dvs. ha samma ställning som Läkemedelsnämnden i registreringsfrågor rörande läkemedel.

11.2 Konsumentanvändning

11.2.1 Konsumentverket: KOV vill framhålla att en beaktansvärd del av verkets totala arbete berör kemiska risker i en eller annan form, t. ex. beträffande beklädnad, inredningsmaterial i bostäder, möbler, hushållsapparater, bilar, sport, hobby och leksaker. Det kan röra sig om färgning och annan behandling av textilier, skivor eller lim som avger formaldehyd, gaser vid förbränning av plastmaterial, butangas i cigarettändare, bilvårdsmedel, hobbylim, färgpennor, tapeter och stoppade möbler med brandhämmande tillsatsmedel etc. (jfr KOV:s remissyttrande den 3 okt. 1980 över betänkandet "Ny produktkontrollorganisation").

Det mycket vida tillämpningsområdet för den föreslagna lagstiftningen medför enligt KOV:s mening särskilt starka krav på att samordningen mellan KOV/KO:s tillämpning av MFL och kemikaliemyndighetens (KM) arbete med den nya LKP verkligen fungerar smidigt på en praktisk nivå. Dessa frågor bör därför ägnas fortsatt uppmärksamhet vid departementsberedningen av kemikommissionens betänkande. Det är väsentligt att KOV:s kännedom om konsumenternas beteende och praktiska problem på den enskilda produktens nivå beaktas av KM dels vid riskbedömningen på produktnivå, dels vid frågor om produktförbud och vilseledande eller otillräcklig information.

Vid tillämpningen av MFL avser man med termen produktinformation inte bara sådan information som förekommer på själva produkten eller i omedelbar anslutning till denna utan all information – i alla olika reklam-bärare, t. ex. annonser – vars innehåll är centrerat kring produktens egenskaper eller användning. KOV förutsätter att KOV även i fortsättningen med stöd av 2 och 3 §§ MFL skall bevaka produktinformationen i denna vidare mening för kemiska produkter. Detta bör gälla oavsett om det rör sig om en enskild produkt eller om riktlinjer för en hel bransch. – – –

KOV anser att kemikommisionens beskrivning av KOV:s framtida ansvarsområde är alltför summarisk och kan inge föreställningen att KM skulle överta en betydande del av KOV:s nuvarande tillämpning av MFL för kemiska produkter. – – – KOV:s kännedom om konsumenternas hantering av de enskilda produkterna bör uppmärksammas mer än vad kemikommisionen har gett uttryck för i sitt betänkande.

Den nuvarande arbetsfördelningen inom konsumentsektorn mellan KOV/KO och Naturvårdsverkets produktkontrollbyrå har efter flera års erfarenheter antagit följande former. De grundläggande riskvärderingarna har gjorts av produktkontrollbyrån, medan KOV svarat för de praktiska åtgärderna på produktnivå, exempelvis för vissa maskindiskmedel. Härvid har KOV bl. a. kunnat hänvisa till vissa bestämmelser i lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. T. ex. en förpackningsdekor som är oförenlig med kraven i den nuvarande lagen och kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor måste därigenom anses oförenlig även med marknadsföringslagen. Riskvärderingen av de kemiska ämnen som ingår i flera lika produktgrupper, t. ex. hemkemikalier, är endast en utgångspunkt för det arbete som krävs för att på produktgruppsnivå, t. ex. maskindiskmedel, vidta kompletterande riskvärderingar och åtgärder. I sista hand är det på den enskilda produktens nivå, t. ex. ett maskindiskmedel av ett visst märke, som praktiska åtgärder måste vidtas för att komma tillrätta med de aktuella konsumentproblemen.

Dessa samarbetsformer har bl. a. föranletts av att det varit omöjligt för specialmyndigheten att hinna med att genomdriva åtgärder ända ner på den enskilda produktens nivå. Samarbetet har fungerat bra i praktiken, inte minst när det gäller barnskyddande förslutningar till vissa grupper av hemkemikalier (t. ex. maskindiskmedel, avloppsrensningsmedel, toalett-rengöringsmedel). KOV har arbetat på produkt- och användningsnivån medan produktkontrollbyrån har koncentrerat sig på de inneboende egenskaperna hos produkterna, dvs. ungefär så som Arbetarskyddsstyrelsen bör fungera i förhållande till KM enligt kommissionens förslag. På så sätt har specialmyndighetens kemiska och toxikologiska kompetens tagits bäst tillvara samtidigt som KOV:s särskilda kompetens utnyttjats när det gäller uppfångning av konsumentproblem, kunskap om konsumentbeteende vid användning och hantering, förhandlingar med stöd av 2, 3 och 4 §§ MFL etc.

Enligt KOV:s mening bör de ovan nämnda samarbetsformerna gälla även i framtiden. Det är värdefullt att den föreslagna 33 § FKP ålägger en tillsynsmyndighet inom kemikalieområdet att göra anmälan till KO beträffande ifrågasatt otillbörlig marknadsföring inte bara till näringsidkare utan även till konsumenter. Även i fall där en tillsynsmyndighet anser att marknadsföringen inte är tillräckligt informativ (3 § MFL), bör det vara självklart för myndigheten att fästa KOV/KO:s uppmärksamhet på detta. Vid vissa frågor om förbud mot saluhållande, bör fackmyndigheten hålla kontakt med KOV/KO för att i det enskilda fallet avgöra vilka regler – lagstiftningen om kemiska produkter eller 4 § MFL – som skall tillämpas.

11.2.2 Statens naturvårdsverk: Tillsyn över kemiska konsumentprodukter skall enligt kemikommisionens förslag höra till kemikalieinspektionens ansvarsområde. Kommissionen menar att det inte är lämpligt att lägga ansvaret på konsumentverket eftersom konsumentverket inte har kompetens på området.

Konsumentverkets tillämpning av marknadsföringslagen har i fråga om kemiska produkter nära anknytning till tillämpningen av lagen om hälso- och miljöfarliga varor (LHMV). Under senare år har en praxis vuxit fram för att samordna tillämpningen av de båda lagarna: I enskilda ärenden angående hälso- och miljöfarliga varor konsulterar konsumentverket under hand SNV vad gäller hälsorisker. Marknadsföring som strider mot principer som fastställts av produktkontrollnämnden anses otillbörlig eller otillräcklig och kan föranleda ingripande med stöd av marknadsföringslagen (2 eller 3 §). I konsumentverkets arbete med att utforma riktlinjer kan SNV:s produktkontrollbyrå delta med representanter i referensgrupper och genom att ta del av planerade riktlinjer. På så vis svarar produktkontrollbyrån för grundläggande riskvärderingar och konsumentverket för praktiska åtgärder i fråga om produkter. Härigenom har produktkontrollbyrån kunnat avlastas ett stort antal ärenden som tidigare lade hinder i vägen för att behandla frågor av större principiell betydelse. Denna praxis har visat sig fungera väl och ingenting talar för att den inte skulle göra det mellan konsumentverket och kemikalieinspektionen också.

11.2.3 Statskontoret: Kemikommisionen har i sitt huvudbetänkande föreslagit att konsumentverket inte skall få annat ansvar än att utfärda riktlinjer om barnskyddande förpackningar för konsumentvaror. I övrigt skall enligt kommissionens förslag den föreslagna kemikaliemyndigheten ta ansvar för all kontroll i konsumentledet. Statskontoret menar i detta sammanhang att konsumentverket som ett naturligt led i övrig sektorisering bör få ett utvidgat ansvar för kontroll och tillsyn av kemiska produkter avsedda för konsumenter. Kommissionen anför som skäl för sitt förslag att konsumentverket inte besitter toxikologisk och kemisk kompetens för att bli tillsynsmyndighet. Statskontoret menar att denna kompetens kan till-

föras konsumentverket utifrån genom anlitan­de av extern expertis. Statskontoret föreslår sålunda att konsumentverket bemyndigas att utfärda föreskrifter för märkning och hantering av kemiska produkter avsedda för konsumenter. Vidare bör konsumentverket åläggas tillsynsansvaret att föreskrifterna följs. I den praktiska hanteringen av tillsynen menar statskontoret att ett samarbete mellan yrkesinspektionen och konsumentverket skulle kunna upprättas. Samarbetet skulle innebära att yrkesinspektionen uppmärksammar konsumentverket om ev. nya risker med produkter som hanteras i arbetslivet.

11.2.4 Sveriges köpmannaförbund: Utredningen föreslår, att en fristående myndighet bildas med namnet Kemikalieinspektionen. Den skall tillföras den expertkunskap som fordras för att kemikaliehanteringen i de olika affärsleden samt konsumentledet skall fungera på ett tillfredsställande sätt. Konsumentverket nämns också som ansvarig myndighet för i första hand marknadsföringen. Ansvarsfördelningen mellan dessa två myndigheter synes oss dock inte helt klar. För detaljhandeln är det viktigt, att kompetens- och ansvarsområdena formuleras på ett entydigt sätt. Den principen bör då gälla, att Konsumentverket, innan ingrepp med hjälp av de konsumentpolitiska lagarna görs, underställer Kemikalieinspektionen sakfrågorna för yttrande.

Vi anser därför i likhet med utredningen att det skulle vara ändamålsenligt om kemikaliemyndigheten fick en miljösektorsansvarig inom konsumentområdet inom ramen för den föreslagna resursnivån.

11.2.5 Sveriges kemiska industrikontor: Med hänsyn till att bedömningen av ämnen och produkter bör baseras på en kombination av hanteringen och egenskaperna vore det skäl att förvänta sig att Kemikalkommissionens förslag beträffande tillsyns- och föreskriftsarbete för Kemikalieinspektionen resp. sektorsmyndigheter snarare skulle gå i riktning mot en centralisering till en myndighet, Kemikalieinspektionen. Så sker beträffande konsumentvaror, där kommissionen föreslår att ansvaret helt ligger hos Kemikalieinspektionen. Kemikalkontoret tillstyrker detta.

11.3 Vissa produktgrupper

11.3.1 Socialstyrelsen: Det är med tillfredsställelse som socialstyrelsen konstaterar att kemikalkommissionen har föreslagit att även de kosmetiska och hygieniska medlen helt avses omfattas av den nya kemilagen. I enlighet med styrelsens önskemål föreslår även kemikalkommissionen socialstyrelsen som tillsynsmyndighet för kosmetiska och hygieniska medel enligt den nya kemilagen. Socialstyrelsen har även getts bemyndigande enligt den nya lagen att utfärda bestämmelser och utöva tillsyn för de kosmetiska och hygieniska medlen.

Kemikommisionen föreslår vidare att socialstyrelsen övertar den granskning av hudrengöringsmedel som f. n. bedrivs vid arbetarskyddsstyrelsen. Denna granskning innebär att saluföraren (tillverkaren eller importören) av sådana hudrengöringsmedel som avses användas yrkesmässigt skall anmäla sina produkter till arbetarskyddsstyrelsen som sedan granskar innehållsdeklarationen ur hudirritation- och allergisynpunkt. Granskningen har i flera sammanhang kommit att uppfattas som ett myndighetsgodkännande av produkterna och flera större inköpare av hygienprodukter kräver en granskning av arbetarskyddsstyrelsen innan upphandling sker. Ifrågavarande granskning strider mot de av kemikommisionen uppsatta målen nämligen att tillverkaren och importören själv skall göra sin oskadelighetsbedömning av medlen. Kemikommisionen har vidare inte förordat en fortsatt tillämpning av responsaförfarandet just med hänvisning till att ansvaret för bedömning av produkt och ämnen åvilar tillverkare och importör.

Mot denna bakgrund är socialstyrelsen mycket tveksam till att överta denna granskning. Styrelsen är dock positiv till att prioritera tillsynen av yrkesmässigt använda hudrengöringsmedel inom ramen för den av kemikommisionen föreslagna kemilagen och i enlighet med de principer som angivits i socialstyrelsens egen utredning om kosmetiska och hygieniska medel.

Enligt punkt 16.6 föreslår kemikommisionen att socialstyrelsen får det fulla ansvaret för kosmetiska och hygieniska preparat. Som ett ytterligare argument för denna ordning kan nämnas samordningsfördelar. Byrån för alkohol- och narkotikafrågor handlägger ärenden om alkoholhaltiga kosmetiska och hygieniska preparat. Ett visst dubbelarbete för branschen kan undvikas genom att socialstyrelsen samordnar sitt arbete med ansökan/ansökan och registrering.

11.3.2 Konsumentverket: KOV tillstyrker att Socialstyrelsen för kosmetiska och hygieniska preparat samt för hudrengöringsmedel får "det fulla ansvaret som central tillsynsmyndighet enligt LKP" – dvs. övertar PKN:s nuvarande uppgifter på området. KOV ställer sig också bakom förslaget att utredningen om livsmedelskontroll får regeringens uppdrag att föreslå hur en utvidgning av livsmedelslagens tillämpningsområde bör göras, så att Livsmedelsverket får befogenhet att ingripa även mot livsmedelsförpackningar och husgeråd för bruk i det enskilda hushållet. Även i dessa avseenden bör emellertid enligt KOV:s mening tydligt påpekas, att frågor som har särskilt intresse vid tillämpningen av MFL antingen avgörs i samråd med KOV/KO eller överlämnas till KO.

11.3.3 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket stöder kommissionens uppfattning under avsnitt 16.8 att livsmedelsverket får det odelade myndighetsansvaret för hälsorisker som kan uppstå vid användning av hus-

geråd och livsmedelsförpackningar. Förutom att konsumenter ofta finner det svårförståeligt att inte livsmedelsverket från hälsosynpunkt har ansvaret för alla slags husgeråd och förpackningsmaterial, innebär splittringen mellan två myndigheter att en produkt "tillhör" olika myndigheter beroende på om den används i enskilt hushåll eller hanteras yrkesmässigt. Detta är också förvirrande för en producent och försvårar kontakterna med myndigheter. Som kommissionen föreslagit bör livsmedelsverket för dessa nya arbetsuppgifter förstärkas med en tjänst.

Den begränsade reglering inom detta område som idag finns har sin bakgrund i livsmedelsstadgekommitténs förslag till ny livsmedelsstadga (SOU 1970: 6) där kommittén ansåg att endast generella regler skulle ligga till grund för livsmedelsverkets agerande i dessa frågor. Senare har många ansett det vara en brist i livsmedelslagstiftningen att mer specifika regler saknas. Denna åsikt har fått till följd att tillverkare, leverantörer och användare av livsmedelsförpackningar funnit skäl bilda en frivillig sammanslutning, "Normpack", med gemensamma normer för livsmedelsförpackningar. Dessa normer innebär att medlemmarna förbinder sig att endast tillverka, sälja eller leverera livsmedelsförpackningar som uppfyller – förutom de svenska reglerna – vad som stadgas i Nederländerna, Västtyskland eller USA. Därtill kan organisationen införa egna speciella "normer" om så anses påkallat. Detta har, efter samråd med livsmedelsverket, nyligen skett beträffande plastfilm avsedd för livsmedelsförpackningar.

Den pågående utredningen om livsmedelskontroll bör få regeringens uppdrag att föreslå en utvidgning av livsmedelslagens tillämpningsområde rörande husgeråd och förpackningsmaterial.

11.3.4 Arbetarskyddsstyrelsen: Styrelsen tillstyrker förslaget att socialstyrelsen övertar ansvaret för bestämmelser angående hudrengöringsmedel.

11.3.5 Försvarets forskningsanstalt: FOA 2 i Stockholm har kompetens att framställa, undersöka, prova och beskriva explosiva och brandskapande ämnen och bedriver egen internationellt erkänd forskning inom främst området explosivämnen.

Möjligheterna att av våda åstadkomma explosiva förlopp med kemikalier *som normalt ej benämns eller klassas som explosiv vara* eller med blandningar av kemikalier där *ingen komponent i sig är explosiv vara* verkar ha underskattats i utredningen.

11.3.6 Kemisk-tekniska leverantörförbundet: Vi förutsätter att man med "fulla ansvaret som central tillsynsmyndighet" för hygien- och kosmetikprodukter menar att socialstyrelsen ensam utfärdar märkningsregler och ämneslista m.m. för detta område och att styrelsen ges rätt att göra särskilda bedömningar för produktområdet som kan avvika från de i kom-

missionen framlagda förslagen. Vi stöder vårt antagande på att socialstyrelsen idag arbetar på att utfärda "bestämmelser för hygieniska och kosmetiska medel". För branschen är det en nödvändighet att klart veta vilken myndighet som gör vad. Vi förutsätter också att om socialstyrelsen av regeringen ges tillfälle att bygga upp ett register över produktområdet skall de hygien- och kosmetikprodukter som idag finns i produktregistret vid SNV överföras till socialstyrelsen.

11.4 Stöd till regionala och lokala tillsynsmyndigheter

11.4.1 Civilförvarsstyrelsen: Civilförvarsstyrelsen instämmer i detta förslag men vill fästa uppmärksamheten på att inget sägs om hur detta stöd närmare skall utformas eller om det innebär ett behov av ändrad kompetensprofil för handläggare på lokal nivå.

Eftersom största överblicken över verksamheten finns regionalt och lokalt anser civilförvarsstyrelsen det som angeläget att resurserna där förstärks.

11.4.2 Socialstyrelsen: Socialstyrelsen noterar med tillfredsställelse att kemikommissionen tagit allvarligt på ansvarsfördelningen mellan berörda myndigheter på central, regional och lokal nivå. Styrelsen vill understryka vikten av att en klar och tydlig ansvarsfördelning kommer till stånd. Enligt socialstyrelsens uppfattning är det också viktigt att regionala och lokala tillsynsmyndigheter får erforderlig vägledande information från berörda centrala myndigheter. Det kan inte uteslutas att tidigare brister i tillsynsverksamheten rörande kemikaliehantering berott på oklar ansvarsfördelning mellan hälsovårdsnämnder, länsstyrelser och naturvårdsverket liksom otillräcklig vägledning från centralt håll.

11.4.3 Konsumentverket: När det gäller förslaget att miljö- och hälsoskyddsnämnderna samt länsstyrelserna skall få ett ökat stöd från centrala tillsynsmyndigheter vill KOV erinra om, att även kontakterna med de kommunala konsumentverksamheterna bör uppmärksammas i detta sammanhang. Se för övrigt KOV:s kommentar till kapitel 16 nedan.

11.4.4 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket instämmer även i kommissionens påpekande att det är viktigt att de centrala myndigheterna ger tillräckligt stöd till de olika regionala organen men det är också av stor betydelse att dessa får tillräckliga resurser så att de kan avlasta de centrala myndigheterna vid exempelvis besvarandet av enklare frågor.

11.4.5 Statens industriverk: En erfarenhet från industriverkets undersökning av i vilken utsträckning lagars tillämpning utgör hinder för industriell expansion (Administrativa hinder för industriell utbyggnad, SIND 1983: 9)

var, att man från företagens sida efterlyste att lagstiftaren satte sig in i *hur* en lag skall tillämpas och *hur* föreskrifter skall utformas för att lagens målsättning skall uppnås på enklare sätt. Därtill förespråkades att tillsynsorganen har kontakt med företagen och deras organisationer och gör sig förtrogna med de problem företagen ställs inför vid den praktiska tillämpningen av lagar som direkt berör verksamheten. Industriverket betonar därför att kemikaliekontrollen i form av tillsyn på fältet, ute bland företagen ges tillräckligt stöd.

11.4.6 Länsstyrelsen i Jönköpings län: Enligt förslaget skall, som hittills, såväl länsstyrelserna som miljö- och hälsoskyddsnämnderna utöva tillsyn med hänsyn till skydd för den yttre miljön i samband med hanteringen av kemiska produkter. Förslaget innebär i och för sig inga nya uppgifter för dessa organ utöver det nuvarande tillsynsansvaret. Avsikten är emellertid att få till stånd en effektivare tillsyn. För att nå detta syfte krävs bl. a. centralt utarbetade råd för tillsynsverksamheten inom olika branscher. Det är också viktigt, för undvikande av dubbelarbete, att en klar uppdelning av tillsynen mellan länsstyrelserna och miljö- och hälsoskyddsnämnderna görs. Detta kan, som nämns i utredningen, ske genom avtal mellan länsstyrelse och miljö- och hälsoskyddsnämnd. Tillsynen kommer emellertid i stor utsträckning att ske samtidigt enligt miljöskyddslagen och lagen om kemiska produkter. Ett obligatoriskt överförande av tillsynsansvaret enligt miljöskyddslagen för icke provningspliktig verksamhet och för branscher som är upptagna på anmälningslistan i miljöskyddskungörelsen till miljö- och hälsoskyddsnämnderna kombinerat med tillsynsansvar enligt lagen om kemiska produkter skulle underlätta fördelningen av ansvaret även vad gäller lagen om kemiska produkter. En samordning med miljöskyddslagen på denna punkt liksom vad gäller tillsynsavgifterna är viktig. Det är också viktigt att finna ett avgiftssystem som är enklare och mindre tidskrävande än det som nu används vid tillsyn enligt miljöskyddslagen.

11.4.7 Länsstyrelsen i Kopparbergs län: — — — Länsstyrelsen ställer sig helt bakom förslaget om stöd i form av rådgivning från centrala myndigheter eftersom detta hittills i praktiken saknats.

— — — Införandet av avgifter för tillsyn enligt den föreslagna lagen om kemiska produkter stöter därför ej på några praktiska svårigheter. Det är emellertid angeläget att de intäkter som flyter in i samband med länsstyrelsens tillsynsarbete kan få disponeras för en resursförstärkning. Den idag bristfälliga tillsynsverksamheten vad gäller kemikaliehanteringen är nämligen i hög grad betingad av underbemanningen bland annat vid länsstyrelserna.

11.4.8 Länsstyrelsen i Norrbottens län: I betänkandet har närmare redovisats resursbehov och finansiering när det gäller den föreslagna kemikalie-

myndigheten. Det har även angivits att möjligheter bör finnas för länsstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnderna att ta ut tillsynsavgifter för sitt arbete. Kemikommisionen har enligt länsstyrelsens uppfattning förenklat problemet då man inte mer ingående berört hur den regionala och lokala nivån ska kunna effektivisera tillsynen inom kemikalieområdet. Enligt tidigare lagstiftning har tillsynsansvaret funnits på dessa nivåer. Denna tillsyn har inte fungerat tillfredsställande p. g. a. otillräcklig information från central myndighet, bristfälliga kunskaper och utbildning, personella brister och begränsad tillgång på ekonomiska resurser för tillsynsresor och kurser. I betänkandet framförs att ökat stöd ska erhållas för länsstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnderna, varför man borde kunna utgå ifrån att denna del blir åtgärdad. Frågan om erforderliga medel dels för resor för tillsyn, dels till kurser och utbildning måste också lösas. För länsstyrelsen har tillkomsten av tillsynsavgifterna inom miljöskyddsområdet i dag endast inneburit krav på ökad miljötillsyn. Under tiden har ordinarie reseanslag reellt minskat för naturvårdsenheten i takt med länsstyrelsens minskade anslag.

För länsstyrelsens del bör en viss volym ökad tillsyn kunna ske inom ramen för befintlig personal på naturvårdsenheten. För utbildning och tillsynsresor är det dock nödvändigt att tillräckliga medel finns om förhållandena inom detta område ska påtagligt förbättras. Kommunerna torde ha förhållanden av samma natur som länsstyrelsen.

Ett sätt att lösa denna fråga är att viss del av tillsynsavgifterna inom miljöskyddsområdet och kemikaliekontrollen kan avräknas för resor och utbildning för länsstyrelsens tillsynspersonal. Det är en förutsättning för att tillsynsarbetet ska kunna leva upp till den ambitionsnivå som dikterat utredningens förslag.

11.5 Övrigt

11.5.1 Konsumentverket: Även på det lokala planet är en mera preciserad samordning nödvändig enligt KOV:s mening. Kemikommisionens förslag att miljö- och hälsoskyddsnämnderna skall utöva tillsyn över bl. a. försäljningsställen bör enligt KOV:s mening kompletteras med en uppmaning, att nämnderna skall hålla kontakt med de kommunala konsumentverksamheterna (f. n. i drygt 200 kommuner) och i förekommande fall vidarebefordra klagomål och synpunkter till dessa eller ev. direkt till KOV/KO. Även när det gäller kontrollen av att av KOV utfärdade riktlinjer efterlevs inom kemikalieområdet bör en samordning ske mellan miljö- och hälsoskyddsnämnderna och konsumentnämnderna. De närmare formerna för ett sådant samarbete torde uppmärksammas av den konsumentpolitiska kommittén, som beräknas vara klar med sitt betänkande våren 1985.

Beträffande kemikommisionens förslag att kemikaliemyndigheten (KM) skall samordna all information om kemiska hälso- och miljörisiker,

erinrar KOV om vad som ovan sagts om att KOV/KO:s tillämpning av 3 § MFL. Detta innebär i princip att sådan information som har särskild betydelse från konsumentsynpunkt inte får saknas i företagens egen marknadsföring av sina produkter (genom förpackningsdekor, annonser, broschyrer etc). Detta gäller även information om risker vid felaktig hantering. Den mycket väsentliga konsumentinformation som förhandlingar med stöd av 3 § MFL sålunda möjliggör – branschvis eller för enskilda företag – bör givetvis beaktas vid den totala informationsplaneringen.

11.5.2 Statens planverk: I avsnitt 6.2 talas om myndigheters medverkan vid utredningar om ämnen och produkter som är i bruk. Med myndigheter torde här avses fler än de tillsynsmyndigheter, som uppräknas i § 32 i förslaget till förordning. Exempelvis kan planverket behöva påta sig ett stort ansvar i utredningar om byggprodukter. För att klarlägga hälsoriskproblematiken behöver tillsynsmyndigheterna medverka, men vid ställningstagande till lämpliga hälsorisknivåer med hänsyn till sociala, ekonomiska, tekniska och andra faktorer samt behovet av byggbestämmelser krävs insatser av sektormyndigheter, t. ex. planverket. — — Enligt betänkandet synes man ha räknat med att tillsynsmyndigheterna främst kemikalieinspektionen kan göra stora insatser vid sådana utredningar. Erfarenheterna från inträffade fall och från kontakter med produktkontrollnämnden visar att det kan vara tveksamt om kemikalieinspektionens resurser blir tillräckliga för de insatser som kan behövas. Det anförda belyser behovet av att ansvarsfördelningen mellan tillsyns- och övriga sektormyndigheter klarläggs. Det bör vidare ankomma på kemikalieinspektionen och respektive sektormyndighet att klarlägga ansvarsfördelningen och samarbetet i olika praktiska frågor.

Liknande problem föreligger vid planverkets typgodkännande av byggprodukter (se verkets remissvar 1984-08-28), varvid hälsoriskfrågorna bör bevakas bättre än vad som nu sker. I detta fall är problemet att skaffa in tillförlitliga uppgifter om hälsoriskerna för den relativt stora mängden typgodkända produkter (ca 700 per år). Frågan är då bl. a. om kemikalieinspektionen har resurser härför och om utlåtanden från tillverkarna är tillräckliga. Även i detta fall bör ansvarsförhållandena och samarbetet med tillsynsmyndigheterna klarläggas.

11.5.3 Länsstyrelsen i Uppsala län: Länsstyrelsen har tilldelats ett tillsynsansvar tillsammans med Miljö- och hälsoskyddsnämnderna. Det är otillfredsställande att ansvarsfördelningen mellan de två myndigheterna inte angivits i lagen eller förordningen. Kemikommisionen föreslår att kommunerna och länsstyrelserna bör göra upp om hur ansvaret skall fördelas. Det kan leda till problem eftersom tillsynen enligt lagen inte ter sig särskilt attraktiv. Fortfarande finns det en oklarhet om vilken myndighet som skall ingripa och enligt vilken lagstiftning.

11.5.4 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Tillsynen på regional och lokal nivå enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor fungerar ej på avsett sätt. Orsaker till detta är bl. a. bristande resurser och otillräckliga anvisningar från centrala myndigheter men också oklarhet när det gäller ansvarsfördelningen mellan regionala och lokala myndigheter. Kemikommisionen har ej tillräckligt beaktat detta allvarliga problem.

Enligt utredningen har således såväl länsstyrelserna som miljö- och hälsoskyddsnämnderna ansvar för skyddet i samband med hanteringen av kemiska produkter. Visserligen föreslår man att länsvisa överenskomelser skall göras angående fördelningen av tillsynen mellan länsstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnderna.

Enligt länsstyrelsens mening finns stora nackdelar med att skapa en för landet som helhet olikformig fördelning av tillsynsansvaret. För de centrala myndigheterna uppstår svårigheter när det gäller att hålla reda på målgruppen för sin information. Enskilda och företag blir oklara över vilken myndighet man skall vända sig till osv. I detta sammanhang bör det också påpekas att kommunernas möjlighet att frivilligt överta valda delar av tillsynen enligt miljöskyddslagen skapar motsvarande oklarheter. Osäkerhet beträffande kommunernas ambitioner i denna fråga medför dessutom svårigheter för länsstyrelserna att långsiktigt planera sitt arbete.

För att skapa klarhet i ansvarsfördelning mellan myndigheter, undanröja villrådighet hos enskilda och bland företag samt möjliggöra effektiviseringar för såväl stat som kommuner bör en klar och gemensam gräns dras upp vad gäller tillsynsansvaret enligt den nya lagen om kemiska produkter och miljöskyddslagen. Denna gräns kan förslagsvis dras så att kommunerna ansvarar för *all* tillsyn (enligt båda lagstiftningarna) för alla anmälningspliktiga verksamheter (enligt miljöskyddslagen) samt alla icke provningspliktiga verksamheter. Härmed åstadkommes förutom den ovan omtalade klara ansvarsfördelningen också en möjlighet till effektivisering av tillsynen genom att den kan genomföras vid ett och samma besökstillfälle för båda lagstiftningarna.

11.5.5 Länsstyrelsen i Kopparbergs län: Länsstyrelsen tillstyrker i huvudsak redovisade fördelningsförslag men anser att man även borde ha kunnat gå längre i preciseringen särskilt vad gäller ansvarsfördelningen mellan länsstyrelserna och kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder. På denna sistnämnda punkt finns inget nytt i betänkandet.

Enligt länsstyrelsens mening borde tillsynsverksamheten såsom den utformats i nu föreslagen lagstiftning organiseras på liknande sätt som gäller i nuvarande miljöskyddslagstiftningen, nämligen att länsstyrelsen är tillsynsmyndighet tills dess eventuell delegation av ansvaret sker till kommun. Genom ett sådant förfarande erhålls en bättre samordning i kontrollverksamheten mellan nu gällande miljöskyddslagstiftning och här föreslagna författningskomplex.

12 Toxikologisk informationsverksamhet

12.1 Tox-info

12.1.1 Civilförsvarsstyrelsen: Förslaget att TOX-info skall uppgå i kemikaliemyndigheten förefaller inte tillräckligt underbyggt. Behovet av informationsservice har i alltför hög grad relaterats till dagsläget utan någon analys av följden av de nya bestämmelserna.

Ett från kemikaliemyndigheten fristående TOX-info behöver inte, som utredningen befarar, innebära rubbat ansvarsförhållande. En djupare analys bör genomföras på vilket sätt TOX-infos tjänster bäst kan utnyttjas.

12.1.2 Socialstyrelsen: Tillgången till toxikologisk kompetens kommer att ha en avgörande betydelse för möjligheterna att uppfylla lagstiftningens intentioner. De regler och förslag som kommitténs utredning omfattar ger ett allmänt intryck av att behovet av kvalificerad toxikologisk sakkunskap kommer att öka kraftigt, bl. a. genom att företagen förutsätts ha tillgång till toxikologisk kompetens för att kunna leva upp till de krav som den nya lagstiftningen kommer att ställa. Detta berörs i ett avsnitt om toxikologisk informationsverksamhet, vilket bl. a. omfattar ett förslag rörande kontroll av den privata konsultverksamheten inom området. Socialstyrelsen anser i likhet med SML att det är synnerligen angeläget att en sådan kontroll sker för att undvika ett mindre acceptabelt förhållande inom detta område.

Den toxikologiska informationsverksamheten som startats efter utredning och beslut av statsmakterna, föreslås efter endast två års verksamhet försvinna och gå upp i kemikaliemyndigheten. Enligt socialstyrelsens bedömning kan denna typ av verksamhet förväntas vara särskilt stor efter genomförandet av de förändringar som föreslås i utredningen. Tillverkare och importörer ska i fortsättningen genomföra utredningar om hälso- och miljöeffekter och utarbeta märkning. I kemikalieutredningen föreslås statliga och halvstatliga konsultverksamheter för detta ändamål. Utredningen diskuterar inte närmare hur detta skall organiseras eller finansieras. De yrkesmedicinska klinikernas information och rådgivning bör dock enligt utredningen ökas och utvecklas. Kostnaderna för detta har emellertid inte utretts.

Enligt socialstyrelsen bör en toxikologisk informationsverksamhet med de uppgifter kommissionen föreslår inrättas som ett från kemikalieinspektionen fristående organ för sammanställning och utvärdering av toxikologiska data. Uppgifterna bör enligt styrelsens uppfattning kunna utnyttjas av såväl myndigheter och andra organisationer, som av tillverkare och importörer.

Idag svarar SML för toxikologisk informationsservice med avseende på långsiktiga effekter och GIC för information om mer akuta effekter. Den toxikologiska informationsverksamhet som utredningen föreslår har med hänsyn till det tidsperspektiv som skall läggas på hälsoeffekter av kemika-

lier beröringspunkter med såväl SML: s som GIC: s verksamhet. Socialstyrelsen anser därför i likhet med SML att det från såväl kompetensmässig som ekonomisk synpunkt vore lämpligast att integrera tox-info-verksamheten med den toxikologiska miljömedicinska verksamheten vid SML och Karolinska Institutet. En sådan sammankoppling skulle vara ytterst värdefull för båda enheterna liksom för GIC samt tillför kunskap och bredd.

12.1.3 Statens livsmedelsverk: Kommissionen framför i avsnitt 17.4 åsikten att det finns risk för att ansvarsförhållanden rubbas när en myndighet som Toxinfo, om än utan kontrollerande funktion, utför riskanalyser åt företag. Livsmedelsverket anser dock inte att denna risk skulle bli mindre av att en sådan service erbjuds av en annan statlig organisation av typen FOA tox.

Bildandet av en kemikaliemyndighet ställer stora krav på tillgång till toxikologisk kompetens. Införlivandet i myndigheten av de betydande resurser som Toxinfo i detta avseende utgör, är därför enligt livsmedelsverkets mening en viktig förutsättning för myndighetens verksamhet.

12.1.4 Statens naturvårdsverk: Den toxikologiska informationsservicen (Toxinfo) vid Karolinska institutets bibliotek och informationscentral (KIBIC) skall enligt kemikommissionens förslag upphöra. Huvuddelen av resurserna skall överföras till kemikalieinspektionen och där ägnas åt att bevaka toxikologisk forskning, åt faro- och riskanalys och åt information. Kommissionen kritiserar att Toxinfo erbjudit sig att hjälpa till med produktinformation; produktinformation är leverantörernas ansvar och ingen annans, menar kommissionen. Samtidigt konstaterar kommissionen att det inte finns något att invända mot en statlig eller halvstatlig konsultverksamhet som erbjuds på kommersiella villkor.

Det har varit en stor tillgång för SNV att kunna hänvisa företag till Toxinfo i frågor om underlag för produktinformation och -utredningar. Efterfrågan på underlag kommer att öka om tillsynen intensifieras. Samtidigt är det, som kemikommissionen framhåller, väsentligt att Toxinfo inte uppfattas som en myndighet. Verksamhetens formella status kan bidra till att ge det felaktiga intrycket.

SNV anser därför att Toxinfo bör ombildas till ett statligt aktiebolag som erbjuder toxikologisk sammanställnings- och utvärderingsservice. Härigenom skulle verksamheten kunna bedrivas på kommersiella villkor och risken för missförstånd undanröjas. Som kemikommissionen framhåller bör däremot informationsverksamheten inklusive bevakningen av toxikologisk forskning, skötas av kemikalieinspektionen. Ett bibehållande av Toxinfo i aktiebolagsform påverkar alltså inte de resurser som behövs för kemikalieinspektionen.

12.1.5 Arbetskyddsstyrelsen: Det föreslagna införlivandet av Toxinfo med den nya myndigheten anser styrelsen vara rationellt. Den information

och det kunnande som Toxinfo har tillgång till är av stor vikt för kemikalieinspektionen.

12.1.6 Statens miljömedicinska laboratorium: SML:s uppfattning är att Toxinfo behövs som ett från kemikalieinspektionen fristående organ för sammanställning och utvärdering av toxikologiska data, att kunna användas av såväl myndigheter och organisationer, tillverkare och importörer. SML anser också att Toxinfo:s verksamhet direkt passar in i den toxikologiska miljömedicinska verksamheten vid SML och Karolinska Institutet och bör integreras med denna. En sådan sammankoppling skulle vara ytterst värdefull för båda enheterna, samt tillföra kunskap och bredd.

12.1.7 Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning: DFI avvisar detta förslag. DFI menar att frågan bör ses i ett bredare perspektiv än vad som anförs i betänkandet. Den toxikologiska informationsservicen har, under den korta tid, som den funnits knappast hunnit att etablera sig inom området.

Det är därför enligt DFI:s mening för tidigt att redan nu dra några bestämda slutsatser om hur stor efterfrågan det kommer att vara på dess tjänster. En flyttning nu kan i stället i praktiken medföra att tjänsten måste starta från början igen.

För att en sådan verksamhet skall kunna utvecklas och bibehålla en hög kompetens är det också viktigt att det finns en naturlig och nära anknytning till aktuell forskning och undervisning inom området. Ämnesmässigt torde toxikologin bättre höra hemma i en medicinsk miljö än inom kemiområdet.

Vid behandling i DFI:s rådgivande organ har från bl. a. näringslivshåll starkt betonats att en informationstjänst inte bör placeras vid en myndighet med de kontrollerande och straffsanktionerande uppgifter som den nya kemikaliemyndigheten skall ha. En sådan placering skulle kunna leda till att tjänsten inte utnyttjas, trots det stora behov som föreligger. Här bör också betonas att det är en styrka att placera tjänsten i anslutning till ett bibliotek, vilket ju var det ursprungliga skälet att lägga den vid KIBIC. DFI menar att skäl snarare finns att mer direkt integrera den toxikologiska informationsservicen i KIBIC; en uppdelning med anslagsgivning över olika huvudtitlar synes inte längre motiverad.

Det kommer naturligtvis att uppstå en del gränsdragningsfrågor mellan kemikaliemyndigheten och toxikologisk informationsservice vid KIBIC. Frågan torde dock kunna klaras av genom diskussioner mellan de berörda instanserna. Det bör också kunna etableras ett löpande samarbete som beroende på utvecklingen av efterfrågan på de tjänster som toxikologisk informationsservice erbjuder, kan anpassas efter de behov som framöver behöver tillgodoses.

12.1.8 Styrelsen för arbetarskyddsfonden: I kapitel 17, "Toxikologisk informationsverksamhet", läggs bl. a. förslag om viss omorganisation och påpekas vissa trender mot delvis förändrade behov på området. Vi har inget att erinra om i detta stycke, men vill påpeka att kommissionens synpunkter kring behovet av de yrkesmedicinska klinikernas utveckling och utökning av information och rådgivning på området, inte följs av någon kommentar till kostnaderna för detta.

12.1.9 Statens giftinformationscentral: Verksamheten vid Toxikologisk informationsservice (Toxinfo) har underkastats viss utvärdering och genomgripande förändringar har föreslagits. Det synes tveksamt om en utvärdering kan ske redan på detta stadium, då enheten hittills befunnit sig i en uppbyggnadsfas och ej haft tid att konsolideras och finna sin slutliga form. Dessutom måste det vara olyckligt för en enhet att genomgå en omorganisation så snart efter det att den startats. GIC har sedan länge konfronterats med ett informationsbehov avseende toxikologiska frågeställningar som faller utanför centralens direkta ansvarsområde, och GIC har därför upplevt det positivt att kunna hänvisa sådana frågeställningar till Toxinfo. Tidigare fanns ingen självklar instans dit denna typ av frågor kunde hänvisas. I kommissionens betänkande framhålls vikten av att statlig toxikologisk konsultverksamhet byggs upp. Toxinfo fungerar idag som en sådan. En styrka i Toxinfo:s verksamhet är att konsultverksamheten kan erbjudas av en statlig myndighet som samtidigt ej har rätt att utfärda föreskrifter.

12.1.10 Karolinska institutet: — — — Karolinska institutet avvisar detta förslag. Toxinfo utgör en värdefull resurs som konsult till bland andra den föreslagna kemikaliemyndigheten. Genom att tillförsäkra Toxinfo en gentemot myndigheter oberoende ställning skapas förutsättning för att opartisk bedömning kan lämnas rörande kemiska hälsorisker. Det är inte minst viktigt att tillverkare, importörer och allmänhet har en opartisk specialistgrupp att rådfråga på samma sätt som giftinformationscentralen rådfrågas vid akuta förgiftningar. Det är också viktigt att utlåtanden i toxikologiska frågor inte behöver uppfattas som ställningstaganden ur myndighetssynpunkt.

För att upprätthålla sin kompetens är det angeläget att Toxinfo kan arbeta nära pågående forskning. För en statlig toxikologisk informationsservice, oavsett i vilken verksamhetsform den bedrivs, är den naturliga lokaliseringen vid en högskola.

Att vara förlagd till en högskola innebär bl. a. en nära kontakt med forskning och undervisning. För en toxikologisk informationsverksamhet är, förutom forskningsanknytningen, också en nära kontakt med bibliotek, datorbaserad litteraturtjänst och systemavdelning av stor betydelse. Kemi-kommissionen anser att, efter överföring av Toxinfo till kemikaliemyndigheten, behovet av hänvisningsservice väl kan täckas inom ramen för

”ansvarsbibliotekens normala verksamhet”. Man föreslår att en bibliotekarie och en informatiker även fortsättningsvis knyts till Karolinska institutets bibliotek och informationscentral (KIBIC) dels för att utgöra ”en förstärkning av den toxikologiska kompetensen vid uppbyggnaden av KIBIC till ett ansvarsbibliotek inom området medicin”, dels för att ge hänvisningsservice. Tanken att bedriva en god ”hänvisningsservice” utan tillgång till experter förefaller mot bakgrund av erfarenheterna från Toxinfos hittillsvarande verksamhet ganska orealistisk.

12.1.11 Centralorganisationen SACO/SR: Uppbyggnaden av Toxinfo är i det närmaste avslutad. Kapacitetsuppbyggandet har inneburit utbildning av personal, utarbetande av handläggningsrutiner, införskaffning av datorutrustning och referenslitteratur, uppbyggnad av ett antal databaser samt uppbyggnad av ett såväl nationellt som internationellt kontaktnät.

I kemikommissionens betänkande nämns bl. a. i kap. 17 fördelen med en etablering av en statlig konsultverksamhet. Då Toxinfo redan till en stor del verkar som statlig konsult i toxikologi tycks det som en onödig omväg att först lägga ned en väl fungerande verksamhet om man senare ämnar stödja uppbyggandet av en liknande verksamhet någon annanstans.

För en statlig toxikologisk informationsservice, oavsett i vilken verksamhetsform (stiftelse, konsult) den bedrivs, är den naturliga lokaliseringen vid en högskola. Att vara förlagd till en högskola/universitet innebär bl. a. en naturlig koppling till forskning och undervisning. Dessutom finns det fördelar jämfört med att vara en del av ett statligt verk då utlåtanden i toxikologiska frågor inte kan uppfattas som ett ställningstagande ur myndighetssynpunkt.

Karolinska institutet (KI) erbjuder unika kontaktmöjligheter. Man har redan från institutets sida markerat ett stort intresse för toxikologi, och på institutet finns redan ett antal professorer i toxikologi, epidemiologi, särskilt cancerrapidemiologi och molekylär genetik. Från i år är ytterligare 2 professorer inrättade, en ordinarie i medicinsk miljögiftsforskning och en extra i genetisk toxikologi. Dessutom finns redan ett antal institutioner där toxikologisk forskning bedrivs; bl. a. inst. för toxikologi, hygien, näringslära, klinisk farmakologi, rättsmedicin och klinisk genetik. I anslutning till KI ligger också statens miljömedicinska laboratorium. Vid institutet finns också den tvååriga påbyggnadsutbildningen i toxikologi, vilken med stor sannolikhet kommer att permanentas inom de närmaste åren.

För en toxikologisk informationsverksamhet är, förutom forskningsanknytningen, också en nära kontakt med bibliotek, datorbaserad litteratortjänst och systemavdelning av stor betydelse. Detta krav uppfylls vid Karolinska institutets bibliotek och informationscentral. KIBIC har dessutom helt nyligen (i juli 1984) fått status som nationellt ansvarsbibliotek inom medicin inkl. toxikologi.

Toxinfo, som har en god möjlighet att bevaka forskning och som dess-

utom har informativa uppgifter, skulle kunna fylla en viktig uppgift som förmedlande länk mellan den myndighet som ansvarar för den centrala kemikaliekontrollen och den toxikologiska forskningsfronten.

Slutligen kan anföras att vid en eventuell avveckling av Toxikologisk informationsservice stora personalpolitiska problem kan uppkomma, av samma typ som vid avvecklingen av Hollandarenheten på Odontologiska fakulteten vid KI. De tjänster som utlyses vid det nya kemikalieverket ska sökas i öppen konkurrens och resultatet kan bli att Karolinska institutet kan få ett övertalighetsproblem.

Sammanfattningsvis anser SN att det är slöseri med resurser att avveckla Toxinfo, varför det förslaget avvisas.

12.1.12 Landsorganisationen i Sverige: — — — LO vill påpeka vikten av att den kontaktyta som etablerats mellan Toxikologisk informationsservice och de forskningsverksamheter vid de olika institutionerna inom Karolinska Institutet bibehålls inom den nya organisationen.

12.1.13 Svenska arbetsgivareföreningen: Ett viktigt informationsstöd för företagshälsovården och för företagen är Toxikologisk Informationsservice (Toxinfo) som i nuvarande form föreslås att upphöra och inlemmas i den nya kemikaliemyndigheten. Toxinfo har rönt stor uppskattning från såväl företagshälsovården som från företagen. Som stöd för det lokala skyddsarbetet kan troligen Toxinfo komma att betyda mer än idag, om det får fortsätta att vara en från den nya kemikaliemyndigheten fristående organisation med serviceinriktning. På så sätt kan den utbyggda företagshälsovården få fortsatt tillgång till en kvalificerad resurs för toxikologisk rådgivning.

Toxinfo borde därför få vara verksamt i minst fem år innan verksamheten utvärderas och omprövas.

12.1.14 Tjänstemännens centralorganisation: Kommissionens argumentering för att föra över Toxinfo till kemikaliemyndigheten är inte övertygande. Det finns ett stort behov av den typ av service som Toxinfo ger i dag. Förutom Toxinfos betydelse för företagshälsovården, skyddsombud och allmänheten vill TCO peka på behovet av data beträffande olika ämnens skadlighet vid bedömningen av skadlig inverkan enligt lagen om arbetsskadeförsäkring. Som stöd för de som i sitt arbete har att göra bedömningen, och de som företräder skadade personer, skulle Toxinfo kunna komma att betyda än mer än i dag, om den får fortsätta sitt arbete i nuvarande form.

TCO avstyrker därför utredningens förslag i denna del.

12.2 Övervakning av konsultverksamhet

12.2.1 Statens livsmedelsverk: Kommissionen föreslår i avsnitt 17.5 att kemikalieinspektionen skall få i uppgift att övervaka konsultverksamheten inom det toxikologiska området. Hur detta skall ske är oklart formulerat. Det betonas att något auktorisationsförfarande inte är aktuellt utan endast att allmänna råd skall utformas som anger nivån på den kompetens som erfordras. Livsmedelsverket anser att det inte bör göras någon åtskillnad mellan yttre konsulter och den personal som inom firmorna skall ta fram material för bedömning av hälsorisker. Kommissionen har framlagt förslag som syftar till att kontrollera kvalitén på de bedömningar som industrin själv skall utföra. Det bör enligt livsmedelsverkets mening räcka med denna kontroll då det måste ligga i respektive företags eget intresse att bevaka kompetensen både på den egna personalen och på anlitade konsulter.

12.2.2 Statens naturvårdsverk: Tillsyn över toxikologiska konsulter skall enligt kemikommisionens förslag höras till kemikalieinspektionens ansvarsområde. Kommissionen nämner OECD:s rekommendation att inom varje medlemsland utse en myndighet med ansvar för tillsyn över att toxikologiska laboratorier följer OECD:s principer om Good Laboratory Practice.

Att utöva tillsyn över toxikologiska konsulter som åtar sig riskvärdering utifrån litteratursökning och annan dokumentation är i praktiken en mycket svår uppgift, som kemikalieinspektionen varken kommer att ha resurser eller andra förutsättningar att klara. Kemikommisionen har inte heller visat att det föreligger något klart behov av att nu införa en sådan tillsynsverksamhet. Den bästa garantin för att konsulternas verksamhet uppfyller rimliga krav torde ligga i marknadskrafternas egen inverkan, kombinerad med en god tillsyn över de tillverkare och importörer som utnyttjar konsulttjänsterna.

Däremot innebär OECD:s rekommendation att det måste utses någon myndighet som är primärt ansvarig för kontrollen av de laboratorier som åtar sig testverksamhet i enlighet med OECD:s principer för Good Laboratory Practice. Det är naturligt att detta ansvar läggs på kemikalieinspektionen. Det bör dock vara möjligt för inspektionen att överlåta det praktiska genomförandet av kontrollen till andra myndigheter – t. ex. till socialstyrelsen såvitt avser laboratorier med humantoxikologisk inriktning och till SNV när det gäller ekotoxikologisk testverksamhet. Det praktiska genomförandet av kontrollen av laboratorierna torde överhuvud taget kräva ytterligare diskussioner. Frågan hänger också samman med översynen av lagstiftningen om riksprovplatser.

12.2.3 Arbetarskyddsstyrelsen: Kemikalieinspektionen föreslås få i uppdrag att bevaka att konsulter som erbjuder toxikologisk service har erforderlig kompetens och i övrigt agerar på ett sätt som står i överensstämmelse med lagstiftningen. Motsvarande kontroll finns veterligen inte för annan typ av konsultverksamhet. Formerna för kontrollen har inte närmare preciserats. Styrelsen ifrågasätter inspektionens möjlighet att utföra en sådan kontroll.

12.3 Övrigt

12.3.1 Statens naturvårdsverk: SNV:s biblioteks- och dokumentationsenhet har förutom traditionella biblioteksfunktioner såsom förvärv, referensservice och låneverksamhet, också ansvar för drift och utveckling av en referensdatabas över svensk miljöforskning, SERIX, samt är svenskt kontaktorgan för Infoterra, ett internationellt kontakt- och referensnätverk inom miljöinformation i UNEP:s regi. SNV:s bibliotek har alltså redan funktioner som tillkommer ett ansvarsbibliotek. Det är naturligt att bygga ut biblioteket och ge det resurser och ställning som ansvarsbibliotek. SNV tillstyrker förslaget om ett ansvarsbibliotek vid SNV för området yttre miljövård. SNV anser att funktionen som ansvarsbibliotek kräver två ytterligare tjänster vid SNV. Att lägga funktionen som ansvarsbibliotek någon annanstans skulle bli väsentligt dyrare.

12.3.2 Arbetarskyddsstyrelsen: Kemikommissionen påtalar den granskningsverksamhet av vissa enskilda kemiska produkter, som sker vid styrelsens forskningsavdelning. Detta är inte ett led i den formella myndighetsutövningen utan ingår i den avgiftsbelagda uppdragsverksamhet, som forskningsavdelningen instruktionsmässigt bedriver. De utlåtanden som ges innebär inte att styrelsen accepterat produkten och ansvaret för densamma ligger naturligtvis oförändrat hos leverantören. Eventuella problem med missbruk av forskningsavdelningens utlåtanden i marknadsföringen av produkten får enligt styrelsens uppfattning mötas genom lämpliga formuleringar i utlåtandet. I de allvarliga fallen kan anmälan ske till konsumentombudsmannen i överensstämmelse med kemikommissionens förslag. Styrelsen kan inte dela kemikommissionens uppfattning att det skulle vara olämpligt att styrelsen fortsätter denna slags verksamhet. Tvärtom är det väsentligt att en sådan verksamhet finns.

12.3.3 Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning: Med hänsyn till miljöområdets betydelse såväl nationellt som internationellt anser DFI därför inte att hinder föreligger för att inrätta ett ansvarsbibliotek för detta område och tillstyrker att naturvårdsverkets bibliotek får denna uppgift. Området har dock klara beröringspunkter med medicin och arbetsmiljö-, där ansvarsbibliotek redan finns, och med teknik och

naturvetenskap där utredningsarbete om ansvarsfördelning pågår, samt med skogsbruk, lantbruk och veterinärmedicin. DFI föreslår därför att sedan principiell ställning tagits och fram till dess ansvarsbiblioteket skall börja verka, DFI får i uppdrag att tillsammans med detta och övriga berörda bibliotek precisera ansvarsavgränsningen och samverkansformerna mellan dem.

DFI vill också understryka att naturvårdsverkets bibliotek måste tillföras tillräckliga resurser för att kunna fylla uppgiften.

12.3.4 Karolinska institutet: Kemikommisionens förslag beträffande folkbibliotekens roll som informationsförmedlare i frågor som rör så komplicerade ställningstaganden som toxikologisk bedömning ter sig verklighetsfrämmande.

13 Samråd

13.1 Civilförvarstyrelsen: Civilförvarstyrelsen anser att när räddningsverket bildats även detta bör ingå i samarbetet.

13.2 Konsumentverket: Kemikommisionen föreslår att ordföranden i styrelsen för kemikaliemyndigheten (KM) minst två gånger per år skall ha ett samrådsmöte med andra berörda verkschefer, däribland chefen för KOV. Enligt KOV:s mening bör möjlighet finnas för verkschefen att delegera deltagandet i samrådsmötena till underställd chef med särskild kompetens på området.

För att konsumentproblemen i fortsättningen skall få den uppmärksamhet som behövs, är det enligt KOV:s mening nödvändigt att verket arbetar vidare med tillämpningen av MFL på samma sätt som hittills. Dessutom bör preciseras hur stora resurser inom KM som skall avsättas för KM:s konsumentskyddsarbete, dvs. främst riskvärdering av ämnen och produktgrupper, tillsyn av tillverkare och distributörer, tillämpning av de särskilda märkningsbestämmelserna, informationsblad och allmän information.

13.3 Lantbruksstyrelsen: Kommissionen föreslår — — — att en kemikaliemyndighet inrättas som övertar produktkontrollnämndens samt vissa av naturvårdsverkets och andra organs arbetsuppgifter. Myndigheten föreslås tilldelas uppgifter på bekämpningsmedelsområdet som innebär svåra avvägningar där produktionstekniska bedömningar spelar en viktig roll. Eftersom kompetens på lantbruksområdet enligt förslaget inte kommer att vara företrädd i myndighetens styrelse är det särskilt angeläget att samrådsskyldighet med berörda organ, bl. a. lantbruksstyrelsen föreskrivs.

Skulle kemikaliemyndigheten få i uppdrag att göra bedömningar även av växtodlingsteknisk natur vid behovsprövning av bekämpningsmedel är samråd med växtodlingsexpertis enligt styrelsens mening nödvändig. Be-

träffande de centrala myndigheternas samverkan i övrigt förutsätter lantbruksstyrelsen att ärenden av större vikt inte avgörs och att författningar inte utfärdas innan erforderligt samråd skett med andra berörda myndigheter.

På länsnivån har länsstyrelsernas naturvårdsenheter och lantbruksnämnderna inlett ett samarbete som kommer att byggas ut efterhand som miljövårdskraven på jordbruket manifesterar sig i behov av gemensamma insatser.

De kommunala myndigheternas kunskaper i odlingsfrågor är på många håll bristfälliga. Ej sällan leder detta till problem då kommunerna ingriper med restriktioner och förbud som påverkar näringar inom lantbruksstyrelsens ansvarsområde. Ett vidgat samrådsförfarande bör eftersträvas.

13.4 Statens livsmedelsverk: Verket instämmer i kemikommisionens åsikt att det kan medföra betydande rationaliseringsvinster för myndigheterna genom att utbyta kunskaper och erfarenheter och genom att gemensamt anordna t. ex. kurser och seminarier för handläggande personal. Genom ett välutvecklat samarbete med motsvarande myndigheter i andra länder, framför allt de nordiska, kan enskilda myndigheter också förbättra kvaliteten på sitt arbete.

För planläggningen av samarbetet svenska myndigheter emellan kan det för övergripande frågor vara lämpligt med kontakter på verksledningsnivå. Det dagliga samarbetet bör däremot försiggå på en lägre nivå. För att ett gott och smidigt samarbete ska kunna upprätthållas är det av största vikt att goda kontakter befrämjas även på tjänstemannanivå. Det är också av yttersta vikt att informationen mellan myndigheterna fungerar väl vid åtgärder som berör någon annan myndighets ansvarsområde.

13.5 Arbetarskyddsstyrelsen: Styrelsen ser positivt på förslagen till samråd mellan olika myndigheter. Då det är mycket arbetskrävande uppgifter, som kemikommisionen föreslår, är det nödvändigt med samarbete för att undvika onödigt dubbelarbete. Samtidigt är det viktigt att samarbetet sker under smidiga former.

13.6 Sprängämnesinspektionen: Kemikommisionen har i avsnitt 19 ingående diskuterat behovet av samverkansformer för de olika myndigheter som arbetar med kemiska miljöfrågor. Inte minst viktigt torde detta vara ifråga om framtagandet av olika föreskrifter och råd, sedda mot den snabba internationella utvecklingen och regelarbetet inom en rad internationella organisationer. SÄI har därför ingen erinran mot de förslag som lagts om samverkansformer mellan de berörda myndigheterna i frågor av gemensamt intresse.

13.7 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Enligt länsstyrelsen har kommissionen inte behandlat förhållandet mellan de räddningstjänstplanerande myndig-

heter (f.n. brandcheferna och länsstyrelsen) och "kemikaliemyndigheterna".

I gällande brandlags (SFS 1974: 80) 15 § föreskrivs att beträffande industri som hanterar miljöfarliga varor: "... får länsstyrelsen efter samråd med produktkontrollnämnden ålägga anläggningens ägare eller innehavare att hålla den beredskap med personal och utrustning som behövs för att avvärja eller begränsa sådan skada ...".

I räddningstjänstkommitténs förslag till ny räddningstjänstlag i betänkandet "Effektiv räddningstjänst" (SOU 1983: 77) har i 39 §, som ersätter ovannämnda paragraf, visserligen samrådskravet tagits bort. Beslutsrätten har lagts hos den föreslagna kommunala räddningsnämnden. I specialmotiveringen (s. 426 i betänkandet) förutsätter emellertid kommittén att kommunerna i dessa ärenden samråder även med statliga organ, t. ex. länsstyrelsen, produktkontrollnämnden och räddningstjänstverket.

Enligt länsstyrelsens mening bör det vara klarlagt vilken myndighet som har skyldighet att ge de räddningstjänstplanerade myndigheterna upplysningar och råd om kemikalier.

Eftersom kommittén förlägger ansvaret för "hanteringsfrågor" till naturvårdsverket förefaller verket vara lämplig instans.

Slutligen tillstyrks förslaget om förbättrat inbördes samarbete mellan yrkesinspektionen, miljö- och hälsoskyddsnämnderna och länsstyrelsen. Samarbetet bör förutom planläggning även gälla i samband med inträffade olyckor.

13.8 Centralorganisationen SACO/SR: SN tillstyrker att någon myndighet rimligtvis måste ha ett uttalat samordningsansvar bland de många myndigheter som har ett tillsynsansvar. Denna myndighet med samordningsansvar bör med fördel kunna vara samma som handhar den centrala kemikaliekontrollen. Det behöver dock inte nödvändigtvis vara en helt ny myndighet.

På samma sätt bör myndighetsarbetet regionalt samordnas med ett särskilt samordningsansvar hos exempelvis yrkesinspektionen eller länsstyrelsen.

I samband härmed kan SN inte låta bli att påminna om att lokalt anser statsmakterna det inte svårt att samordna ansvaret. I cirka 100 av landets kommuner ligger ansvaret att samordna alla statliga centrala och regionala påbud och krav hos en enda person – miljö- och hälsoskyddsnämndens ensaminnspektör. Utöver att tillämpa kommunallag, arbetsrättslagstiftning skall denne tillämpa alla existerande cirka 80 olika miljö- och hälsoskydds-författningar.

Detta är naturligtvis inte rimligt. Det hade varit värdefullt om utredningen också hade studerat och givit förslag för att rätta till denna omöjliga situation.

13.9 Landsorganisationen i Sverige: — — — Det är också av avgörande betydelse att man finner smidiga samverkansformer mellan samtliga berörda centrala myndigheter.

14 Resursbehov och finansiering

14.1 Resursbehov vid centrala myndigheter

14.1.1 Socialstyrelsen: — — — Vad gäller resurser för de kosmetiska och hygieniska medlen hänvisas till socialstyrelsens utredning där 3 tjänster önskats för den av socialstyrelsen föreslagna kontrollen. Denna resursuppskattning har dock ej tagit hänsyn till personalbehovet för den tillsyn av tillverkare och importörer som föreslås i kemikkommissionens huvudbetänkande. En sådan utvidgning av tillsynsuppgifterna förutsätter en ökad uppsökande verksamhet, fältarbete m. m., enligt socialstyrelsens bedömning förutsätter detta en tjänst som inspektör.

Socialstyrelsens läkemedelsavdelnings huvuduppgift är att kontrollera läkemedel. Nuvarande resurser för denna uppgift är mycket hårt belastade. Resurser för läkemedelskontroll kan icke användas för kontroll av kosmetiska och hygieniska medel. Om ej resurser för kontroll av kosmetiska och hygieniska medel ställs till förfogande, är socialstyrelsen inte beredd att påta sig ansvaret för ifrågavarande kontroll.

14.1.2 Konsumentverket: Kemikkommissionens förslag att KOV/KO får en extra tjänst för arbetet som rör marknadsföringen till yrkesmässiga brukare (enligt 2 § MFL) är välmotiverat. Utan en sådan förstärkning finns allvarlig risk att reformen inte slår igenom på önskat sätt i praktiken.

14.1.3 Statens naturvårdsverk: Innevarande budgetår ägnar SNV exklusiv produktkontrollbyrå ca 25 personår åt kemikalie/produktkontroll. Kontorspersonalen är inte medräknad. Dessa personår fördelar sig över avdelningar och laboratorier enligt följande.

	Natur- resurs- avd.	Tekn. avd.	Forskn.- o. utveckl- avd.	Lab. för o. utsl.- o. produkt- kontr.	Lab. för miljö- kontr.
Förprovning	0,1	4			
Tillsyn	0,1	1		2	
Kunskapsinsaml.	0,2	2	3	7	2
Information		1	2	1	
Summa	0,3	8	5	10	2

Kemikalie/produktkontrollfrågor är ett prioriterat område på SNV och en ökning av insatserna kan och bör göras genom omprioriteringar. På tekniska avdelningen bör området genom omprioriteringar förstärkas ge-

nom ett personår vardera på enheterna för fordons- och trafikfrågor, avfallshantering och återvinning, kommunala vattenskyddsfrågor, metall- och mineralindustri respektive skogsindustri. På laboratoriet för utsläpps- och produktkontroll bör resurserna för kemikalie/produktkontrollfrågor förstärkas med 3–5 personår genom omprioriteringar. Därtill kommer att SNV enligt kemikkommissionens förslag får behålla resurserna på produktkontrollbyråns enhet för specialreglerade produkter. Dessa resurser är absolut nödvändiga om någon meningsfull verksamhet skall kunna åstadkommas. Det är dock inte tillräckligt. Produktkontrollfrågor är svåra och kräver resurser. Företagens viktigaste område är deras produkter och försäljning. Sverige har kommit relativt långt internationellt och diskussionerna kommer att inbegripa internationella företag som kan sätta in stora resurser för att förhindra eller försvåra åtgärder. Å andra sidan kan ett effektivt miljövårdsarbete åstadkommas med den samordning av miljöskyddslagen och lagen om kemiska produkter som föreslagits.

SNV anser att förutsatt kemikkommissionens förslag angående organisation och lagstiftning bör SNV dels behålla tjänsterna på produktkontrollbyråns enhet för specialreglerade produkter, dels förstärkas med ytterligare 4 tjänster.

Inom SNV:s laboratorium för utsläpps- och produktkontroll finns 3 tjänster som sedan 1975 finansierats via produktkontrollnämndens utredningsanslag. I början utgjorde den berörda personalen en ekotoxikologisk testresurs direkt knuten till produktkontrollbyråns akuta testbehov. På senare tid har arbetsinsatserna i stället gjorts i projektform. De aktuella tjänsterna ryms inte inom SNV:s ordinarie lönebudget. SNV förutsätter att kemikalieinspektionen kommer att ha behov av insatser från laboratoriet av minst samma omfattning som produktkontrollbyrån och att medel här för säkerställs.

SNV anser att kemikkommissionens ekonomiska beräkningar bör överarbetas. Speciellt vill SNV framhålla att kommissionens beräkningar ger en felaktig bild av hur stora besparingar det skulle innebära att lägga ned produktkontrollbyrån.

14.1.4 Statens provningsanstalt: — — — resurser för kemisk analys. SP:s erfarenhet är att det krävs tillgång till sådana för att ge toxikologisk expertis information om de ämnen som ingår i en produkt. Resurserna behövs också för företagen när de skall deklarerat sina produkter och för tillsynsmyndigheternas uppföljning av efterlevnaden av lagar och föreskrifter.

Det är SP:s uppfattning att man vinner ett mera flexibelt och därmed mindre kostnadskrävande system om resurser för analys i minsta möjliga utsträckning knyts direkt till myndigheterna. I stället bör myndigheterna köpa sådana resurser på en marknad som också företagen kan ha tillgång till. Resurserna kan därmed också lättare utnyttjas för andra ändamål än

kemikaliekontroll om behovet därav varierar med tiden. Samma synsätt gäller antagligen också resurser för forskning om risker m. m.

14.1.5 Ingenjörsvetenskapsakademien: Akademien anser att Kemikalieinspektionen måste anställa högutbildade och kompetenta kemister och toxikologer. Svensk kemisk industri har enligt akademins erfarenhet, genomgående sökt utnyttja bästa tillgängliga experter, både in- och utländska, men det har visat sig, att även dessa kan göra fel eller åtminstone vara otillräckligt förutseende. Detta har i vissa fall lett till att olämpliga produkter eller felaktig hantering resulterat i miljöskador. Riskerna blir inte mindre om samma expertis i stället utnyttjas av ett statligt organ. Akademien anser att arbetet med en kemikaliekontroll måste grundas på en konstruktiv dialog mellan ett statligt kontrollorgan och industrin.

14.1.6 Sveriges grossistförbund: Antalet tjänster som föreslagits anser vi tilltaget i överkant. Här bör möjlighet till prutningar finnas bl. a. på produktregistret.

14.1.7 Centralorganisationen SACO/SR: I statliga verk, bolag, utbildningsorgan m. fl. finns stora resurser och kunskaper färdiga att sammanställas och användas. Kommissionen har inte tillräckligt utrett möjligheterna till sammanställning av alla statliga verksamheters låsta kunskapsresurser. Formerna för exempelvis kommuner och länsstyrelser att ta del av kunskaper om miljön i statliga organs kunskapsbanker behöver utvecklas.

SN anser att den kunskap om kemiska ämnens spridning i miljön som redan finns hos t. ex. Statens nämnd för gruvegendomar, SMHI, FOA, Satellitbild AB m. fl. görs tillgänglig för miljökontrollmyndigheterna. Det kan inte vara förenligt med krav på effektivitet att företagen skall tvingas att utforska risker om kemiska ämnen på nytt om uppgifterna redan finns hos t. ex. ett affärsdrivande statligt verk!

14.1.8 Landsorganisationen i Sverige: Det är av stor vikt att man kan sätta in tillräckliga personella resurser, såväl kvalitets- som kvantitetsmässigt.

— — —

14.1.9 Sveriges kemiska industrikontor: De generella kommittédirektiven, som naturligtvis är tillämpliga även på Kemikommisionen, framhåller vikten av rationalisering och effektivisering av arbetet. Det är väsentligt att så också kommer att gälla för Kemikalieinspektionen. Kemikontoret utgår från att den nya myndigheten i största möjliga utsträckning köper bl. a. administrativa tjänster utifrån. Mot den bakgrunden borde det vara tillfyllest med 14 tjänster för myndighetens administration – mot föreslagna 20 stycken. Vidare bör inledningsvis ej mer än 8 personer – i stället för 12 – ägna sig åt produktregistret. Totalt borde därmed en besparing av minst 10 tjänster vara möjlig.

14.2 Avgifter

14.2.1 Socialstyrelsen: — — — Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att kontrollen skall finansieras via avgifter. — — —

14.2.2 Riksskatteverket: Enligt utredningsförslaget skall för bekämpningsmedel erläggas avgifter för ansökan om registrering och för villkorsändring samt en årsavgift för varje år som medlet är registrerat. Den av RSV administrerade bekämpningsmedelsavgiften har för månaderna juli–oktober 1984 givit en intäkt av 1,6 milj. kr. RSV ifrågasätter om inte avgiften bör slopas om utredningsförslaget genomförs.

14.2.3 Lantbruksstyrelsen: Med tanke på de effekter en minskning av kemikalieanvändningen kommer att ha på produktionskostnaderna för livsmedel och därmed på livsmedelspriserna men som ej klargjorts i debatten, vill lantbruksstyrelsen ifrågasätta riktigheten i antagandet att allmänheten är beredd att acceptera de kostnader kommitténs förslag kan medföra. Frågan är emellertid svår att bedöma med hänsyn till de tolkningsproblem som finns i synnerhet beträffande begreppet "onödig spridning".

Med avseende på livsmedelsproduktionen är Sverige ett litet land och många av de produkter som odlas här, speciellt inom trädgårdsområdet, ger anledning till en mycket begränsad försäljning från bekämpningsmedelsföretagen. Dessa företag är inte villiga att registrera nya preparat som kan vara mindre farliga än befintliga preparat men inte kan betala sin egen registreringskostnad. Detta innebär redan i dag att bekämpningsmedel som används i andra länder och som skulle kunna godkännas i Sverige inte finns tillgängliga för odlarna. Med ökade avgifter av olika slag kan detta förhållande komma att bli vanligare. Genom ett utvidgat nordiskt samarbete borde dock prövningsförfarandet kunna förenklas och förbilligas väsentligt.

Enligt lantbruksstyrelsens mening finns skäl att närmare undersöka möjligheterna att minska problemet. Detta kan ske t. ex. genom att avgiftsuttaget relateras till försäljningsvolymen eller genom andra särskilda regler för att göra registreringsavgifterna mindre betungande för dessa preparat. I annat fall finns risk för att vissa svenska trädgårdsprodukter kan komma att slås ut och ersättas av importvaror, som behandlats med medel som ej godtagits för registrering i Sverige.

14.2.4 Statens naturvårdsverk: Produktregistrets tillkomst och verksamhet har präglats av motsättningar mellan berörda parter. Näringslivets misstro mot registret är fortfarande starkt uttalad. Kemikkommissionens förslag att avgiftsbelägga produkter anmälda till registret är ägnat att befästa misstron: registret kommer att framstå inte som ett medel för att kartlägga kemiska risker utan som ett faktureringsunderlag.

Ett problem som exemplifierar denna fråga gäller produkter anmälda av främst färg- och lackindustrin men även vissa andra industrier. I dessa industrier är produktserierna långa och skillnaderna mellan produkter i respektive serie ofta ytterst små, t. ex. endast pigmenthalten. Ett samarbete med färgindustrin pågår för att komma fram till vad som skall betraktas som unika produkter. Med en tillsynsavgift på varje produkt anmäld till produktregistret kommer det att framstå som att kemikalieinspektionen har intresse av att registrera en och samma produkt som flera produkter – inspektionens inkomster blir ju på så vis större.

En liknande avgift på bekämpningsmedelsområdet enligt lagen om avgift på bekämpningsmedel uppbärs f. n. av riksskatteverket. Produktkontrollbyråns adresslistor över registreringshavarna utgör härvid ett arbetsunderlag som inte är formellt bindande. SNV föreslår att samma ordning gäller för tillsynsavgiften. För uppbörden med vad det innebär av praktiska och administrativt tekniska och juridiska problem har riksskatteverket en helt annan kompetens och vana än vad kemikalieinspektionen eller SNV kan bygga upp.

Av samma skäl som i fråga om avgiften på bekämpningsmedel måste skyldigheten att betala tillsynsavgift också formellt skiljas från anmälningskyldigheten till produktregistret. Det kan nämligen inte ligga i en myndighets befogenheter att bestämma gränsen för avgiftsskyldigheten.

SNV anser därför att riksskatteverket skall uppbära en eventuell tillsynsavgift.

14.2.5 Riksrevisionsverket: Slutligen vill RRV också avstyrka kommissionens förslag att – så länge dagens förutsättningar gäller – införa en omfattande avgiftsfinansiering inom området. RRV menar att kommissionens uppdrag att pröva detta finansieringsalternativ i det här aktuella fallet borde ha lett fram till en restriktiv hållning. Anledningen är att den verksamhet rörande kemikaliekontroll som det finns realistiska förutsättningar för att inom överskådlig framtid genomföra främst kommer att handla om utredningar eller annan verksamhet av myndighetsutövande karaktär. Förutsättningar för att kunna tillhandahålla en kvalificerad och väl specificerad (produktkontroll)tjänst finns däremot inte. Därför är det – om kommissionens förslag ändå genomförs – enligt RRVs uppfattning nödvändigt att verksamheten tills vidare istället anslagsfinansieras.

14.2.6 Styrelsen för arbetarskyddsfonden: – – – På en punkt synes dock behandlingen av finansieringsfrågan ofullständig. I direktiven för kommissionen anges sålunda att kostnadskalkyler bör utarbetas så uppställda att kostnaderna också för näringsliv kan utläsas. Visserligen torde förändringar i kostnadsläge för tillverkare bli ”i möjligaste mån neutral från konkurrenssynpunkt” vad gäller försäljning i landet. Förslagets återverkningar – på dels svensk kemikalieindustri, dels övrig industri – avseende kemika-

lieexport och export av annan "kemikalieintensiv" produktion hade dock kunnat belysas närmare.

14.2.7 Statens industriverk: Avgifterna utgörs för det första av registreringsavgifter för produkter. Dessa föreslås sättas så att de finansierar hela kemikalieinspektionens verksamhet. SIND vill inte ta ställning till denna självfinansieringsprincip. Däremot anser SIND beträffande registrering av bekämpningsmedel, som kräver utförligare kontroller av myndigheten, att avgifterna får differentieras så att kortare handläggningstider kan erbjudas till en högre avgift — — —.

Förutom avgifterna tillkommer företagens kostnader för utredningar m. m. till följd av förslag om produktinformation och om bekämpningsmedel. Dessa kostnader kan inte uppskattas förrän myndighetsförfattningar föreligger, hävdar utredningen. Kemikommisionen gör för sin del bedömningen att näringslivets kostnader till följd av de föreslagna nya skyldigheterna är väsentligt lägre än kostnaderna för att nå upp till en god efterlevnad av redan gällande regler enligt LHMV. Detta påstående är tills vidare obestyrkt. Det bör i varje fall, med hänsyn till konkurrensläget gentemot utlandet, föreligga en uppskattning av de totala kostnaderna för berörda företag av de föreslagna åtgärderna innan regeringen tar ställning till kommissionens förslag.

14.2.8 Domänverket: Utredningen har inte närmare redovisat den föreslagna avgiftsfinansieringens konsekvenser för skogsbruket. Detta är allvarligt då det är uppenbart att det idag saknas alternativ till kemisk bekämpning inom flera områden.

14.2.9 Länsstyrelsen i Jönköpings län: Länsstyrelsernas medverkan i tillsynsarbetet är beroende av de resurser länsstyrelserna kan få. Den generella nedskärning av länsstyrelsernas löneanslag som skett under senare år har minskat resurserna vid naturvårdsenheterna. De tjänster, som tilldelas 1984-07-01, har för flera länsstyrelser inte kompenserat tidigare nedskärningar. Länsstyrelserna har dessutom tillförts en rad nya uppgifter, som handläggs vid naturvårdsenheterna, bl. a. tillsyn enligt vattenlagen och ökad tillståndsprövning enligt miljöskyddslagen genom överföring av ärendegrupper från koncessionsnämnden till länsstyrelserna. Om den effektiva regionala tillsyn som eftersträvas skall uppnås krävs ökade resurser i form av nya tillsynstjänster vid länsstyrelserna. I sammanhanget bör beaktas, att om tillsynsbesök vid industrier och andra anläggningar skall kunna göras i tillräcklig omfattning reseanslagen behöver ökas avsevärt. Lämpligen kan länsstyrelserna för finansiering av tillhörande verksamhet få del av de tillsynsavgifter som tas ut.

14.2.10 Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen anser för sin del att en del av de intäkter som statsverket kommer att göra till följd av avgifterna måste gå tillbaka till länsstyrelserna för personalförstärkning för tillsyn. För att tillsynsmyndigheterna skall kunna fullgöra de uppgifter som kommissionen föreslår fordras goda kunskaper i kemi och toxikologi samt god kunskap om kemikaliehanteringen i samhället. I avsaknad av riktlinjer och stöd för tillsynsverksamheten samt brist på utbildning och resurser har tillsynen hittills inte kunnat genomföras på ett tillfredsställande sätt. Kommissionens målsättning beträffande tillsynsverksamheten kan därför inte uppnås utan omprioritering, resursförstärkning samt en intensiv utbildningsinsats för berörd personal.

14.2.11 Ingenjörsvetenskapsakademien: Akademien anser det inte rimligt att näringslivet skall betala för en grundläggande statlig myndighetsfunktion.

Det kan icke förutsättas, att den föreslagna Kemikalieinspektionen kommer att arbeta helt felfritt, speciellt om lagens bestämmelser utvidgas till nästan alla ämnen överhuvudtaget.

14.2.12 Svenska kommunförbundet: Enligt kemikommisionens förslag preciseras miljö- och hälsoskyddsnämndernas tillsynsuppgifter i förhållandet till nuvarande ordning. Detta innebär samtidigt en höjd ambitionsnivå. Styrelsen är positiv till att miljö- och hälsoskyddsnämndernas tillsynsverksamhet enligt lagen om kemiska produkter finansieras genom avgifter. Styrelsen är däremot tveksam till förslaget att ta ut avgifterna på samma sätt som gäller för tillsyn enligt miljöskyddslagen. Ett sådant avgiftssystem leder i detta fall knappast till att själva tillsynen underlättas; tvärtom torde relationerna mellan tillsynsmyndigheten och företagen försämrats.

Enligt styrelsens uppfattning måste ett finansieringssystem skapas som bättre stämmer överens med kommunernas villkor och förutsättningar. Kommunförbundet är berett att medverka i ett sådant arbete.

14.2.13 Sveriges grossistförbund: Kommissionen föreslår att den nya myndigheten skall finansieras med avgifter på kemikalietillverkning och kemikalieimport. Man tror, säger man, att de ökade kostnaderna för kemikalierna som avgiften medför kommer att accepteras av allmänheten. Varför allmänheten skall acceptera kostnaderna när man får betala den på priset men uppenbarligen inte är beredda betala kostnaderna via skattsedeln förefaller märkligt. Det trängda ekonomiska läget gör det uppenbarligen angeläget att uppfinna avgifter som alternativ till finansiering via statsbudgeten. Nu blir kostnaderna för samhället inte totalt mindre för att man flyttar betalningen från ett ställe till ett annat.

Vi har ifrån näringslivet inget emot att betala för *tjänster* som det allmänna gör. Kontroll däremot anser vi icke primärt har formen av tjänster utan får anses vara i det allmännas intresse och bör finansieras i enlighet härmed, dvs. med skattemedel.

Tekniken att ta ut avgifterna via anmälda produkter till produktregistret ger en del märkliga effekter. Idag ligger anmälningsskyldigheten på tillverkare och importörer. Företag som köper en produkt från en utländsk tillverkare blir ofta importör och därmed anmälningsskyldig. En i utlandet tillverkad produkt finns idag i registret således anmäld ett flertal gånger, kanske upp emot 20–25 gånger. I ett sådant fall blir avgiften för denna produkt 20–25 gånger större än motsvarande i Sverige tillverkad produkt, som bara anmäls en gång. Kommissionen har i sitt delbetänkande föreslagit vissa åtgärder, vilka vi ansett bryta mot svenska ambitioner att motverka handelshinder. Återigen lägger man fram ett förslag som med nuvarande regler kommer att påtagligt avvika från svenska åtaganden i GATT. Detta anser vi oacceptabelt.

Vidare medför avgifterna, som de är konstruerade, att företag med få, men i volym stora produkter relativt sett får låga kostnader, medan företag med stora produktsortiment som säljs i små volymer får förhållandevis högre kostnader. Även om avgiften, som den ser ut idag, icke är anmärkningsvärt hög har vi erfarenhet av denna typ av finansiering, som ger oss anledning oroa oss över att den om 5–10 år kan ha ökat med någon 10-potens. I ett sådant läge kommer avgifterna att kunna påverka marknadsstrukturen och särskilt utvecklingen av specialprodukter. Detta vore för svenskt vidkommande olyckligt då tillverkning av specialkemikalier anses vara den expansiva delen av kemisk industri. Vi hemställer mot denna bakgrund att avgiftssystemet icke införes.

14.2.14 Sveriges industriförbund: De ganska stora kostnader för kemikaliekontrollen som kemikkommissionens förslag medför föreslås bli täckta genom avgifter från tillverkare och importörer. Detta skall ske genom att en tillsynsavgift tas ut för produkter som skall anmälas till produktregistret, samt genom höjning av ansöknings- och årsavgifter för bekämpningsmedel.

Industriförbundet avstyrker mycket bestämt detta finansieringssätt. Industrin är beredd att betala för service, som ges av myndigheter, men inte för ren myndighetsutövning. Då kemikaliekontrollen tveklöst är en form av myndighetsutövning, bör den finansieras med budgetmedel. Med tanke på att allmänheten anses vara beredd att betala för en tillfredsställande kemikaliekontroll, bör det inte vara någon svårighet för riksdagen att anslå pengar för detta ändamål.

Utöver ovannämnda principiella synpunkt finns det även en konstitutionell. Avgifter av det aktuella slaget utgör i realiteten en skatt. Som sådan bör den fastställas av riksdagen och inte av en myndighet.

14.2.15 Lantbrukarnas riksförbund: Enligt förbundets uppfattning är det principiellt felaktigt att samhällets kostnader på produktkontrollens område i sin helhet skall finansieras genom avgifter. Detta bör begränsas till

områden som innebär någon form av service till näringslivet, men får inte omfatta den allmänna tillsynsverksamheten. Med ett sådant synsätt kan en avgift för registrering av bekämpningsmedel på nuvarande nivå accepteras. Kostnader för tillsyn som utgör normal myndighetsutövning bör där-
emot bestridas av det allmänna. I detta sammanhang konstaterar förbundet även att kemikommisionen inte har följt regeringens allmänna tilläggsdirektiv till samtliga kommittéer och utredare angående utredningsförslagets inriktning (Fi Dir 1984: 5) beträffande kostnadsberäkningar, såväl direkta som indirekta, för berörda intressenter inom näringslivet.

14.2.16 Centralorganisationen SACO/SR: — — — Avgifterna är beräknade att finansiera en volymmässigt lika stor kontroll centralt som tidigare.

SN ifrågasätter starkt förslaget till finansiering, som riskerar att låsa en tidigare dokumenterat bristfällig verksamhet resursmässigt vid en nivå som bestäms av hur stora avgifterna blir. Finansiering med avgifter måste kompletteras med anslag över statsbudgeten.

14.2.17 Svenska arbetsgivareföreningen: I betänkandet lämnas förslag till en omfattande reglering av kemikaliekontrollen samt utbyggnad av en ny myndighet benämnd Kemikalieinspektionen. Dessa förslag leder till avsevärda kostnader i olika hanteringsled. Ytterst drabbar dessa, som alltid, allmänheten och företagen. SAF ställer sig kritisk till de former för finansiering som kommissionen föreslår.

Finansieringen av den föreslagna framtida kemikaliekontrollen skall helt ske genom tillsyns- och bekämpningsmedelsavgifter. SAF hänvisar i detta sammanhang och understryker vad Frostling anfört i sitt särskilda yttrande
— — —.

14.2.18 Trädgårdsnärings riksförbund: Kostnaden för ett kemiskt preparat på den svenska marknaden är idag dubbelt så stor som exempelvis i Danmark och än högre i jämförelse med andra konkurrerande trädgårdsproducerande länder. Som ovan framhållits är detta bl. a. föranlett av de höga inregistrerings- och kontrollkostnaderna, vilket lett till att svensk trädgårdsnäring arbetar under ogynnsamma konkurrensförhållanden. Utredningens förslag om avgiftsfinansiering av den framtida kemikaliekontrollen kan inte helt överblickas men kommer sannolikt ytterligare att drabba näringen genom höjda avgifter. Förbundet anser att en icke oväsentlig del av dessa avgifter utgöres av kostnader för kemikalieinspektionens grundläggande myndighetsfunktion, för information, kontroll och tillsyn. Praxis har hittills varit att sådan verksamhet finansieras via budgetmedel, varför förbundet anser att så även skall gälla i den nya myndighetens verksamhet.

Beträffande avgifter för registrering av bekämpningsmedel anser förbundet att denna skall differentieras i relation till ett preparats marknadsvolym

alternativt att avgifter skall kunna nedsättas om denna skulle medföra att betydelsefulla preparat inte annars kan ställas till näringens disposition. Vad förbundet ovan påtalat beträffande en eventuell monopolsituation gäller i högsta grad även vid höga registreringsavgifter. Ett företag finner då ingen anledning introducera ett konkurrerande preparat till följd av den höga kostnaden och redan befintliga preparat på marknaden.

14.2.19 Sveriges kemiska industrikontor: Kemikontoret tar principiellt avstånd från tanken att belasta företagen inom vissa områden med "avgifter" som i princip täcker en hel myndighets kostnader. I en del fall är det till och med fråga om att låta myndigheten själv fastställa "avgiften". Då riskerar man att kraftigt sänka motståndet mot effektiv kostnadskontroll inom myndigheten. Företagens utnyttjande av myndigheten är fastställt i författningar och det råder därför såväl en tvångs- som monopolsituation. Det finns inga konkurrenter som kan erbjuda effektivitetskonkurrens. Det normala sättet att kontrollera en sådan verksamhet är prövning i finansdepartementet och riksdagen av anslagen. Men även denna typ av kontroll torde försvinna eller minska i betydelse när myndighetens hela verksamhet avgiftsfinansieras.

Den föreslagna avgiften, beräknad på de produkter som är anmälda till produktregistret, är ingenting annat än en skatt. Enligt svensk grundlag är det riksdagen som skall fastställa skatter och inte regeringen eller än mindre en myndighet.

Näringslivet är berett att betala för tjänster som man får från statliga myndigheter. Det gäller också för tjänster från Kemikalieinspektionen. Men den verksamhet det här är fråga om har ingen karaktär av tjänst (service) utan är en grundläggande myndighetsutövning. Här liksom när det gäller tillsynen av livsmedel eller konsumentprodukter respektive tillsyn av arbetsmiljön genom yrkesinspektionen är det naturligt och självklart, att verksamheten skall täckas med budgetmedel och ej avgiftsfinansieras. Vi har en samhällsapparat som finansieras genom budgetmedel för att täcka en grundläggande myndighetsverksamhet inklusive tillsyn inom en rad olika fält. Det finns ingen anledning att för sådan myndighetsutövning därutöver ta ut speciella avgifter/skatter.

Att i detta sammanhang särbehandla kemiska produkter ter sig minst sagt obilligt och är endast att underblåsa de ovetenskapliga påståendena att dessa produkter skulle vara behäftade med allvarliga risker i väsentligt högre utsträckning än andra industrivaror.

En beredvillighet hos allmänheten att bära ökade kostnader som utredningen presumerar borde, enligt Kemikontorets mening innebära, att allmänheten också är beredd att acceptera en *normal finansiering genom budgetmedel* av denna kemikaliekontroll.

14.2.20 Kemisk-tekniska leverantörförbundet: Kommissionen föreslår att kemikaliemyndigheten finansieras helt genom avgifter.

Förbundet motsätter sig att en sådan princip införs och anser att kostnaderna bör finansieras med skattemedel på samma sätt som för andra myndigheter.

Räcker inte dessa medel bör resurser frigöras genom rationaliseringar och nedskärningar av andra myndigheter. Överhuvudtaget bör myndigheternas storlek korreleras till problemens art och inte som idag vara betingade av slump och historiska fakta.

Vi anser att kommissionens motivering "den utbredda oro som finns för de kemiska hälso- och miljörisker ger fog att anta att allmänheten är beredd att acceptera kostnaderna för en effektivare kemikaliekontroll" visar på en mycket allvarlig brist på kunskap om vad kemi är och om vilka hälsorisker kemikalier kan medföra. I annat fall betyder det att kommissionen själva rider på allmänhetens och politikernas bristande kunskap och oro för att snabbt kunna genomföra förändringar i kemikaliekontrollen utan att behöva kräva omfördelning av statsbudgeten.

Majoriteten av kemikalier är inte farligare än andra produkter i samhället och de miljökatastrofer som hänvisas till beror i undantagsfall på de kemikalier som kommer att omfattas av denna lagstiftning.

Bristande produktionskontroll vid bl. a. förbränning av olja, ved, avfall och därefter följande utsläpp i luft och vatten är betydligt större miljöproblem.

15 Författningsförslagen

15.1 Förslaget till lag om kemiska produkter

15.1.1 Statens brandnämnd: Eftersom författningsförslagen 1 och 2 på sid. 23–24 endast omfattar ämnen som kan ge hälso- eller miljökador föreslår brandnämnden att författningarna benämns 1 "Lag om hälso- eller miljöfarliga produkter" och 2 "Förordning om hälso- eller miljöfarliga produkter" i stället för det som Kemikommisionen har föreslagit i de båda fallen.

15.1.2 Socialstyrelsen: I 3 § förslag till Lag om kemiska produkter föreslås att nämnda lag skall kunna tillämpas på läkemedel om det är påkallat ur hälso- och miljösynpunkt. Som skäl härför har kommissionen angivit att det kan finnas anledning att reglera läkemedlen i sådana situationer där läkemedelsförordningen ej kan tillämpas på ett tillfredsställande sätt. Kommissionen har dock inte preciserat detta närmare.

Socialstyrelsen anser att det kan finnas fördelar med en dylik tillämpning av den nya kemilagen. Dock bör det klarare definieras i lagstiftningen i vilka situationer den kan tillämpas på läkemedel. Det bör vidare preciseras vilken myndighet som skall bemyndigas att fatta beslut. När det gäller

läkemedlens eventuella påverkan på miljön efter exempelvis destruktion anser socialstyrelsen att det kan vara rimligt att ha möjlighet att tillämpa den föreslagna kemilagen. Vad gäller hälsorisker för människa kan det finnas skäl att tillämpa lagstiftningen i de fall där farliga läkemedel hanteras yrkesmässigt, eller vad avser förvarings/förpacknings samt märkningsfrågor. I det förstnämnda fallet synes det lämpligt att den föreslagna kemiinspektionen ges erforderliga bemyndiganden. Beträffande de övriga fallen finner socialstyrelsen det olämpligt att ytterligare en myndighet skall reglera hanteringen av läkemedel. Nuvarande läkemedelslagstiftning är en säkerhetslagstiftning som syftar till att tillhandahålla effektiva och så långt som möjligt säkra läkemedel till allmänheten och sjukvården.

Samtliga led i läkemedelshanteringen är hårt reglerade genom tillsyn från socialstyrelsen. Läkemedelsförordningen medger reglering av förpackningsutformning, förvaring och märkning av läkemedel, dock ej så långtgående som är möjligt i den föreslagna kemilagen. Socialstyrelsen har såsom tillsynsmyndighet enligt läkemedelsförordningen det övergripande ansvaret för läkemedelsförsörjningen i Sverige. Den nya kemilagen skapar en möjlighet att reglera läkemedlen hårdare på vissa områden. I denna situation bör rimligen socialstyrelsen få bemyndigandet enligt den nya kemilagen. En uppdelning av ansvaret för reglering och tillsyn av läkemedlen på två myndigheter synes opraktiskt och mindre ändamålsenligt och kan leda till onödig byråkrati, dubbelarbete samt gränsdragningsproblem.

15.1.3 Lantbruksstyrelsen: I fråga om författningsförslagen anser lantbruksstyrelsen att det bör bättre klargöras vilka slag av ämnen som berörs av lagstiftningen om "kemiska produkter". Styrelsen har därvid ifrågasatt begreppet "kemiska produkter".

15.1.4 Statens naturvårdsverk: — — — anser att den grundläggande bestämmelsen i lagen om kemiska produkter att lämna produktinformation bör vara straffsanktionerad — — —.

SNV anser att 6 § lagen om kemiska produkter och kemikalieinspektionens ansvar enligt 32 § förordningen om kemiska produkter, bör begränsas till toxikologisk laborativ verksamhet.

15.1.5 Statens strålskyddsinstitut: Den terminologi som används i förslaget är inte helt entydig. Definitioner saknas av några centrala begrepp som kemisk produkt, kemiskt ämne och kemikalie. Detta är en svaghet i förslaget som med säkerhet kommer att leda till oklarheter beträffande lagens tillämpning. Det merarbete som kommer att bli följden borde kunna elimineras genom att definitioner införs i lagförslaget. Strålskyddsinstitutet föreslår därför att förslaget kompletteras med definitioner av de begrepp som används.

15.1.6 Arbetarskyddsstyrelsen: — — — vill dock styrelsen framhålla att det är önskvärt med en klarare definition i lagtexten av begreppet kemiska produkter, som är av avgörande betydelse för lagens tillämpningsområde.

Avsikten med (3 §) första stycket är att ange att lagen i princip inte gäller för livsmedel, läkemedel och fodermedel, eftersom dessa produkter regleras genom annan lagstiftning, men att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att lagen om kemiska produkter skall tillämpas även på sådana varor, om det är påkallat från hälso- och miljöskyddssynpunkt. Den föreslagna utformningen av första meningen ger inte klart uttryck för att angivna varuslag i princip regleras genom annan lagstiftning och att varje undantag från denna princip kräver föreskrift härom av regeringen eller av regeringen bestämd myndighet.

15.1.7 Överbefälhavaren: Verksamheten inom försvaret måste i många avseenden bedrivas under speciella förutsättningar t. ex. incidentinsatser i fred, förberedelser för och i sista hand verksamhet i krig. Ställningstaganden inom olika områden måste ske med hänsyn till verksamhetens art och samhällets intresse av att verksamheten kan ske under ändamålsenliga former.

Försvarsmaktens och totalförsvarets förhållanden har endast uppmärksamats i de allmänna formuleringarna till lagförslagens 4 § på s. 289. Kommissionen anser därmed att försvarsmaktens speciella krav tillgodosätts.

I närliggande lagstiftning t. ex. arbetsmiljölagen och arbetstidslagen har intagits en bestämmelse som innebär bemyndigande för regeringen att meddela särskilda föreskrifter för totalförsvaret i de frågor som avses i lagen. Särskild motivering finns i regeringens proposition om ny arbetstidslag (prop. 1981/82:154) punkt 281. Även andra lagar och förordningar där syftet är att skydda hälsa och miljö har sedan avsteg gjorts som motiveras av försvarsmaktens verksamhet. Avstegen innebär inte att lägre krav ställs på försvarsmakten utan endast en anpassning av tillämpning och tillsyn som rådande förhållanden motiverar. Som exempel kan nämnas:

- Hälsoskyddslagen (1982:1080) 3 och 15 §§ samt hälsoskyddsförordningen (1983:616) 2 §. Motiveringen återfinns i SOU 1978:44 avsnitt 8.12.
- Arbetsmiljölagen (1977:1160) kapitel 1, 4 § och arbetsmiljöförordningen (1977:1166) 14 §.
- Renhållningslagen (1979:596) och renhållningsförordningen (1979:904) 8 §.
- Livsmedelslagen (1971:511) och livsmedelskungörelsen (1971:511) 47 §.

Principen att, där särskilda skäl föreligger, ta hänsyn till försvarsmaktens speciella förhållanden och krav är således väl förankrad i lagstiftningen.

Överbefälhavaren anser därför att i den föreslagna lagen om kemiska produkter skall införas en bestämmelse med samma lydelse som AML 1 kap. 4 § nämligen "Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter för totalförsvaret med avvikelse från denna lag".

15.1.8 Statens planverk: Termen hantering enligt lagförslaget passar in på de flesta aktiviteterna i samband med byggande, reparation och underhåll även fastän byggnadsverksamheten huvudsakligen bedrivs i andra former än andra industriella verksamheter. I byggprocessen med byggnaden som en långsiktigt använd slutprodukt agerar många relativt fristående parter – – byggherrar, materialtillverkare, projektörer, entreprenörer och fastighetsförvaltare. För dessa är speciellt projektörernas och i viss mån även entreprenörernas hantering sådan att den inte helt täcks av lagförslagets hanteringsbegrepp. Dessa två parter har ett avgörande inflytande på materialvalet i projekterings- resp. byggskedet. Deras val grundas på materialföreskrifter i byggbestämmelserna och i allmänt accepterade upphandlingsnormer. Dessa regler ger dock endast i undantagsfall fullständig detaljinformation om hälsoriskerna beträffande olika material. Därför finns det ett stort behov av särskild information från tillverkarna, vilken vänder sig till dessa yrkesverksamma parter och är anpassad till deras arbetssituation. Detta bör uppmärksammas vad det gäller produktinformationen och kompetenskraven avseende byggprocessens parter.

– – Enligt lagförslagets 24 § och förordningsförslagets 41 § får konsumentintresset tillvaratas av arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer vid överklagande av beslut. Bör inte också andra organisationer, t. ex. hyresgästföreningar och villaägarföreningar, kunna svara för konsumentintresset?

15.1.9 Statens giftinformationscentral: Själva rubriken "Förslag till lag om kemiska produkter" borde hellre vara "Förslag till lag om kemiska ämnen och produkter" då produkter är ett inarbetat begrepp och som inte täcker enskilda kemiska ämnen.

15.1.10 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: I 9 § i den föreslagna lagen ges möjlighet för myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva rapporteringsskyldighet angående rön som kan antas vara okända för myndigheten. Underlåtenhet kan medföra straffansvar. Länsstyrelsen anser att förutsättningar för straffansvar är för vagt formulerade, vilket är otillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt.

15.1.11 Sveriges grossistförbund: Vi anser att texten under 9 § pkt 1 skall ändras till:

"1. lämna de uppgifter om produkten och dess hantering som är nödvändiga för att bedöma hälso- eller miljörisker."

Skälet till vår uppfattning är att uttrycket "kan behövas" är alltför vitt och kan inbjuda till insamling av all sköns uppgifter, som är mer eller mindre behövliga. Det finns ett ofog hos skilda myndigheter att begära in uppgifter med råge, under motiveringen "det kan vara bra att ha". Framför allt på miljöområdet har sådana insamlingar icke sällan inträffat och det sker en successiv överföring av ofta konfidentiell information till skilda manuella eller datoriserade miljöregister. Läckageriskerna bl. a. i datoriserade register är stora. Eftersom industrispionage generellt anses öka i omfattning bör man principiellt vara mycket restriktiv med insamling av känsliga uppgifter. Ordet "nödvändig" i paragrafen bör utgöra en sådan restriktion.

I punkten 2 samma paragraf krävs, under straffansvar, att för myndigheten okända rön skall rapporteras. Detta är en dåligt genomtänkt skrivning som praktiskt kommer att motverka sitt syfte. Det är dessutom juridiskt tveksamt, enligt vår uppfattning, att under straffansvar kräva att man skall för myndighet tala om det man inte tror myndigheten känner till. Det kan säkerligen bli intressanta förhandlingar i domstolar om denna skyldighet och bevisbördan torde bli svårhanterlig. Vi hemställer därför att pkt 2 tas bort.

15.1.12 Centralorganisationen SACO/SR: — — — I förslaget till lag om kemiska produkter anges sålunda inte om de uppräknade tillsynsmyndigheterna eller lagen gäller för försvarsmakten. I t. ex. livsmedelslagen är detta klart angivet och reglerat. Brister som denna i de förslag kemikommisionen lagt fram måste elimineras.

15.1.13 Sveriges kemiska industrikontor: I LHMV finns två andra villkor i 1 § som skall beaktas. Det ena är varans hantering. Det andra att skador skall orsakas av varans kemiska eller fysikalisk/kemiska egenskaper. Förslaget till ny lag beaktar hanteringen, däremot inte egenskapernas karaktär. Om lagen inte avgränsar skadorna till sådana orsakade av varans kemiska respektive fysikalisk/kemiska egenskaper kommer en rad mekaniska skador att omfattas. Det kan t. ex. gälla halkskador etc. Detta förefaller långsökt.

I 6 § i lagförslaget ställs vissa krav på "näringsidkare som utreder kemiska produkters egenskaper från hälso- eller miljöskyddssynpunkt". Rimligtvis bör motsvarande krav riktas mot även andra organ vilka gör liknande utredningsarbete, såsom forskningsinstitut, högskolor och myndigheter.

I 9 § ges en formulering av företagens uppgiftsskyldighet som Kemikontoret finner anmärkningsvärd. För det första riktas uppgiftsskyldigheten mot den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt. Det är knappast rimligt att kunna rikta krav av detta slag mot alla "hantare". Begreppet "hantering" definieras i 2 § och omfattar t. ex. en trans-

portör eller en detaljist. Men dessa kan svårligen svara upp mot en sådan uppgiftsskyldighet. Skyldigheten bör begränsas till den som "tillverkar eller importerar". — Vidare är den föreslagna lydelsen om uppgiftsskyldighet alltför omfattande. I stället för befogenhet att kräva in alla uppgifter som "kan behövas för bedömning av hälso- och miljörisker" bör det vara tillfyllest att myndigheten (som f. n.) kan kräva "uppgifter som är nödvändiga för att bedöma varans eventuella hälso- och miljöfarlighet".

I 17 § föreslås att regeringen eller viss myndighet får föreskriva om avgifter för myndighets verksamhet enligt denna lag. Med hänsyn till konsekvenserna av sådana avgifter och de omfattande bedömningar som måste ligga till grund för dessa bör endast regeringen ha möjlighet att föreskriva om särskilda avgifter.

Den aktuella skrivningen i 18 § är alltför opreciserad och kan få oanade konsekvenser. Som ett illustrerande exempel kan nämnas, att om myndigheten utformar en restriktion på ett illa genomtänkt sätt (jfr kadmiumförbudet) och sedan genom dispenser försöker komma till rätta med de oönskade konsekvenser som kan uppstå genom den bristfälliga utformningen, då skall företagen kunna åläggas att betala avgifter vilka motsvarar värdet av de extra kostnader som företagen skulle åsamkas om myndigheten ej rättade till sitt misstag. Ju mer generella och klumpigt utformade restriktioner myndigheterna utformar desto mer avgifter kan man ta in från företagen genom att meddela dispenser från sina egna beslut.

15.1.14 Kemisk-tekniska leverantörförbundet: KTF avstyrker förslaget att utvidga lagen till att omfatta "kemiska produkter". Ett sådant utvidgande skulle avsevärt avlägsna oss från EG. Vi föreslår att LHMV behålls eftersom den genom undersökningsplikten idag indirekt omfattar alla produkter och föreslår att den fortlöpande förändras och förbättras.

15.2 Förslaget till lag om spridning av bekämpningsmedel

15.2.1 Skogsstyrelsen: Förslagen till ny lag om spridning av bekämpningsmedel och förordningen om spridning av bekämpningsmedel innefattar även de bestämmelser som f. n. gäller enligt lagen (1983: 428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark. I specialmotiveringen anges att de föreslagna 5–7 §§ motsvarar 1–4 §§ i nu gällande lag men på några punkter är det oklart vad som egentligen föreslås gälla för skogsbruket. Lagens 3 § är oklar genom att det inte framgår hur paragrafen förhåller sig till övriga bestämmelser i lagen, t. ex. dispensmöjligheterna i 6 §. Skogsstyrelsen förutsätter att 3 § inte skall vara tillämplig vad gäller bekämpning av lövsly på skogsmark och anser att detta klart måste framgå av paragrafen. I annat fall kan det komma att tolkas så att två myndigheter (naturvårdsverket och skogsstyrelsen) skall pröva samma sak utifrån delvis samma bedömningsgrund, nämligen den ekonomiska. Skogsstyrelsen anser vidare

att 3 § genom sitt avsedda vida tillämpningsområde fått en även i övrigt alltför oklar utformning.

Enligt lagens 2 och 3 §§ bemyndigas naturvårdsverket att meddela föreskrifter om spridning av bekämpningsmedel, samt även förbjuda sådan spridning av bekämpningsmedel som kan avvaras utan betydande ekonomisk olägenhet. Till sådan spridning skulle räknas s. k. planmässig spridning. Skogsstyrelsen har i princip inget att erinra mot utredningens förslag till förstärkt produktkontroll av bekämpningsmedel med möjligheter till behovskontroll men enligt skogsstyrelsens mening bör sådana föreskrifter och förbud utfärdas i samråd med resp. fackmyndighet dvs. för det skogliga området med skogsstyrelsen.

Skogsstyrelsen får i det sammanhanget peka på att en stor andel av bekämpningen ex.vis mot svampskador i plantskolor är av förebyggande karaktär och skulle vara meningslös om man väntar till skadesymptom kan iakttas.

Beträffande 6 § 3 sista stycket har skogsstyrelsen noterat den föreslagna lydelsen "människan och miljön" istället för i nu gällande lag "naturmiljön". Det är skillnad i betydelse mellan de båda uttrycken men kemikommisionen har inte berört detta i specialmotiveringen. Denna oklarhet bör undanröjas.

För 7 § noteras att kemikommisionen föreslår lydelsen "visst område inom kommunen" i stället för nuvarande lydelse "områden av kommunen" och därigenom förtydligar att kommunerna skall pröva frågan för delar av kommunen ock inte schablonmässigt besluta om totalförbud för hela kommunen. Vidare anser skogsstyrelsen det vara en fördel att man genom uppdelningen på 4 § och 5 § förtydligat möjligheten att fatta olika beslut för olika spridningsmetoder. Det kan nu konstateras hur kommunerna har beslutat om möjligheten att medge dispens från förbudet mot spridning av lövbekämpningsmedel över skogsmark enligt nu gällande lag. Av de 239 kommunerna som fattat beslut har 166 st. beslutat om totalt förbud får alla metoder. 72 kommuner har möjliggjort dispens får s. k. selektiva metoder (fickning och liknande) inom viss del av kommunen. Detta innebär att den i skogsstyrelsens remissvar till betänkandet SOU 1983:11 framförda förhoppningen om att det nästan totala förbudet som varit gällande skulle upphöra med den nya lagen ej har infriats.

15.2.2 Lantbrukarnas riksförbund: LRF anser vidare att de straffavgifter som föreslås i lagen om spridning av bekämpningsmedel är omotiverade med hänsyn till övriga straffbestämmelser i lagen.

15.2.3 Svenska arbetsgivareföreningen: Det kommunala vetot enligt författningsförslaget 6, 7 §§ bör omprövas. Innan restriktionen fastställs bör en utvärdering göras angående det kommunala vetot – hur det utnyttjas, vilka motiv som åberopas etc. Undantag bör för enhetlig bedömning grundas på sakliga och klara kriterier.

Vidare bör författningsförslaget 11 och 12 §§ angående straffavgift utgå ur lagförslaget.

15.2.4 Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: SSR tolkar — — — uttrycket "ett visst område inom kommunen" i § 7 såsom ett förtydligande av att det inte är förenligt med lagen att lägga heltäckande kommunala förbud mot användning av bekämpningsmedel mot lövsly. SSR vill vidare peka på att den avslutande meningen i § 6 har fått en formulering som är oklar.

15.2.5 Sveriges kemiska industrikontor: 2 § har fått en olämplig utformning. Förslagsvis skulle följande text vara en förbättring:

"Användning av bekämpningsmedel skall ske så att människor icke skadas eller vållas annan avsevärd olägenhet och så att icke önskvärd miljöpåverkan så långt möjligt undviks."

3 §. Enligt Kemikontorets mening bör, såsom utvecklas i den allmänna texten ovan, denna bestämmelse utgå.

— — — straffavgiften — sanktionen — finner Kemikontoret stötande och sakligt obefogad. Det torde räcka med de gängse straffrekvisiten, böter eller fängelse.

15.3 Förslaget till förordning om kemiska produkter

15.3.1 Statens brandnämnd: Under 11 § på sid. 28 föreslår brandnämnden att man tillägger "En hälso- eller miljöfarlig produkt får inte samförvaras med sådana produkter som kan ge farliga reaktioner om produkterna skulle blandas med varandra vid spill. Samförvaring av hälso- eller miljöfarliga produkter med brandfarliga varor får ej ske".

15.3.2 Socialstyrelsen: *Vissa flyktiga lösningsmedel.* Socialstyrelsen är tillsynsmyndighet enligt förordningen (1977: 994) om försäljning och förvaring av vissa flyktiga lösningsmedel m. m. Socialstyrelsen åläggs enligt 3 § i denna förordning att samråda med produktkontrollnämnden beträffande vägledande förteckningar. Även denna produktkontrollnämndens uppgift bör därför tillfalla den kommande kemikaliemyndigheten.

Enligt förordningen har socialstyrelsen utfärdat föreskrifter om att lösningsmedel av typ thinner eller förtunning inte får säljas till den som är under 18 år och att förpackning som innehåller ovan nämnda lösningsmedel vid försäljning i detaljhandel skall vara märkt med uppgift om säljarens namn eller firma. Socialstyrelsen förutsätter att detta krav kommer att beaktas även av den kommande kemikaliemyndigheten.

Socialstyrelsen har bemyndigande enligt kungörelsen om lagen om hälso- och miljöfarliga varor att klassificera ämnen som används i läkeme-

del, t. ex. gifter. Denna möjlighet har socialstyrelsen använt även för att reglera ämnen som inte direkt är klassificerbara såsom gift.

Socialstyrelsen konstaterar att motsvarande bemyndigande ej finns med i förslaget till ny kemilag. Socialstyrelsen anser att det av många praktiska skäl kan vara fördelaktigt om styrelsen även i fortsättningen kunde utfärda vägledande listor över läkemedelsgifter och andra läkemedelssubstanter som bör regleras enligt den nya kemilagen. Underlaget för bedömning av dessa substanser finns i den dokumentation som företagen inger till socialstyrelsen vid registreringsansökan. Det förefaller ytterst byråkratiskt att översända denna information till en annan myndighet för bedömning och klassificering då en utförlig toxikologisk värdering av läkemedelssubstanserna görs vid granskningen av registreringsansökan. Socialstyrelsen föreslår därför att bemyndigandet i kemilagen anförtros socialstyrelsen i likhet med vad som för närvarande följer av 2 § LHMV.

Vidare föreslås i betänkandet att lantbruksstyrelsen, liksom tidigare, bör ha huvudmannaskap för utbildning och tillstånd. Socialstyrelsen vill i anslutning här till påpeka att styrelsen för närvarande utfärdar behörighet och har ett huvudmannaskap för utbildning av personer som skall använda bekämpningsmedel klass 1 SO och SOX mot ohyra och skadeåtgärder i bostäder m. m. Enligt förslaget till förordning om kemiska produkter, 25 § skall socialstyrelsen även fortsättningsvis inneha huvudmannaskapet för utbildning och tillstånd inom detta område. Styrelsen ser det som naturligt att den kommande kemikalieinspektionen övertar denna uppgift.

15.3.3 Generaltullstyrelsen: — — — Vidare föreskrifter om produktinformation skall enligt 9 § FKP meddelas av kemikalieinspektionen och socialstyrelsen. Det framgår inte av författningsförslagen om produktinformationen skall finnas redan i samband med att en kemisk produkt importeras till landet. Det finns dock i 5 § LKP åliggande för bl. a. importörer att vidta försiktighetsmått och att se till att det finns tillfredsställande utredning för bedömning av vilka hälso- eller miljöskador en kemisk produkt kan orsaka. Enligt styrelsens uppfattning bör kemiska produkter vara märkta vid importtillfället för att tullverkets tjänstemän dels för fullgörandet av sitt kontrollarbete, dels för sin personliga säkerhet, skall kunna göra en bedömning av eventuell hälso- eller miljöfarlighet.

— — — Styrelsen förutsätter att även kravet på produktinformation i 5 § LKP inbegriper export. — — —

Styrelsen tillstyrker förslaget att ta bort den nuvarande "resandeventilen" i 9 § kungörelsen (1973: 334) om hälso- och miljöfarliga varor.

— — — föreslår styrelsen att tullverket och dess tillsynsområde — gränskontroll i samband med import och export av varor — förs in i 32 § i FPK. En motsvarande bestämmelse finns i dag i lag (1982: 821) om transport av farligt gods.

15.3.4 Riksskatteverket: Fr. o. m. den 1 juli 1984 tas en särskild avgift ut för bekämpningsmedel (lag 1984: 410). I lagen ges en definition på bekämpningsmedel, som överensstämmer med definitionen i 22 § kungörelsen (1973: 334) om hälso- och miljöfarliga varor med den avvikelser att träskyddsmedel inte skall omfattas av lagen. Enligt utredningsförslaget skall definitionen i kungörelsen föras över till "Förordning om kemiska produkter" och därvid ges en något annan lydelse. RSV anser att definitionerna även framdeles bör överensstämma utom såvitt avser träskyddsmedel. Genomförs förslaget bör därför även definitionen i lagen om avgift på bekämpningsmedel ändras.

Avgiften tas ut med fyra kronor för varje helt kilogram verksam beståndsdel i ett bekämpningsmedel. I prop. 1983/84: 176 med förslag till avgiften uttalas (s. 10), att RSV vid tveksamhet rörande beräkningen av den eller de verksamma beståndsdelarna bör samråda med produktkontrollnämnden. Om kemikalieinspektionen tar över nämndens arbetsuppgifter förutsätter RSV att samrådet får ske med denna myndighet. I beskattningsfunktionen är det vidare angeläget att RSV får uppgifter om nya bekämpningsmedel, nya tillverkare och importörer m. m. I den föreslagna förordningen anges (28 §) att kemikalieinspektionen skall vara skyldig att på begäran lämna uppgifter ur produktregistret till vissa myndigheter. Sådana uppgifter bör även lämnas till RSV. Enligt RSVs mening bör uppgiftsskyldigheten m. m. också författningsregleras.

15.3.5 Konsumentverket: Enligt KOV:s mening bör övervägas att komplettera den föreslagna bestämmelsen i 10 § med en upplysning om KOV:s roll beträffande barnskyddande förpackningar. Om så inte sker finns uppenbar risk, att ett företag i en förhandling med KOV gör tidskrävande och onödiga invändningar som går ut på, att KOV inte har något som helst tillsynsansvar beträffande kemiska produkter. Samma risk torde f. ö. finnas beträffande 32 § FKP där ingenting i den föreslagna lydelsen erinrar om KOV:s och KO:s roller beträffande dels barnskyddande förpackningar, dels tillämpningen av 2–4 §§ MFL vid marknadsföring till konsumenter och 2 § MFL vid marknadsföring till näringsidkare. KOV får också erinra om att arbetet med barnskyddande förpackningar inte bara aktualiserar konstruktionen av lämpliga förslutningar utan också avser öppningsanvisningar och annan information på förpackningarna med stöd av dels de nya märkningsbestämmelserna enligt lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor, dels 2 och 3 §§ MFL.

Beträffande de föreslagna 11 och 12 §§ FKP framstår det enligt KOV:s mening som oklart varför 11 § avser bara hälsofarliga produkter och inte även miljöfarliga. Paragrafen påbjuder att produkten skall förvaras "oåtkomlig för barn" och avskild från livsmedel. En miljöfarlig produkt skulle däremot enligt 12 § få förvaras så att barn kommer åt den, så länge den inte kan förväxlas med någon annan produkt. KOV menar att en miljöfarlig

produkt ofta sekundärt kan medföra risk för skada även på människor, bl. a. om den hanteras fel.

Med det uttalade syftet att ta tillvara konsumentintresset föreslår kemikommisionen att central arbetstagarorganisation och motsvarande sammanslutning på arbetsgivarsidan skall få rätt att överklaga beslut enligt LKP. KOV anser att även en sammanslutning av konsumenter bör få en sådan rätt.

15.3.6 Lantbruksstyrelsen: Ett — — — avsnitt som inte varit föremål för närmare överväganden är skyddet för pollinerande insekter, där lantbruksstyrelsen haft att meddela vissa beslut grundade på bedömningar av växtodlingens krav.

Styrelsen anser sig även fortsättningsvis böra medverka vid utformningen av bestämmelser som berör nämnda område. Denna medverkan bör regleras i författning, t. ex. genom samrådsskyldighet.

Ytterligare en fråga som inte berörts av kommissionen är kvicksilverbetningen där utöver kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor regeringen i förordning (1979:349) om kvicksilverbetning av utsäde meddelat föreskrifter och lantbruksstyrelsen utfärdar tillämpningsbestämmelser. Lantbruksstyrelsen har inget att invända mot fortsatt oförändrad ordning även om det innebär att denna reglering kommer att ligga vid sidan om en ny bekämpningsmedelslagstiftning.

I fråga om de i förslaget till förordning om kemiska produkter föreslagna ändringarna av kompetenskraven för tillstånd att använda bekämpningsmedel har lantbruksstyrelsen följande synpunkter. För närvarande meddelar lantbruksstyrelsen tillstånd såvitt avser verksamhet som huvudsakligen berör jordbruk, skogsbruk eller trädgårdsskötsel. I övrigt ankommer denna uppgift på socialstyrelsen. Enligt kommissionens förslag avses socialstyrelsen svara för utbildning när det gäller åtgärder mot ohyra och skadedjur. För annan användning, liksom för kompetens för överlåtelse avses lantbruksstyrelsen svara för utbildningen.

Lantbruksstyrelsen anser det inte ändamålsenligt att styrelsen skall svara för utbildning vad gäller överlåtelse av medel för vars användning socialstyrelsen ansvarar för utbildningen. Även för andra medel som avser användning utanför jord- och skogsbruk samt trädgårdsskötsel t. ex. träimpregnerings- och slembekämpningsmedel anser lantbruksstyrelsen det av flera skäl olämpligt att ansvaret för utbildning skall föras till styrelsen. Verksamhet där sådana medel används har ej anknytning till styrelsens verksamhetsområde. Utvidgningen till klass 2-medel kommer att innebära en betydande utvidgning av behovet av tillstånd. Vidare medför bl. a. utvidgningen till klass 2-medel att tillstånden måste differentieras i högre grad än för närvarande, då lantbruksstyrelsen arbetar med fyra olika typer av tillstånd. Detta skall även ses mot bakgrund av den mycket kraftiga ökning av antalet tillstånd som kommer att behövas vad avser jord- och

skogsbruk samt trädgårdsskötsel. Enbart för att klara ökningen av den utbildningen krävs som berörts tidigare omfattande insatser. Lantbruksstyrelsen anser att det inte bör ankomma på styrelsen att svara för tillstånd som avser verksamhet utanför jord- och skogsbruk samt trädgårdsskötsel.

15.3.7 Statens naturvårdsverk: Kemikommisionen anger i specialmotiveeringen av förslaget till förordning om spridning av bekämpningsmedel att indelningen av medel i faroklasser i framtiden inte bör ha karaktär av varningsmärkning utan endast syfta till att ange vilka som får använda medlen. SNV tillstyrker förslaget till faroklassindelning baserad på tillgänglighet och att således faroklass 3 (medel tillgängliga för allmänheten) skall kunna innehålla även vådliga ämnen.

SNV anser att 6 § lagen om kemiska produkter och kemikalieinspektionens ansvar enligt 32 § förordningen om kemiska produkter, bör begränsas till toxikologisk laborativverksamhet.

SNV anser det viktigt att förordningen om kemiska produkter inte skall kunna tas till intäkt för att en annan ansvarsfördelning skall råda mellan konsumentverket och kemikalieinspektionen än den som har vuxit fram mellan konsumentverket och produktkontrollbyrån. Det kan diskuteras hur denna ansvarsfördelning bäst skall komma till uttryck formellt. Ett sätt är att i förordningens 32 § erinra om att konsumentverket utövar tillsyn över marknadsföringen av kemiska produkter med stöd av marknadsföringslagen.

15.3.8 Statens strålskyddsinstitut: – Regler för märkning av och information om radioaktiva ämnen utfärdas idag av strålskyddsinstitutet med stöd av strålskyddslagen. Huvuddelen av de radioaktiva ämnen som används i Sverige importeras till landet. Detta innebär att märkningen ofta är utförd på ett annat språk än svenska, vanligen engelska, och att märkningen ibland inte är utförd enligt svensk standard. Strålskyddsinstitutet anser dock att de strålrisker som personal skulle utsättas för vid en eventuell ommärkning som regel väsentligt överstiger de risker som en användare kan komma att utsättas för på grund av en olämplig varningsmärkning. Därför är strålskyddsinstitutet mycket restriktivt med att kräva ommärkning av radioaktiva kemikalier. Om ett radioaktivt ämne kommer att behöva märkas om på grund av sina kemiska egenskaper är det av yttersta vikt att denna ommärkning utförs på ett sådant sätt att berörd personal inte utsätts för onödigt stora strålrisker. Strålskyddsinstitutet anser att sådan märkning endast skall krävas i undantagsfall och att den så långt som möjligt ersätts av informationsblad som medföljer produkten samt att regler för sådan märkning utarbetas i samråd med strålskyddsinstitutet.

– Kommissionens förslag innebär att den föreslagna lagen om kemiska produkter skall vara tillämplig även på radioaktiva ämnen, i den mån det behövs för att förebygga hälso- och miljöskador, på grund av varans kemiska egenskaper.

Vidare föreslås att tillstånd ska krävas för hantering och import av kemiska produkter av visst slag. Om sådan kemisk produkt som avses även är radioaktiv kommer tillstånd för hantering och import att krävas enligt två lagar, strålskyddslagen (SFS 1958:110) och lag om kemiska produkter. Det förefaller mycket opraktiskt med dubbla tillstånd för samma produkt och det kommer med stor sannolikhet att leda till både missförstånd om merarbete. Strålskyddsinstitutet föreslår därför att tillståndsgivning samordnas på ett sådant sätt att importören eller den som skall hantera produkten bara behöver söka om tillstånd hos en myndighet och att denna myndighet utfärdar eventuellt tillstånd efter hörande av den andra myndigheten. Strålskyddsinstitutet bör även fortsättningsvis sköta tillståndsgivningen då fungerande rutiner för liknande ärenden redan finns. Beträffande tillstånd för import och handel av radioaktiva läkemedel (se SFS 1981:289) utfärdar strålskyddsinstitutet eventuella tillstånd efter att yttrande har inhämtats från socialstyrelsen. Detta samarbete har fungerat på ett mycket smidigt sätt samtidigt som det har underlättat för dem som ansökt om tillstånd.

15.3.9 Arbetarskyddsstyrelsen: I förslaget till ny lagstiftning är kravet på giftföreståndare för tillverkning enligt kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor slopat. Styrelsen tillstyrker denna ändring som är i överensstämmelse med arbetsmiljölagens principer att ansvaret för verksamheten ligger hos arbetsgivaren. Utseende av en särskild giftföreståndare, annan än arbetsgivaren, kan orsaka oklarheter i ansvarsfördelningen och därigenom öka de faktiska riskerna.

15.3.10 Försvarets forskningsanstalt: För yrkesmässig överlåtelse av livsfarliga varor och av mycket farliga varor föreslår utredningen krav på speciellt tillstånd. Eftersom föreståndare för laboratorium med omfattande yrkesmässig forsknings- eller undersökningsverksamhet samtidigt föreslås få rätt att utan tillstånd importera livsfarliga varor, anser FOA att även överlåtelse till sådana föreståndare av annat slag än genom import borde vara undantagen krav på särskilt tillstånd. Härigenom skulle överlåtelse av livsfarliga varor mellan t. ex. forskningslaboratorier förenklas.

15.3.11 Överbefälhavaren: Ny paragraf med följande införs under inledande bestämmelser: Inom försvarsmakten är lagen om kemiska produkter ej tillämplig på produkter som hanteras eller lagras för krigsbruk i försvarsmaktens anläggningar (skyddsföremål enligt skyddslagen 1940:358) eller hanteras för utbildning inom eller för krigsorganisationen vad avser 7, 8, 14, 15, 16, 17, 18 §§.

14 §. Kompetenskrav för personal, som inom försvarsmakten hanterar kemiska produkter som ingår i utrustningen för krigsförband eller medverkar i utbildning för sådan personal, fastställs av ÖB i samråd med tillsynsmyndigheten.

15, 17, 18, 19 §§ äger ej tillämpning på produkt som ingår i utrustningen för krigsförband.

25 §. Försvarets sjukvårdsstyrelse ansvarar för utbildning av personal inom försvarsmakten som för sin tjänsteutövning måste ha tillstånd att hantera bekämpningsmedel mot ohyra och skadedjur av faroklass 2.

32 §. I konsekvens med hälsoskyddslagen bör till paragrafen fogas ett tillägg med följande innehåll: Vad avser hantering av kemiska produkter inom försvarsmakten utövas tillsynen direkt av de centrala tillsynsmyndigheterna och under dessa av försvarets sjukvårdsstyrelse.

15.3.12 Länsstyrelsen i Uppsala län: — — — Vissa tillsynsområden saknas i 32 § i förslaget till förordning om kemiska produkter. Skydd mot ohälsa i bostaden kan bli aktuellt och faller inom socialstyrelsens och planverkets ansvarsområde. Vilken myndighet skall t. ex. bedöma hälsoriskerna för de boende av golvspackel i ett enskilt fall när produkten misstänks ge skador. Innebär kommissionens förslag att bostadsmiljön undantas från lagen om kemiska produkter och enbart skall skyddas med hjälp av byggnadslag och hälsoskyddslag, eftersom bostaden varken är yttre miljö eller yrkesmässig hantering?

15.3.13 Länsstyrelsen i Kopparbergs län: En fråga slutligen som berör länsstyrelsen är det förslag till införande av tillståndsplikt för hantering eller import samt yrkesmässig överlåtelse av livsfarliga produkter som kommissionen framlagt. Tillstånd skall i sådana fall krävas med länsstyrelsen som prövningsmyndighet. Förslaget tillstyrkes.

— — — ställer sig länsstyrelsen bakom kommissionens förslag att ge naturvårdsverket befogenhet att utfärda föreskrifter om kemikaliehantering enligt betänkandets författningsförslag 2. 36 §.

15.3.14 Länsstyrelsen i Norrbottens län: Som tillsynsmyndighet har länsstyrelsen den erfarenheten att kunskaperna i handeln i många fall är mycket dåliga — om inte obefintliga — vad gäller bestämmelser om kemikalier (bekämpningsmedel, gifter, vådliga ämnen). En väsentligt förbättrad information på detta område är därför synnerligen angelägen.

Enligt 15 § förslag till förordning om kemiska produkter ska länsstyrelsen i vissa fall pröva tillståndsansökningar för hantering och import av livsfarliga produkter. Lagrummet anger emellertid inte vad tillståndsprövningen ska omfatta utan hänskjuter den frågan till kemikalieinspektionens kommande föreskrifter. En sådan ordning är enligt länsstyrelsens uppfattning otillfredsställande. Den som av lagstiftningen tvingas att söka tillstånd för att bedriva viss verksamhet måste av lagstiftningen även kunna utläsa vilka krav han ska uppfylla för att få tillstånd. 15 § i nämnda förordning bör därför kompletteras med i vart fall de grundläggande rekvisit som måste vara uppfyllda för att tillstånd ska kunna ges. Kemikalieinspektionens

föreskrifter kan därefter tjäna syftet att ytterligare belysa innebörden av dessa rekvisit.

15.3.15 Landsorganisationen i Sverige: — — — vill LO peka på de oklarheter som finns i besvärfrågan. Enligt LOs uppfattning kan det inte vara förenligt med syftet att uppnå en enhetlig rättstillämpning att besvär rörande samma lagstiftning ska kunna avgöras antingen via länsstyrelse och kamrarrätt, eller via arbetarskyddsstyrelsen och regeringen.

15.3.16 Svenska arbetsgivareföreningen: I linje med förslaget om överlåtarens ansvar vad gäller det "legitima behovet" föreslår Kemikommisionen att den yrkesmässigt överlåter livsfarliga och mycket farliga produkter skall vara skyldig att föra anteckningar om försäljningen. I parantes hänvisas till författningsförslag 2, 17 §. I författningsförslaget 17 § talas emellertid endast om livsfarliga produkter. Det råder således oklarhet om för vilka produkter anteckning om försäljning föreslås.

15.3.17 Sveriges kemiska industrikontor: Bestämmelsen i 2 § om "teknisk sprit" bör ändras att gälla generellt för sådan sprit. Det är en anomali att föreskrifter om "teknisk sprit" skall utfärdas av Socialstyrelsen. De bör höra till Kemikalieinspektionen.

4 § bör utgå i analogi med vad ovan sagts om att förbud endast bör få utfärdas av regeringen.

I 15 § 2 krävs tillstånd av länsstyrelsen för överlåtelse av livsfarliga eller mycket farliga varor. Tillståndskravet för yrkesmässig överlåtelse bör enligt Kemikontorets uppfattning kunna begränsas till livsfarliga varor. Eljest skulle tillstånd krävas för överlåtelse av t. ex. batterisyra.

I 21 § bör ordet "importeras" utgå. Import för undersökningsändamål respektive reexport genom "trading" skulle eljest förhindras.

I 22 § bör orden "och behövs" utgå. Självklart söker man inte registrering för ett medel om det inte finns ett marknadsbehov därav. Ev. kan orden "och behövs" ersättas av "och är effektivt".

Vidare bör registreringen gälla i 10 år, om ej särskilda skäl föreligger för en kortare tid.

Beträffande förhandsanmälan av nya ämnen i 29–31 §§ hänvisas till Kemikontorets yttrande över delbetänkandet.

Det finns anledning överväga att Socialstyrelsen — enligt 32 § — skall få tillsyn jämväl över vissa produkter, t. ex. blodpåsar, som direkt används inom sjukvården i samband med operationer och liknande.

I 35 § bör punkt 4 utgå i enlighet med vad som ovan sagts.

36 § bör utgå emedan Naturvårdsverket enligt Kemikontorets mening icke bör äga utge föreskrifter eller meddela förbud med hänvisning till lagen. Skälen härtill har utvecklats ovan i den allmänna texten.

I 41 § föreskrivs om överklagande. När det gäller registrering av be-

kämpningsmedel anges här, att talan mot Kemikalieinspektionens beslut skall föras hos regeringen. I analogi med vad som gäller för övriga kemikalier och för läkemedelsområdet bör sådan talan föras hos Kammarrätten.

I 43 § anges att myndighet får förordna att beslut skall gälla omedelbart även om beslutet överklagas. Denna möjlighet måste rimligen begränsas till att avse fall då synnerliga skäl föreligger.

15.4 Förslaget till förordning om vissa avgifter inom kemikaliekontrollen

15.4.1 Kammarrätten i Göteborg: Den bestämmelse som reglerar storleken av tillsynsavgift som varje anmälare av kemisk produkt skall betala har fått en mindre lyckad konstruktion. På s. 284 i betänkandet sägs bl. a. att de anmälare som har fler än 200 produkter anmällda får betala oproportionerligt stora avgifter om årsavgiften sätts till samma belopp för alla produkter. Kommissionen föreslår därför att den som anmäler mer än 200 produkter bör få betala tillsynsavgift med lägre belopp för det överskjutande antalet produkter.

Meningen är således att full avgift skall betalas för 200 produkter (samanlagt 170 000 kr.) och att rabatt erhålls för produkter därutöver. Paragrafen har emellertid fått en sådan utformning att däri sägs att den som har 200 produkter anmällda endast behöver betala 150 000 kr. för de första 200 produkterna och 100 kr. för varje produkt därutöver, vilket skulle innebära att den som har exakt 200 produkter får betala full avgift för dessa, dvs. 170 000 kr., medan den som har 201 produkter bara behöver betala 150 000 kr. + 100 kr.

15.4.2 Överbefälhavaren: Förslaget kan komma att ge kostnader för försvarsmakten vars storlek inte går att förutse. Kostnaderna kommer dels att bero på att vissa produkter prishöjs eftersom försäljare av dessa måste kompensera sig för ökade kostnader, dels bero på om försvarsmakten har egna produkter som kommer att avgiftsbeläggas. Det är opraktiskt att statliga myndigheter drabbas av sådan avgift och borde därför undantas från kostnader för egna produkter.

15.4.3 Sveriges kemiska industrikontor: Beträffande bekämpningsmedel föreslås att avgiften vid nyregistrering baseras på en timtaxa. Enligt Kemi-kontorets mening vore detta emellertid klart olämpligt. Bl. a. skulle en sådan finansieringsbas motverka önskemålet om att myndigheten får en fullständig dokumentation från ansökningsföretagen. Med hänsyn till myndighetens debitering för granskningstid skulle företagen avskräckas från att sända in mer underlagsmaterial än vad som är ett absolut minimum. Vidare har ett system med timtaxa den nackdelen att kostnaderna för berörda företag av myndighetens granskning är svåra att i förväg beräkna. Beroen-

de på handläggarens kompetens, rutin och arbetsförmåga kan ärendet förmodas kräva högst varierande tid. Risken finns därför, att dessa personliga egenskaper betyder mer för det totala timantalet som arbetet kräver, än svårighetsgraden vid bedömningen.

I stället bör ett differentierat avgiftssystem byggas upp baserat på fasta avgifter. Detta kan lämpligen utformas efter en fallande skala, där den högsta avgiften utgår för registrering av ett medel innehållande ett nytt ämne, och en lägre avgift uttas för ett nytt medel innehållande ett känt ämne. Vidare bör i skalan inarbetas andra arbetsuppgifter, såsom första omregistrering och senare omregistreringar, respektive ny användning eller ny hantering av ett redan registrerat bekämpningsmedel.

De nämnda avgifterna skall självklart fastställas av regeringen.

15.5 Förslaget till förordning om miljöfarligt avfall

15.5.1 Statens brandnämnd: Vid kemikalieolyckor uppkommer i regel förorenade olje- eller kemikaliemassor. Av förslaget till "Förordning om miljöfarligt avfall" framgår inte att sådant avfall omfattas av denna. Brandnämnden föreslår därför att i 2 § på sid. 37 införs en ny punkt, 14 "Olje och kemikalieavfall som uppkommit vid kemikalieolyckor".

15.5.2 Överbefälhavaren: Enligt renhållningsförordningen 8 § får försvarets sjukvårdsstyrelse efter samråd med statens naturvårdsverk meddela föreskrift om undantag från renhållningslagens tillämpning inom försvarsmakten. Sådant undantag har meddelats i FFS 1982:8 saknr 444. Ett motsvarande undantag bör medges för försvarsmakten att i egen regi kunna transportera dels miljöfarligt avfall från sekretesskyddad anläggning, dels avfall uppkommet under övning till kommunal uppsamlingsplats.

15.5.3 Svensk avfallskonvertering AB: Bolaget är helt införstått med att svensk lagstiftning icke kan eller bör utformas på ett sådant sätt att den kommer i konflikt med ratificerade konventioner. SAKAB måste dock på basis av erfarenhet, kunnande och inhämtad information peka på de svårigheter som finns att verkligen kunna styrka att ur landet utfört miljöfarligt avfall slutligt omhändertages på ett sätt som från hälso- och miljöskyddssynpunkt är likvärdigt med det av SAKAB tillämpade. En dylik bedömning måste enligt bolagets mening inrymma en värdering av mottagarlandets lagstiftning, den mottagande anläggningens resurser i form av kapacitet, utrustning, standard och skötsel. En utvärdering som icke kan äga rum enbart efter ett kortare studiebesök utan först kan komma till stånd efter en längre tids vistelse och verksamhet vid den aktuella behandlingsanläggningen.

SAKAB önskar – med hänsyn till den erfarenhet som finns inom företa-

get — med eftertryck framhålla vikten av att naturvårdsverket samråder med bolaget i samtliga utförelärenden samt att bolaget ges tillfälle att yttra sig över sökandens handlingar i *obeskuret* skick vid varje ansökningstillfälle.

15.5.4 Svenska arbetsgivareföreningen: Avsnittets 12 § bör — — — utgå. Den är inte entydig då hanteringen redan är reglerad ur arbetsmiljö- och omgivningsmiljöskyddssynpunkt. Enligt Miljöskyddslagen 2 § (Bil. A.1. 1.36) är t. ex. redan verksamhet för slutligt omhändertagande av miljöfarligt avfall tillståndspliktigt. Som 12 § nu är utformad kan den få en godtycklig användning vilket innebär konkurrensbegränsning, fel prissättning samt hämmar alternativ teknik.

15.5.5 Sveriges kemiska industrikontor: Den i 2 § upptagna uppräkningsom miljöfarligt avfall är alltför vag. Det är lämpligt att Naturvårdsverket får föreskriva och definiera det miljöfarliga avfallet.

Det remitterade lagförslaget

Förslag till

Lag om kemiska produkter

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag är tillämplig på hantering och import av kemiska ämnen och beredningar (kemiska produkter). Lagens syfte är att förebygga hälso- eller miljöskador av sådana produkter.

2 § Med hantering menas i denna lag tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

3 § Särskilda bestämmelser finns för livsmedel, läkemedel och djurfoder. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att denna lag skall tillämpas även på sådana varor, om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt.

I fråga om radioaktiva, brandfarliga eller explosiva varor skall lagen tillämpas endast i den mån det behövs för att förebygga andra hälso- eller miljöskador än som avses i de särskilda bestämmelser som finns för sådana varor.

I fråga om transport av sådana kemiska produkter som är farligt gods enligt lagen (1982: 821) om transport av farligt gods gäller denna lag endast i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark finns särskilda bestämmelser.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att lagen skall tillämpas på en vara som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från lagens tillämpning i fråga om visst produktslag eller viss hantering eller import av kemiska produkter.

Skyldigheter vid hantering och import av kemiska produkter

6 § Den som hanterar eller importerar en kemisk produkt skall vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att hindra eller motverka skada på människor eller i miljön. Vad som nu har sagts gäller även i fråga om en sådan vara som avses i 4 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om försiktighetsmått.

7 § Det åligger särskilt den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt att genom egna undersökningar eller på annat sätt se till att det finns tillfredsställande utredning för bedömning av vilka hälso- eller miljöskador som produkten kan orsaka.

En näringsidkare som utreder kemiska produkters egenskaper från hälso- eller miljöskyddssynpunkt skall göra det i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter beträffande utredningen om kemiska produkter.

8 § Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall ha tillgång till den kemiska och toxikologiska kompetens som behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning och produktens egenskaper.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kompetenskrav.

9 § Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall genom märkning eller på annat sätt lämna uppgifter av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt (produktinformation).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om produktinformation.

10 § Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall till den myndighet som regeringen bestämmer och i den omfattning regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndigheten föreskriver

1. lämna de uppgifter om produkten och dess hantering som kan behövas för att bedöma hälso- eller miljörisker,

2. rapportera sådana rön som har betydelse för bedömningen av produkten från hälso- eller miljöskyddssynpunkt och som kan antas vara okända för myndigheten.

Tillstånd m. m.

11 § Om det behövs från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att en kemisk produkt får hanteras eller importeras endast efter tillstånd eller att för hantering eller import av en sådan produkt skall gälla annat särskilt villkor.

12 § Är det av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda hantering eller import av en kemisk produkt.

Miljöfarligt avfall

13 § Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får regeringen föreskriva att slutligt omhändertagande av visst avfall på vilket denna lag är tillämplig (miljöfarligt avfall) får bedrivas yrkesmässigt endast av juridisk person i vilken staten har inflytande.

Tillsyn

14 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer. Tillsynen får inte avse hantering av kemisk produkt i enskilt hushåll.

15 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

16 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av lagen eller enligt en tillsynsmyndighets föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

17 § För tillsyn enligt denna lag har en tillsynsmyndighet rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av kemiska produkter och får där göra undersökningar och ta prover. För uttaget prov betalas inte ersättning.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

Om skyldighet att ersätta en tillsynsmyndighet kostnader för provtagning och undersökning av prov föreskriver regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Avgifter

18 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om avgifter för myndighets verksamhet enligt denna lag.

19 § Om det med stöd av denna lag har meddelats föreskrifter som medger undantag från en bestämmelse om hantering eller import av vara av visst slag och sådana föreskrifter kan antas innebära ekonomisk fördel för den som hanterar eller importerar varan, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att en särskild avgift skall tas ut för att utjämna en sådan fördel.

Ansvar, sekretess m. m.

20 § Den som

1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 6 §,
 2. med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift, villkor eller förbud som meddelats med stöd av 6–12 §§ eller
 3. med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 15 §,
- döms till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Till ansvar enligt första stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

Den som har överträtt vitesföreläggande eller vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

21 § Den som med uppsåt eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse i ansökan eller annan handling som avges enligt denna lag eller föreskrift som meddelats med stöd av lagen döms till böter.

22 § Kemiska produkter eller varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

23 § Den som har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid erfarit om någons affärs- eller driftförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980: 100).

24 § Föreskrifter om överklagande av en myndighets beslut enligt denna lag eller med stöd av ett bemyndigande enligt lagen meddelas av regeringen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. Genom lagen upphävs lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor.
 2. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till bestämmelser som ersätts genom bestämmelserna i denna lag, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.
 3. Beslut om förbud, föreskrift, tillstånd, medgivande eller registrering som fattats enligt äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar annat.

Innehåll

<i>Bilaga 1 Sammanfattning av betänkandet (SOU 1984:77) Kemikaliekontroll</i>	1
<i>Bilaga 2 Lagförslag i betänkandet (SOU 1984:77) Kemikaliekontroll</i>	8
<i>Bilaga 3 Remissammanställning – kemikkommissionens delbetänkande (SOU 1984:24) En bättre information om kemiska produkter</i> .	15
1 Förteckning över remissinstanserna	15
2 Allmänna synpunkter på utredningsarbetet m. m.	16
3 Utvidgad produktinformation	22
3.1 Allmänna synpunkter	22
3.2 En farosymbol för den fjärde riskkategorin hälsofarliga varor	23
3.3 Uppgift om den administrativa klassificeringen	30
3.4 Uppgift om att produkten är bedömd	30
3.5 Namnuppgifter	33
3.6 Konsumentprodukter	36
4 Förhandsgranskning	37
5 Produktregistret	46
5.1 Ämnesdeklaration	46
5.2 Sekretessfrågor m. m.	64
<i>Bilaga 4 Remissammanställning – kemikkommissionens huvudbetänkande (SOU 1984:77) Kemikaliekontroll</i>	76
1 Förteckning över remissinstanserna	76
2 Allmänna synpunkter	77
3 Mål för kemikaliekontrollen	97
4 En ändrad lagstiftning	101
4.1 Tillämpningsområdet	101
4.2 Utredningsskyldigheten	108
4.3 Kontroll av ämnen som är i bruk	111
5 Risk-nyttobedömning	113
5.1 Allmänna principer för bedömning av risk och nytta	113
5.2 Ett toxikologiskt råd	116
5.3 Rapportering efter en treårsperiod	117
6 Produktinformation	118
6.1 Hälsorisker	118
6.2 Miljörisker	120
6.3 Brandfarliga och explosiva varor	121
6.4 Otillbörlig marknadsföring	122
6.5 Övrigt	125
7 Kompetenskrav för tillverkning m. m.	126
7.1 Allmänna synpunkter	126
7.2 Tillstånd	127
8 Bekämpningsmedel	129
8.1 Allmänna synpunkter	129
8.2 Forskning och utveckling för miljömässigt bättre odlingsmedel	132
8.3 Kraven för registrering	135
8.4 Omprövning av registreringsbeslut	138
8.5 Flygbesprutning och spridning över skogsmark	139

8.6	Typgodkännande av besprutningsutrustning	144
8.7	Hanteringsregler för skydd av den yttre miljön	147
8.8	Särskilda regler för hushåll, parker m. m.	151
8.9	Utbildning och kompetenskrav	154
8.10	Rådgivning	157
8.11	Övrigt	158
9	Miljöfarligt avfall	159
9.1	Allmänna synpunkter	159
9.2	Kommunernas roll i avfallshanteringen	160
9.3	Transport av miljöfarligt avfall	165
9.4	Övrigt	168
10	Tillsyn	171
10.1	Tillsynsarbetets inriktning	171
10.2	Behovet av en kemikaliemyndighet	174
10.3	Kemikaliemyndighetens ställning	175
10.4	Kemikaliemyndighetens styrelse	180
10.5	Övrigt	181
11	Ansvarsfördelning mellan myndigheterna	182
11.1	Allmänna synpunkter	182
11.2	Konsumentanvändning	185
11.3	Vissa produktgrupper	188
11.4	Stöd till regionala och lokala tillsynsmyndigheter	191
11.5	Övrigt	193
12	Toxikologisk informationsverksamhet	196
12.1	Tox-info	196
12.2	Övervakning av konsultverksamhet	202
12.3	Övrigt	203
13	Samråd	204
14	Resursbehov och finansiering	207
14.1	Resursbehov vid centrala myndigheter	207
14.2	Avgifter	210
15	Författningsförslagen	217
15.1	Förslaget till lag om kemiska produkter	217
15.2	Förslaget till lag om spridning av bekämpningsmedel	222
15.3	Förslaget till förordning om kemiska produkter	224
15.4	Förslaget till förordning om vissa avgifter inom kemikaliekontrollen	232
15.5	Förslaget till förordning om miljöfarligt avfall	233
<i>Bilaga 5 Det remitterade lagförslaget</i>		235